

ספר הזהר

על חמשה חומשי תורה

מהתנא האלקי
רבי שמעון בן יוחאי

עם הפירוש
דרך אמת

ועם הביאורים הנפלאים

הסולם

מכאן ומתרגם כל דברי הזהר במלואם, אחת בלי פירושו. ומחוץ לאותם המקומות
החל מהענינים הפשוטים עד המקומות שבספר הזהר, העוסקים בחכמת הקבלה,
הסתומים ביותר, ואינו מניח אף מלה הרי הוא ביאור שוה לכל נפש.

מראות הסולם

הוא מלוי אל ביאור הסולם:
אותם המקומות, שצריכים לאריכות יתרה, הוקבע מקומם במראות הסולם.

חלופי גרסאות

מביא כל השינויים שישנם בדפוסים
הקודמים משנת שני"א עד הנה.

מסורת הזהר

מראה מקומות לענין המדובר, שנמצא בג' חלקי
הזהר, תקוני זהר, זהר חדש ותקונים חדשים.

לוח השואת הדפים

משהו הדפים בתקוני זהר ; זהר חדש ותק"ח של דפוסים שונים, להדפיס שב"מסורת הזהר" (נמצא בחלק א')

כדי להקל על המעיין להבין הביאורים במקומות
שעוסקים בחכמת הקבלה, הוספנו בחלק א' הספר
פת יחה לחכמת הקבלה

חלק ה

פרשיות: תולדות, ויצא וישלח וישב

לוח ראשי תבות וקיצורים

א

בעזרת השם. בעוה"ב : בעולם הבא. בעוה"ז : בעולם הזה. בעוה"ר : בעונותינו הרבים. בעה"ח : בעץ החיים. בע"כ : בעל כרחו. בע"מ : בעל מנת. בע"ש : בערב שבת. בעש"ק : בערב שבת קודש. בע"ת : בעל תשובה. ב"פ : ב' פעמים. בפ"ע : בפני עצמו. ברהמ"ז : ברכת המזון. בר"ת : בראשי תיבות. ב"ש : ב' שלישים. בשכמל"ו : ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. בת"ת : בתפארת.

ג

ג"א : גירסא אחרינא (גרסא אחרת נוסח אחר) ; ג' אלפים ; ג' אמצעיות. גו"ע : גולגלתא ועינים. גי' : גימטריה, (צרופי האותיות למספרן). ג"ט קר"ע פ"ח : (ו' תיקוני רישא) גולגלתא לבנה, טלא דבדולחא, קרומא דאוריאר, רעוא דמצחא, עמר נקא, פקוחו דעיינין, חוטמא. ג"ע : גן עדן ; גלוי עריות. ג"ע אח"פ : גולגלתא, עינים, אוזן, חוטם, פה. ג"פ : ג' פעמים. ג"ר : ג' ראשונות. ג"ש : גורה שורה. ג"ת : ג' תחתונות.

ד

ד' : דף. ד"א : דבר אחר ; דרך אמת. ד"ה : דברי הימים ; דבור המתחיל. דהו"ג : דהוד וגבורה. דו"ב : דבר ונוקבא. דו"ק : התבונן היטב ; דייק. ד"ז : דפוס זולצבך. דחז"ל : דברי חכמינו זכרם לברכה. דט"ר : דט' ראשונות. דכ"ו : דכל זה. דלפי"ז : דלפי זה. ד"מ : דפוס מנטובא ; דרך משל ; דיני ממונות, דבר מצוה. דנת"א : דנקודות, תגין, אותיות. דע"כ : דעל כן ; דעל כרחך. דע"ס : דעשר ספירות. דעסמ"ב, דעיב סיג מיה ביין. דפו"י : דפוס ישן. דצח"מ : דומם, צומח, חי, מדבר. ד"ק : דפוס קרימונה. ד"ש : דרכי שלום. ד"ת : דברי תורה, דין תורה. דת"י : דעת, תפארת, יסוד.

ה

הי"ע : השם ירחם עליו. האר"י : האלקי רבינו יצחק. ה"ג : ה' גבורות. ה"ה : הוא הדין ; הרי הוא ; הלא הוא. שני ההי"ן של שם הוי"ה. ה"ה"ד : הדא הוא דכתיב. ה"ח : ה' חסדים. ה"י : היה. ה"י"ם : הוד, יסוד, מלכות. (ג' אותיות משם אלהים). ה"ל"ל : הוי ליה למימר. ה"מ : ה' מקיפים ; הני מילי. ה"נ : הכא נמי. ה"נו" : הנוכר. ה"נ"ל : הנוכר לעיל ; הנוכר למעלה. ה"ס : הוא סוד. ה"פ : הכי פשיטו ; ה' פעמים ; ה' סרצופין ; הכי פירושו. ה"ק' : הקדוש. ה"ק : הכי קאמר ; ה' קצות. ה"קב"ה : הקדוש ברוך הוא. ה"קס"ו : הקדמת ספר זוהר. ה"ד : ה' ראשונות ה' ראשונה. ה"רמ"ק : האלקי רבינו משה קורדובירו. ה"שי"ת : השם יתברך. ה"ת : ה' תתאה. ה' תחונות. התפ"א : התפשטות א'. התפ"ב : התפשטות ב'.

א"א : אברהם אבינו ; אי אפשר ; אריך אפין ; ארך אפים. אב"א : אהור באהור. אב"ג : אנא בכח גדולת. אב"י"ע : אצילות בריאה יצירה עשיה (ד' עולמות העליונים). א"ג : אין גורסים ; ארבע גלויות. א"ד : אינו דומה ; איכא דאמרי (יש אומרים). אדה"ר : אדם הראשון. אדל"ג : אפשר ולא גרסינן. א"ה, או"ה, אוה"ע : אמות העולם. אה"ל : אור הלבנה. או"א : אבא ואמא ; אחד ואחד. או"ח : אור חזור. או"י : אור ישר. א"י : ארץ ישראל. או"מ : אור מקיף. או"נ : אריך ונוקבא. או"פ : אור פנימי. אהב"פ : אהור בפנים. אח"ז : אחר זה. אחז"ל : אמרו חכמינו זכרם לברכה. אח"כ : אחר כך ; אחרי כן. אח"פ : אוזן חוטם פה. א"כ : אם כן ; אינו כדאי ; אין כאן. אכמ"ל : אין כאן מקומו להאריך. א"ל : אמר ליה. אל"ה : ג' אותיות משם אלהים. אמ"ר : אור מים רקיע. אנ"כ : אורות נצוצין כלים. א"ס : אין סיף. אע"ג : אף על גב. אע"פ : אף על פי. אעפ"כ : אף על פי כן. א"צ : אינו צריך. אצ"ל : אין צריך לומר. א"ק : אדם קדמון (שם עולם) ; אין קץ ; אמר קרא (כתוב במקרא). אקב"ו : אשר קדשנו במצותיו וצונו. א"ר : אמר רב ; אל רחום. ארגמ"ן : אוריאל, רפאל, גבריאל, מיכאל, נוריאל (שמות מלאכים). ארמ"ע : אש, רות, מים, עפר (ארבע יסודות העולם). אשל"י : אדום, שחור, לבן, ירוק. א"ת : אם תאמר ; אל תאמר ; אל תקרא ; אי תימא. א—ת (האותיות מן א עד ת). א"ת ב"ש : אחד מצרופי אותיות הא"ב (הראשונה עם האחרונה, השניה עם זו שלפני האחרונה וכן הלאה). את"ל : אם תמצא לומר. אתעד"ל : אתערותא דלעילא. אתעדל"ת : אתערותא דלתתא.

ב

ב"א : בראשית א' ; בן אדם ; בנין אב ; ברוך אתה. בא"ד : באמצע דבור. באב"י"ע : באצילות, בריאה, יצירה, עשיה. באד"ר : באדרא רבא. באדר"ו : באדרא זוטא. בא"י : ברוך אתה ה'. ב"ב : בראשית ב'. בג"ד : בנין דא. בג"ה : בינה גבורה, הוד. בג"כ : בנין כף. ב"ד : בית דין. בוד"א : במה דברים אמורים ; בדרך אחרת. בוד"ר : בדחילו ורחימו. ב"ה : בית המקדש ; בין השמשות. בהכ"ב : בית הכנסת. ביהמ"ק : בית המקדש. בוצד"ב : בוצינא דקרדנותא. בחי" : בחינה. בחי"א : בחינה א'. בחי"ב : בחי"ג בחי"ד : בחינה ב"ג"ד. בי"ע : בריאה, יצירה, עשיה. בכ"מ : בכל מקום ; בכמה מקומות. במ"א : במקום אחר. במ"ר : במדרש רבה. ב"נ : בר נש. ב"ן : מספר (שם הויה במילוי ההי"ן) בס' : בספר. בס"ד : בספרא דצניעותא ; בסיעתא דשמיא. בסו"ה : בסוד הכתוב. ב"ע : בריאות עולם. בע"א : בענף א'. בע"ה :

מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים. ט"ת : ט'
תחתונות

9

י"א : יש אומרים ; יש אוסרים ; ירא אלהים ; ירחמהו אל. י"א"י : ישוב ארץ ישראל. י"א"ל : יש אם למקרא ; יש אם למסורת ; יזכרם אלהים לטובה. י"ג : יש גורסים ; יין גפן ; מספר. י"ד : יש דורשים. י"ה : (ב' אותיות הראשונות משם הויה). י"ה"א : ג' מלואים של שם הויה יודין ההין אלפינ. י"ה"ב, י"ה"כ"פ : יום הכפורים. י"ה"ד : יהי רצון. י"ה"ט : יום כפור. י"ו"ש : ימין ושמאל. יחנר"ן : יחידה, חיה, גשמה, רוח, נפש. י"ט : יצר טוב ; יש טעם ; יום טוב. י"ו"ט : יום טוב. יול"א : יתברך ויתעלה לעולם אמנ. י"י : רמו על יחוד הויה ואדני. י"י"י : יברכך יאר ישא. י"כ"ק : יום כפור קטן. י"ל : יש לומר. י"מ : יש מפרשים ; יש מקומות ; יציאת מצרים. י"ס : יוד ספירות ; יש ספרים ; יש סבורים. י"ס"ג : יש ספרים גורסים. יצה"ט : יצר הטוב. יצה"ד : יצר הרע. יש"א : ימין, שמאל, אמצע. ישסו"ת : ישראל סבא ותבונה. ית' : יתברך ; יתעלה. ית"ש : יתברך שמו.

כ

כ' כבוד. כ"א : כי אם ; כל אחד ; כך אומר ; כתוב אחד ; כלל אחד. כ"א"א : כתוב אחד אומר. כ"א"ל : כל אחד ואחד ; כל איש ואיש. כ"א"ל : כל אומה ולשון. כ"אחז"ל : כך אמרו חכמינו זכרם לברכה. כ"ב : אותיות התורה. כ"ג : כהן גדול. כ"ד : בדי דבור ; כל דבר ; כך דרשו. כ"ד"א : כמה דאת אמר ; כדא דאת אמרת. כ"ד"ש : כדרך שאמרו. כ"ה : כתוב הכא. כ"ה"א : כן הוא אומר. כ"ה"ג : כהן גדול ; כהאי גווא. כ"ה"ג"ג : כל המוסיף גורע. כ"ה"ג"ב : כן היא נוסחת. כ"ה"ק : כתבי הקודש. כו' וכו' : וכולה ; (לאמור) : על הקורא לגמור כל הפסוק או המאמר, שהובא רק חלק ממנו. כו"כ : כך וכך. כו"פ : כלל ופרט. כו"פ"כ : כלל ופרט וכלל. כ"ז : כל זה ; כל זמן ; כף זכות ; כלי זיין. כ"ח : כלי חיצון ; כתר חבמה. כ"ח"ב : כתר, חכמה, בינה. כ"חב"ד : כתר, חכמה, בינה, דעת. כ"ח"ב תו"מ : כתר, חכמה, בינה, תפארת ומלכות. כ"י : כנסת ישראל ; כתב יד ; כן ייבוא. כ"כ : כל כך, כמו כן ; כתוב כאן. כ"ל"ז : כלי זיין. כ"ל"י : כהן, לוי, ישראל. כ"מ : כל מה ; כל מקום ; כן מצאתי ; כן משמע ; כן מוכח. כ"מ"ד"א : כמה דאת אמרת. כ"מ"ש"ש : כמו שכתוב. כ"מ"ש"א : כמו שאתה אומר. כ"מ"ש"ה : כמו שאמר הכתוב. כ"נ"ג : כן נאמר ; כן נראה. כ"נ"ה"ג : כנסת הגדולה. כ"נ"ז : כנוכר. כ"נ"י : כנסת ישראל. כ"נ"ל : כנוכר לעיל ; כן נראה לי. כ"נלע"ד : כן נראה לפי עניות דעתי. כ"ס"ה"כ : כטא הכבוד. כ"ע" : כולי עלמא ; כתר עליון. כ"פ : כלי פנימי ; כל פנים ; כך פרשו. כ"צ"ל : כן צריך לאמור ולהיות. לבאר. כ"ק : כלי קודש. כ"ש : כל שכן ; כבוד שמו ; כל שעה ; כבוד שבת. כ"ש"ד : כללו של דבר. כ"ש"כ : כל שכן. כ"ש"ש : כל שעה ושעה ; כל שנה ושנה. כ"ש"ט :

ז"אכ"מ : ואין כאן מקימו. ז"אכמ"ל : ואין כאן מקום להאריך. ז"אל"כ : ואם לא כן ; ואהבת לרעך כמוך. ז"ב"עוה"ד : ובעונותינו הרבים. ז"בש' : ובשער. ז"גו' : וגומר (ראה וכו'). ז"דו"ק : דייק (כמו התבונן היטב, לדייק בשעת העיון ולא בקרוב). ז"ד"ל : ודי למבין. ז"ל"ב : ודי לחכימא ברמיזא. ז"המ"י : והשכיל יבין. ז"זה"ד : וזה הדין. ז"ז"ל : וזה לשונו. ז"כה"א : וכן הוא אומר. ז"כו' : וכולה ; וכולי. (כמו וגומר, סימן להמשיך את המאמר או המסטר עד הסוף, אף אם אין סופו נזכר בכתב). ז"ל"ב : ולי נראה. ז"נלע"ד : ונראה לפי עניות דעתי. ז"ע"ד : ועל דא. ז"עד"ז : ועל דרך זה. ז"עכ"ז : ועם כל זה ; ועל כל זה. ז"ק" : ו' קצוות. ז"ש"ב : ושם נסמן. ז"ת : ו' תחתונות. ז"תי' : ותיקונים.

ז

ז"א : זעיר אנפין ; זכות אבות ; זה אומר. ז"אה"ל : זכור אותו האיש לטוב. ז"א"ז : זה אצל זה ; זה אל זה ; זה את זה ; זה אחר זה (וכן זו). ז"ב"ז : זה בזה. ז"ה"ז : זמן הנה. ז"ה"ש : זה הוא שאמר. ז"ו"ן : זעיר ונוקבא. זה לשונו ; זכרו (זכרונו) לברכה. ז"ל"ז : זה לזה. ז"ח : זהר חדש. ז"כ"ל : ז' כוכבי לכת. ז"למ"ז : זה למטה מזה ; זה למעלה מזה. ז"מ : ז' מלכים. ז"מ"ז : זה מזה. ז"מ"ן ב"ק"ט : סדר ששת סדרי המשנה ; זרעים, מועד, גשים, נויקין, קדשים, טהרות. ז"ס : זה סוד. ז"ע : זה ענין. ז"עה"א : זקני עם הארץ. ז"ע"ז : זה על זה. ז"פ : ז' פעמים. ז"צ"ל : זכר צדיק לברכה. ז"ק : זרע קודש ; זקף קטן. ז"ש : זה שכתב ; שאמר. ז"ת : ז' תחתונות. ז"ת"ז : זה תוך זה ; זה תחת זה.

ח

ח' : חלק ; חרש. ח"א : חלק א' ; חכמים אומרים ; חד אמר. ח"ב : חלק ב' ; חכמה בינה. חב"ד : חכמה, בינה דעת. חבת"ם : חכמה, בינה, תפארת, מלכות. ח"ג : חלק ג' ; חלוסי גרסאות. ח"ד : חלק ד'. חד"ד : חסד דין רחמים. ח"ה : חלק ה' ; חלול ה'. חה"ש : חלול השם. חה"מ : חול המועד. ח"ו : חלק ו' ; חסד דאו ; חס ושלום. חו"ג : חסדים וגבורות. חוה"מ : חול המועד. חוהמ"ס : חול המועד סוכות. חוהמ"פ : חול המועד פסח. חו"ל, ח"ל : חוץ לארץ. ח"ז : חלק ז' ; חרש זה. חז"ל : חכמינו זכרם לברכה. חח"ן : חכמה חסד גנות. חכ"א : חכמים אומרים. חל"ה : חלק לעולם הבא. חנ"ה : תנוכת בינה. חנב"ל שצ"ם : שבעה כוכבי הלכת ; חמה, נגה, כוכב, לבנה, שבתאי, צדק, מאדים. ח"ס : חכמה סתימאה. ח"ע : חיי עולם. חע"ה : חיי עולם הבא. חש"ח : חולם, שורק, חיריק.

ט

ט"א : טור א' ; טעם אחר. ט"ר"ד : טוב ורע. ט"מ : טומאת מת ; טעמא מאי ; טעמי מקרא. טנת"א : טעמים, נקודות תגין, אותיות. ט"ס : ט' ספירות. ט"ד : ט' ראשונות. טש"ת, סא"ב, מע"ק, גד"ד : ט"ב המולות ; טלה, שור, תאומים, סרטו, אריה, בתולה.

כתר שם טוב. כש"ש : כמו שכתבתי שם. כ"ת : כתר תורה. כתה"ק : כתיבי הקודש. כתחז"ל : כתקון חכמינו זכרם לברכה.

ל

ל"א : לשון אחר. לא"א : לא אמרו אלא. ל"ב : מספר. לבנ"ה : ל"ב נתיבות החכמה. ל"ג : לא גרסינו. ל"ד : לאו דוקא ; לפי דעת ; לא דמי. לה"א : לדעת אחרים ; לדבר אחר. לר"ה : לדברי הכל. ל"ה : לבנת הספיר ; למען השם. לה"פ : לחם הפנים. לו"ל : לפני זדיק. ל"כ : לא כתוב ; לא כן. לכאו"א : לכל אחד ואחד. לכ"ל : לכן נראה לי. לכ"ע : לכולי עלמא. לכ"ש : לא כל שכן. ל"מ : לא מצאתי. למה"ד : למה הדבר דומה. ל"נ : לי נראה ; לשון נקבה. לנ"ל : לכן נראה לי. לע"ע : לעת עתה. לעסמ"ב : לע"ב. ס"ג, מ"ה, ב"ן. לעת"ל : לעתיד לבוא. לפ"ג : לפרט גדול. לפמש"ה : לפני משורת הדין. לפ"ע : לפי ענינו. לפע"ד : לפי עניות דעתי. לפ"ק : לפרט קטן. לפ"ש : לפי שעה. ל"צ : לא צריך. ל"ש : לא שנו ; לא שנו ; לא שייך ; ליל שמורים. לשה"ד : לשון הרע. לש"ש : לשם שמים. ת : לא תעשה.

מ

מ"א : מקום אחר ; מקום אחד ; מדרש אגדה ; מלכים א' ; מים אחרונים ; מנהג אבותינו. מאה"ג : מאור הגדול ; מאור הגולה. מאדו"ל : מאמר רבותינו זכרם לברכה. מ"ב : שם מ"ב אותיות ; מה בכך ; מתן בסת. מב"ד : מיתת בית דין ; משיח בן דוד. מב"ו : מלך בשך ודם ; מתנת בשר ודם. מב"י : משיח בן יוסף. מ"ג : מחזור גדול (כ"א שנים) ; מ"ד : מין דוכרין ; מאן דאמר ; מאי דכתיב ; מי דמי ; מה דעתך ; מי דבש. מד"א : מאן דאמר ; משום דרכי אמורי. מדה"ד : מדת הדין. מדה"נ : מדרש הנעלם. מדה"ד : מדת הרחמים. מר"ש : מפני דרכי שלום. מ"ה : מספר היה במילוי אלפין ; משום הכי ; מלך העולם ; מלאך המות. מה"ד : מדת הדין. מהל"ל : מה הוה ליה למימר. מה"מ : מלאך המות ; מלך המשיח ; מנא הני מילי. מה"נ : מדרש הנעלם. מה"ש : מלאכי השרת. מו"ל : מוציא לאור. מו"מ : מטי ולא מטי. מו"מ : מעלה ומטה ; משא ומתן ; מנע ומשא. מו"ס : מוחא סתימאה. מוצ"ט : מוצאי יום טוב. מוצש"ק : מוצאי שבת קודש. מו"ש : מוצאי שבת. מ"ז : משנה ז. מחז"ל : מאמר חכמינו זכרם לברכה. מ"ט. מקח טעות. מטטרד"ן : שם מלאך. מ"י : בי אותיות משם אלהים. מכ"ש : מכל שכן. מ"ל : מנא לן. מלה"ד : משל למה הדבר דומה. מלה"ש : מלאכי השרת. מל"ת : מצות לא תעשה ; מסיח לפי תומו. מ"מ : מכל מקום ; מארי מתניתין ; מארי מתיבתא. מאי משמע ; מראה מקום ; מת מצוה ; משנה מקום. ממ"ה : מלך מלכי המלכים. ממ"ן : ממה נפשך. מ"ן : מין נוקבין. מנ"מ : מאי נפקא מינה ? מ"ס : מדת סדום ; מר סבד ; מוחא סתימאה. מסה"ז : מסורת הזהר. מ"ע :

מצות עשה ; מראית עין ; מצות ערוה. מע"ה : מעלה עליו הכתוב. מע"ט : מעשים טובים. מעל"ע : מעת לעת (יום שלם). מ"צ : משיח צדק. מצפ"ץ : שם הויה באותיות א"ת ב"ש. מדע"ה : משה רבינו עליו השלום. מ"ש : מה שכתוב ; מאי שנו. משא"כ : מה שאין כן. מש"כ : מה שכתוב כאן. מ"ת : משנה תורה ; מתן תורה. מת"ל : מה תלמוד לומר.

נ

נ"א : נוסחא אחרת ; נביאים אחרונים. נא"כ : נאמר כאן. נג"ע, ר"ע : נסילים, גבורים, ענקים, רפאים, עמלקים. נ"ה : נצח הוד. נה"י : נצח, הוד, יסוד. נה"מ : נצח, הוד, יסוד, מלכות. נו"נ : נע ונד ; נעשה ונשמע. נוק' : נוקבא. נח"ש : נדוי, חרם, שמתא. נ"ל : נראה לי. נ"מ : נפקא מינה. נ"נ : נח נפש. נ"ע : נוקבי עינים ; נשמתו עדן ; נוחו עדן. נ"צ : נחמת ציון. נק' : נקרא. נ"ד : נפש רוח ; נחת רוח ; נביאיר ראשונים. נד"ן : נפש, רוח, נשמה. נדנח"י : נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידיה. נש"ב : נ' שערי בינה. נת"א : נקודות, תגיין, אותיות.

ס

ס"א : ספרים אחרים ; סטרא אחרא ; סתרי אותיות. ס"ב : סימן ברכה. ס"ג : (הוי"ה במילוי יודין ואלף בואו) ; סנהדרין גדולה. ס"ד : סוף דבר ; סלקא דעתך. סד"א : סלקא דעתך אמינא. סו"ה : סוד הכתוב. סו"ס : סוף סוף. סי' : סימן. סי"י : ספרים ישנים ; ספר ישן ; סימן יפה ; ספר יצירה. ס"ל : סח לי ; סבירה ליה. ס"מ : סטרא מסאבותא. ס"נ : סכנת נפשות. ס"ע : סדר עבודה. ס"פ : סוף פסוק. ספ"י : סבד פנים יפות. ספ"י : ספירה. ס"ת : ספר תורה ; סתרי תורה ; סוף תיבה.

ע

ע' : עיין. ע"א : עניף א' ; עמוד א' ; ענין אחר. עאכו"כ : על אחת כמה וכמה. ע"ב : (הויה במילוי יודין) ; שם ע"ב. עבג"מ : צוה, בשר, בדין, עצמות, מוחא. ע"ג : עניף ג' ; עבודת גלולים ; על גב. ע"ד : על דבר ; על דרך ; על דעת. עד"ה : על דרך הכתוב ; על דרך האמת. האמור. עד"ו : על דרך זה. עד"מ : על דרך משל. עד"ר : על דרך רמז. ע"ה : עליו השלום ; עשרת הדברים ; עם הארץ ; עין הרע ; עבד ה'. עה"ב : עולם הבא. עה"ז : עולם הזה. עה"ח : עץ החיים. עה"ד : עין הרע. עה"ש : עליו השלום. עו"א : עובדי אלילים. עה"ב : עולם הבא. עוה"ז : עולם הזה. עומ"ש : עול מלכות שמים. עו"נ : עתיק ונוקבא. ע"ז : עבודה זרה ; על זה ; עם זה ; עבר זמנו. ע"ח : עץ חיים. ע"ט : על טעם ; עצה טובה ; עין טובה. ע"י : עיין ; עילאין. ע"י : על ידי ; על ידי אחרים. עיה"ק : עיר הקודש. עיו"ט : ערב יום טוב. עיר"כ : ערב יום כסור. עיו"ז : על ידי זה. עיו"מ : עבור, יניקה, מוחין. עיקת"ו : עיר קדשנו תבנה ותכונן. ע"כ : על כן ; עד כאן ; עד כמה ; עבודת כוכבים ; עבד כנעני.

דין. ר"ג : ריש גלותא. רדל"א : רישא דלא אהידע.
 ר"ה : ראש השנה. רה"י : רשות היחיד. רה"ק :
 רוח הקודש. רה"ר : רשות הרבים. ר"ח : ראש חודש.
 רח"ו : ר' חיים חייטאל. ר"י : רבי יהודה ; רבי יצחק ;
 רבי יוסי. ר"י"ו : מספר. ר"ל : רחמנא לשוב ;
 רחמנא ליצלן ; ראה לדבר ; רצוני לומר. ר"מ : ראש
 מתיבתא ; רעיא מהימנא ; ריש מתיבתא. רמ"ח :
 מספר. רמ"ק : ר' משה קורדובירו. רע"מ : רעיא
 מהימנא. רפ"ח : מספר. רשב"י : ר' שמעון בר
 יוחאי. רשר"ד : ראה, שמיעה, ריה, דבור. ר"ת :
 ראשי תיבות. רת"ס : ראש, תוך, סוף.

ש

ש' : שורה, שעה. ש"א : שמואל א' ; שלישי אמצעי ;
 שלישי א'. ש"ב : שמואל ב' ; שער ב'. שב"כ :
 שביבת כלים. ש"ג : שער ג' ; שיעור ג'. שג"ע : של
 גן עדן. שה"ש : שיר השירים. שו"ט : ששון
 ושמחה. שו"ת : שאלות ותשובות. ש"ח : שנת
 חנם ; שבת חנוכה. שי"ל : שיש לאמר ; שיש לברך.
 ש"כ : מספר. שכ"א : שכל אחד. שכאו"א : שכל
 אחד ואחד. שמרשב"י : שער מאמרי רבי שמעון
 בן יוחאי. ש"נ : שם נסמן. שנגל"ה : שורש, נשמה,
 גוף, לבוש, היכל. שנא"ן : (ד' חיות המרכבה) שור,
 נשר, אריה, אדם. שס"ה : מספר. ש"ע : שלישי
 עליון ; שמנה עשרה ; שמיני עצרת. ש"צ : שליש
 צבור. שצ"ם חנכ"ל : (ז' כוכבי לכת) שבתאי, צדק,
 מאדים, חמה, נוגה, כוכב, לבנה. ש"ר : שלוש רגלים ;
 שם רע. ש"ש : שם שמים. ש"ת : שמחת תורה ;
 שלישי תחתון.

ת

ת"א : תרגום אוגנקלוס ; תרוץ אחד. תא"מ : תהלים,
 איוב, משלי. ת"ד : תיקונא דיקנא. תה"ד : תפלת
 הדרך. תה"ר : תהומא רבא. תה"ש : תפלת השחר.
 ת"ו : תם ונשלם. תובב"א : תבנה ותכונן במהרה
 בימינו אמן. תובי"ל : תם ונשלם ברוך ה' לעולם.
 תוה"ק : תורתנו הקדושה. תו"מ : תפארת ומלכות ;
 תרומות ומעשרות ; תיכף ומיד. ת"ו, שלב"ע : תם
 ונשלם שבח לאל בורא עולם. תושב"כ : תורה שבכתב.
 תשבע"פ : תורה שבעל פה. ת"ז : תקוני זהר.
 ת"ח : תא חזי ; תקונים חדשים ; תלמיד חכם.
 תצה"מ : תחית המתים. תכ"ב : תלת כליאן בתלת.
 תכ"ד : תוך כדי דבור. תכ"ה : תורת כהנים. ת"ל :
 תלמוד לומר ; תרי לישני (שתי גוססאות) ; תהלה לאל.
 ת"מ : תפלת מנחה. תע"ס : תלמוד עשר ספירות.
 ת"ע : תפלת ערבית. תרי"ג : (מספר) תרי"ג מצות.
 תק"ח : תקונים חדשים. ת"ש : תפילין של יד.
 תש"ר : תפילין של ראש. ת"ת : תפארת.

עכאו"א : על כל אחד ואחד ; עם כל איש ואיש.
 עכ"ד : עד כאן דבריו. עכ"ז : עד כל זה. עכו"ם :
 עבודת כוכבים. עכ"ל : עד כאן לשונו. עכ"פ : על
 כל פנים. ע"ל : עין לעיל. ע"מ : על מנת ; על
 משקל ; עשר מאמרות ; על מה ; על מחצה ; עשר
 מכות. עמד"א : עמודא דאמצעייתא. עמ"ש : עין מה
 שכתבתי ; עד מאה שנים ; עול מלכות שמים. ענ"ב :
 עקודים, נקודים, ברודים. ע"ס : עשר ספירות ; על
 סמך. עמס"ב : ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. עע"ו : עובדי
 עבודה זרה. עעכו"ם : עובדי עבודת בוכבים ומזלות.
 ע"פ : על פי. עצה"ד : עץ הדעת. עצה"י"ט : על
 צר היותר טוב. ע"ק : עתיקא קדישא. ע"ר : ערב רב.
 ער"ה : ערב ראש השנה. ער"ח : ערב ראש חודש.
 ע"ש : עין שם ; ערב שבת ; על שלחן. עש"א : עד
 שיבוא אליהו. עש"ה : עין שם היטב. עש"מ : על
 שום מה. ע"ת : ערוב תחומים ; על תנאי.

פ

פ"א : פרק א' ; פעם אחת ; פירוש אחר. פא"פ :
 פנים אל פנים ; פה אל פה ; פעם אחר פעם. פ"ב :
 פרק ב'. פב"א : פנים באחור. פב"פ : פנים בפנים.
 פ"ג : פרק ג'. פ"ד : ססק דין ; פרק ד'. פד"ה,
 פדה"ב : פדיון הבן. פו"א : פנים ואחור. פו"ח :
 פנימיות וחיצוניות. פו"כ : פרט וכלל. פו"ר : פריה
 ורביה. פ"י : פירוש. פ"י : פ'שעי ישראל ; פועל
 יוצא. פלו"ו : פלוני. פלח"ק : פתיחה להכמת הקבלה.
 פלפח"ס : פתיחה לפירוש הסלם. פמ"א : פנים
 מאירות. פמ"ס : פנים מסבירות. פ"נ : פקוח נפש.
 פדיון נפש. פס"ד : ססק דין. פ"פ : פתחון פה.
 פ"ק : פרק קמא ; פורים קטן ; פרט קטן. פר"א :
 פרקי רבי אליעזר. פרד"ס : פשט, רמז, דרוש, סוד.
 צ

צא"ל : צריך אתה לדעת. צ"ג : ציון ג' ; צום גדליה.
 צ"ד : ציון ד' וכדומה. צח"מ : צומת, חי, מדבר.
 צ"ל : צריך לומר ; צריך להיות. צ"ע : צריך עיון.
 צעב"ח : צער בעלי חיים. צע"ג : צריך עיון גדול.

ק

ק' : קדוש ; קמא ; קהל ; קטן. ק"א : קונטרס
 אחרון. קב"ה : קודשא בריך הוא. קבו"ש : קודשא
 בריך הוא ושכינתיה. קה"מ : קריאת המגילה. קה"ק :
 קדש הקדשים. קה"ת : קריאת התורה. ק"ו : קל
 וחומר. קרו"ח : קל וחומר. קוש"י : קוצו של יוד.
 קכ"ד : קדם כל דבר. קל"י : קליפות. קמ"ל : קא
 משמע לן. ק"פ : קרבן פסח. ק"ק : קדש קדשים ;
 קדשים קלים. קק"ק : קדוש, קדוש, קדוש. ק"ש :
 קריאת שמע ; קבלת שבת.

ר

ר"א : רבי אבא ; רבי אלעזר. ראב"ד : ראש בית

תפלה קודם הלמוד מהאר"י זיע"א

רבון העולמים ואדוני האדונים אב הרחמים הסליחות מודים
אנחנו לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו בקידה ובהשתחוויה
שקרבתנו לתורתך ולעבודתך עבודת הקדש ונתת לנו חלק
בסודות תורתך הקדושה מה אנו ומה חיינו אשר עשית
עמנו חסד גדול כזה, על כן אנחנו מפילים תחנונינו לפניך
שתמחול ותסלח לכל חטאתינו ועונותינו ואל יהיו עונותינו
כבדילים ביננו לביניך. וכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו
ואלהי אבותינו שתכונן את לבבינו ליראתך ולאהבתך
ותקשיב אזניך לדברינו אלה ותפתח לבבנו הערל בסודות
תורתך ויהיה למחיינו זה נחת רוח לפני כסא כבודך כריח
בחוח ותאציל עלינו אור מקור נשמתנו בכל בחינתנו
ושיתנוצצו ניצוצות עבדיך הקדושים אשר על ידם גלית
דבריך אלה בעולם וזכותם וזכות אבותם וזכות תורתם
ותמימותם וקדושתם יעמד לנו לבל נכשל בדברים אלו
ובזכותם תאיר עינינו במה שאנו לומדים כמאמר נעים
זמירות ישראל: „גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך“. כי ה'
יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. „יהיו לרצון אמרי פי והגיון
לבי לפניך ה' צורי וגואלי“.

פרשת ואלה תולדות יצחק

א * ואלה תולדות יצחק ווגו'. פתח ר' חייא ואמר ב מי ימלל גבורות יי' ישמיע כל תהלתו, ת"ח, כד בעא קב"ה, וסליק ב ברעותא ג קמיה למברי עלמא, ג הוה מסתכל באורייתא, וברא ליה, ובכל עובדא ועובדא דברא קב"ה בעלמא, הוה מסתכל באורייתא, וברא ליה, הדא הוא דכתיב, י ואהיה אצלו אמון ז ואהיה * ששועים יום ה אל תקרי אמון, אלא אומי.

ב) כד בעא ה למברי אדם י אמרה תורה קמיה, אי בינ יתברי, ו ולבחר י יחסי, ואנת תידון ליה, אמאי יהון עובדי ידך למגנא, דהא לא ייכול למסבל דינך, אמר י לה י קב"ה, י הא יא אתקינת תשובה, עד לא בראתי עלמא, אמר קב"ה לעלמא, בשעתא דעבד ליה, י וברא לאדם, איל עלמא עלמא, אנת ונימוסך, לא קיימין אלא על אורייתא. ובגיכ בראתי ליה לאדם י בך, י בגין דיתעסק טי בה. ואי טי לאו, י הא אנא אהדר יי לך, לתהו ובהו ה וכלא בגיניה

מסורת הזוהר

א) ואלה תולדות ונו', (בראשית כ"ח), ח"א קלה, ב) מי ימלל ונו', (תהלים ק"ו), ז"ח בראשית דף א' טב שא, ו' טב שמא, ולעיל ב"ב דף מ' ציון א'. ג) הוה מסתכל באורייתא. לעיל הקדמת ספר הזוהר דף ס"ו ציון א. ד) ואהי' אצלו אמון ונו', (משלי ה'), ז"ח בראשית ה' טו שכו, רות פ"ח טב שי לעיל הקדמת ספר הזוהר דף ס"ו ציון א'. ה) אל תקרא אמון אלא אמון. ח"ב קסא. ח"ג לח: קעה. רפה: (אמון), ז"ח בראשית ה' טו שכו. ו) אמ"ה תורה קמיה, ח"ג לח, טט: קעה. ז) הא אתקינת תשובה, ח"א ד. ח"ג סט: ח) וכ"א בניניה— קיימא, ח"א רה: ח"ב קסא. ר.

חלוסי גרסאות: א) ג"א מוסיף בן אברהם אברהם תוליד את יצחק. ב) ג"א ברעותיה. וליג קמיה. ג) ג"א ליג קמיה. ד) ג"א ואהיה ונו'. ס) ג"א למיברי. ו) ג"א מוסיף ולבחר ייתי. ז) ג"א למיחסי. ח) ג"א יכול. ט) ג"א ליה, י) ג"א ליג קב"ה. יא) ג"א אתקינת. יב) ג"א מוסיף וברא ליה. יג) ג"א ליג בך בגין. ויא) כך יד ג"א ליג בגין. טו) ג"א מוסיף בה וישתדל בה. טז) ג"א לא (אה"ל) יז) ג"א ליג הא אנא. יח) ג"א ליה

ואלת תולדות יצחק

לא יוכל לסכול את דינך. אמר לה הקב"ה, הרי בראתי תשובה מטרם שבראתי העולם. ואם יחטא, יוכל לעשות תשובה ואמחול לו.

אמר קב"ה לעלמא וכו': אמר הקב"ה לעולם בשעה שברא אותו, וברא את האדם, אמר לו: עולם עולם, אתה וטבעך אינם עומדים אלא על התורה, ומשום זה בראתי בך אדם כדי שיעסוק בתורה, ואם לא יעסוק בתורה הרי אני מחזירך לתוהו ובוהו. והכל הוא בשביל האדם וזהו שכתוב אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. והתורה עומדת ומכרזת לפני בני אדם. כדי שיעסקו וישתדלו בתורה, ואין מי שיטה אזניו.

הסולם

א) ואלה תולדות יצחק ונו': פתח ר' חייא ואמר, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. בוא וראה, כשבקש הקב"ה, ועלה ברצון לפניו, לברוא העולם, היה מסתכל בתורה וברא אותו. ובכל פעולה ופעולה שברא הקב"ה בעולם, היה מסתכל בתורה ובראה, וז"ש ואהיה אצלו אמון ואהיה ששועים יום יום, אל תקרי אמון אלא אמון. דהיינו שהיתה כלי אוימותו.

ב) כד בעא למברי אדם וכו': כשרצת לברוא את האדם, אמרה התורה לפניו, אם יהיה נברא האדם ואחר כך יחטא, ואתה תדון אותו, למה יהיו מעשי ידך לשוא, הרי

מאמר

דאדם ^א קיימא, ההי'ד * אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. ואורייתא קיימא ומכרזא קמייהו דבני נשא, בגין ^ב דיתעסקו ^ג וישתדלו בה ולית מאן דירכין אודניה.

ג) תיח כל מאן דאשתדל באורייתא איהו קיים עלמא, וקיים כל עובדא ועובדא על ^ד תקוניה כדקא יאות, ולית לך כל שייפא ושייפא דקיימא ביה כבר נש, דלא הוי ^ה לקבליה ^ו בריה בעלמא. דהא ^ז כמה דבר נש איהו ^ח מתפלג ^ט שייפין, וכלהו ^י קיימין דרגין על דרגין ^{יא} מתתקנין אלין על אלין ^{יב} וכלהו חד גופא הכי נמי ^{יג} עלמא, כל אינון בריין ^{יד} כלהו ^{טו} שייפין שייפין, וקיימין ^{טז} אלין על אלין, וכד ^{יז} מתתקנין כלהו, ^{יח} הא גופא ממש. יט וכלא כגוונא דאורייתא, דהא אורייתא כלא, שייפין ופרקין, וקיימין אלין על אלין, ^כ וכד מתתקנין כלהו, ^{כא} אתעבידו חד גופא. כיון דאסתכל דוד בעובדא דא, פתח ואמר ^{כב} מה רבו מעשיך ^{כג} יי, כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך.

ד) ^{כד} באורייתא כל אינון כל רזין ^{כה} עלאין ^{כו} חתימין, דלא ^{כז} יכלין ^{כח} לאתדבקא באורייתא ^{כט} כל אינון ^ל מלין עלאין, ^{לא} דאתגליין ולא ^{לב} אגגליין.

דרך אמת

מסורת הזהר

א) אנכי עשיתי ארץ ונו', (ישעי' ת) לעיל לך
ב) שמתחלק האדם לאברים איברים.
דף ט"ה ציון ג', ב) כמה דב"נ וכו', ח"א קמן ת"ז תקי עי קל, ג) מה רבו מעשיך ונו', (מהלים קיד)
ח"א קנה ריות רנה, ח"ב כ. כה קעד, קעה, רס, ח"ג י, מ"ב, מג, רמא, רמב, רפס, רצ, שו, ת"ז תקי כ"א נו.
תקי כ"ב טג תקי ט"ט קיב תקי ע' קכה, ז"ח כראשיה ט' טג שיא.

חלופי גרסאות: א) ג"א קיימי. ב) ג"א דיתעסקין. ג) ג"א וישתדלון. ד) ג"א תיקוניה. ט) ג"א לקיבלית. ו) ג"א מוסיף עם ברית. ז) ג"א כמו. ח) ג"א מתפליג, ונ"א אתפליג, (אה"ל) ט) ג"א מוסיף שייפין שיימין י) ג"א קיימן. יא) ג"א מחוקנין. יב) ג"א וכלא. יג) ג"א עלפין. יד) ג"א ל"ג כלהו, ונ"א ל"ג כלהו שיימין. טו) ג"א ל"ג שיימין טו) ג"א אילין על אילין, יז) ג"א מתקנין, יח) ג"א חד ול"ג הא ונ"א מוסיף הא חד. יט) ג"א וכלהו, כ) ג"א ל"ג וכד, כא) ג"א ואתעביד, ככ) ג"א ח' ונו', פנ ג"א ל"ג באורייתא. פד) ג"א ל"ג אינון, כפ) ג"א מוסיף סתימין עלאין, ול"ג חתימין כו) ג"א ל"ג חתימין, ונ"א סתימין, כז) ג"א יכלי, כח) ג"א מוסיף לאתדבקא כני נשא בהו (אה"ל) כט) ג"א אינון כל, ונ"א מוסיף אינון כל זיינון (אה"ל) ל) ג"א מילין, לא) ג"א דאתגלין, לב) ג"א אתגלין

מאמר

הסולם

ואלח חולרות יצחק

ג) תיח כל מאן וכו': בוא וראה, כל מי שעוסק בתורה הוא מקיים העולם ומקיים כל פעולה ופעולה שבעולם על תקינו כראוי, ואין לך אבר הנמצא באדם, שלא תהיה כנגדו בריה בעולם

ד) באורייתא אינון וכו': בתורה הם, כל סודות העליונים החתומים שאין היכולת להשיגם. בתורה הם, כל דברים העליונים המגולים ואינם מגולים. כלומר, שלרור העמקות שבהם, הם נגלים להמעין בהם, ותכף נעלמים, ושוב נגלים כרגע וחוזרים ונעלמים, וכן חוזר חלילה תמיד לפני המעיינים בהם. ג) זורה הם, כל

דהא כמה וכו': כי כמו שגוף האדם מתחלק לאברים, וכולם עומדים מדרגות על מדרגות המתחכנות אלו על אלו, וכולן הן גוף אחד. כן העולם, כל אלו הבריות שבעולם, כולן, הן אברים אברים, ועומדים אלו על אלו, וכאשר כולן תתקנה יהיו לגוף אחד ממש. והכל, הן האדם והן העולם הוא כדמיון התורה, כי (דפ"י דף ק"ד ע"ב)

תולדות

באורייתא אינון כל ^א מלין דלעילא י ולתתא, כל מלין דעלמא דין, וכל מלין דעלמא דאתי באורייתא אינון, ולית ^ב מאן די שגח וידע לון, ובגין כך כתיב, " מי ימלל גבורות יי, ישמיע כל תהלתו.

(ה) ת"ח אתא ג שלמה ובעא ד י למיסם על ^ה מלוי דאורייתא, ועל י דסדוקי אורייתא, ולא יכיל, אמר ג אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, י גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. תא חזי כתיב בשלמה ^ה וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. ^ו והא אוקמוה. דחמשה ואלף טעמים, הוו בכל משל ומשל דהוה אמר. ומה שלמה, דאיהו בשר ודם, כך הוו במלוי. מלין דאורייתא דקאמר קביה, על אחת כמה וכמה, דבכל מלה ומלה, אית בה כמה משלים, כמה שירין, כמה תושבחין, כמה רזין עלאין, כמה חכמאן, ועל דא כתיב מי ימלל גבורות יי.

(ו) תא חזי, מה כתיב לעילא, י ואלה תולדות ישמעאל, דאינון תריסר נשיאין, לבתר אמר ואלה תולדות יצחק, ס"ד, דכיון דכתיב ביה בי שמעאל

מסורת הזוהר

(א) מי ימלל, לעיל דף א' עין ב'. (ב) למיכס על מלוי — ועל דקדוקי אורייתא, ח"א רבה, ז"ח בראשית ז' טא שטו. (ג) אמרתי אחכמה ונ' (קחלה ז') ח"א רבה, ח"ג רכג. ז"ח בראשית ז' טא שטו. ליד סד שטו. (ד) גל עיני ונ', (תהלים קי"ט) ח"א קלא קלב, קלה. קמה, ח"ג קנב. (ה) וידבר נ' אלף משל ונ', (מלכים א' ה') ח"ב קמה. ז"ח בראשית ז' טא שג. (ו) ואלה תולדות ישמעאל (בראשית כ"ח). חלופי גרסאות: ט גי'א מילין. כ גי'א ותתג. ג גי'א מוסיף שלמה מלכא. (אחיל) ד גי'א לקיימא. ט גי'א מלי. י גי'א דיוקני. ז גי'א תתג.

ואלה תולדות יצחק

הכולם

סאמר

(ו) תא חזי מה כתיב וכו': בוא וראה למעלה כתוב, ואלה תולדות ישמעאל, שהם שנים עשרה נשיאים, ואחר כך אמר אלה תולדות יצחק, ויעלה על דעתך, כיון שכתוב בי שמעאל שהוליד שנים עשר נשיאים, ויצחק הוליד שנים, הוא משום שזה נעלה בצדקה, ולכן הוליד שנים עשר, וזה לא נעלה, ועיב הוליד רק שנים. לפיכך כתוב מי ימלל גבורות ה' / זהו יצחק, כי יצחק היס גבורה דיא. כי יצחק הוליד את יעקב, שהוא בלבדו היה חשוב יותר מכולם, שהוליד שנים עשר שבטים, והיה הקיום שלמעלה ושלמטה, אבל יצחק היה רק הקיום של מעלה, בקדושה עלאה. וישמעאל היה רק למטה ועל כן כתוב מי ימלל גבורות ה' / זה יצחק כניל, ישמיע כל תהלתו זהו יעקב. כי יעקב הוא כל תהלתו, להיותו הקיום של מעלה ומטה. כשנתדבק השמש, זיא, בלבנה היא תנוקבא, כמה ככבים מאירים מתם, שהם י"ב שבטי יה, המשוילים בחלום יוסף לככבים.

ותנה

כל הדברים שלמעלה שבעולמות העליונים, ושל מטה. כל הדברים שבעולם הזה וכל הרברים שבעולם תבא הם בתורה. ואין מי שיסתכל וידע אותם, ומשום זה כתוב, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו.

(ז) תא חזי אתא וכו': בוא וראה כשבא שלמה, ורצה לעמוד על דברי תורה ועל דקדוקי תורה ולא יכול, אמר, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה כתוב בשלמה וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף, ובארוהו, שחמשה ואלף טעמים. היו בכל משל ומשל שהיה אמר. ומה שלמה שהוא בשר ודם כך היו דבריו, דברי תורה שאומר הקב"ה על אחת כמה וכמה, שבכל דבר ודבר, יש בו כמה משלים, כמה שירים, וכמה שבחות, כמה סודות עליונים, כמה חכמות ועל כן כתוב, מי ימלל גבורות ה'.

(רף קל"ד ע"ב *) קל"ח ע"א

דאוליד תריסר נשיאין, ויצחק אוליד תרין בנין, ^ה דדא אסתלק, ודא לא אסתלק, על דא ^ב כתיב מי ימלל גבורות יי, דא ^ג יצחק, ד ויצחק אפיק ליה ליעסק, ^ה דהוה איהו בלחודו, יתיר מכלהו, דאוליד תריסר שבטין, קיומא דלעילא ותתא, אבל יצחק לעילא ובקדושה עלאה וישמעאל לתתא, ועל דא כתיב, מי ימלל גבורות יי, ישמיע כל תהלתו, דא יעקב *כד* ^ו אתדבס שמשא בסיהרא, כמה ^ז ככביא נהירין ימנייהו.

(ז) ^ב ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אמר רבי יוסי, מאי שנא דעד הכא, לא כתיב בן אברהם, והשתא אמר, אלא אע"ג דכתיב ויברך אלהים את יצחק בנו, השתא דמית אברהם, דיוקניה הוה ביה, ואשחאר ביה ניצחק, דכל מאן דחמי ליצחק, הוה אמר דא אברהם ודאי, והוה סהיד ואמר ^ג אברהם הוליד את יצחק.

מסורת זוהר

(א) כד אתדבס שמשא, ח"א קלו. (ב) ואלה תולדות יצחק, לעיל דף א' ציון א. (ג) אברהם הוליד ח"א קלג.

חלופי גרסאות: ^ה נ"א ודא, ונ"א ודאי, ונ"א ודאי דא (אה"ל) כ נ"א מוסיף עליה דיצחק כתיב. ג נ"א מוסיף יצחק דאוליד יעקב ועשו, ד נ"א ועשו ס נ"א דהא ו נ"א בקדושה, ז ג"א ועשו ה נ"א יתדבס (אה"ל) ט נ"א כובינא, י נ"א מיניחו.

מאמר

הסולם

ואלה תולדות יצחק

הטעם, דאוליד תריסר שבטין, כי הוא הוליד י"ב שבטים, שהם בחינת מחוה ולמטה של הת"ת, והיה קיומא דלעילא ותתא, שהיה הקיום והמרכבה של למעלה מחוה דו"א ושל למטה מחוה דו"א, כי להיותו מרכבה לת"ת, והת"ת כולל את שניהם כנ"ל. אבל יצחק לעילא בקדושה עלאה, כי יצחק היה מרכבה לגבורה דו"א, שכולו למעלה מחוה, ואינו נאחו למטה כלום וישמעאל לתתא, וישמעאל היה ככל התחתונים שאין להם אחיזה אלא למטה מחוה ולא כלום למעלה מחוה. ולפיכך יעקב חשוב יותר מכולם, כי הוא בלבדו כולל כל הבחינות.

(ז) ואלה תולדות יצחק בן אברהם:

אמר רבי יוסי מהו השינוי שעד עתה לא כתוב, בן אברהם, ועתה אומר בן אברהם. אלא אף על פי שכתוב, ויברך אלקים את יצחק בנו, עתה שמת אברהם, דהיינו שברך והגדיל מדרגת יצחק שהיא גבורה, אחר מיתת אברהם, עם כל זה, צורתו של אברהם היה בו ונשארה בו ביצחק, כלומר שגם צורתו של אברהם שהוא חסד, נשארה כלולה ביצחק עד שכל מי שראה את יצחק, היה אומר זה אברהם ודאי, והיה מעיר ואומר, אברהם הוליד את יצחק כי היה כלול ומלוכש בצורתו של

והנה אומר ג' חלוקים, א) שיעקב היה הקיום שלמעלה ומטה. ב) ויצחק רק למעלה בקדושה עליונה. ג) וישמעאל רק למטה. ויש להבין החלוקים האלו, ותענין הוא, כי פרצוף ז"א נחלק על החוה, מטאת הפרסא אשר שם, שמחוה ולמעלה הוא ג"ר ומחוה ולמטה הוא ו"ק. והתחתונים אין להם אחיזה רק מחוה ולמטה דו"א, ולא כלום מחוה ולמעלה, להיותם תולדות הנוקבא דו"א, שמקורה מתחיל בז"א רק מחוה ולמטה. אבל האבות היו מרכבה לחג"ת דו"א, אברהם ויצחק לשני זרועות ז"א, שהם חסד וגבורה. ויעקב אל הגוף של ז"א, שהוא תפארת ונמצאים אברהם ויצחק אחוים למעלה מחוה דו"א, דהיינו בזרועות, ולא כלום מחוה ולמטה, אבל יעקב להיותו מרכבה לת"ת שהוא גופא, שהחוה נמצא באמצעו, הרי הוא נאחו למעלה מחוה ולמטה מחוה, שמצד מחצית הת"ת שלמעלה מחוה, הוא נאחו למעלה בג"ר, ומצד מחצית הת"ת שלמטה מחוה, הוא נאחו למטה בו"ק, שמשם כל התחתונים.

וז"ש ויצחק אפיק ליה ליעקב דהוה איהו בלחודו יתיר מכלהו, שיצחק הוציא את יעקב, שהוא לבדו היה חשוב יותר מכולם, כי היה בחיר שבאבות. ומפרש (דמו"י דף קל"ה ע"א)

(ח) ר' יצחק קם ליליא חד * למלעי באורייתא, ור' יהודה קם (ה) בקסרוי, בההיא שעתא. אמר ר' יהודה, איסוס ואיזיל ל לגבי רבי יצחק, ואלעי באורייתא ונתחבר כחדא ג אזל עמיה חזקיה בריה, דהוה רביא, כד ד קריב אבבא, שמע ליה לרבי יצחק, דהוה אמר, * ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק ה בנו וישב יצחק עם באר לחי רואי, האי קרא, לאו רישיה וסיפיה ולאן ו סיפיה רישיה, מאי שנא דקביה אצטריך ח לכרכא ליה ט ליצחק, בגין דאברהם י לא ברכיה. מאי טעמא, משום דלא יתכרך יא עשו, ועיד יסליקו אינון ברכאן להביה, י ואוקמוה. וישב יצחק עם באר לחי ראי יד מאי לחי ראי, אלא דאתחבר בה טו בשכינתא, בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה, כתרגומו ובגיכ ברכיה.

(ט) אדהכי, בטש ר' יהודה טו אבבא, ועאל, ואתחברו, אמר ר' יצחק,

דרך אמת מסירת הזהר
 (א) טס מקוס ור' יהודה עמד טס לעסיק בתורה. (א) ויהי אחרי-ויברך וגו', ח"א קל. ח'ג שבז ז"ח
 כ"ו טא זמן.

חלוסי גרסאות: א נ"א לבי ב נ"א למלעי ונ"א אי לעי (אה"ל) ג נ"א אויל. ד נ"א קארי (אה"ל). ס נ"א בנו וגו'. ו נ"א כוניה. ז נ"א סוסייה. ח נ"א ליה לכרכא. ט נ"א יצחק. י נ"א לאו. יא נ"א ישמעאל. יב נ"א סליק. יג נ"א מוסיף ואוקמוה מסל לבי אילנות בשורש אחר זה סס החיים וזה סס המות אמר הגנן אם אני משקה את סס החיים הרי סס המו: שותה עמו אמר יבא בעל הגן ויעש: רצונו כך אברהם חמא יעקב ועשו כהרא זה סס החיים וזה סס המות שבק ברכאן להקביה. (אז"ל) יד נ"א מהו (ר"א) ונ"א מה באר (אה"ל). ונ"א ליג מאי לחי רואי. ונ"א ליג מאי לחי רואי אלא. טו נ"א בשכנתא. טז נ"א אפתחא.

מאמר המילים ואלה תולדות יצחק

בטומאה ועל כן עברו אלו הברכות אל הקב"ה, והקב"ה ברך את יצחק הקב"ה היס קו אצעי. המיחד ב: העין זה בזה, על ידי שגביל את קו השמאל שלא יאיר רק מלמטה למעלה בלבד, (כנ"ל ב"א דק"ר"ה מחלוקת) יעה לא יתברך עשו. כי לא יוכל להשיך ממעלה לפטה. וישב יצחק עם באר לחי רואי, ושאל מהו לחי רואי, והשיב, אלא שנתחבר עם השכינה דהיינו כתרגומו בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה, שהוא באר, דהיינו השכינה. שמלאך הברית, שהוא היסוד, נראה עליה, ועל כן ברכו. ובוה מוכן קשר ג' חלקי המקרא זה בזה, ויהי אחרי מות אברהם, ולא ברך את יצחק ויברך אלקים את יצחק. ולמה ברכו משום וישב יצחק עם באר לחי רואי, משום שנתחבר עם השכינה.

(ט) אדהכי בטש: בינתים דפק רבי יהודה בדלת ונכנס, ונתחברו. אמר רבי יצחק עתה זווג השכינה עמנו. אמר רבי יהודה ביאור של באר לחי רואי שאמרת הוא יפה. אבל במלה עצמה נשמע זה. כלומר שיש להבין ביאורך מתוך פירוש המלות עצמן. כמו שמבאר והולך פתח

של אברהם שהוא חסד. ולפיכך מדייק הכתוב עתה לומר, בן אברהם וכן אברהם הוליד את יצחק.
 (ח) רבי יצחק קם וכו': ר"י קם לילה אחד לעסוק בתורה. ור' יהודה קם בעיר קסרוי באותה שעה. לעסוק בחורה אמר רבי יהודה אקום ואלך אל ר' יצחק ואעסוס עמו בתורה ונתחבר יחד. הלך עמו חזקיה בנו, שהיה אז ילד.

כד קריב אבבא וכו': כשנגש אל הדלת, שמע את רבי יצחק שהיה אומר, ויהי אחר מות אברהם, ויברך אלקים את יצחק בנו וישב וגו'. והקשה. מקרא זה אין, תחילתו כסופו ואין סופו כתחילתו, שמתחיל באיחא אברהם ומסיים בברכת יצחק. שאין סוף קשר ביניהם. ועוד הקשה, מהו השינוי שהקב"ה היה צריך לברך את יצחק, ולא ברכו אברהם. והשיב משום שאברהם לא ברך את יצחק אברהם. ע"כ ברכו ה' לאחר מותו, והוה חקשר שבהכתוב, ויהי אחר מות וגו' ושא"ל, מהו השעם שלא ברכו אברהם. ואומר, שהוא כדי שלא יתברך עמו עשו מנו כלומר שלא ימשיך הארת השמאל ממעלה למטה כדרכו (דפו"י דף קל"ה ע"א *) קליה ע"ב

תולדות

השתא זווגא דשכינתא בהדן. אמר רבי יהודה, האי באר חי רואי דקאמרת שפיר, אבל א במלה אשתמע. פתח ואמר " מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, האי קרא כ אתמר ג אבל הא אוקמוה, מעין גנים דא אברהם כ באר מים חיים דא יצחק, ונוזלים ד מן לבנון דא יעקב. באר מים חיים דא יצחק, היינו ה דכתיב וישב יצחק עם באר לחי וראי. ומאי באר, דא שכינתא, ולחי דאי חי ה העולמים, ה צדיק חי ה העולמים ולית ילאפרשא לון, חי הוא בתרי ה עלמין, יחי י לעילא, דאיהו עלמא עלאה, חי לגבי עלמא תתאה, ועלמא תתאה בגיניה קיימא ונהרא.

(י) ת"ח, סיהרא לא יי אתנהירת, אלא כד טו חזיא ליה לשמשא, וכיון טו דחזיא ליה, יי אתנהיר. ועיד האי באר לחי רואי ודאי, וכדין אתנהרא, וקיימא יי במיין חיין, לחי ראי, בגין יי לאתמליא ולאנתהרא מהאי חי. (יא) תא חזי, כתיב (י) ורבניהו בן יהידע (ב) בן איש חי דהוה צדיק, ונהיר כ לדריה, כמה כל דחי ככ דלעילא, נהיר לעלמא, ככ ובכל זמנא, האי באר, לחי אסתכל וחמי, בגין לאנתהרא, כדקארן. וישב יצחק עם באר לחי ראי. היינו

דרך אמת

(ב) כהקדמה ו ע"א.

רסו. רצח. ז"ח ט"ו טב שכה. תק"ח ק"ז ט"א שמט. (באר וגו') זי טא שכט ט"ב טא שב. (ב) באר מים חיים דא יצחק. ח"א טו (ג) באר דא שכינתא, ח"א טו (ד) חי העולמים, לעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ט ציון ב' (ח) צדיק חי העולמים, לעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ט ציון א' (ו) ובנידו וגו', (שמאל ב' כ"ג) ח"ג קמב, ולעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ח ציון ב'.

חלופי גרסאות: א נ"א במליח (אה"ל). כ נ"א מוסיף תא אחסר, ג נ"א ליג אבל הא אוקמוה, ונ"א ואוקמוה ול"ג אבל הא. ד נ"א ליג מן לבנון. ה נ"א ליג דכתיב, ו נ"א מוסיף דאי ודאי, ז נ"א מוסיף לחי ראי, ח נ"א עולמים. ט נ"א עולמים, י נ"א לאתפרשא יל נ"א עולמים יכ נ"א ליג חי ונ"א וחי (ד"א) יג נ"א דלעילא ונ"א מלעילא, יד נ"א נהיר, ונ"א אתנהיר (ד"א ואה"ל) טו נ"א חזיא טו נ"א דחזיא יז נ"א אתנהירת, יח נ"א בחיין, יט נ"א לאתמליא, כ נ"א לבריה (אה"ל), כל נ"א ליג דחינו נ"א דאיהו, ככ נ"א דמלעילא, ונ"א דלעילא (אה"ל), כג נ"א וכל.

מסורת הזהר

(א) מעין גנים, (שה"ש ד') ח"א קלב ח"ג רמא רלח, (שח"ש ד') זי טא שכט ט"ב טא שב. (ב) באר מים חיים דא יצחק, ח"א טו (ג) באר דא שכינתא, ח"א טו (ד) חי העולמים, לעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ט ציון ב' (ח) צדיק חי העולמים, לעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ט ציון א' (ו) ובנידו וגו', (שמאל ב' כ"ג) ח"ג קמב, ולעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ח ציון ב'.

הסולם

ודאי, ואז היא מאירה ועומדת במים חיים. לחי רואי, כדי להתמלא ולהאיר מאותו החי, שהוא יסוד דו"א כנ"ל.

(יא) תא חזי כתיב וכו': בוא וראה כחוב ובניהו בן יהודע בן איש חי, פירושו, שהיה צדיק ומאיר לדורו כמו החי של מעלה שהוא יסוד דו"א, מאיר לעלמא שהיא הנוקבא, ובכל שעה, באר זו, היא הנוקבא מסתכלת לחי, שהיא היסוד, ורואית, כדי להאיר, כמו שאמרנו.

וישב יצחק עם באר לחי רואי: היינו שכתוב, בקחתו את רבקה, כי באר ה"ס רבקה, דהיינו הנוקבא דו"א, והוא יושב עמה, ונהאחד עמה בכחית חשך בלילה, שכתוב, שמאלו תחת לראשי, פירוש טו שמאל דו"א שה"ס יצחק, מכונה חשך להיותו מושג רק בחשך, כי בשעת שליטתו

כאמר

פתח ואמר מעין וגו' מן לבנון: מקרא זה בארוהו, אבל ביארו, מעין גנים, זה אברהם. באר מים חיים, זה יצחק. ונוזלים מן לבנון, זה יעקב. הרי שבאר מים חיים הוא יצחק, היינו שכתוב, וישב יצחק עם באר לחי רואי, ומהו באר, זהו השכינת. לחי זה חי העולמים, דהיינו צדיק שהוא יסוד חי העולמים ואין להפריד אותם, הוא חי בשני עולמים. חי למעלה, שהוא עולם העליון, דהיינו בינה, חי אצל עולם התחתון, שהוא מלכות, ועולם התחתון מתקיים ומאיר מכחו.

(י) ת"ח סיהרא וכו': בוא וראה הלכנה, שהיא הנוקבא, אינה מאירה אלא כשרואה את השמש, שהוא ז"א, וכיון שרואה אותו היא מאירה, דהיינו שמקבלת מו"א מוחין דהארת חכמה, שה"ס ראיח ועל כן נקרא זו, באר לחי רואי, (דפו"י קל"ח ע"ב *) קל"ז ע"א

תולדות

דכתיב * בקחתו את רבקה, ויטיב בהדה, ואתאחיד עמה, חשך יבלילה, דכתיב י שמאלו תחת לראשי. ותא חזי, יצחק בקרית ארבע הוה בתר דמית אברהם, מהו וישב יצחק עם באר לחי רואי, דאזדווג ביה, ואחיד ביה בהווא בירא, לאתערא רחמותא כדקאמרן.

(ב) פתח רבי יצחק ואמר, י זורח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. זורח השמש, דא שמשא, דנהיר לסיהרא, דכד אתחזי בהדה, כדין נהרא, ואתנהיר זורה, מאתר עלאה, דקיימא עליה, מתמן י זרח תדיר. ובא השמש, לאזדווגא בהדה דסיהרא. י הולך אל דרום, דאיהו ימינא, ושוי תוקפיה ביה, ובגין דתוקפיה ביה, כל חילא דגופא בימינא הוא, וביה י תליא. ולבתר סובב אל צפון, נהיר לסטרא דא, ונהיר לסטרא דא. סובב סובב הולך הרוח, בקדמיתא כתיב שמש, והשתא רוח. אלא כלא חד, ורוזא חדא, וכל דא בגין דסיהרא אתנהרא מניה, ויתחברון תרווייהו.

מסורת הזהר

(א) בכחתו, (בראשית כ"ח) ח"א קלו, קלו, ב) שמאלו (שה"ש ב') לעיל ב"א דף רלח ציון א, ג) זורח, (קהלת א') ח"א קמו, קמו. קמה. ח"ג נג. קמא: ת"ז תקי ס"ט דף ריא. ז"ח תרומה מ"ב טג שכב סכו. ר) הולך אל דרום—סובב אל צפון, (קהלת א') ח"א קמו. ת"ז תקי ס"ט קו. ז"ח תרומה מ"ב טד שמד. טג שא שלב. חלוסי גרסאות: א) נ"א ויתאחיד (אח"ל) ב) נ"א בליליא. ג) נ"א השמש וגוי. ד) נ"א זורח. ה) נ"א תלייא.

ואלת תולדות יצחק

הסולם

מאמר

בימינו שחוא חסדים, ומשום שתוקפו הוא בימינו, נמצא כל כח הגוף של האדם בימינו של הגוף, ובו תלוי כח הגוף. ואחר כך סובב אל צפון, שמאיר לצד זה דהיינו לדרום, ומאיר לצד זה, דהיינו לצפון. פירוש. כי סובב משמעותו שהארתו סובב פעם לצד זה ופעם לצד זה. ללמדך שאין עיקר כחו בצפון, שהוא צד שמאל של ז"א, ואינו מאיר שם בקביעות אלא סובב לכאן ולכאן.

סובב סובב הולך הרוח: ושואל, בתחילה כתוב **שמש**, ועתה קורא אותו **רוח**, ואומר, אלא הכל אחד וסוד אחד, כי ז"א ח"ס אור הרוח, והוא מכונה שמש. וכל זה הוא, דהיינו מח שסובב סובב הולך הרוח, כדי שהלבנה תאיר ממנו ויתחברו שניהם. פירוש. כי עיקר הארת הלבנה הוא הארת החכמה, שמקבלת משמאל, אמנם אינה יכולה לקבל החכמה בלי חסדים כנודע, וע"כ סובב סובב הולך הרוח, שפירושו שז"א הולך וסובב. פעם לצד צפון להארת החכמה, ופעם לצד דרום להארת החסדים כדי להלביש החכמה בחסדים, ורק בדרך זה מקבלת הלבנה הארת ומתחברת עמו ביוזם.

שליטתו נחשכים המאורות, להיותו חכמה בלי חסדים, (כמ"ש באורך לעיל בראשית א' דף ק"ל ד"ה פירוש ע"ה) והנוקבא מכונה לילה (כמ"ש לעיל בראשית א' דף נ"ד ד"ה לילה ע"ס) לפיכך הארת השמאל אל הנוקבא, מכונה **חשך בלילה**, וז"ש ואתאחיד עמה חשך בלילה כי זווג יצחק שה"ס קו שמאל עם הבאר, שה"ס הנוקבא המקבלת ממנו, נבחן לחשך בלילה כמבואר.

ותא חזי יצחק וכו': ובוא וראה, יצחק היה בקרית ארבע אחר שמת אברהם, ומהו שאומר הכתוב, וישב יצחק עם באר לחי רואי, אלא בהכרח שאין זה מקום סגור, אלא הוא שם הנוקבא שנזדווג בו ונתאחד בו באותו הבאר. לעורך האהבה, כמו שאמרנו.

(ב) פתח ר' יצחק וכו': פתח ר"י, זורח השמש ובא השמש וגוי. זורח השמש, היינו השמש, ז"א, המאיר אל הלבנה, הנוקבא. כי כשהשמש נראה עמה, אז היא מאירה. השמש מאיר זורח ממקום עליון העומד עליו, שהיא כינה משם מקבל הארתה, וזורח תמיד.

ובא השמש: היינו שבא להזדווג עם הלבנה, שהיא הנוקבא. הולך אל דרום, שהוא קו ימין ח"א, ומשים בו תוקפו, כלומר, שעיקר הארת משים (רמ"י דף קל"ו ע"א)

יג) תא חזי, כד אתא אברהם לעלמא חביק א לה לסיהרא וקריב לה, כיון דאתא יצחק אחיד בה, י ואתקיף בה כדקא יאות, ומשיך לה ברחימה כמה דאתמר, דכתיב * שמאלו תחת לראשי. כיון דאתא יעקב, כדין י אתחבר שמשא בסיהרא, ואתנהיר, ואשתכח יעקב שלים בכל י סטרין, וסיהרא י אתנהיר, ואתתקנת בתריסר שבטין.

יד) פתח רבי יהודה ואמר י הנה ברכו את יי כל עבדי יי וגו'. האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, ה הנה ברכו את יי, ומאן אינון, דיתחזון לברכא ליה לקביה, כל עבדי יי, בגין דכל בר נש * בעלמא מישראל, אעיג דכלא ייתחזון לברכא ליה לסקיה, ברכתא דבגינייהו ייתברכון על אין ותתאין * מאן * היא, ההיא דברכין י ליה יא עבדי יי, ולא כלהו. ומאן אינון דברכתהון ברכו, א הע מדים בבית יי י בלילות, י אלן אינון י דקיימו בפלגות ליליא, טי ואתערי למקרי באורייתא, טו אלן קיימי בבית יי בלילות, דהא י כדין י קביה אתי לאשתעשעא עם יי צדיקיא * בגנתא דעדן. ואנן קיימי הכא לאתערא י במלי דאורייתא, נימא במלי דיצחק, דאנן ביה.

טו) פתח רבי יצחק ואמר. י ויהי יצחק בן ארבעים שנה י בקחתו את

מסורת הזוהר

א) שמאלו, לעיל דף זי ציון ב. ב) אתחבר שמשא, לעיל דף די ציון א. ג) הנה ברכו ונוי (תחלים קליד) ח"א רלא. ח"ב קצו. ח"ג יב, יג. רס. ד) קביה אתי לאשתעשע, לעיל הקדמת ספר זוהר דף קליט ציון ב. ה) ביע, לעיל הקסה"ו דף צי ציון א. ו) ויהי יצחק ונוי. (בראשית כ"ה), ח"א קלו. קלט. ז) בקחתו, לעיל דף זי ציון א. חלוסי גרסאות: א ג"א ליה. ב ג"א ואתחקף (אה"ל) ג ג"א סטרי. ד ג"א אתנהרת. ט ג"א מוסיף כתיב תנה. ו ג"א אתחזון. וגי' דיתחזון. ז ג"א יתברכין. ח ג"א מאי. ט ג"א אינון. ול"ג היא החיא (אה"ל) י ג"א לה. יא ג"א מוסיף כל עבדי. יב ג"א בצלותי. יג ג"א אילין. יד ג"א דקיימי. טו ג"א ומתערי. טז ג"א אילין. יז ג"א ליב כיון. יח ג"א צדיקיא. יט ג"א באורייתא ול"ג במלי (אה"ל).

ואלה תולדות יצחק

הסולם

מאמר

יג) תא חזי כד אתא וכו': בוא וראה כשבא אברהם לעולם חבק את הלבנה והקריבה. כיון שבא יצחק, נאחו בה והחזיק בה כראוי, ומשך אותה באהבה. כמו שנאמר, שמאלו תחת לראשי. כיון שבא יעקב, אז נתחבר השמש, ויא. בלבנה, בנוקבא, והנוקבא האירה. פירוש הארת החכמה קבלה מיצחק. ועוד לא האירה בה. מחמת חוסר התלבשות באור חסדים, וכשבא יעקב, שהיט קו אמצעי, שהשפיע לה החכמה מלוכשת בחסדים, אז האירה הנוקבא. לאשתכח יעקב וכו': ואז נמצא יעקב שלם מכל הצדדים והיינו מחסדים שבצר ימין מחכמה שבצר שמאל, והלבנה האירה, כי עתה על ידי יעקב, נתלבשו החכמה והחסדים זה בזה, ויכולה לחאיר ונתקנה ב"ב השבשים. כנ"ל.

יד) פתח ר' יהודה וכו': פתח ר'י ואמר, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. מקרא זה (דטו"י דף קל"ו ע"א *) קל"ו ע"ב

מאמר ויהי יצחק בן ארבעים שנה

טו) ויהי יצחק בן ארבעים ונוי: ושאל הכתוב אומרי

רבקה וגוי בן ארבעים שנה, אמאי אחא לממני הכא, דהוה בן ארבעים שנה
 כי נסיב לה לרבקה, אלא ודאי, הא אתכליל יצחק בצפון ודרום, באשא וומיא
 י וכדין, הוה י יצחק בן ארבעים שנה בכתתו את רבקה. כמראה הקשת, * ירוק
 יחורר סומק. בת שלש שנים י אחיד בה כד אחיד בה ברבקה, וכד אוליד,
 אוליד בן ששים, לאולדא כדקא יאות, בגין דיפוק יעלב שלם, מבן ששים
 שנה כדקא יאות, וכלהו אחיד להו יעקב לבתר, ואתעביד גבר י שלים.
 (טז) בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי, מאי אכפת לן כולי

מסירת הזהר

(א) ירוק חורר סומק, ח"ג רטו. לעיל ביב רף ייד ציון גי.

חלופי גרסאות: א ג"א ומיאי. ב ג"א בדין. ג ג"א ליג יצחק. ד ג"א וחיוור וסומק. ס ג"א ליג אחיד בה (אח"ל). ו ג"א שלם

ויהי יצחק בן ארבעים שנה

הסולם

סאמר

בן ארבעים שנה. למה בא כאן לספור את שנותיו.
 שהיה בן ארבעים שנה, כשנשא את רבקה.
 אלא ודאי הא אתכליל וכו': ומסיב אלא
 ודאי שיצחק נכלל בצפון ודרום שהם אש
 ומים, ואז היה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו
 את רבקה. פירוש. כי ודאי הוא שיצחק היה
 נכלל בימין, שה"ס חסרים המכונים מים ומכונה
 דרום, דהיינו כמ"ש לעיל (אות ז) בביאור
 הכתוב בן אברהם. וא"כ יש בו ב' הספירות
 צפון ודרום, שהם חסד וגבורה, צפון מכה עצמו
 שהוא שמאל, ודרום מכה שהוא בן אברהם. גם
 היה לו התכללות צפון ודרום יחד זה בזה,
 שהוא תפארת, כי אין תפארת אלא התכללות
 חסד וגבורה, שהם דרום צפון. ונמצא שהיה לו
 ג' הספירות חסד גבורה ת"ת, ובקחתו את
 רבקה, שה"ס המלכות, השיג גם את המלכות,
 והיה לו ד' ספירות חו"ג תו"מ, ובגדלות הם
 חוי"ב תו"מ כנודע, שכל אחת מהן כוללת עשר
 ספירות, והם ארבעים ספירות, שה"ס ארבעים
 שנה. וז"ש הא אתכליל יצחק בצפון ודרום
 באשא ומיא, שהצפון ה"ס אש והדרום ה"ס
 מים, שהם חסד וגבורה, והתכללותם זב"ז
 הוא ת"ת, וכדין הוה יצחק בן ארבעים שנה
 במחורו את רבקה, ואז השיג ד' ספירות חו"ג
 תו"מ בעת שלקח את רבקה, שה"ס המלכות, והם
 עתה ארבעים שנה. כי השיג בזה גם את המלכות
 כמכואר. ופנימיות הדברים הוא, כי אין הנוקבא
 יכולה לקבל המוחין דיצחק, שה"ס קו שמאל.
 (אלא בהתכללותה בחג"ת ונעשית רגל ד' לכסא
 כנ"ל ס' וירא דף ה' ד"ה פירוש ז"ש) וזוסייה,
 ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה.
 (רז"ו רף קל"ו ע"ב)

כי נעשתה רביעי לחג"ת כנ"ל ואז לקחה יצחק
 והשפיע לה המוחין שלו. אבל אז היא עקרה
 להיותה מחוסרת חסדים, (כנ"ל ב"א דף ק"ז ד"ה
 לא אתיישב ע"ש) וזוסייה ויעתר יצחק וגו' כי
 עקרה היא. כי אינה ראויה להוליד עד שתתמעט
 ותהיה בסוד שביעי, שתקבל מחג"ת נה"י. וז"ס
 ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם. דהיינו חג"ת
 נה"י כמ"ש להלן ד"ה וכד.
 כמראה הקשת: רבקה היתה כמראה הקשת,
 שהוא ירוק לבן אדום, שהם חג"ת של
 של הנוקבא. ובת שלש שנים נאחו בה כאשר
 נאחו ברבקה, כלומר כאשר נשא אותה. פירוש
 כי יצחק היה כלול מארבע ספירות בקחתו את
 רבקה, שהם חוי"ב תו"מ כנ"ל, אבל רבקה אע"פ
 שנכללה עמו מ"פ לא היה לה אלא ג' ספירות
 חג"ת שה"ס ג' גוונין כמראה הקשת. והגוון
 מספידתה עצמה שהיא מלכות, חסדה לה
 (כמ"ש לעיל ס' נח רף צ"ה ד"ה פירוש ע"ש) וה"ס ג'
 שנים. וז"ש וכת שלש שנים אחיר בה, ולא
 ארבע וספירותיו של יצחק הן בסוד עשרות
 שה"ס ז"א שספירותיו בעשרות, ושל רבקה הן רק
 יחידות, שה"ס הנוקבא שספירותיה הן יחידות. (כנ"ל
 ב"כ רף ס"ז ד"ה ומכאן). ולפיכך ארבע ספירות דיצחק
 הן ארבעים, וג' ספירות דרבקה הן רק שלש שנים
 וכד אוליד וכו': וכשהוליד הוליד כשהיה בן
 ששים, דהיינו אחר שהשיג שש ספירות חג"ת נה"י
 כדי להוליד כראוי ויצא יעקב שלם, מבן ששים
 שנה, כראוי. ובכלל שש הספירות נאחו יעקב
 לאחר כך, ונעשה איש שלם.
 (טז) בת בתואל הארמי מפדן ארם
 אחות וגו': ושואל, מה נחוץ לנו לדעת
 כל

תולדות

האי, דהא כבר אתמר * ובתואל ילד את רבקה וגו' והשתא ^ה אמר בת בתואל הארמי, וולכתר מפדן ארם, ולכתר אחות לבן הארמי, אלא אוקמוהו, ^י דהות בין רשעים ואיהי לא עבדת כעובדיהו, דהות בת בתואל ומפדן ארם, ואחות לבן, וכלהו חייבין לאבאשא, והיא סלקא עובדין דכשרן, ולא עבדת כעובדיהו. ^{יז} השתא אית לאסתכלא, אי רבקה הות בת עשרין שנין, או יתיר, או בת שלש עשרה, כדין הוא שבחא דילה, דלא עבדת ^ז כעובדיהו, אבל עד כען בת שלש שנים הות, מאי שבחא דילה. א"ר יהודה בת שלש שנים הות ^ה ועבדת לעבדא כל ההוא עובדא.

יח) אמר רבי יצחק, אע"ג דכולי האי עבדת, לא ידענא עובדהא אי אינן וכשראן, 'או לאו.' * אלא, תא חזי, כתיב ^ב כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. ^ג כשושנה: דא כנסת ישראל, דאיהי בין ^ט אוכלוסהא, כורדא בין כובין ורוא דמלה, יצחק אתי מסטרא דאברהם ^ט דאיהו חסד עלאה, ועביד חסד עם ^י כל בריין, ואע"ג דאיהו דינא ^{יב} קשיא. ורבקה אתת מסטרא דדינא ^{יג} קשיא, ואסתלקת מבינייהו, ואתחברת ביצחק, דהא רבקה מסטרא דדינא ^{יד} קשיא ^{יז} אתיא.

מסורת הזחר

א) ובתואל ילד, (בראשית כ"ד). ב) כשושנה בין החוחים, (ש"ש כ"ו) לעיל הקט"ו דף א' צ"ל א'.
 ג) כשושנה רא' כנ"י לעיל הקט"ו דף א' צ"ל ב'.
 חלופי גרסאות: א) כ"א דאמר, ב) כ"א לכתר, ג) כ"א דהות, ד) כ"א כעובדיהו, ה) כ"א ועבדת, ו) כ"א כשרן, ז) כ"א אי. ת) כ"א אוכלוסהא, ט) כ"א ליב דאיתו חסד עלאה, י) כ"א ליב כל יל' כ"א קשיא, יב) כ"א קשיא. ו) כ"א מוסיף קשיא חתא יב) כ"א קשיא, יד) כ"א חתא, ו) כ"א חתא, ז) כ"א קא אתיא.

מסור	הסולם	ויחי יצחק בן ארבעים שנה
<p>כל זה, הרי כבר נאמר, ובתואל ילד את רבקה ועתה אומר שוב, בת בתואל הארמי, ואחר כך אומר עוד מפדן ארם ואחר כך אחות לבן הארמי. ומשיב, אלא בארוהו, שהוא ללמד אע"פ שהיתה בין תועים, היא לא עשתה כמעשיהם, וע"כ אומר, שהיתה בת בתואל, ומפדן ארם, ואחות לבן, שכולם היו רשעים להרע והיא עשתה מעשים טובים, ולא עשתה כמעשיהם. ^{יז} השתא אית לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל, אם היתה רבקה בת עשרים שנה או יותר או לכל הפחות בת שלש עשרה, אז היח נחשב לה לשבח, שלא עשתה כמעשיהם, אבל עד עתה היתה רק בת שלש שנים, מהו השבח שלה, שלא עשתה כמעשיהם.</p> <p>א"ר יהודה בת וכו': אר"י, בת שלש שנים היתה ועם זה, עשתה אל העבד כל אותו המעשה, משמע בהכרח, שהיה לה שכל כבת עשרים, ולפיכך שבח הוא לה שלא למדה ממעשיהם. (יפו"י קל"ו ע"ב * קל"ז ע"א)</p>	<p>יח) אמר רבי יצחק וכו' אר"י, אע"פ שעשתה כל כך בחכמה עם העבד, עוד איני יודע את מעשיה, אם היו כשרים או לא. אלא בא וראה. כתוב כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. כשושנה, זו היא כנסת ישראל דהיינו הנוקבא דו"א, שהיא בין הצבאות, כמו שושנה בין החוחים.</p> <p>ורוא דמלה וכו': וסוד הרבר. יצחק בא מצד אברהם, שהוא חסד עליון ועושה חסד עם כל הבריות. ואע"פ שהוא דין הקשה, מכל מקום נמשך מחסד מאברהם. ורבקה באה מצד דין קשה מבתואל ולבן, ואע"פ שהיא עצמה דין הרפה היתה, בסוד האורם של השושנה, וחוט של חסד היה תלוי עליה בסוד הלובן של השושנה, מכל מקום נמשכה מדין הקשה. והיה יצחק דין הקשה, והיא דין הרפה, וע"כ כשושנה בין החוחים היתה. חוחים פירושו דינים קשים, כי רבקה היתה מוקפת בדינים קשים מצד הוריה ואנשי מקומה אבל ה"י</p>	<p>יח) אמר רבי יצחק בן ארבעים שנה</p>

ואעיג דאיהי מסטרא דדינא רפיא הות, וחוטא דחסד תלי בה, ויצחק דינא
 א קשיא, ואיהי רפיא, כשושנה בין החוחים ד הוו. ואי לאו דאיהי רפיא,
 לא יכיל עלמא למסבל דינא וקשיא דיצחק. כגוונא דא, כביה מזווג זווגין
 בעלמא, תד תקיף וחד רפיא, בגין לאתתקנא כלא, ויתבסס עלמא.

יט) פתח רבי יהודה אכתריה ואמר, ויעתר יצחק ליי לנכח אשתו. מהו
 ויעתר, דקריב ליה ר קרבנא, וצלי עליה. ומה י קרבנא קריב. עולה קריב,
 דכתיב ויעתר לו יי, כתיב הכא ויעתר לו יי, וכתיב התם ויעתר אלהים
 לארץ וגו', מה להלן קרבן, אף כאן י קרבן. כתיב ויעתר יצחק, וכתיב ויעתר
 לו, דנפס אשא מלעילא, לקבלא אשא דלתתא.

כ) ד"א ויעתר יצחק, דצלי צלותיה, וחתר חתירה דעילא, לגבי ד מזקא

מסורת הזהר

א) ויעתר יצחק, (בראשית כ"ח) ח"א קלו, ב) ויעתר לו, (שם). ג) ויעתר אלקים לארץ ונוי (שמואל ב' כ"ד)
 ד) מולא על בנין, לעיל ב"ב דף ע"א ציון ב'.
 חלוסי גרסאות: א) נ"א קשיא, ב) נ"א רפיא, ג) נ"א שושנה, ד) נ"א חות, ה) נ"א רפיא, ו) נ"א קשיא, ז) נ"א
 רפיא ח נ"א ויתבסס, ט) נ"א קרבנא, י) נ"א עליה, יא) נ"א קרבנא, יב) נ"א מוסיף נמי קרבן.

מאמר	הסולם	ויהי יצחק בן ארבעים שנה
<p>היא עצמה, חיתה דין הרפה וממותק, וחוט של חסד. כצורת השושנה, כנ"ל, הרי שמעשיה כשרים, שלא למדה ממעשיהם, דהיינו שלא היה בה דין קשה כלום. שזה נשמע להיותה משולה לשושנה, שיש בה אורם ולובן. אי לאו דאיהי רפיא וכו': ואם לא היתה הנוקבא דין רפה, לא היה יכול העולם לסבול דין הקשה של יצחק. כי הארת יצחק הוא אור זכר, שמדרכו להשפיע ממעלה למטה, שבבחינת הארת השמאל נמשך מזה דין קשה מאד. אבל רבקה, שהארחה היא אור נקבה שמדרכה להאיר רק ממטה למעלה, אין בזה דינים קשים אלא דין רפה לבד. ולפי שהארת יצחק מניע לתחתונים על ידי הנוקבא שהיא דין רפה, על כן יכולים התחתונים לקבל הארה ממוחין הללו. אבל מבחינת יצחק לבד, לא היו יכולים לקבל, כי לא היו יכולים לסבול דינים הקשים הנמשכים עם הארתו כמבואר. כגוונא דא קב"ה וכו': כעין זה הקב"ה מזווג זווגים בעולם שאחד חזק ואחד רפה, כנ"ל שיצחק היה דין קשה ורבקה דין רפה, כדי שהכל יתקן כלומר, שייכלו לקבל גם הארת חכמה והעולם יהיה נמתק. דהיינו שלא יויק להם דינים הקשים הנמשכים עם הארה הזאת, שהוא (דסויי דף קל"ז ע"א)</p>	<p>משום שמקבלים אותה על ידי הנוקבא, כנ"ל שעי"ז נמתקים הדינים. מאמר ויעתר יצחק יט) ויעתר יצחק לה לנכח אשתו: שואל מהו ויעתר, ואומר שפירושו הוא, שהקריב קרבן והתסלל עליה. ואיזה קרבן הקריב, היינו קרבן עולה. והראיה, אשר ויעתר פירושו שהקריב קרבן הוא, כי כתוב כאן, ויעתר לו ה', וכתוב שם, ויעתר ה' לארץ מה שם פירושו, שהקריב קרבן, אף כאן שהקריב קרבן. כתיב ויעתר כתוב ויעתר יצחק, וכתוב ויעתר ה', ואם ויעתר פירושו קרבן, מהו פירושו של ויעתר ה', ואומר, שפירושו של ויעתר ה', הוא ג"כ כתיב קרבן, דהיינו שיצא אש של מעלה כנגד האש של מטה. כי צריכים ב' אשיות לאכילת הקרבן. אש של גבוה ואש של הדיוט וע"כ ויעתר יצחק הוא על אש של מטה, ויעתר לו ה' הוא על אש של מעלה. כ) ד"א ויעתר יצחק וכו': פירושו אחר בהכתוב ויעתר יצחק, שהתסלל הפלתו וחתר חתירה למעלה אל המזל דמשפיע בנינים. כי במקום ההוא, דהיינו במזל שפירושו דיקנא דא"א כמבואר בספרי תלמוד עש- ספירות שיעור י"ג דף א' - קד ע"ש תלויים לידות בנינים, שכתוב ותתסלל על ה', היתה, הוא ז"א, על ה' הוא דיקנא דא"א רמקיף לו א שנקרא</p>	

על בנין, דהא בההוא אתר תליין בנין, א דכתיב * ותתפלל על ה', וכדין ויעתר לו יי'. אל תקרי ויעתר לו, אלא וי תר לו, חתירה חתר ליה קב"ה, וקביל ליה, וכדין ותהר רבקה אשתו.

(א) תא חזי, עשרין שנין, אשתהי יצחק עם אתתיה, ולא אולידת, עד דצלי ב צלותיה ב בגין דקב"ה אתרעי בצלותהון ב דצדיקיא, בשעתא דבעאן קמיה צלותהון, על מה דאצטריכו, מאי טעמא, בגין דיתרבי ויתוסף רבות קודשא. ד לכל מאן * דאצטריך בצלותהון דצדיקיא.

(ב) תא חזי, ו אברהם לא צלי קמי קב"ה, דיתן ליה בנין, אע"ג דשרה עקרה הות. ואי תימא, הא כתיב, הן לי לא נתת זרע, ההוא זלאו בגין צלותא הוה אלא כמאן דמשתעי קמי מריה. אבל יצחק, צלי על אתתיה, בגין דהא איהו הוה ידע, מדלאו איהו עקר, אלא אתתיה, דיצחק

מסורת הז"ר

(א) ותתפלל על ה', (שמואל א' א'). ח"ב רעד, ח"ג עט ז"ח יתרו דף ל"ו טג שטו. ב) צלוהירד, עי ב"א יף קס"ה ציון ג'. ג) הן לי לא נתתה זרע. (בראשית ט"ו) ז"ח שה"ש ע"ב נר שב. חלופי גרסאות: א) ב"א ל"ב דכתיב ותתפלל על ה'. ב) ב"א מסיף מ"ט בגין. ג) ב"א דצדיקיא. ד) ב"א ל"ב לנל. ע) ב"א ותא. ו) ב"א דאברהם. ז) ב"א לא בעי בנין. ח) ב"א ל"ב מן זלאו עד בראו

ויעתר יצחק

הסולם

מאמר

אשתו, משום שהיה יודע שהוא אינו עקר אלא אשתו, ויצחק היה יודע בסוד החכמה שיעקב עתיד לצאת ממנו, עם שנים עשר שבטים אבל לא היה יודע אם מאשה זו, או מאחרת. ועל כן אומר הכתוב, לנכח אשתו ולא לנכח רבקה.

פירוש. כי הוקשה לו, כי נראה מהכתוב ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא, אשר התפלל לשנות הטבע כי היא עקרה, והתפלל שישנה לו הקב"ה את הטבע ותזכה להריון. וע"ז מקשה הרי שרה היתה ג"כ עקרה, ומי לא התפלל אברהם לשנות לו הטבע, כי הצדיקים אינם מאמינים בעצמם שהם ראויים לנס ולשינוי הטבע. ומתדן, אשר כי עקרה היא פירוש, שע"כ התפלל מכה שידע, כי עקרה היא, ולא הוא עצמו כי ידע ברוח החכמה שיצאו ממנו יעקב וי"ב השבטים, אלא שלא ידע אם מרבקה או מאחרת. וע"כ התפלל סתם שיעזור לו השי"ת שיהיה לו בנים, כי הוא אינו עקר, ואין צריך לשינוי הטבע. וזה שמדייק הכתוב, שהתפלל לנכח אשתו, סתם, ולא לנכח רבקה, כי לא היה מתפלל לשנות את הטבע בזכותו. ואין לשאול, כיון שיצחק היה יודע, שיצאו ממנו יעקב וחשבים, למה התפלל על בנים

שנקרא מול, ואז ויעתר לו ה', אל תקרי ויעתר לו אלא ויתת לו, כי העי' מתחלף בח' להיותם ממוצא אחד אחה"ע. כי חתירה חתר לו הקב"ה וקבל אותו, ואז ותהר רבקה אשתו. פירוש שמצד המערכה לא היתה ראויה להריון, כי היתה עקרה מלידה, אלא בסבת תפלתו, חתר לו חתירה, דהיינו ששינה את סדר המערכה, ואז ותהר רבקה אשתו.

(א) תא חזי עשרין וכו': בוא וראה, עשרים שנה נשתהה יצחק עם אשתו ולא ילדה, עד שהתפלל תפלתו. והוא משום שהקב"ה חפץ בתפלתם של צדיקים, בשעה שמבקשים מלפניו תפלה על מה שהם צריכים. מהו הטעם הוא נדי שיתגדל ויתוסף משחת קודש על ידי תפלת הצדיקים לכל מי שצריך. כי הצדיקים בתפלתם פותחים את הצנור עליון, ואז אפילו אותם שאינם כדאים להענות נענים.

(ב) תא חזי אברהם וכו': בוא וראה אברהם לא התפלל לפני הקב"ה שיתן לו בנים, אע"פ ששרה היתה עקרה. ואם תאמר, הרי כתוב, שהתפלל ואמר הן לי לא נתת זרע, הנה לא אמר זה משום תפלה. אלא כמו מספר דברים לפני רבונו.

אבל יצחק צלי וכו': אבל יצחק התפלל על (דפו"י דף קל"ו ע"א * קל"ו ע"ב)

הוה ידע א ברזא דחכמתא, דיעקב זמין למיפק מניה, בתריסר שבטין, אבל לא ידע, אי בהאי אתתא, אי באחרא, ועל דא לנכח אשתו, כ ודא לנכח רבקה.

(כג) אמר ההוא רביא, בריה דרבי יהודה, אי הכי אמאי לא רחים ליה יצחק ליעקב, כל כך ד כמו לעשו, הואי והוה ידע דזמין איהו לקיימא א מניה תריסר שבטין. א"ל שפיר קאמרת, אלא כל זינא רחים ליה לזיניה, ואתמשיך ואזיל זינא בתר ו זיניה.

(כד) תא חזי, עשו נפק סומק, כמה דכתיב * ויצא הראשון אדמוניו כלו וגוי, ואיהו זינא דיצחק. י דאיהו דינא א קשיא דלעילא, ונפק מניה עשו, דינא א קשיא לתתא, דדמיא לזיניה, וכל זינא אזיל לזיניה. ועל דא רחים ליה לעשו יתיר . מיעקב, כמה דכתיב י ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו. כתיב הכא כי ציד הפיו, וכתיב התם י על כן יאמר א כנמרוד גבור ציד לפני יי. כה) א"ר יצחק, כתיב ה ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי, ותלך לדרוש את יי. לאן אתר יא אזלת. לבי מדרשא דשם יכ ועבר.

דרך אמת

(א) לקמן קמ"ב כ"ו.

מסורת הזהר

(א) ויצא הראשון אדמוני וגו' (בראשית כ"ה) ח"א

קלת. קלט. ח"ג נג. נא. נה: נו. ב) דאיהו דינא קשיא דלעילא ונפיק מניה עשו, ח"ג נה: ג) ויאהב יצחק את עשו וגו' (בראשית כ"ה) ח"א קלט. ו) על כן יאמר וגו' (בראשית י"י) לעיל נה וף קייב ציון ד'. ה) ויתרוצצו וגו' (בראשית כ"ה). ח"א קלת. קנ.

חלופי גרסאות: א) ג"א רזא. ב) ג"א ליג ולא לנכח רבקה. ג) ג"א רבייא. ד) ג"א כמה. ס) ג"א בייב ולינ מניה. ז) ג"א זינא. ז) ג"א ליג בלו. ח) ג"א קשייא. ט) ג"א קשייא. י) ג"א סן יעקב. יא) ג"א אולא. יב) ג"א דעבר וליג דשם.

סאמר

הסולם

יעתר יצחק

בנים. הטעם הוא, כי היה מתירא סן יגרום החטא. כמ"ש אצל יעקב, אע"פ שהבטיח לו הקב"ה, כי הטיב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים וגו' מ"מ היה מתפלל, כי ירא אנכי אותו סן יבא והכני אם על בנים. (כג) אמר האי רביא וכו': אמר אותו ילד בנו של רבי יהודה, אם כן, למה לא אהב יצחק את יעקב כל כך כמו לעשו. כיון שהיה יודע שעתיד לצאת ממנו י"ב שבטים. אמר לו, יפה אמרת, אלא, עם כל זה, אהב יותר את עשו, משום שכל מין אהב את מינו, ומין אחר מינו נמשך והולך.

(כד) ת"ח עשו וכו': בוא וראה, עשו נולד ויצא אדמוני, כמ"ש ויצא הראשון אדמוני כלו וגו', והוא מינו של יצחק. שהוא דין קשה של מעלה של הקדושה ויצא ממנו עשו שהוא דין קשה של מטה, שהיה ראשו בקדושה וגומו שלא בקדושה, ודומה על כן למינו של יצחק, וכל (דפו"י דף קל"ז ע"ב)

(כה) ויתרוצצו הבנים וגו' אתה: ושאל, לאיזה מקום הלכה לדרוש את ה' ואומר, שהלכה לבית המדרש של שם ועבר. ויתרוצצו הבנים בכרבה מפני ששם היה אותו רשע עשו, שעשה מלחמה עם יעקב. ויתרוצצו: פירושו נשתברו, כמו שאומרים רצץ את מותו, כי נשתברו זה עם זה ונתחלקו. ת"ח דא סטרא וכו': בוא וראה זה, עשו, היה מצד הרוכב על הנחש שהוא סמאל. וזה, יעקב, היה מצד הרוכב על כסא השלם הקדוש

ויתרוצצו הבנים בקרבה, דתמן ה הוה ההוא רשע דעשו אגח כ קרבא ביה ביעקב. ויתרוצצו: אתברו נ כמה דאמרינן, ד רצץ את מוחו. אתברו דא עם דא, ואתפלגו. ת"ח, דא סטרא דרוכב נחש, ודא סטרא דרוכב על ה כרטיא שלימתא קדישא, בסטרא * דשמשא, לשמשא בסיהרא.

כו) ותא חזי, ו בגין ו דאתמשך עשו אבתריה דההוא נחש, אזיל עמיה יעקב ה בעקימא, כנחש, ט דאיהו חכים, י ואיהו אזיל בעקימו, כד"א * והנחש היה ערום וגו', חכים. ועובדוי דיעקב לגביה, הווי ליה כנחש, והכי אצטריך ליה, בגין לאמשכא ליה לעשו, יב בתריה דההוא נחש, ויתפרש מניה, יג ולא יהא ליה חולקא עמיה בעלמא דין ובעלמא דאתי. ותנינן, בא להרגך, אקדים אנת וקטליה. כתיב, בבטן עקב את אחיו י דאשרי ליה לתתא, בההוא עקב, הה"ד בידו אוחות בעקב עשו, דשוי ידוי על ההוא עקב, יד לאכפיא טו ליה.

כז) ד"א וידו אוחות, דלא יכיל למיפק מניה מכל וכל, אלא וידו אוחות טו בעקב עשו, י דא סיהרא, דאתכסיא יב נהורא, בגין עקב דעשו, ועל דא אצטריך ליה, יג למיהך עמיה בחכמתא, בגין לדחייא ליה לתתא, ויתדבק כ באתריה.

מסורת הזוהר

א) והנחש היה ערום, (בראשית ג'), לעיל ג"א דף רל"ו ציון ג' ה) וידו אוחות, (בראשית כ"ח). ח"א קצט ח"ב ק"א. ת"ז תקי ג"ו דף צ"א.

חלופי גרסאות: א) ג"א ליב חוה כ ג"א ביה קרבא. ג) ג"א כמא. ד) ג"א נצץ. ה) ג"א כורטיא. ו) ג"א כיק. ז) ג"א דיחמשך. ח) ג"א בעיקמא ונ"א בעוקמא. ט) ג"א איתו. י) ג"א ליג ואיתו אויל בעקימו. יא) ג"א אבתריה. יב) ג"א ולאו. יג) ג"א דאשוי. יד) ג"א לאכפיא. טו) ג"א מוסיף ליה לסיהרא דאתכסיא [דאתכסיא] נהורא (רמ"ק ואח"ל) טז) ג"א בין עקבי. יז) ג"א ליג מן דא עד ועל. יח) ג"א נהורה. יט) ג"א למתך. כ) ג"א ליב באתריה.

ויתרוצצו הכנים

הסולם

מאמר

הזה ולא בעולם הבא. ולמדנו. הבא להורגך, השכם אתה ותהרגו.
כתיב בכטן עקב את אחיו: היינו ששרתה אותו למטה, בעקב ההיא, כלומר, שחטרידו מן הקדושה והורידו לצד חסומאה הנקראת עקב, לחייתה בסיום הקדושה. וזהו שכתוב וידו אוחות בעקב עשו. ששם ידיו על אותו העקב. כדי להכניעו תחת הקדושה.
 (כו) ד"א וידו אוחות: פירוש אחר על הכתוב וידו אוחות, שלא יכול יעקב לצאת ולהפרד ממנו מכל וכל. אלא וידו נשארה אוחות בעקבו עשו, וידו היינו הלבנת שהיא הנוקבא הנקראת ידו של ת"ח, שהוא יעקב, שנתכסה אורה משום עקב דעשו. ועל כן נצרך לו ליעקב ללכת עמו בחכמה, כדי לרחותו למטה, ויתדבק במקומו, בסטרא אחרא. ויפרד לגמרי מן הקדושה. ויקרא

תקדוש, מצד השמש, ז"א, להנודוג עם הלבנה שהיא הנוקבא. פירוש, כסא ה"ס הנוקבא, המכונה לבנת, והרוכב על הכסא ה"ס ז"א הנקרא שמש. ואומר, שיעקב הוא בחינת ז"א שהוא הרוכב על הכסא.
 (כו) ות"ח בנין וכו': ובוא וראה, משום שעשו נמשך אחר אותו הנחש הלך יעקב עמו במרמה כמו נחש שהוא ערום והוא הולך במרמה, כמש"א והנחש היה ערום, שפירושו פקח והולך במרמה. ומעלליו של יעקב עם עשו, היו לו כמו נחש.
 והכי אצטריך וכו': וכך היה צריך להיות, כדי להמשיך את עשו אחר אותו הנחש, ויפרד מיעקב, ולא יהיה לו חלק עמו לא בעולם (דטו"י דף קל"ז ע"ב *) קליח ע"א)

כז) ויקרא שמו יעקב. קב"ה קרי ליה יעקב ודאי. תא חזי, כתיב ב הכי קרא שמו יעקב, נקרא שמו לא כתיב, אלא קרא שמו. ויעקבני, ודאי חמא ליה קב"ה, דהא ההוא ה' חויא קדמאה, איהו חכים לאכאשא, כיון דאתא יעקב, אמר י הא י ודאי חכים לסבליה, ובגין כך קרא ליה יעקב.

כט) דהא אוקימנא בכל אתרי, ויקרא סתם, האי י הוא דרגא בתראה, כמה דכתיב, ויקרא אל משה וגו'. והכא ויקרא שמו יעקב, ובכל אתרי, שמיה לא אסרי, על ידא דב"נ, באתר אחרא מה כתיב, ויקרא לו אל אלהי ישראל קב"ה קרא ליה ליעקב אל. א"ל אנא אלהא י בעלא, ואנת אלהא י בתתאי.

ל) ותא חזי, יעקב הוה ידע, דעשו הוה ליה לאתדבקה, בהווא י חויא עקימא, ועל דא, בכל עובדוי, אתמשך עליה, י כחויא י עקימא אחרא, י בחכמתא י בעסימו, והכי אצטריך. ואתייא י דא, כי הא דאמר רבי שמעון, יו מאי דכתיב, ויברא אלהים את התנינים הגדולים, דא יעקב ועשו. ואת כל נפש החיה הרומשת, אלין שאר דרגין דבינייהו, ודאי אתעביד יעקב חכים, לקבליה דהווא י חויא אחרא, והכי אצטריך.

מסורת הזוהר

א) ויקרא שמו יעקב, (בראשית כ"ה) לעיל גז דף וי ציון ה', ח"א קמ"ב (בראשית כ"ו), הכי קרא ונו', (בראשית כ"ז), ח"א קל"ט. קמ"ה. קמ"ב ק"א. ג) ויקרא סתם, לעיל וירא דף ס"ה ציון א"י. ד) ויקרא אל משה (ויקרא א') לעיל וירא דף פ"ה ציון ג', ה) ויקרא לו, (בראשית ל"ג), ח"א קמ"ב. רל"ד: ח"ב סו: ח"ג פו. ו) ויברא אלקים ונו', (בראשית א') לעיל כ"ב דף ק"ה ציון ד', ז) ואת כל נפש ונו', (בראשית א') לעיל ב"ב דף ק"ט ציון א'. חלומי גרסאות: א ג"א חויא. וניא חויא. ב ג"א ליב חא. וניא חאי (אח"ל) ג ג"א מוסיף ודאי ליה. ד ג"א חא. ס ג"א איתו. ו ג"א ליב בכל אתר (אח"ל) ו ג"א מוסיף אלא על. ח ג"א בעילא. ט ג"א בתתא. י ג"א חויא. יא ג"א חויא. יב ג"א חויא. יג ג"א עקימו. יד ג"א חא. טו ג"א ליב פ"א. טז ג"א חויא. יז ג"א חויא.

ויתרוצצו חכמים

הסו"ם

מאמר

שקרא לו ליעקב אל. אמר לו אני אל בעליונים ואתה אל בתחתונים. הרי שלא נקרא לו שם על ידי בשר ודם, אלא על ידי הקב"ה. (ל) ותא חזי יעקב וכו': ובוא וראה, יעקב היה יודע, שעשו היה לו להתדבק באותו נחש העקלתון, ועל כן בכל מעשיו היה נמשך עליו כנחש עקלתון אחר לעומתו. בפסחות ובמרמח. וכן צריך להיות. ואתייא דא וכו': וזהו עולה כמו שאמר רבי שמעון, מה שכתוב, ויברא אלקים את התנינים הגדולים, זהו יעקב ועשו. ואת כל נפש החיה הרומשת, הם שאר המדרגות שביניהם. הרי שיעקב ועשו נקראים תנינים, דהיינו נחשים. שהא כב"ל, שעשו היה נחש עקלתון, ויעקב נמשך עליו כמו נחש עקלתון אחר לעומתו. ובהכרח, שיעקב עשה עצמו חכם, לעמו כנגד נחש האחר ההוא. וכן צריך להיות.

כח) ויקרא שמו יעקב ויקרא, היינו הקב"ה קרא ודאי את שמו יעקב בוא וראה, כתוב, הכי קרא שמו יעקב, נקרא שמו, לא כתוב, אלא, קרא שמו ויעקבני וגו', סובב על הקב"ה שקרא לו יעקב, ודאי ראה הסב"ח כי אותו נחש הקרמוני חכם הוא להרע, כיון שבא יעקב, אמר הקב"ה זהו ודאי חכם לעומת הנחש, וע"כ קרא אותו הקב"ה יעקב. דהיינו על שם חכמתו, שידע לעקב את הנחש, ולהפרידו מהקדושה. (כט) הא אוכימנא וכו': הרי בארנו שבכל מקום שנאמר, ויקרא סתם ולא פירש מי הוא הקורא, הוא מדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, כמו שכתוב, ויקרא אל משה, שהיא הנוקבא, שקראה אל משה. וכאן כתוב ויקרא שמו יעקב, הוא ג"כ הנוקבא ד"א שקראה שמו יעקב. כי בכל מקום לא נקרא שמו על ידי אדם, שהרי גם, במקום אחר מה כתוב, ויקרא לו אל אלקי ישראל, שהוא הקב"ה (דף קל"ה ע"א ס) קל"ה ע"ב

לא) ובגין כך, בכל ירחא וירחא, חד שעיר, בגין לאמשכא ליה א לאתריה ויתפרש מן סיהרא, וכן ביומי דכפורי, לאקרבא ההוא שעיר, ודא בחכמה, לשלטאה עליה, ודא יכיל לאבאשא, דכתיב, * ונשא השעיר עליו את כל עונותם * אל ארץ גזרה, ואוקמוה : דדא עשו, דאיהו שעיר, וכלא בחכמה וברמאות לגביה. מאי טעמא, משום דכתיב, * ועם עקש תתפתל, בגין דאיהו ד חויא בישא, עקים, רוחא חכים לאבאשא, אסטי לעיא, ואסטי לתתא.

לב) ובגין כך, ישראל ה מקדמין, וחכמין ליה בחכמה, בעקימו, בגין דלא יכיל לאבאשא, ולשלטאה. ועל דא, יעקב דאיהו ו ברזא דמהימנותא, כל עובדוי לגבי דעשו, בגין דלא יהב דוכתא ליה, לההוא חויא, לסאבא מקדשא ולא יקריב לגביה * ודא ישלוט בעלמא, ועל דא, לא אצטריך ליה לאברהם, לאתנהגא בעוקמא, ודא * ליצחק, בגין דעשו דאיהו סטרא דההוא חויא, עד יא לא אתא לעלמא. אבל יעקב, דאיהו י מאריה דביתא, י איבעי ליה, לקיימא לקבליה דההוא י חויא, דלא יהיב ליה שלטנותא כלה, לסאבא בי מקדשא דיעקב, ועל דא, אצטריך * ליעקב, יתיר מכל בני עלמא, ובגין כך, ישראל קדישין, אתברירו חוקק עדביה דקב"ה, דכתיב, * כי חלק יי * עמו יעקב חבל נחלתו.

מסורת הזהר

א) ונשא השעיר (ויקרא ט"ז) ח"ב רסב, ח"ג כה. סג, קצב, רלב, רמה, ז"ח רות ע"ח טד שנא. ב) ועם עקש תתפתל, (חלהים י"ח) ח"א קלט, ג) כי חלק ה' עמו, (דברים ל"ב) ב"א דף קצ"ד ציון ד' חלוסי גרסאות : א ב"א באתריה, ב ב"א ל"ג אל ארץ גזרה, ג ב"א דא ד ב"א חוייא ונ"א חוייא. ס ב"א מקדימין. ו ב"א רוא. ז ב"א חוייא ונ"א חוייא. ח ב"א ל"ג ולא ישלוט בעלמא. ט ב"א יצחק. י ב"א חוייא. ונ"א חוייא. יא ב"א דלא (אה"ל). יב ב"א מריה. יג ב"א אבעי יד ב"א חוייא. ונ"א חוייא. טו ב"א מוסיף ליה ליעקב טו ב"א עמו וגוי.

הבנים

הסולם

סאמר

עצמם ישראל ומתחכמים אליו בחכמה מרמה כדי שלא יוכל להרע ולשלוט. ועל כן יעקב שהוא בסוד האמונה, כל מעשיו כלפי עשו היו, כדי שלא ליתן מקום לנחש ההוא לטמא המקדש, ושלא יסרב אליו, ושלא ישלוט בעולם. ועל דא לא אצטריך וכו': ועל כן לא היה נצרך לאברהם להתנהג במרמה ולא ליצחק, משום שעשו שהוא הצד של אותו הנחש עוד לא בא לעולם. אבל יעקב, שהוא בעל הבית, כלומר בעלה דשבינתא, היה צריך לעמוד כנגד אותו הנחש שלא לתת לו שליטה כלל לטמא בית המקדש של יעקב, שהיא הנוקבא, ולסיכך נצרך ליעקב, להלחם עמו במרמה, יתיר מכל בני העולם. ומשום זה, שיעקב לחם עמו במרמה, וקנה ממנו הבכרה והברכות, ישראל הקדושים, נבררו להיות חלק גורלו של הקב"ה, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

לא) ובגין כך בכל ירחא ומשום זה בכל חדש וחדש, מקריבים שעיר אחד, כדי להמשיך אותו למקומו, ויפרד מן הלבנה שהיא הנוקבא דנ"א, שאורה נחטט מפני העקב של עשו (כניל אות כ"ז) וכן ביום הכפורים צריכים להקריב שעיר ההוא. וזהו נעשה בחכמה כדי לשלוט עליו ולא יוכל להרע. שכתוב, ונשא השעיר עליו את כל עונותם וגו', ובארוהו שזהו עשו שהוא שעיר. וענין החכמה שבשעיר דאש חדש ורה"ש ויום הכפורים. עיי לעיל פרשת נח דף ל"ו ל"ז ל"ח ובהסולם שם. ובסי וירא דף ק"ב ק"ג ק"ד ובהסולם שם.

וכלא בחכמה וכו': והכל נעשה בחכמה ובמרמה אליו, מהו הטעם, משום שכתוב ועם עקש תתפתל, משום שהוא נחש הרע, רוח עקלתון, חכם להרע, מסטין למעלה ומדיח מלמטה.

לב) ובגין כך ישראל וכו': ומשום זה, מקדימים (דפו"י דף קל"ח ע"ב)

מדרש הנעלם

לג) * ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. רבי יצחק פתח, כ הדודאים נתנו ריח וגו'. ת"ר, לעתיד לבא, הקב"ה י מחיה את המתים, וינער אותם מעפרם, שלא יהיו כ בנין עפר, כמות ג שהיו ד בתחלה, שנבראו מעפר ממש, דבר שאינו ה מתקיים. הה"ד י וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה.

לד) ו ובאותה * שעה יתנערו מעפר, מאותו הבנין, ויעמדו י בבנין מקויים, להיות להם קיומא, הה"ד ה התנערי מעפר קומי שבי ירושלם, יתקיימו ה בקיומא. ויעלו מתחת לארץ, י ויקבלו נשמתם בארץ ישראל. באותה שעה, ט יציף י קב"ה, כל יא מיני יכ ריחין ה שבג"ע יג עליהם, הה"ד ה הדודאים נתנו ריח.

לה) אמר רבי יצחק, אל תקרי י הדודאים, אלא הדודים, זהו הגוף ו והנשמה, שהם דודים טו ורעים זה עם זה. רב נחמן אמר, דודאים ממש, מה י הדודאים מולידים אהבה בעולם, יו אף יכ הם מולידים אהבה בעולם. ומאי נתנו ריח, כשרון מעשיהם, לדעת ולהכיר יט לבוראם.

לו) י וועל פתחינו: אלו פתחי שמים, שהם כ פתוחים כל להוריד נשמות לפגרים. כל מגדים: אלו הנשמות. יכ חדשים גם ישנים: אותם שיצאו נשמתם מהיום כמה יג שנים, ואותם שיצאו כ נשמתם מימים כד מועטים, וזכו בכשרון מעשיהם, להכנס בעולם הבא, כדס עתידים לירד בבת אחת, להכנס כה בגופות המוכנים להם.

לז) אמר רבי אחא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת, חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. צפנתי אותם, באותם העולמות. לך: בשבילך, בשביל שאתה גוף כו קדוש כז ונקי. ד"א כח הדודאים, אלו כט מלאכי שלום. נתנו ריח, אלו

מסורת הזהר

א) ואלה תולדות, (בראשית כ"ה) לעיל דף א' ציון א'. ב) הדודאים נתנו ריח, (שה"ש ז') ח"א קלה קנו. ימנ. ג) מחיה מתים, לעיל בהקדמה"ז דף קל"ב ציון ג'. ד) וייצר ונוי, (בראשית ב) לעיל ב"א דף ר"ל ציון ו'. ה) התנערי מעפר ונוי, (ישעיה ג"ב) ח"ב ז. ח"ג ו: קיח. קעג. ו) ויעלו מתחת לארץ, ח"א קיג. לעיל נח דף ע"ד ציון ו'. ז) ויקבלו נשמתם בא"י, לעיל נח דף ע"ד ציון ד'. ח) ג"ע, לעיל הקדמה"ז דף צ' ציון א' ס) הדודאים, לעיל ציון ב'. י) דודאים מולידים אהבה, ח"א קנו: יא) ועל פתחינו, (שה"ש ז').

ח"א רמנ, דמג. יכ) חדשים גם ישנים, ז"ח נח דף כ"ב טא שלב. ולעיל ציון א.

הלופי גרסאות: א) ב"א אברהם וגו'. ב) ב"א בניין. ג) ב"א שחיה. ד) ב"א בתחילה (ד"א). ס) ב"א מקויים. ו) ב"א באותה. ז) ב"א בבניין. ח) ב"א בקיומא. ט) ב"א ישיב. וניא יטיף (אה"ל). י) ב"א הקב"ה. יא) ב"א מינין. יב) ב"א פנין. יג) ב"א בריחין. וניא רוחות (אה"ל). יד) ב"א ליג עליהם. יז) ב"א הדודים. טו) ב"א והנשמות. טז) ב"א ויריעים. יז) ב"א ליג מן אף עד וסאי. וניא אוף הכא (אה"ל). יח) ב"א הם כן וליג מולידים אהבה בעולם. יט) ב"א בוראם. וניא לודים. יא) ב"א לבוראם לודים (ד"א). כ) ב"א סחחים. כא) ב"א ליג להוריד. כב) ב"א ימים. כג) ב"א ליג נשמתם. כד) ב"א פעשים. כה) ב"א בגופותם. כז) ב"א נקי. כח) ב"א קדש. כט) ב"א נקי. כס) ב"א מוסיף הדודאים נתנו ריח. כט) ב"א מלאכים.

מאמר

המילים

סעורה הצדוקים לעתיד לכא

לג) ואלה תולדות יצחק בן אברהם וכו': מכאן עד סוף אוה ליט אינו צריך ביאור.

(דפריי דף קל"ד ע"א * קל"ד ע"ב)

באותו

הנשמות, שהם ריח העולם. נתנו: שבקו, כד"א * ולא נתן סיחון את * ישראל (לח) דתאנא אמר רבי יהודה, שלש כתות של מלאכי השרת, הולכים בכל חדש * ובכל שבת, * ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. * ובמאן נוקים על פתחינו כל מגדים. אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות, שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן. * ודומ"ה נותן פתקא * דחשבנא, והוא מכריז ואומר, רבנו של עולם, חדשים גם ישנים, אותם שנקברו מכמה ימים, ואותם שנקברו מזמן מועט, כלם צפנתי לך, למיפק להו בחושבנא.

(לט) * אמר רב יהודה אמר רב, * עתיד הקב"ה, לשמוח באותו זמן, עם הצדיקים, להשרות שכינתו עמהם, והכל ישמחו באותה שמחה, הה"ד * ישמח ה' במעשיו. א"ר יהודה, עתידים הצדיקים באותו זמן, * לברא עולמות, * ולהחיות מתים. אמר ליה רבי יוסי, והתנן * אין כל חדש תחת השמש. א"ל רבי יהודה, ת"ש, בעוד שהרשעים בעולם, וירבו, כל העולם אינו בקיום, וכשהצדיקים בעולם, אזי העולם מתקיים. ועתידים להחיות מתים, * כדקאמרן, * עוד ישבו זקנים * וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים, * כדכתיב לעיל.

(מ) באותו זמן, * ישיגו הצדיקים דעת שלימה, דאמר רבי יוסי, ביומא * דיחדי קודשא בריך הוא בעובדוי, זמינין אינון * צדיקיא, למנדע ליה בלבהון, * וכדין יסגי סכלתנו בלבהון, * כאילו חזו ליה בעינא, הדא הוא דכתיב, * ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה וגו'. ושמחת הנשמה בגוף, יתר מכולם, על שיהיו שניהם קיימים, וידעו וישיגו את בוראם, ויהנו מזיו השכינה, וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. הה"ד, * ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אלו הם תולדות * השמחה, והשחוק, שיהא בעולם באותו זמן. בן אברהם, היא הנשמה הזוכה לכך, ולהיות שלימה במעלתה. * אברהם הוליד את יצחק, הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם.

מסורת חזרה

(א) ולא נתן סיחון, (במרבר כ"א). (ב) דומ"ה, לעיל הקס"ז דף ק"י ציון ד'. (ג) עתיד המביה לשמוח וכו', ח"א קב. קיר. קטו. קטז. קיט. קכ. ח"ב נוז רנט. (ד) ישמח ה' במעשיו, (תהלים ק"ד) לעיל וירא דף מ"ד ציון ד'. (ה) ולהחיות מתים, ח"א קיר. (ו) אין כל חדש, (קהלת א') לעיל לך דף ק"י ציון ג'. (ז) עוד ישבו זקנים, (זכריה ח') לעיל וירא דף ק"י ציון ח'. (ח) כדכתיב לעיל, ח"א קיר. (ט) ישיגו הצדיקים דעת, ח"א ק"ג קכו. קלט. (י) ואמר ביום ההוא, (ישעיה כ"ה) לעיל נח דף ו' ציון ד'. (יא) ואלה תולדות, לעיל דף א' ציון א'. (יב) שמחה והשחוק, ח"א קטו. קכז. קלו. (יג) אברהם הוליד, לעיל דף ד' ציון ג'.

חלופי גרסאות: א ג"א מוסיף ישראל ומתרגמינן ולא שבק סיחון (אה"ל). ב ג"א וכל. ג ג"א ללוות. ד ג"א ומאן. ט ג"א דחושבנא. ו ג"א לברוא. ז ג"א כדקאמר. ח ג"א וזקנות וגו'. ט ג"א דחדי. י ג"א צדיקיא. יא ג"א ומתי. יב ג"א ומתי. יג ג"א כאלו.

מאמר	הסולם	סעודת הצדיקים לעיל
(מ) באותו זמן וכו' באותו זמן ישיגו הצדיקים דעת שלימה. שאמר ר' יוסי, ביום שישמח ה' במעשיו, עתידים הצדיקים להשיג (דפו"י דף קל"ד ע"ב * ק"ל"ה ע"א)	את הקב"ה בלבם, ויתרבה אז החכמה בלבם, כמו שהיו רואים אותו בעין. וזהו שכתוב ואמר ביום ההוא וכו'. מכאן עד אות מ"ד א"צ ביאור	אמר

מא) אמר יהודה לרבי חייא, הא דתנינן דעתיד דקב"ה לעשות * סעודה לצדיקים לעתיד לבא, מאי היא. אמר ליה, ה) עד לא אזלית קמי אינון מלאכין קדישין, מארי מתניתין, הכי שמיע לי, כיון ה) דשמעית הא דאמר רבי אלעזר, נ) אתישבא בלבאי, דא"ר אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, כהאי דכתיב ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. ודא הוא דתנן גיוזנין. ואמר רבי ז) אלעזר באתר חד תנינן נהנין, ובאתר י) אחרא תנינן ז) נזונין, מאי בין האי להאי. אלא הכי אמר אבוי, הצדיקים שלא זכו כל כך, נהנין מאותו זיו, שלא ישיגו כל כך, אבל הצדיקים שזכו, ה) נזונין, עד ששיגו השגה ו שלמה. ואין אכילה ושתייה אלא זו, וזו היא הסעודה והאכילה. ומנא לן הא, ממשה, דכתיב ג) ויהי שם עם ה' ארבעים ו) יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. ח) מ"ט לחם לא אכל, ט) ומים לא שתה. מפני שהיה י) נזון מסעודה אחרת, מאותו זיו של מעלה, וכהאי גוונא סעודתן של צדיקים לעתיד לבא.

מב) אמר רבי יהודה סעודת הצדיקים לעתיד לבא, לשמוח בשמחתו, הה"ד וישמעו ענוים וישמחו. רב הונא אמר מהכא, ה) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו. אמר רבי יצחק, האי והאי איתא לעתיד לבא. ותאנא אמר רבי יוסי, ייין המשומר בענביו, מששז ימי בראשית, אלו דברים עתיקים, שלא נגלו לאדם, מיום שנברא העולם, ועתידים יא) להתגלות לצדיקים לעתיד לבא, וזו היא השתייה יב) ואכילה, ודאי דא היא.

מג) אמר רבי יהודה ברבי שלום, יג) א"כ מהו ז) לויתן, ומהו ה) השור, דכתיב, כי בול הרים ישאו לו. אמר רבי יוסי, והא כתיב ט) בעת ההיא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים. הא הכא יד) תלתא, אלא רמז הוא, דקא רמז על טו) מדכוותא. אמר רבי תנחום לית למימר, על מה דאמרו רבנן, ודאי כך טו) היא.

מד) אמר רבי יצחק, אנא הוינא קמיה דרבי יהושע, ושאלנא האי מלה,

דרך אמת מסורת הזהר
 א) סעודה לצדיקים, ח"א קלהי ב) ויחזו ונו', (סמות
 ב) יהיה הסעודה לעתיד לבא.
 ט) יום ונו', (סמות כ"ד) ח"א קמר. ח"ב טו. טז, סב, ח"ג קמר. קעט. ז"ח בראשית דף ה' טו שיא. ד) ישמעון
 עגרים וישמחו, (תהלים ל"ד) ח"ג רצב. ה) וישמחו כל חוסי בך, (תהלים ח) לעיל לך דף קמ"א ציון א'.
 ו) יין המשומר, ת"ז תקי כ"ח דף עב, ז"ח ויבא כ"ח טב שא. שה"ש ס"ח טג. ז) לויתן, ח"ג קלו. קעא. קעב.
 ת"ז תקי כ"א דף ע"ג, נב; ולעיל בחקס"ז דף ג"ז ציון ד"ה. ח) שור, ח"א קלו. ט) בעת ההוא יפקוד, (ישע"י כ"ו)
 ח"ב לתו רסח. רטו. ח"ג טב.

חלופי גרסאות: א) ג"א דשמעא כ ג"א מתישבא. ג) ג"א חר. ד) ג"א גיוזנין. ה) ג"א גיוזנין. ו) ג"א שלימה. ז) ג"א יום ונו'. ח) ג"א ל"ג מן מ"ט ער מסני. ט) ג"א ומיים. י) ג"א גיוזן. יא) ג"א להנלות. יב) ג"א מוסיף ואכילה ושתייה. יג) ג"א א"ר. יד) ג"א תליא. טו) ג"א מלכותא. טז) ג"א הוא.

סאמר הסולם סעודה הצדיקים לעיל
 מד) אמר רבי יצחק וכו': אר"י אני הייתי לפני רבי יהושע, ושאלתי דבר זה. אמרתי (רפ"י דף קל"ח ע"א *) קל"ח ע"ב) סעודה זו של הצדיקים לעתיד לבא, שאמרו שתהיה מלויתן ומשור חברי, אם כך הוא, אינו מיושב על לבי

אמרנא האי סעודתא דצדיקיא לעתיד לבא, אי כך כ הוא, לא אתיישבא בלבאי, דהא אמר רבי אלעזר, «סעודת הצדיקים לעתיד לבא, כהאי גוונא» דכתיב, ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. אמר רבי יהושע שפיר קאמר רבי אלעזר, וכך הוא.

מה עוד אמר רבי יהושע, האי מהימנותא, דאמרו רבנן לרובא דעלמא, דזמינין אינון בהאי סעודתא ידלויתן וההוא יתורא, ולמשתי גי חמרא טב, דאתנטר מכד אתברי עלמא, קרא אשכחו ודרשו, דכתיב וואכלתם לחמכם לשובע. דאמר רבי זירא, כל מיני ד פיתוי, פתה הקב"ה לישראל, להחזירם למוטב. ודא הוא יתיר מכלהון, דאמר להו וואכלתם לחמכם לשובע. ובקללות, וואכלתם ולא תשבעו, ודא קשיא להו מכלהו. מ"ט, דכתיב מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים וגו'. אמר רבי זירא, מלמד, דמשום האכילה מסרו נפשם למות בידם. כיון שראה הקב"ה תאותם, אמר להם, אם תשמעו לי לקול המצות, וואכלתם לשובע כדי להניח דעתם. כה"ג, חמו רבנן דגלותא אתמשך, אסתכמו על קראי דאורייתא, ואמרו דזמינין למיכל ו ולמחדי בסעודתא רבה, דזמין קודשא בריך הוא למעבד להו, וע"ד רובא דעלמא סבלו גלותא בגין : ההיא סעודתא.

מו) אמר רבי יוחנן, לית קן לסתור מהימנותא דכלא, אלא לקיימא ליה, דהא אורייתא אסהידת עלוי, דהא אנן ידעין מהימנותא דצדיקיא, וכסופא דלהון מאי היא, דכתיב י נגילה ונשמחה בך, ולא באכילה. יינזכרה דודיך

מסורת זוהר

א) סעודת הצדיקים, לעיל דף י"ט ציון א'. ב) ויחזו, לעיל דף י"ט ציון ב'. ג) ליתן, לעיל דף י"ט ציון ד'. ד) תורא, לעיל דף י"ט ציון ה'. ה) חמרא טב דאתנטר, לעיל דף י"ט ציון ו'. ו) וואכלתם לחמכם, (ויקרא כ"ו). ז) וואכלתם ולא תשבעו, (ויקרא כ"ו). ח) מי יתן מותנו, (שמות ט"ז). ט) אם תשמעו לקול ונו, (ויקרא כ"ו). י) נגילה ונו, (שה"ש א'). לעיל לך ק"ו ציון א'. י"א) לך דף כ"ו טא שח חקת ג"א טב שיד. ג"ב טא שלג. שה"ש ט"ה טג שו. ט"ו טג שכא שמה, ט"ז טא שכג, טב שכד שמה, ט"ח טב שלג שלה. י"א) נזכירה דודיך, (שה"ש א') לעיל לך ק"ו ציון א'. י"ב) חקת ג"א טב שטו, ג"ב טא שלג. שה"ש ט"ז טב שמו, ט"ו טא שמו. טב שמו חלופי גרסאות : א) ג"א סעודתה. ב) ג"א היא. ג) ג"א חמר. ד) ג"א פתוי. ט) ג"א לקבל. ו) ג"א ולמחסי. ז) ג"א תהוא ק ג"א מהימנותא.

מאמר

המלם

סעודת הצדיקים לעיל

לבי. כי אמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, הוא כעין זה שכתוב ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. אמר ר' יהושע יפה אר ר"א וכך הוא

מה) עוד אמר וכו' עוד אמר ר' יהושע, אנוניא וו, שאמרו רבנן לרוב העולם שהנ מומנים לסעודה זו של הליתן ואותו שור הבר, ולשתות יין טוב המשומר מעת בריאת העולם, מקרא מצאו ודרשו וכו'.

מו) אמר רבי יוחנן וכו': אר"י, אין לנו לסתור את האמונה אלא לקיים אותה, יחיינו ישהסעודה היא אכילה ושתיה כי התורה מעידה עליה, דהיינו בהכתוב וואכלתם לחמכם לשובע. כנ"ל, כי כבר יודעים אנו אמונת הצדיקים והשחוקותם מה היא, כי כתוב נגילך נשמחה בך, ולא באכילה. וכמו כן נזכירה דודיך פיין, שפירושו יינה

כהאי גוונא חמו וכו' כעין זה, ראו רבנן שהגלות נמשך, סמכו עצמם על מקראות (דף קל"ח ע"ב *) קל"ו ע"א)

תולדות

מ"ן. וההיא סעודתא דזמינין בה, יהא א לן חולק ב למהני ג מנה, וזו היא השמחה והשחוק. ב ואלה תולדות יצחק, ד שיצחקו הצדיקים לעתיד לבוא. ג אברהם הוליד את יצחק, זכות הנשמה, מוליד השחוק הזה, והשמחה בעולם.

(מז) * יויהי יצחק בן ארבעים שנה. רבי ה בו בשם רבי יוסי, פתח ואמר, ה' ישקני מנשיקות פיהו וגו', בכמה מעלות נברא ו העולם דתנינן אמר רבי אחא בר יעקב כל ז מה שברא ה קב"ה ט בעולמות שלו. חוץ ממנו היו בשתוף. ומי אמר רבי אחא הכי, חס ושלום, דהא במלה דא יסגי פלוגתא בעלמא, דאי תימא הכי, המלאכים שהם נבראים רוח הקדש ממש, י' יאמר שיש שתוף יב בהם, הא כל אפייא יג דדהון ודידן יג שויין.

(מח) אמר רבי אבא, א במלה דא יד יסגי פלוגתא טו בעלמא, דהא תנן טו במתניתין דידן, דכל דעבד קב"ה, עבד יז כגון גופא ונשמתא, ואי תימא דהא לית גופא למלאכים, יח כך הוא, אבל לית אינון יכדין למעבד יט עבידתא, עד

דרך אמת

ח) כדכר זה יתרכה מחלוקת בין החכמים. ט) השמחה והשחוק, לעיל דף י"ה ציון י"ב. ז) ואלה תולדות, לעיל דף א' ציון א' ב) אברהם הוליד, לעיל דף ד' ציון ג' ד) ויהי יצחק בן מ' שנה, לעיל דף ח' ציון ו' ה) ישקני מנשיקות פיהו, (שה"ש א') לעיל דף ט"ה ציון א'. חלופי גרסאות: א) נ"א לך. ב) נ"א למהו ינ"א למיתני. ג) נ"א סינח. ד) נ"א שישחקו. ט) נ"א בא. ו) נ"א ליג העולם. ונ"א העולם נברא (אה"ל), ז) נ"א ליג סה. ט) נ"א ליג קביה. ט) נ"א ליג בעולמות שלו. י) נ"א ואמר. יא) נ"א ביניתי. יב) נ"א רבהון. ונ"א רידהון. יג) נ"א שיון יד) נ"א טופיף לא יסגי (אה"ל). טו) נ"א ליג בעלמא. טז) נ"א במתניתא. יז) נ"א בנין. ונ"א בגוון. יח) נ"א כ"פ. יט) נ"א עובדא.

מסורת הזהר

שחוף סדרת הרחמים כדון

נבראים רוח הקדש ממש, יאמר שיש שיתוף. טיב ירע כהם אם כן כל פנים, פנים שלהם ופנים שלנו, שוים כלומר, שמלאכים ובני אדם שוים

(מח) אמר רבי אבא וכו' אריא, אמת הוא. כדכר זה ירכה מחלוקת בעולם. כי לפי האמיתיות ששיתוף יורה על שיתוף מלכות בבינה כמו שאומר לפנינו, הרי כל המדרגות שבעולמות נתחלקו על ידיה לכוח ולבינה ותו"מ. וכן לפנים ואחורים ולפנימיות וחצוניות, ונמצא שנעשה מחמתו מחלוקת בעולם. (כמ"ש לעיל בסתיחה לחכמת הקבלה אות ע"ו ע"ז ע"ט) ורמזו בתחילת דבריו, שמה שאמר המסשן, במלה דא יסגי פלוגתא בעלמא, כיון אל האמת אע"פ שלא ידע אותו.

דהא תנן במתניתין כי למרנו במשנה. שלנו, שכל מה שעשה הקב"ה, עשה כעיו גוף ונשמה. הגוף הוא ממלכות, והנשמה מכינה, וכל פר שיעשה

המולם

יינה של תורת. ואותה הסעודה שהם, רוב העולם. עתידים בה, שהיא אכילה ושתייה, יהיה גם לנו חלק להנות ממנה, וזו היא חלק השמחה והשחוק וכו'.

מאמר שחוף מדת הרחמים כדון

(מז) וידד יצחק בן ארבעים שנה: רבי בו בשם ר' יוסי פתח ואמר, ישקני מנשיקות פיהו וגו' בכמה מעלות טובות נברא העולם, שלמדנו, אמר רבי אחא בר יעקב, כל מה שברא הקב"ה בעולמות שלו חוץ ממנו היו בשחוף. היינו בשחוף מלכות שהיא מדת הדין עם הבינה שהיא מדת הרחמים, שמשיתוף הזה נמצאים הרבה מעלות בעולם.

מי אמר רבי אחא המקשן חשב, אשר שיתוף פירושו שיתוף טוב ורע הנוהג בנבראים, וע"כ הקשה, ומי אמר רבי אחא הכי חס ושלום, שהרי בדבר זה ירבה מחלוקת בעולם, כלומר, כל השומע יחלוט עליו, כי אם תאמר כך, הרי המלאכים שהם (דמויי קליו ע"א * קליו ע"ב)

שישתתף בהו ההיא נשמתא קדישא, דהיא סיועא דלעיקא, ובהאי א גווני כל מאי דעביד אצטריך לההיא סיועא דלעיקא מניה.

מט) אמר רבי יוסי, בההיא שעתא דזמין קודשא בריך הוא * כל אחיא נ מתיא, י והא ב סופא ה כל ו עקתין, בארבעים ז להוי. וגזר קיים, ג ארבעים יכנו לא יוסיף. סוף הליכתם של ישראל במדבר, בשנת הארבעים. ד ארבעים שנה, קודם תחיית הגוף, ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל. ה בשנת הארבעים יקומון הגופות ה מעפרא. ט בארבעים נכלא הגשם, הה"ד ויהי הגשם עד הארץ ארבעים יום, וכתיב ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח. זמן גאולתם של ישראל. בשנת הארבעים הוא. ובחמשים י אתא ישוב עלמא, דהיא היובל. יא החזרת * הנשמה לגוף, בשנת הארבעים, שהמתינה לו בארץ ישראל, הדא הוא דכתיב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שהמתין לגוף. ח בקחתו את רבקה, יב בהכנסתה יג בגוף המזומן לו. באותה שעה, יד בהכנסתה בו, אין תאותם

מסורת הזהר

א) לא אחיא מתיא, לעיל בהקדמתו דף קל"ב ציון ג'. ב) סופא כל עקתין, ח"א קלט. ג) מי יכנו, (יברים כ"ה) ח"א סו. קו. ח"ג רטו. ד) מי שנה—ממתנת—בא"י, ח"א קיג. קיד. קמה. קנט. קלא קלד. ה) בשנת מי יקומון, ח"א קלט. קפ. ו) ויהי הגשם, (בראשית ז'). ז) ויהי מקץ מי יום, (בראשית ז'). ח) בקחתו את רבקה, לעיל דף ז. ציון א.

חלופי גרסאות: א ג"א גוונא. ב ג"א לא אחיא. ג ג"א מתיא. ד ג"א והאי. ה ג"א דכל. ו ג"א עתיקין. ז ג"א עמיקין. ח ג"א ליהוי. ט ג"א מעפרם. י ג"א מוסיף בארבעים יום. יא ג"א אתיישב (אהיל). יב ג"א החזרת. יג ג"א בהכנסתה. יד ג"א בהכנסתה.

שחוף סרה הרחמים כדין

הסולם

סר

יום ויפתח נח. וכן זמן גאולתם של ישראל, בשנת הארבעים הוא. ובחמשים יבא ישוב העולם, שהוא היובל. החזרת הנשמה לגוף הוא בשנת הארבעים שהמתינה לו בארץ ישראל כנ"ל, וזהו שכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שהמתין לגוף. בקחתו את רבקה, בהכנסתה בגוף המזומן לו.

ביאור הרברים. אחר שרבי יוסי הביא את ענין השיתוף דמדת הרחמים בדין שאמר ר' אחא בר יעקב, ממשיך ומבאר עם זה את הכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה וכו'. כי מכח השיתוף הנ"ל, של מלכות בבינה, נתחקנה המלכות בסוד שנת הארבעים, כי חמשה ספירות הם כח"ב תו"מ, שכל אחד מהם כלול מעשר, והם חמשים ספירות. ומבחינה זו צריכה המלכות להיות שנת החמשים, להיותה בחינה אחרונה שבהם, אבל מחמת שיתוף המלכות בבינה נגזזה בחינת עצמה, ונתקן בעדה הכלי דת"ת במקום כלי מלכות. כי מאחר שנגזזה המלכות ואין שם א"א ד' כלים, כח"ב ות"ת, עלה אור החכמה ונתלבש

ככלי

שעשה הקב"ה, שיתוף זה בנות. פה"ס שיתוף מדח"ר בדין. ואם תאמר הרי אין גוף אל המלאכים, כך הוא, אבל אינם יכולים לפעול פעולה, עד שישתתף בהו ההוא נשמתא קדישא דהיינו אור הבינה, שהיא סעד מלמעלה ממנו. פירושו. המלאכים הם חצוניות המלכות, ואין בהם שום כח מטרם שמקבלים סעד ושיתוף מן הבינה כי מטרם זה אינם ראויים למוחין, כי המלכות מטרם שנמתקה בבינה אינה ראויה לקבל מוחין, (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר).

מט) א"ר יוסי כההיא וכו': אר"י, באותה שעה שעתיד הקב"ה להחיות המתים, הנה סוף כל הצרות יהיה בשנת הארבעים אחר קינז גליות. וחרץ חוק, ארבעים יכנו לא יוסיף והליכתם של ישראל במדבר נגמר בשנת הארבעים. וארבעים שנה קודם תחיית הגוף ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל, נמצא, שבשנת הארבעים לאחזנה הנשמה בא"י, יקומו הגופות מעפרא. בארבעים נכלא הגשם, כומו הטבל. וז"ש ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום. וכתוב ויהי מקץ ארבעים (דף קל"ו ע"ב ע) קל"ו ע"א

וכסופם, אלא ליהנות מזיו השכינה, וליוון מזיוה, הה"ד אישקני מנשיקות פיהו. א"ר אבא, ישקני נ יפרנסני, שאין פרנסתן אלא ליהנות נ וליוון ד מזיוה של מעלה. א"ר יוסי סופיה דקרא מוכח דכתיב נ כי טובים דודין מיין. (ג) בת בתואל ה בת נ בתו של אל. רב הונא אמר, לא כך הוא, ואנא

מסורת הזהר

(א) ישקני וגוי לעיל ב"ב דף ט"ח ציון א. (ב) כי טובים דודין, (שח"ש א'), ח"א ע. ח"ב קכה. קמו. ח"ג יט. צג. צה. קג. ג) בתו של אל, ח"א קכה. חלוסי גרסאות: א ג"א וליון. ב ג"א פרנסני. ג ג"א וליון. ד ג"א מזיוה. ה ג"א ליב בת.

שתוף סרת הרחמים בדין

הסולם

טאמר

סוף כל הצרות, כי יש גם צדות מהמלכות דבחינתה עצמה הבלתי ממותקת, כנ"ל בסוד לא וכי הא רע, אבל בגמר התסון, שיתוקן המלכות דבחינתה עצמה, ולא תהא צריכה עוד לשיתוף בבינה, הרי לא יהיה עוד שום צרות ממלכות הווי, אלא הדינים והצרות הנמשכות משנת הארבעים, כבר יהיו סוף כל הצרות. וז"ש ונור כיים, ארבעים יכנו לא יוסיף, דהיינו שלא יוסיף מכה מבחינתה עצמה שלאחר הארבעים, כי בחינתה עצמה כבר תהיה אז מתוקנת לגמרי, ואחר כך מביא הזהר התסונים הגדולים שנתגלו ועתידים להתגלות בשנת הארבעים, דהיינו הליכת ישראל במדבר, והמתנת הנשמה לגוף בא"י ותחיית המתים. והפסק מי המבול, ופתיחת נח את התבה, וגאולתם של ישראל. והתלבשות הנשמה בגוף, ומפרש בזה את הכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שיצחק ה"ס הנשמה, והמתין ארבעים שנה בארץ ישראל בכחתו את רבקה, דהיינו להתלבש בגוף הנקרא רבקה. והכתוב מלמדינו, שבעת גילוי המלכות בסוד שנת הארבעים, שמסבלת אז אור הבינה, גם הגוף הנמשך מהמלכות, שנקרא רבקה, נעשה מוכשר וראוי לקבל אור הבינה, שה"ס הנשמה הנקראת יצחק המתלבש בו, ולפיכך המתין יצחק עד שנת הארבעים. כאותה שעה בהכנסתה בו וכו': א"צ ביאור.

(ג) בת בתואל: פירושו בת בתו של אל. כי בתואל נוסריסון בת אל, דהיינו המלכות הנקראת בת אל, והגוף נמשך מן המלכות ונבחן לבתו של המלכות, ונמצא שהוא בתו של אל. רב הונא אמר וכו' רב הונא אמר, לא כך הוא בתואל, אינו שם המלכות, ואני היתי במדינות הים, ושמעתי שהיו קוראים לאותו העצם של חשדרה ההוא, הנשאר מכל הגוף בסבר, ואינו נרסק

בכלי דכתר, ואור הבינה בכלי דחכמה, ואור הת"ת בכלי דבינה, ואור המלכות בכלי דת"ת. ואז נכחנת המלכות בסוד שנת הארבעים, והיא מסכלת במצב הזה את האורות דבינה כמו ז"א, להיותה מלוכשת בהכלי שלו. ובעת ההוא גם הגוף הנמשך מן המלכות, עולה ג"כ ומסבל אור הבינה כמו המלכות, שה"ס התלבשות הנשמה בגוף. כי אור הבינה נקרא נשמה. וז"ס שכל הגאולות וישועות מסובלות בשנת הארבעים, דהיינו בעת שהמלכות משתתפת, ומסבלת אור הבינה. ואפילו גמר התקון יהיה בשנת הארבעים שה"ס עתיד הבין, שהוא מלכות, להיות ס"ג, שהוא בינה. אלא שיש הפרש גדול, כי מקודם גמד התקון, אין המלכות ראויה להיות שנת הארבעים מבחינתה עצמה, אלא על ידי שיתוף מדת הרחמים בדין, וגניזת בחינתה עצמה, אבל בגמר התסון יתוקן המלכות דצמצום א' עצמה, באופן שלא תהא צריכה עוד לשיתוף דמדת הרחמים, אלא מבחינתה עצמה תקבל את אור הבינה.

ויש דינים וצרות הנמשכים ממלכות, מבחינת שנת הארבעים, דהיינו כל עוד שהחכמה שבה לא נתלבשה בחסדים, (וירא דף ט"ה ד"ה פירוש) ויש דינים וצרות הנמשכים ממלכות הבלתי נמתקת שנגנוה, (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף צ"ט אות קכ"ג) אם לא וכי הא רע, דהיינו אם הוא ממשיך ממעלה למטה, כמו החטא דעצה"ד, נתגלח עליו נסודת המלכות שנגנוה, וכל האורות שבה מסתלקים משום שצמצום א' דוכב עליה ואינה ראויה לקבל אור. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר.)

ויו"ש ר' יוסי בהדיא שעתא דומין קביח לאחיא מתיא, והא סופא כל עקתין בארבעים להוי, כי מטרם גמר התסון ותחיית המתים, הדינים והצרות הנמשכים משנת הארבעים אינם (דמ"ו דף קל"ז ע"א)

ה היות בכרכי הים, ושמענא דהון. נ קראן לההוא א גרמא נ דשדרה, ד ההוא דאשתאר בקברא מכל גופא, בתואל רמאה, שאלית עליה, ה אמרו ו דהוא ז כרישא ח דחויא, דאיהו רמאה, וההוא גרמא הוא רמאה, מכל שאר גרמי. נא) דתאנא (ה) אמר רבי שמעון, ההוא גרמא, למה אשתאר בקיומא, יתיר מכל שאר גרמי. משום ט דאיהו רמאה, ולית י סביל טעמא דמוזנא דבני נשא

דרך אמת

מסורת הזהר

(ה) ולתחנן רס"ו ע"ב, פינחס רכ"ב א', ואלה כ"ח כ"י. (א) גרמא, לעיל נח דף ע"ד ציין ב' ח"א ק"ג. קבו. חלומי גרסאות: א ב"א חוהי. ב ב"א קארו. ג ב"א שררה. ד ב"א מוסיף חהוא גם כ"י. ו ב"א חהוא גב. ז ב"א ליב חהוא (אח"ל). ח ב"א ואמרו. ו ב"א חוא. ז ב"א ברישא. ח ב"א ופיא. ו ב"א רמא. ז ב"א רמא. ז ב"א דחויא רמא (ד"א). ט ב"א דאיהו. ו ב"א סוביל.

סאמר

הסולם

שתוף סרת הרחמים בדון

להיותו מבחינת המלכות דמדת הדין הבלתי נמתקת במדת הרחמים. אינו יכול להנות מהמוחין הנמשכים מבינה, ונמצא ולית סביל טעמא דמוזנא, אבל הוא מעלים מציאותו ממתד הדין, ואומר שהוא נהנה בשוה עם שאר עצמות הגוף, אבל הוא רמאי, כי האמת הוא שאינו נהנה, ומה שהוא מעלים מציאותו, הוא מטעם שלא יפגום בשאר הגוף, כי אם היה מורגש מציאותו, היה נפגם כל הגוף, והיו המוחין מסתלקים מכל הגוף בסבתו. (כ"ל וירא ליז ד"ה ונודע)

זה אמרו, דהוא כרישא דחויא דאיהו רמאה. כי הנחש שהסית לחוה לאכול עצה"ד, היה משקר ואמר לא מות תמיתון, שפירושו, שהעלים מציאות המלכות דמדת הדין, שממנו המיתה. (כ"ל וירא ק"י ד"ה בכה ע"ש) הרי שתן הנחש והן גרמא דשדרה שניהם רמאים בדבר אחד, דהיינו שמעלימים מציאות המלכות דמדת הדין, ומה שאומר כרישא דחויא, ואינו אומר כנחש, הוא בדיוס. כי פעולת השקר והעלמת מציאות מלכות דמדת הדין, הוא רס בראש הנחש. כי אחר שהסית לאכילת עצה"ד אמרו, הוא השטן והוא היצר הרע, והוא המלאך המות באופן שנחש המסית עצמו, נעשה אחר החטא למלאך המות, שיורד ומגלה על האדם את המלכות דמדת הדין, ואורות החיים מסתלקים ממנו, והוא מת. (כ"ל וירא ק"י ד"ה בכה) ופעולה זו של הנחש הוא בונבו, שז"ס שהזהר אומר עליך כפ"ף לרישיה ומחי' בונביה ונמצא שכה העלמת מדת הדין הוא ברישיה דחויא, וכח הגילוי דמדת הדין הוא בונביה דחויא- ולפיכך אומר כאן רישא דחויא. והנה נתבאר ענין

ניקב, בשם בתואל הרמאי, דהיינו נוכל. שאלתי עליו, מה סיבה אמרו, שצורתו הוא כמו הראש של הנחש, שהוא רמאי, ואותו העצם הוא רמאי, יתור מכל שאר העצמות של הגוף.

נא) דתאנא אריש וכו': כי למדנו אמר ר' שמעון, למה נשאר ומתקיים אותו העצם יותר מכל שאר העצמות, הוא, משום שהוא רמאי ואינו סובל טעם המזונות של בני אדם כמו שאר העצמות, ומשום זה הוא חזק יותר מכל העצמות. והוא יהיה השורש שהגוף יכנה ממנו בעת תחיית המתים, וזהו שכתוב בת בתואל הארמי.

ויש להתבונן בדבריהם, א) אותו גרמא דשדרה מה הוא, ובמה הוא משונה משאר עצמות. ב) למה דומת לרישא דחויא. ג) למה הראש של הנחש הוא רמאי. ד) למה העצם, אינו סובל טעם מזונות. ה) למה אינו נרסב משום זה בכבר, מהו המעלה שאינו אוכל, ו) למה הוא נעשה עיטר בתחיית המתים.

והענין הוא כי כבר נתבאר, שהמלכות המשותפת במדת הרחמים נבחנת לשנת הארבעים שהיא אור המלכות המתלבשת בכלי דו"א, דהיינו בעטרת יסוד שלו, וכלי מלכות עצמה, שה"ס שנת החטאים חסרה, כלומר שאינה ראויה להתלבשות האור, ועל כן גם הגוף הנמשך ממלכות, חסר לו ג"כ בחינת מלכות עצמה, דהיינו שנשארה בו ריקנית בלי התלבשות האור ותדע, שהיא העצם שמכנהו בשם גרמא דשדרה, ונקרא בתואל רמאה, והטעם שנקרא רמאה, אומר שהוא, משום דאיהו רמאה ולית סביל טעמא דמוזנא דבני נשא כשאר גרמי. כי (דמ"י דף קל"ו ע"א)

כשאר גרמי, ובגיני כך הוא תקיף מכל גרמי, והוא ליהוי עקרא, דגופא
 * אתבני מניה. הדא הוא דכתיב בת תואל הארמי.

(ג) ותאנא אמר רבי שמעון, הוא רמאי, ומעולם רמאי, ושכן יצר הרע,
 דאיהו רמאי. הדא הוא דכתיב בת תואל הארמי גרמא רמאה, מפדן ארם,
 מצמד רמאין, כדתנן פדנא דתורא שהוא צמד. אחות לבן, אחות הרע
 הארמי, כדתנן, * בתחלה שהיה מנוול בחטאות בזה העולם, נקרא לוט.
 * לעתיד לבא, שלא יהא מנוול כדבדקדמיא, כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה,
 * נקראן ליה לבן. על כל פנים * אין יצר הרע בטל מן העולם.

(ג) ת"ש, * דהכי אנן אוקימנא במתניתא. * שתי בנות לוט, שהן שתי
 כחות הגוף, המעוררות ליצר הרע, עכשיו שאינו מנוול כ"כ, ונטבל
 מלכלוכו, * נקרא לבן, ואותן שתי בנות אינן בטלות ממש, הה"ד וללכן שתי

מסורת הזהר

(א) בתחלה - מנוול - לוט, ח"א קכח. קלו: ז"ח נח דף בר טב. (ב) לעת"ל - לבן, ח"א קכח. קלו: ג אין
 יצה"ר בטל, ח"א קט. קכח. (ד) שתי בנות לוט שהן ב' כוחות, ח"א קט. קי: קיא. (ה) וללכן ב'
 בנות, (בראשית כ"ט).

חלופי גרסאות: א נ"א יתבני. ב נ"א ל"ב כדבדקדמיא. ונ"א כד בקרימחא (אה"ל). ג נ"א וקראן. ד נ"א ל"ג ליה.
 * נ"א מוסיף דהכי הוא (אה"ל). ו נ"א ונטבל.

סאמר

הכולם

שתוף סדת הרחמים בדין

הישר נגזנה שם בעדו המלכות דמדת הדין ורק
 מלכות דמדת הרחמים מגולה עליו. וזה נראה
 כרמאות. שהמקום מחפה על מדת הדין, והגוף
 מסבל מוחיין כמו שלא היה כלול כלום ממלכות
 דמדת הדין. ובשעה שאין הגוף הולך בדרך
 הישר, או המקום מגלה עליו המלכות דמדת
 הדין וכל המוחיין מסתלקים ממנו. וגם זה נראה
 כרמאות, משום שאלו המוחיין המלוכשים בכלי
 רבינה דגוף היו צריכים להשאר בו. כי רק כלי
 דמלכות נפגמה. ולא כלי דבינה. אלא משום
 השתוף דמדת הרחמים בדין שהיה מקודם לכן,
 המערב בינה ומלכות יחדיו זו בזו, ע"כ נסתלקו
 המוחיין גם מכלי דבינה. ונמצא שיש כאן צמד
 רמאים, רמאות א' מהמלכות הממותקת ורמאות
 ב' מגילוי המלכות דמדת הדין, כמבואר.

כדתנן בתחלה וכו': כמו שלמדנו, בתחלה
 שהיה מנוול בחטאים בזה העולם נקרא
 לוט, לעת"ל לבא שלא יהיה מנוול כבתחילה,
 שיהיה דומה כמי שרחץ וטבל מסומאנתו, סוראים
 אותו לבן. על כל פנים, אין יצר הרע בטל מן
 העולם.

(ג) תא שמע דהכי אנן אוקימנא וכו' מכאן
 עד אות נ"ו א"צ ביאור.

אמר

ענין גרמא דשדרת מה הוא, ולמה אינו טועם
 טעם מזונות, ולמה הוא רמאי, ולמה הוא דומה
 לרישא דחויא.

ומ"ש, שמשום שאינו טובל טעם מזונות,
 על כן אינו נרשב בכבר. דבר זה נתבאר לעיל
 (תיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר) אשר קבלת המוחיין
 מקו אמצעי גורמים להגוף שירקב בעפר, וכיון
 שעצם זה אינו טובל אותם המוחיין ואינו נהנה
 מהם, כי הוא לא יחנה זולת מהמוחיין דג"ר
 דג"ר שיאירו בגמר התסון כנ"ל. לפיכך אינו
 נרקב בכבר עש"ה כל ההמשך.

(ג) ותאנא אמר רבי שמעון וכו': ולמדנו אמר
 ר"ש הוא רמאי, דהיינו העצם דשדרת, ובא

מעולם רמאי, דהיינו מפדן ארם. ושכן יצה"ר שהוא
 רמאי, דהיינו רישא דחויא שהוא היצר הרע והוא מלאך
 המות כנ"ל. וזהו שכתוב, בת תואל הארמי,
 היינו עצם דשדרת הרמאי, מפדן ארם, היינו
 שבא מעולם רמאי, מצמד רמאים, כמו שלמדנו,
 פדנא דתורא, שפירושו צמד בקר, אף פדן ארם
 פירושו צמד רמאים. אחות לבן, היינו אחות
 יצר הרע הרמאי, פירוש פדן ארם, ה"ס המשום
 שמשם ניזון ויונס הגוף, שהוא כלול מבי'
 המלכות הנ"ל, אשר בעת שהגוף אולד בדרד

(וסו"י דף קל"ו ע"א * קל"ו ע"ב)

בנות. א"ר יוסי כך הוא תמן כתיב בכירה וצעירה, והכא כתיב גדולה וקטנה. נד) א"ר יוסי, אבל אינן בכח לעשות רע, ולהתעורר ליצה"ר כמתחלה משמע דכתיב שם הגדולה לאה, ג שלאה מכחה ומרשעתה, * ושם הקטנה רחל, שאין בה כח המתעורר, כמה דאת אמר ב ורחל לפני גוזזיה נאלמה. אמר רב הונא, זה יצה"ר, ושתי בנותיו, מתחלפות ז מכמות שהיו בראשונה. ה ג בתחלה לוט, מקולל מנוול, י עכשיו לבן, מלובן, שאינו מקולל ומנוול בניוולו כבראשונה. בתחלה שתי בנותיו חזקות, כל אחת ואחת בכחה, ועכשיו שם הגדולה לאה: לאה בלא כת, לאה בלא חזוק. לאה י ממעשיה הראשונים. ו ושם ה הקטנה רחל, כדקאמרן, ולא כמות שהיו בראשונה.

נה) א"ר אחא בר יעקב, תא חזי, מה כתיב. ה ויעתר יצחק לה, לנכח אשתו כי עקרה היא. אמר רבי אחא מפני מה היא עקרה, י מפני שיצר הרע אינו נמצא בכחו בעולם, ועל כך אין נמצא פריה ורביה, זולתי בתפלה, מה כתיב, ויעתר לו ה, ותהר רבקה אשתו. כיון שמתעורר יצר הרע, נמצא פריה ורביה.

נו) אמר רבי יוסי, אם כן מה הפרש בין העולם הזה, לאותו הזמן, י ויעוד דהא קרא י קאמר, דקודשא בריך הוא עביד. אמר רבי אחא, כך הוא, דקודשא בריך הוא י אתער ליה לההוא עניינא, דצריך לזווגא, ולא לכל שעתא, דיהא תדיר עם כר נש כמו כען, דאיהו אשתכח תדיר, וחטאן ביה בני נשא, אלא לההוא זווגא בלחודוי, ואתערותא ההיא, אתערותא דקודשא י בריך הוא ליהוי, הדא הוא דכתיב ו והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. מהו לב בשר. אמר רבי יהודה, לב להוציא בשר, ולא לדבר אחר.

מסורת הנהר

א) ושם הקטנה רחל, ז"ח רות דף פ' טג שנו. ב) וברחל לפני גוזזיה ונו, (ישעיה נ"ג) ח"ב כט: ג) בתחלה לוט—מנוול, לעיל דף כ"ח ציון א'. ד) עכשיו לבן, לעיל דף כ"ח ציון ב'. ה) ויעתר יצחק, לעיל דף י"א ציון א'. ו) ויעתר לו, לעיל דף י"א ציון ב'. ז) והסירותי את לב האבן, (יחזקאל ל"ו) לעיל י"א דף צ"ג ציון א'.

חלופי גרסאות: א) נ"א וצעירא. ב) נ"א דמתחלה. ג) נ"א שנלאה. ד) נ"א כמות. ה) נ"א ליג מן בתחלה עד בתחלה. ו) נ"א ממעשיו. ז) נ"א ממעשים (ד"א). ח) נ"א ליג ושם. ט) נ"א וחקטנה. י) נ"א אשחורגוי. י"א נ"א פני. י"ב נ"א א"ל אלא דקב"ה יתער ליה. וליג מן יעוד עד דקב"ה אתער. י"ג נ"א אמר (אח"ל). ונ"א ליג מן קאמר דקב"ה עד דקב"ה אתער. י"ד נ"א יתער. י"ה נ"א ליג בריך הוא (אח"ל).

מאמר

הסולם

שיחוף סרח הרחמים ברין

נו) אמר רבי יוסי וכו': ארזי א"כ מה ההפרש בין עולם הזה לאותו הזמן. אם גם אזי היה היצה"ר. ועוד הרי המסרא אומר, ויעתר לו ה' ותהר, שפירושו, שהקב"ה בעצמו עושה זאת, ומעורר באותו הזמן את היצה"ר, כנ"ל, שהוא תמוה. אמר ר' אחא כך הוא, שהקב"ה מעורר היצה"ר לאותו הענין כפי שצריך אל הזווג בלבד, אבל לא לכל שעה, שיהיה תמיד עם (דט"י דף קל"ו ע"ב)

האדם, כמו עתה שהוא נמצא תמיד עם האדם ובני אדם חוטאים על ידו, אלא שיתעורר רק אל הזווג בלבד. והתעוררות הוא של היצה"ר לשעת הזווג, יהיה התעוררות של הסב"ה, שהקב"ה יעורר אותו כנ"ל, וזהו שכתוב והסירותי את לב האבן ונתתי לכם לב בשר, מהו לב בשר. אמר ר' יהודה, לב, להוציא בשר ולא לדבר אחר. דתיינו ללידת בניו בלבד. ועז נאמר ונתתי

נז) רבי יצחק ברבי יוסי, הוה אתי מקפוטקיא ללוד, פגע ביה רבי יהודה, א"ל רבי יצחק, תאמר ידחבירנא חכימי מתניתא, אתערו להאי עניינא, דיצר הרע יתנשי מן עלמא, בר ההיא שעתא י לזיווגא. א"ל, חייך הכי אצטריך יצר הרע י לעולם, כמטרא י לעולם, דאלמלא יצר הרע, חדותא דשמעתא לא ליהוי, אבל לא י מנוולה כקדמיתא, י למחטי ביה. הה"ד * לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'. אמר רבי שמעון, הוא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה. רבי י אליעזר אומר, לבא טבא, בנינא דגופא ונשמתא, י ובגין כך כתיב י ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך י דהוא עטרא דכלא.

נח) כד אתא רב כהנא אמה, הכי י אמרין משמיהון דמארי מתניתא, י תרי בניינין דגופא אינון, י כבדא ולבא. דאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה, כבדא ולבא, אינון מנהגי גופא בכל סטרי אברוי, מנהגא דרישא מוחא, אבל דגופא אינון תרין, וקדמאה הוא כבדא תנינא לבא. והיינו דכתיב בפרשתא, י ויתרוצצו הבנים בקרבה אליו תרין בנייני דגופא: נט) מאי טעמא י ויתרוצצו. משום דלבא י אתנשי מניה י יצר הרע. ויתרוצצו י וישליו מבעי ליה. אלא אמר י רב הונא ויתרוצצו

מסורת הזהר

א) לא ירעו וגו' (ישעיה י"א). ב) ואהבת את ה' וגו' (דברים י'). ח"ב כו. נהו קלד. קנה קנה: קסב. רב: ת"ז תקי י"ח דף לו, תקי ד' כחשמות דף קטא. ג) כבדא ולבא, ח"ב קנג. ד) ויתרוצצו, (בראשית כ"ח). לעיל דף י"ג ציין ה'.

חלופי גרסאות: א) ג"א דחברנא. ב) ג"א לזווגא. ג) ג"א לעלמא. ד) ג"א לעלמא. ט) ג"א מנוולא. י) ג"א למיחטי. ז) ג"א אלעזר. ח) ג"א ליג ובגין. ט) ג"א דחיה. י) ג"א אמרי. יא) ג"א כי. יב) ג"א יתרוצצו. יג) ג"א אתערבי. נ"א) אתערבי. יד) ג"א דיצר. טו) ג"א שאלו. ונ"א) וישאלו. ונ"א) וישליו. ונ"א) (אהלי). טז) ג"א ליג רב הונא

מאמר הסולם שיתוף מרת דר' ר' סיים בדין

נח) כד אתא רב כהנא וכו': כאשר בא רב כהנא, אמר, כך אומרים בשמם של

בעלי המשנה. שני בנייני הגוף הם, שהם הכבד והלב. כי אמר ר' יהודה, הכבד והלב הם מנהיגי הגוף בכל מיני אבריו.

פנהגא דרישא מוחא וכו': מנהיג הראש הוא המוח אבל של הגוף הם שנים, הראשון הוא הכבד, השני הוא הלב. והיינו שכתוב בפרשת, ויתרוצצו הבנים בקרבה, אלו הם שני בנייני הגוף, שהם המוח והלב.

מאמר בי ויתרוצצו הבנים בקרבה נט) מאי טעמא ויתרוצצו וכו' שואל מה הטעם שהלב והכבד נתרוצצו, ואומר משום שנתבטל היצר הרע מן הלב. ומתמה אי"פ שנתבטל

היצה"ר, למה כתוב ויתרוצצו, וישליו היה צריך לומר. אלא אמר רב הונא, ויתרוצצו פירושו וישברו, כלומר, נשבר כחם וחילם של הלב והכבד פנהיגי הגוף, מטעם שנתבטל היצר הרע. אמר ר' יהודה

הגוף

אנחתי לכם, הרי, שהקב"ה בעצמו יעורר את יצר הרע לשעת הזווג.

נז) רבי יצחק ברבי יוסי וכו': ריב"ר, הלך מקפוטקיא ללוד. פגע בו רבי יהודה. א"ל ר' יצחק, תאמר, שהחברים חכמי המשנה נתעוררו בענין הזה, שיצר הרע יתבטל מעולם, חוץ מבשעת הזווג. אמר לו, חייך, שכן היצר הרע נצרך לעולם כמו הגשם שנצרך לעולם, כי אלמלא יצר הרע, לא היתה חדות הלימוד בעולם. אבל לא יהיה אז מנוול כמקודם לכן, לחטוא על ידו, וזה שכתוב לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'. אמר רבי שמעון, וי קדשי הוא הלב, שבו משכנו של יצר הרע.

רבי אליעזר אומר וכו': רא"א, לב טוב, הוא בנין של הגוף והנשמה. ומשום זה כתוב, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, כי הלב הוא עיקר הכל.

(דפו"י דף קל"ח ע"א)

וישברו כלומר, נשבר כחם וחילפי. אמר רבי יהודה, הגוף מהו אומר, אם כן למה זה אנכי, ולמה נכראתי. מיד * ותלך לדרוש את ה'.

ס) ויאמר ה' לה שני גוים ^ב בבטנך ושני לאומים ^ג וגו'. אלו השני גאים, הכבד והלב. רבי יוסי אמר, ^ד המוח והלב. רבי יהודה אמר, המוח אין בכלל זה, משמע דכתיב בבטנך, והמוח אין בבטן אלא בראש. ושני לאומים ^ה ממעיך ^ו וגו', ורב יעבוד צעיר, זהו הכבד, שהוא רב וגדול, והוא משמש לפני הלב, דאמר רבי יהודה, הכבד קולט הדם, ומשמש בו לפני הלב.

סא) י * ויצא הראשון אדמוני. אמר רב כהנא, הכבד הוא הראשון והוא אדמוני, למה הוא אדמוני, על שכולע את הדם תחלה. רבי אליעזר אומר, למה נקרא שמו ראשון, על שהוא ראשון לבלוע הדם, מכל המאכל, והוא ראשון לדם אבל לא ליצירה. ^י וכמאן נוקים ורב יעבוד צעיר, על שהוא רב וגדול ^{יא} בשעורו מן הלב, והוא עובד ללב. אמר רבי אבא, למה אתא פרשתא דא, אלא ^{יב} לאחזאה לבני עלמא, דאף על גב דההיא שלימותא ליהוי בארעא, ארחיה וטבעיה דעלמא לא אשתני. רבי ייסא אמר בא וראה הכבד הוא הצד ציד והוא ^{יג} ציד בפיו, והלב הוא ^{יד} החושב, והוא ^{יז} יושב אהלים הה"ד ויזוד יעקב נזיד, חושב מחשבות, נושא ונותן בתורה.

סב) ויזוד יעקב נזיד. רבי בא בשם רבי אחא אמר, לעולם ^{יח} טבעו של עולם אינו משתנה, בא וראה, מה כתיב, ויזוד יעקב נזיד, כד"א ^{יט} אשר זדו עליהם, ותרגומו דחשיבו. כלומר, הלב חושב ומרהר בתורה, בידיעת בוראו. מה כתיב, ויבא עשו מן השדה והוא עיף. הכבד, שדרך טבעו, לצאת ולצוד ציד בפיו לבלוע, ואינו מוצא, נקרא עיף, והוא אומר ללב, עד שאתה מרהר בדברים אלו בד"ת, הרהר באכילה ^כ ובשתיה, לקיים גופך, הה"ד, ^{כא} ויאמר עשו אל יעקב ^{כב} הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, כי כן דרכי לבלוע הדם, ^{כג} ולשגר לשאר ^{כד} האברים, כי עיף אנכי, בלא אכילה ^{כה} יושתייה. והלב אומר, תן לי הראשון והמובחר מכל מה שתבלע, תן לי בכורתך, הדא הוא

מסורת הזוהר

א) ותלך לדרוש, ח"א קלו קנ ב) ויאמר ה' לה, (בראשית כ"ה). ג) המוח והלב, ח"ב קנב. ח"ג רכז. ד) ויצא הראשון אדמוני, (בראשית כ"ה) לעיל דף י"ג ציון א. ה) לאחזאה—ארחיה ומטבעיה דעלמא לא אשתני, ח"א קלט. ו) יושב אהלים, (בראשית כ"ה). ז) ויזוד יעקב נזיד, (בראשית כ"ה) ח"א קלט. ח) טבעו של עולם אינו משתנה, לעיל ציון ת. ט) אשר זדו, (שמות י"ח) י) ויאמר עשו אל יעקב, (בראשית כ"ה) ח"א קלט. כ) וירא דף כ"ו ט"ג שי. יא) הלעיטני נא, ח"א קלט. ח"ב קסת. ח"ג קצח. רלו. רמו. ז"ח וירא דף כ"ו טג שי. שיה. רות פ"ז טא שלו. יב) לשגר—אברים, ח"ב קנב.

חלופי גרסאות: א) נ"א בבטנך וגו'. ב) נ"א ליג וגו'. ג) נ"א ליג ממעיך וגו'. ד) נ"א ליג וגו'. ה) נ"א אלעזר. ו) נ"א ומאן, ונ"א ובפאי. ז) נ"א בשיעורו. ח) נ"א צד. ט) נ"א חזב. י) נ"א ובשתייה. יא) נ"א האיברים. יב) נ"א מוסיף ושחיה מכרת כיום את בכורתך לי כלומר הלב אומר (אה"ל).

ויחרוצו חבניב

הסולם

פאמר בי

הגוף מה הוא אומר אז, הוא אומר אם כן למה * ויאמר ה' לה שני גוים וגו'. אלו הם השני זה אנכי, ולמה נכראתי. מיד ותלך לדרוש את ה'. גאים וכו' מכאן עד אות ס"ג א"צ ביאור.

אמר

(דסוי קל"ח ע"א * קליח ע"ב)

דכתיב * מכרה כיום את בכורתך לי, קונמיתא * דתאיבא, עד שהלב מהרהר וחושב במאכל, * בולע הכבד, * דאלמלי ההוא כסופא והרהורא דלבא במאכל, לא יוכלו הכבד, והאברים לבלוע * דאמר רבי יוסי, כן דרך העבדים, שאינם אוכלים עד שהאזון אוכל.

(ג) א"ר יוסי, כתיב לאחר כן, ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים, מהו עדשים, סגלגלין כגלגלתא, * דוגלגלא סביב * בעלמא, כלומר, דלא אתנשי * מארחה. * כך הוא ב"נ, בההוא זמנא, אע"ג דכל ההוא טיבו, ויקר ושלמותא ליהוי, * ארחה דעלמא למיכל ולמשתי לא יתנשי.

(ד) מתניתין, תנן ארבע רוחות העולם מנשבן, ועתיד קב"ה להתעורר * רוח אחד, לקיים הגוף, שיהא * כלול מד' רוחות, הה"ד * מארבע רוחות באי הרוח, * בארבע לא כתיב, אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם. ותאנא, אותו הרוח, הוא רוח המוליד, הוא * הרוח האוכל * ושותה ואין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שעבוד מלכות בלבד, ואין * בין ינ עולם הזה, לתחיית המתים, אלא נקיות * והשגת ידיעה. רב נחמן אמר ואריכות ימים.

(ה) אמר רב יוסף וכי ימות המשיח ותחיית המתים לאו חד הוא. א"ל לא, דתנן, בית המקדש, קודם לקבוץ גליות, * קבוץ גליות, קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים הוא אחרון שבכלם. מנ"ל דכתיב * בונה ירושלם * ה' נדחי ישראל יכנס הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם זו היא תחיית המתים, שהיא הרפואה לשבורי לב, על מתיהם. * בונה ירושלם תחלה, ואחריו נדחי ישראל יכנס, והרופא לשבורי לב אחרון על הכל.

(ו) תנן, * מ' שנה * קודם הקבוץ גליות, לתחיית המתים, * כדאמרין * ויהי יצחק בן ארבעים שנה. האי מ' שנה, מאי עבידתייהו. אמר רב כהנא

מסורת הזהר

(א) מכרה כיום ונוי, (בראשית כ"ה). (ב) ויעקב נתן ונו, (בראשית כ"ה). (ג) כך הוא ב"נ וכו', לעיל דף כח צ"ח ה. (ד) רוח א'—כלול מד' רוחות, ח"א קעה: ח"ב יגו. ח"ג קל: ז"ח שה"ש דף ס' טג שי"א. (ה) מארבע רוחות ונוי, (יחזקאל ל"ז) ח"א קעה: רלה. ח"ב יגו. ק"ט: ח"ג קל רכו: רלה. רלה: ת"ז תקי ס"ט דף קה תקי"י בחשמטות דף קמו, ז"ח שה"ש דף ס' טג שד. (ו) בארבע ל"כ ונוי, ז"ח שה"ש ס' טג שד (ארבע)—אלא ארבע רוחות. (ז) והשנת ידיעה, לעיל דף י"ח צ"ח ט'. (ח) בונה ירושלם ונוי, (תחלים קמ"ו) לעיל ב"א דף ר"ג צ"ח ו' (ט) בונה-תחלה ואחריו, ח"א קל. (י) מ' שנה, ח"א קמ. (יא) וידו יצחק, לעיל דף ח' צ"ח ו'.

חלופי גרסאות: א' ב"א דחאיבה. ב' ב"א ובלוע ג"א ל"ג מן בולע עד לא. ג' ב"א אלמלי. ד' ב"א וגלגלתא. ס' ב"א בעלמא. ז' ב"א מאורחיה. ח' ב"א אורחיה. ט' ב"א כליל. י' ב"א רוח. י"א ב"א טוף ול"ג בין. י"ב ב"א העולם. י"ג ב"א וקבוץ. י"ד ב"א ח' ונוי ומחבש. ט"ו ב"א קודמין קבוץ הגליות. ט"ז ב"א כד"א.

מאמר	הסולם	קבוץ גליות ותחיית המתים
(סג) אמר ר' יוסי כתיב וכו': אר"י כתוב לאחר מכאן ויעקב וגו' ונזיד עדשים. ושואל מהו עדשים ואומר, שהם עגולים כעגול, וכמו הגלגל המסיף העולם, כלומר, שאינו יוצא (דטו"י דף קל"ח ע"ב * קליט ע"א)	ממסלולו, כך הוא האדם בעת ההוא, אף על פי שיהיה אז, כל אותו הטוב והישר והשלמוה, מכל מקום, לא ישחנה דרך העולם מלאכול ולשתות. ככאן עד אות ס"ח א"צ ביאור.	

א"ר ברוקא, מקבוץ גליות עד תחיית המתים, כמה צרות, כמה מלחמות יתעוררו על ישראל, ואשרי הנמלט מהם, דכתיב * בעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר. ה רבי יהודה אמר מהכא, ביתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים. רבי יצחק אמר מהכא, ג וצרפתים כצרוף את הכסף נ ובחנתים כבחון את הזהב. ובאותם הימים, נ יהיו ימים, אשר יאמרו י אין לי בהם חפץ. ומשעה שיעברו הצרות עד תחיית המתים מ' שנה.

סז) רב הונא אמר ת"ח י כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר וגו' אשר לא שמעו בקול ה', ד כהאי גוונא ה הכא. א"ר יוסף, כל אלין חד מלה אמרו, ולסוף מ' שנה, שהצרות יעברו, והרשעים יכלו, יחיו המתים שוכני עפר, מ"ט משום דכתיב י לא תקום פעמים צרה, ודי להם במה שעברו, ומזמן תחיית המתים, יתישב עלמא י בישובה, ההי"ד " ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

סח) ר' אלעזר בן ערך, הוה יתיב, והוה קא מצטער י בנפשו טפי, עאל לקמיה רבי יהושע, ט א"ל, ט חיזו נהירו דבוצינא דעלמא י למה חשוכן, אמר ליה, חיזו ודחילו סגי עאל בי, דהא אנא חמי מה דאתערו חברנא, מארי מתניתא, דשראת עלייהו רוח יי קדישין, וההוא דאתערו, דבשתיתאי יהא יפורקנא שפיר, אבל אנא חמי אורכא י יתירא, על אינון דיירא עפרא, דבאלף שתייתאי ט לזמן ארבע מאות ותמניא י שנין מניה, טו יהיו קיימין כל דיירי עפרא טו בקיומיהון, ובגיני כך אתערו י חברנא, על פסוקא דקרא לון בני חת.

מסורת הזכר

א) בעת ההיא, (וינאל י"ב) ח"א קנ"ג ב) יתבררו ונוי, (וינאל י"ב) ח"ג קכ"ד, קנ"ג ג) וצרפתים, (זכריה י"ג) ח"ב ו, ח"ג קכ"ד קנ"ג. ד) אין לי בהם חפץ, (קהלת י"ב). ה) שעה שיעברו הצרות—עד תחילת מ' שנה, לעילוף ביבצין י. ו) כי מ' שנה ונוי, (יהושע ה'). ז) לא תקום פעמים צרה, (נחום א') ח"ג קס"ב ז"ח דף פ"ח ס"ד ש"ג. ח) ביום ההוא ונוי, (זכריה י"ד) לעיל ב"א דף ע"ד ציון א'. ט) לזמן ת"ח שנה — קיימין כו', ח"ב י.

חלופי גרסאות : א ג"א רב. ב ג"א ובחנתים וגו'. ג ג"א לינ יחיו ימים. ד ג"א בחאי. ט ג"א גוסא. ו ג"א בישוב. ז ג"א בנפשיה וליג ספי. ח ג"א ל"ג מן א"ל עד א"ל. ט ג"א ל"ג חיזו (אח"ל). י ג"א פוסיף למה אנפוי (אח"ל). יא ג"א סודשין. יב ג"א פרונקא. יג ג"א יתרא. יד ג"א שחין. טו ג"א יחון. טז ג"א בקיומיהון. יז ג"א חברנא.

קבוץ גליות ותחיים

הסולם

ס"ח

סח) ר' אלעזר בן ערך הוה יתיב וכו': ראב"ע היה יושב והיה מצטער בעצמו ביותר, בא לפניו ר' יהושע. אמר לו ר"י, מראה אורו של נר העולם למה היא חשכה, אמר לו, מורא ופחד גדול נכנס בי, כי אני רואה מה שהעירו החברים בעלי המשנה, שרוח הקדושים שורה עליהם, ומה שהעירו שבאלף הששי תהיה הגאולה, יפה הוא, אבל אני רואה אריכות יתרה לשוכני העפר הללו אשר לזמן ארבע מאות ושמונה שנים מאלף (דפו"י דף קל"ט ע"א י' קל"ט ע"ב)

הששי, יעמדו לתחיה כל שוכני עפר בקיומם. ובניני כך אתערו וכו': ומשום זה נתעוררו החברים עלהפסוק, שקרא אותם, אל שוכני העפר, בני חת, כי חת רומז שיתעוררו לתחיה לת"ח שנה. והיינו שכתוב בשנת היובל הזאת, תשובו איש אל אחוזתו, כשישתלם הוא, שהוא ח' אלף ות"ח כי ה' של הזאת רומז על ה' אלפים ואת בני ת"ח, תשובו איש אל אחוזתו היינו שהגוף ישוב אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו. אמר

"חית, דיתערון לחית שנה, ^א והיינו דכתיב ^ב בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, כשישתלם הזאת, שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמניא, תשובו איש אל אחוזתו, ^ג אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.

(ט) יאיר יהושע לא תקשי לך האי, דהא תנינן ג' כתות הן, של צדיקים גמורים, ושל רשעים גמורים, ושל ^ד בינונים, ^ה צדיקים גמורים, ^ו יקומון בקימה של ^ז מתי ארץ ישראל, ומהיום כמה שנים, שהם קודמים ^ח בתחלה, בשנת הארבעים של סבוץ גליות, והאחרונים כלם, לזמן ארבע מאות ושמנה שנה, לאלף הששי, כדקארן. מאן יזכה להאי ארכא, מאן יתקיים בקיום דתיה בין האי זמנא, ועל דא ^ט אצטעירנא בנפשאי.

(ע) אמר ^פ ליה, רבי, הא תנינן, ^ק יהי אור, יהי ריז, חזר ואמר, בתשובה יתקדם כלא. אמר רבי יהושע, אי לאו דאמרת הכי, ^כ אחסימנא ^ל פומין, למצפי פורקנא כל יומא, דכתיב ^מ חסן ישועות, מהו ישועות, אלו המצפים ישועות בכל יום.

(עא) מאי הוא ^נ דעתוי דרבי אלעזר. ^ס היינו דכתיב, ^{סא} ורבים מישני אדמת עפר ^{סב} יקיצו, משמע דכתיב מישני, אלו הם הצדיקים, הנקדמים ^{סג} בחייהם.

מסורת הזחר

(א) חית, ח"ב י. (ב) בשנת היובל ונו, (ויקרא כ"ה) ח"ג קח ג) מתי איי—בשנת מ', לעיל דף כ"ב ציון ד'. (ד) יהו אור, (בראשית א') לעיל חקטה"ו דף ק"ג ציון ה'. (ה) חסן ישועות, (ישעיה ל"ג) ח"ב רכג ח"ג רצא ת"ז בהקדמה ה. ו) ורבים מישני—עפר, (דניאל י"ב) לעיל נח דף ע"ד ציון י"א. חלופי גרסאות: א ג"א היינו. ב ג"א ואל. ג ג"א מוסיף עוד א"ד. ד ג"א בינוניים. ס ג"א ל"ג יקוטון בקימה. ז ג"א מוסיף יקומון מהיום. ז ג"א במלה. ח ג"א אצטערנא. ט ג"א לון וליג דבי. י ג"א ל"ג רבי. יא ג"א אחסימנא. וב"א סימנא. יב ג"א ל"ג פומין. וגי"א שמיין. יג ג"א רעתיה. יד ג"א הייו (ד"ק). טו ג"א מוסיף יקיצו וגו', טז ג"א בחייהם (אה"ל).

קבוץ גליות ותחלים

הסולם

סאמר

חזר ואמר וכו': חזר ואמר, שבתשובה יתקדמו כולם לקום לחייה. אמר ד' יהושע, אם לא שאמרת כך, לא הנחנו פתחון פה למצפים על הגאולה בכל יום. שכתוב חוסן ישועות, מהו ישועות, רומז על אלו המצפים ישועות בכל יום. ואם הגאולה קשורה בזמן סצוב, איך אפשר לצפות בכל יום, אלא ודאי שתלוי בתשובה, ואימתי שיעשו תשובה יגאלו. וארבעים שנת אחר הגאולה תהיה תחיית המתים כנ"ל.

(עא) מה הוא דעתוי, וכו': שואל, מה הווא דעתו של ר' אלעזר, שאמר שתלוי בתשובה כלומר, מאין ידע זה, ומשיב, היינו שכתוב, ורבים מישני אדמת עפר יקיצו, ומשמע משאמר הכתוב, מישני, שרק חלק מהם יקומו אשר אלו הם הצדיקים, ששבו בתשובה בחייהם, שהם נקדמים בתחייתן מסודם לכן. הרי שע"י תשובה מתקדמים.

גמלת

(ט) אמר ר' יהושע לא וכו': אריי לא יקשה לך זה האריכות, כי למדנו ג' כתות הם של צדיקים גמורים ושל רשעים גמורים ושל בינונים. צדיקים גמורים יקומו בתחיה של מתי ארץ ישראל שהם קודמים תחלה כמה שנים, מהיום של ח"ה, דהיינו בשנת ארבעים אחר סבוץ גליות. והאחרונים, ישומו כולם, לזמן ת"ח שנה לאלף הששי כמו שאמרנו. מי יזכה לאריכות תזה. מי ישאר בשמירת דתו בזמן ההוא. ועל זה אני מצטער בעצמי.

(ע) אמר ליה רבי וכו': א"ל רבי, הרי למדנו יהי אור, יהי ריז, כלומר אור ה"ס הגאולה. והמלה אור בגי' ריז, שפירושו סוד, וכשהכתוב אומר יהי אור, רמז בזה, שזמן הגאולה יהיה סוד. ולא ידוע לשום אדם. ור' אלעזר בן ערך רמז בזה שהוא חולק על הזמן הארוך הזה.

(דמוי קל"ט ע"ב ס) ק"ם ע"א

קודם זה. וכמה שנים הם נקדמים, רבי יהודה ^ה אומר מאתים ועשר י שנים. רבי יצחק אומר, ^ג רד"י שנה, דכתיב "ויר"ד מיעקב וגו'. יר"ד שנה, נקדמים הצדיקים, לשאר כל אדם. ^ד רב נחמן אמה, לפי השיעור שנבלה בעפר. א"ל רבי יוסי, אם כן הרבה תחיות הו', אלא כל התחיות יהיו באותו הזמן ^ה והאי דאתמר ^י בחזון ^י ואמת הדבר וצבא גדול.

עב) ^ג ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם. רבי אבהו פתח ^ה ואמר, ^י עד שהמלך במסכו נרדי נתן ריחו. דתנינן ארבע תלופות. וארבע זמנים משונים זו מזו, יעברו הצדיקים לעתיד לבא. האחד, ^ט אותו זמן ישגא החכמה בעולם, ^ח וישיגו השגה, מה שלא השיגו בזה העולם, דתנינן, אמר רבי פנחס, השגת הצדיקים לעתיד לבא, יותר ממלאכי השרת דכתיב ^י כמים לים מכסים ^י השני ^{יא} תתעסקון ^{יב}:
(ע"כ מדה"נ)

עג) ^{יג} ויגדלו ^{יד} הנערים. סטרא דאברהם גרים לון לאתגדלא, וזכותיה סייע לון, ^{יז} הוא ^{טו} הוה ^{טז} מחנך לון במצות, דכתיב, ^{יח} כי ידעתיו למען אשר יצוה את ^{יט} בניו וגו', לאסגאה יעקב ועשו. ויגדלו הנערים ^{יח} ויהי

מסורת הזהר

א) וירד מיעקב, (במרוב כ"ד). ב) ואמת הדבר, (דניאל י') ג) ויהי רעב וכו', (בראשית כ"ו) ח"א קלט ד) עד שהמלך במסכו, לעיל בי"א דף רנ"ט ציון א'. ה) וישיגו השגה, לעיל דף י"ח ציון ס"ו. ו) כמים לים מכסים, (ישעי' י"א). ז) ויגדלו הנערים, (בראשית כ"ח) ח"א קלט. ח) כי ידעתיו וגו', לעיל חיי שרת דף ס"ו ציון ב' חלופי גרסאות: א) נ"א אמר. ב) נ"א שנה. ג) נ"א דר"י. ד) נ"א אמר רב נחמן. ה) נ"א והאי והאי בחזון אמת הוא. ונ"א והאי והאי דאחמר. ו) נ"א ליג בחזון. ז) נ"א אמת. ונ"א אמת הוא וליג הדבר. ונ"א אמת הוא הדבר. ח) נ"א ליג ואמר. ט) נ"א באותו. י) נ"א ליג השני תתעסקון. יא) נ"א יתעסקו בסדרות התורה דא"ר מאי דכתיב עד עד שהמלך במסכו אמרת כ"י עד שהקב"ה קאים קמיה צדיקים ומלאכי נרדי נתן ריחו כל הצדיקים ותחכמים שבאותו עולם נתנו ריחם ר"ל יהיבו ריחא דרמיון דאורייתא וקב"ה חדי הה"ד ישמח ה' במעשיו (אח"ל). יב) בדפ"ו כתב חסר. יג) נ"א הנערים ויהי עשו וליג מן סטרא עד ויהי עשו. יד) נ"א והוא. טו) נ"א מחנך. יז) נ"א פוסיף בניו ואת ביתאחריו את לאסגאה. יח) נ"א ליג ויהי עשו איש יורע ציד (אח"ל).

סאמר

הסולם

קכוץ גליות וזחחים

וכמה שנים וכו': ושואל, כמה שנים נקדמים הצדיקים לשאר בני אדם. רבי יהודה אומר מאתים ועשר שנים. רבי יצחק אומר רד"י שנים, שכתוב ויר"ד מיעקב וגו', שבג"י רד"י. להורות אשר יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם.
רבי נחמן אמר וכו': רנ"א, ששיעור הקדימה תלוי לפי השעור שנבלה בעפר. כלומר שכל גוף הקודם לבלות בעפר הוא קודם לתחיה. א"ל רבי יוסי א"כ, יש הרבה תחיות, כי לכל גוף תחיה מיוחדת, שלמי ס' יצ"ו סהירותו לבלות בעפר, ומשיב אלא כל התחיות תהיינה באותו הזמן. כמו זה שנאמר בחזון, ואמת הדבר וצבא גדול. הרי שיקומו (דפ"י ק"ט ע"א *) דף קל"ח ע"ב

בזמן אחד. (מכאן עד סוף מדה"נ א"צ פירושו.) מאמר ויגדלו הנערים — כי ציד בפ"ו.
עג) ויגדלו הנערים: הצד של אברהם, דהיינו צד ימין שהוא חסידים. גרם להם להתגדל, וזכותו עזר אותם, פי הוא היה מחנך אותם במצות, שכתוב, כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו, אה. בא לרבות יעקב ועשו שגם הם בכלל בניו. ולפי"ז הפירוש של ויגדלו הנערים הוא. שנגדלו בקדושה, אלא שאחר כך סרח עשו. אבל ר' אלעזר חולק על זה, כמ"ש להלן.
ויגדלו הנערים ויהי עשו וכו': אמר רבי אלעזר כל אחד ואחד נפרד לדרכו. זה לצד האמונה, וזה לצד העבודה זרה.
וכן

עשו איש יודע ציד וגו'. אמר רבי אלעזר, כל יחד וחד, אתפרש לארחה (א) דא לסטרא דמהימנותא, ודא לסטרא דע"ז.

עד) וכן הוה במעוי דרבקה, דתמן כל חד אזיל לסטריה, דכד איהי אשחדלת בעובדין דכשרן, או עברת סמיך א לאתר טב, למעבד נ פקודי נ דאורייתא, הוה יעקב חדי, ודחיק לנפקא, וכד הוות אזלא, סמיך לאתר דע"ז, ההוא רשע בטש לנפקא, ואוקמוה. ובג"כ, כד אתבריאו ונפקו לעלמא, כל חד אתפרש, ואזיל ואתמשך ב בדוכתיה. דאתחזי ליה, ועל דא, נ ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו'.

עה) נ ויאהב יצחק את עשו ו כי ציד בפיו, הא ו אוקמוה, ו דכתיב, איש יודע ציד ח איש שדה. ט וכתיב התם, ה הוא היה גבור י ציד א איש שדה, לקפחא לון לבני נשא, י וקטלא לון, ואיהו אמר דעביד צותא, וצייד ליה בפומיה. איש שדה, בגין דחולק עדביה, לאו איהי בישובא, אלא באתר חרוב, במדברא, בחקלא, ועל דא איש שדה.

עו) ואי תימא, היך לא ידע יצחק, כל עובדוי בישינ דעשו, והא שכינתא י הות עמיה, דאי לא י שריא עמיה שכינתא, היך יכיל לברכא ליה ליעקב, בשעתא דברכיה. אלא ודאי, טו שכינתא טו הות דיירא עמיה בביתא, ודיירא

מסורת הזהר

א) ויהי עשו איש יודע ציד, (בראשית כ"ח) ח"א קלט. קמו. קסד, ח"ב קסו. רנ. ח"ג טט. ת"ו תקי ס"ט קוו. (נ) ויגדלו הנערים וגו', לעיל דף ל"ב ציון ז. וכאן ציון א. ג) ויאהב יצחק וגו', (בראשית כ"ח) ח"א קלו. (ד) אוקמוה דכתיב, ח"א קלו. ח) הוא היה גבור ציד, (בראשית י"ז) ח"א ע"ג קמב. חלוסי גרסאות: א) ג"א אתר. ב) ג"א מסקודי (אה"ל). ג) ג"א אורייתא. ד) ג"א דע"ז. ס) ג"א בתר דוכתיב (אה"ל). ז) ג"א ליג כי ציד בפיו. ו) ג"א עשו וגו'. י) ג"א מוסיף כמה [כמא] דכתיב. ח) ג"א ליג איש שדה. ט) ג"א ליג וכתיב החם הוא היה גבור ציד. י) ג"א מוסיף ציד איש שדה מאי איש. יא) ג"א מוסיף מאי איש. יב) ג"א ליג ולקטלא לון. יג) ג"א הות. יד) ג"א שרייא. טו) ג"א שכינתא. טז) ג"א הוה.

מאמר

הסולם

כו ציד בפיו

מה שם פירושו שהיה צד דעתן של בריות ומטעה אותם למרוד בה', אף כאן כן. איש שדה, פירושו, כדי לגזול בני אדם ולהרוג אותם, ועשו אמר שהוא נמצא בשדה כדי להתפלל, דהיינו כמו יצחק שכתוב, ויצא יצחק לשו. בשדה. וציד ורימה את יצחק בפיו. כמ"ש, כי ציד בפיו. נקרא איש שדה, משום שחלק נחלתו אינו במקום ישוב, אלא במקום חרוב, במדבר, בשדה, ועל כן נקרא איש שדה. עו) ואי תימא היך וכו': ואם תאמר, איך לא היה יודע יצחק כל מעשיו הרעים של עשו, הרי השכינה היתה עמו, והיה צריך לידע זאת ברוח הקודש, כי אם לא היתה עמו השכינה, איך היה יכול לברך את יעקב בשעה שברכו. ומשיב, אלא ודאי השכינה היתה שוכנת עמו בבית, והיתה שוכנת עמו תמיד, אבל השכינה לא

עד) וכן הוה במעוי וכו': וכן היה עוד במעיה של רבקה, שכל אחד הלך לצד שלו. כי כשהיתה עוסקת במעשים טובים או היתה עוברת סמוך מקום שטוב לעשות שם מצות התורה, היה יעקב שמח ומתרוצץ לצאת. וכשהיתה הולכת סמוך מקום עבודה זרה, אותו רשע היה מתרוצץ לצאת, וכבר בארוהו. ומשום זה, כשנבראו ויצאו לעולם, כל אחד נפרד והלך ונמשך למקומו שהיה ראוי לו. ועל כן כתוב, ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו', שיודע ציד פירושו, שהיה מטעה אנשים למרוד בה' כמ"ש לפנינו.

עה) ויאהב יצחק וגו' כי ציד בפיו: כבר בארוהו שכתוב כאן איש יודע ציד איש שדה, וכתיב שם, הוא היה גבור ציד, (דסויי דף קל"ח ע"ב *) קליט ע"א)

עמיה תדיר, אבל לא אודעא ליה, בגין א דיתברך יעקב בלא דעתיה, אלא נ בדעתיה דקב"ה, והכי אצטריך, נ דבההיא שעתא דעאל יעקב קמי אבוהי, עאלת עמיה שכינתא, וכדין חמא בדעתוי יצחק, דאתחזי לברכא, ויתברך מדעתא דשכינתא.

עז) ת"ח זמנא חדא, הוה יתיב ר"ש, ושאר חברייא, עאל קמיה רבי אלעזר בריה, אמרו ליה לר' שמעון, מלתא רבתא בעינן למבעי קמך, בעניינא דיעקב ועשו, איך לא בעא יעקב, למיהב לעשו, תבשיל דטלופחין, עד דזבין ליה בכירותא דיליה, ועוד דאמר עשו ליצחק אבוהי, א ויעקבני זה פעמים.

עח) אמר לון, בהדין שעתא, אתון ו חייבים לקבלא מלקות, ו דהאמנתון לפתגמי דעשו, ושקרתון לפתגמי דיעקב, דהא קרא אסהד עליה, ב ויעקב איש תם, ותו כתיב יתתן אמת ליעקב. אלא, כך הוא ענייניה דיעקב עם עשו,

מסורת הזוהר

א) ויעקבני, לעי דף ט"ו ציון ב. ב) ויעקב איש תם, (בראשית כ"ה) ח"א קמו. קסו: קסו: רכב. רנה. רנו. רנה. רס: רסו. ח"ב עה: עט. קטו. קעהו רעו. ח"ג יכו קנג. קסג. קסו: רלב. רמה: ת"ז תקי ט"ו דף לו תקי כ"א דף נה תקי כ"ב דף סח. תקי כ"ח דף ע. תקי מ"ב דף פא: תקי מ"ט דף סו: תקי ס"ט דף קה. תקי ע" דף קכד: ח"ח י"ו ל"ג טג שכו. ל"ז טג שו. מ" ט"ב שה. מ"ח טב שכו. ג) תתן אמת ליעקב, (מיכה ז') לעיל לך דף קמ"א ציון ב. חלופי גרסאות: א) ב"א דיתברך. ב) ב"א ברעא. ג) ב"א ונחתיא. ד) ב"א ואתברך. ו) ב"א ואתברך (אח"ל). ס) ב"א ליג מן זמנא חדא עד ויוד יעקב. ובדפו"י הוא בסוגריים. ז) ב"א חייבין. ח) ב"א דאמנתון (אח"ל).

כי ציד בסוי

הסולם

מאמר

המשיך ליעקב ברכת עשו. כמ"ש בא אחיך במרמה ויקח את ברכתך. ור"ש אלא ברעהיה דקב"ה, אלא כמו שרצה הקב"ה, שיהיה שלם גם מהארת הקו שמאל. ור"ש דבההיא שעתא וכו' וכדין חמא ברעתוי יצחק, דאתחזי לברכא, כי אז, מכח שנתחברה עמו השכינה הכיר יצחק, שהוא ראוי לברכת הארת השמאל, ויתברך מדעתא דשכינתא, ויקבל הברכות מדעת השכינה. אשר הארת השכינה מקו השמאל הוא, שז"א הוא שוד קו ימין, והנוקבא ה"ס טו שמאל.

מאמר ויוד יעקב נזיר

עז) ת"ח זמנא חדא וכו': בוא וראה, פעם אחת, היה יושב ר' שמעון ושאר החברים, בא לסניו ר' אלעזר בנו, אמרו לו לרבי שמעון, דבר גדול יש לנו לשאול ממך בענין של יעקב ועשו. איך לא רצה יעקב לתת לעשו נזיר עדשים, עד שמכר לו הבכרה שלו. ועוד שאמר עשו ליצחק אביו, ויעקבני זה פעמים, איך אפשר זה שיעקב ירמה את עשו. עח) אמר לון בהדין וכו': אמר להם, בשעת זו, אתם חייבים לקבל מלקות. כי האמנתם בדברי עשו, ושקרתם בדברי יעקב הרי

לא הודיעה אותו, כדי שיתברך יעקב שלא מדעתו, אלא מדעת הקב"ה, וכן צריך להיות. כי באותו שעה שבא יעקב לסני אביו, באה עמו השכינה, ואז ראה יצחק, בשכלו, שהוא ראוי להתברך, ושהוא יתברך מדעת השכינה.

סירוש: כי יעקב הוא בחי' חסדים מכוסים, והיה נוטה תמיד אל קו הימין. ועשו נמשך כולו מקו שמאל, וראשו היה נמשך מקו שמאל דקדושה, אלא גופו היה נמשך ממדרגות הטומאה כנודע. ולפיכך, אם היה יצחק יודע מעשיו הרעים של עשו, היה מבטלו לגמרי, והיה מברך את יעקב במקומו, ונמצא בזה, שהיה מקיים את הארת קו הימין בלבד, והיה מבטל את הארת קו השמאל. ולא כך היה רצונו של הקב"ה, אלא הרצון היה, שימשיך אל יעקב כל הארת השמאל שהיתה ראויה אל עשו, כי אז יהיה יעקב שלם מכל הצדדים.

וזה אמרו, אבל לא אודעא ליה בנין דיתברך יעקב בלא דעתיה, שעל כן השכינה לא הודיעתו מעשיו הרעים של עשו, כדי שיתברך יעקב בלי כונתו, כמ"ש, ולא הכירו, כי חשב שהוא מברך את עשו, ומתוך כך (דמו"י דף קל"ט ע"א)

בגין דעשו הוה סני לבכירותא בקדמיתא, והוה בעי מניה דיעקב, א דלסבה ליה אפילו בדא כסף, הה"ד * ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה. (עט) * ויזד יעקב נ נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף. ג אמר רבי אלעזר, ד ויזד יעקב, הא אוסמוה דהא בגין אבלותא דאברהם ה הוה, אכל ו ויזד יצחק נזיד מבעי ליה, אלא ויזד יעקב נזיד, ו דאיהו ה הוה ידע עקרא *) דיליה, בהוה סטרא דאתדבק ביה, ובג"כ עבד ו תבשילין סומקין, עדשים, תבשיל סומקא, ו דתבשילא דא, ו מתבר חילא ותוקפא דדמא סומקא בגין לתברא תוקפיה וחיליה, ובג"כ, עבד ליה בחכמתא, ו כהווא גוונא סומקא.

מסורת הזוהר

(א) ויאכל וישת, (בראשית כ"ה). (ב) ויזד יעקב נזיד, (בראשית כ"ה) לעיל דף כ"ח ציון ז'. חלופי גרסאות: א ג"א דמחנה (אה"ל), ב ג"א נזיד וגו' (אה"ל), ג מוסיף ויזד יעקב אמר. ד ג"א ל"ג ויזד יעקב. ס ג"א מוסיף הוה אבל. ה ג"א ל"ג מן ויזד יצחק עד ויזד יעקב. ו ג"א איהו. ז ג"א מוסיף יעקב יעקב דאיהו. ח ג"א מוסיף אלא יעקב אינון תבשילין ראייהו (אה"ל), ט ג"א ל"ג הוה. ט ג"א תבשילא סומקא. י ג"א ותבשילא. יא ג"א חבר. יב ג"א בהווא.

ויזד יעקב נזיד

הסולם

פאטר

והוא עיף, מחמת שהמשיך שם המוחין דבכרת החסרים לבוש החסדים, ונעשה עיף עד למיחה שוה היה עוד מקודם שבא אל יעקב לבקש ממנו את נזיד העדשים, והוה בעי מניה דיעקב דלסבה ליה אפילו בלא כסף, מפני הדינים קשים שנמשכו אליו על ידיהם כנ"ל. ונמצא שלא בשביל נזיד העדשים מסר לו את הבכרה אלא בשביל פחד המיתה. ואחר שכבר ביזה את הבכרה ורצה שיקח אותה אפילו בלי כסף, אז החיה אותו יעקב בנזיד עדשים ורצה ממנו שישבע לו על מכירת הבכרה, כדי להכניע את השמאל פעם ולתמיד תחת הימין. (וכבר הארכנו זה לעיל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר. עש"ה). (עט) ויזד יעקב נזיד וגו': אמר רבי אלעזר, ויזד יעקב, הנה בארוה, שבשביל אבלות של אברהם היה, שאותו יום מת אברהם, ובישל יעקב עדשים שהם עגולים ואין להם פה. הרומז על האבלים שאין להם פה, כמ"ש ברש"י תולדות, ע"ש. ושואל אבל ויזד יצחק נזיד היה צריך לומר, כי הוא היה האבל ולא יעקב. ומשיב אלא ויזד יעקב נזיד, היה, משום שיעקב היה יודע השורש של עשו באותו הצד שנתדבק בו ועל כן עשה תבשילים אדומים, דהיינו עדשים, שהם תבשיל אדום, משום שתבשיל זה משבר כחו ותוקפו של דם האדום, ויוכל לשבר בהם תוקפו וכחו של עשו. עש"ה דם האדום, כמ"ש שו"ע הראשון אדמוני.

הרי הכתוב מעיר עליו, ויעקב איש תם שפירושו, שאינו יודע לרמות, ועוד, שכתוב, חתן אמת ליעקב. אלא כך היה ענינו של יעקב עם עשו, כי עוד מקודם לכן היה עשו שונא את הבכורה, והיה מבקש מיעקב שיקח אותה אפילו בלי כסף. וזהו שכתוב, ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה.

פירוש. כי סוד הבכרה ה"ס המוחין דאור החכמה הנמשכים מהארת השמאל, ובהיות אור החכמה בלי לבוש החסדים, אין התחתונים יכולים לקבלו, וגורם להם דינים קשים, (וירא דף ט"ה ד"ה פירוש). וזו"ה, ויבא עשו מן השדה והוא עיף וגו' הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה, כי סוד השדה, היא מקום הארת השמאל שהמשיך שם את המיחין דבכרה, ונעשה מחמתם עיף עד למיחה, מטעם היותם בלי חסדים. כמבואר.

וסוד נזיד עדשים, ה"ס המוחין הגמשיכים מקו אמצעי שנקרא יעקב, כמ"ש לפנינו, שה"ס אור החכמה המלוכש בחסדים, ומאירים בכל השלמות, אלא שהם חסרים בחינת ג"ר דג"ר, שה"ס בכרה, כי מחמת המשכת קו אמצעי על מסך דחירק, בכדי להלביש החכמה בחסדים, מתמעטת הג"ר דג"ר מתמוחין (כנ"ל דף ר"ד ד"ה פירוש) וזה אמרו רעשו הוי סני לבכירותא בקדמיתא, דהיינו כמ"ש ויבא עשו מן השדה (רש"י דף קל"ט ע"א *) קל"ט ע"ב

פ) ועל ההוא חבשילא, אזדבן ליה לעבדא, וזבין ב בכירותיה ליעקב
 נ ובההיא שעתא ידע יעקב, דבגין שעיר חד, דיקרבון ישראל לגבי דרגא
 דיליה, יתהפך לעבדא לבנוי, ולא יקטרג לון, ובכלא אזל יעקב לגביה דעשו
 בחכמה, בגין ההוא דרגא חכים דעשו, ולא יכיל לשלטאה, נ ואתכפיא ולא
 ד אסתאב ה ביתיה ואיהו יגין ו עליה.

פא) ואביאמר עשו אל יעקב ג הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, אמאי
 כתיב תרי ה זמני האדום, אלא, בגין דכל מה דאית ס ביה אדום, כד"א י ויצא
 הראשון אדמוני, ותבשילו אדום, דכתיב מן האדום האדום הזה, וארעא דיליה
 אדומה, דכתיב ה ארצה שעיר שדה אדום, וגוברין דיליה אדומין, דכתיב יהוא
 עשו אבי אדום, ומאן דזמין לאתפרעא מניה אדום, דכתיב י דודי צח ואדום,
 ה ולבושיה אדום, דכתיב ט מדוע אדום ללבושך, וכתביב י מי זה בא מאדום. י
 פב) א"ר יהודה, וכן בלבן אתחזי הכי, בגין דהא איהו חרשא הוה, כמח
 דכתיב יא נחשתי ויברכני יי בגללך, ואע"ג דיעקב אקרי גבר שלים, יא בג"כ

מסורת זוהר

א) מן ויאמר עשו, פי מי זה בא מאדום, ז"ח תולדות כ"ו טג שח. ב) ויאמר עשו אל יעקב, (בראשית כ"ח)
 לעיל דף כ"ח ציון י"ג. ג) הלעיטני, לעיל דף כ"ח ציון י"א. ד) ויצא הראשון אדמוני, (בראשית כ"ח)
 לעיל דף י"ג ציון א"י. ה) ארצה שעיר שדה אדום, (בראשית ל"ב) ח"א קסז: ז"ח תולדות דף כ"ו טג שטו.
 ו) הוא עשו אבי אדום, (בראשית ל"ו) ת"ז חק"י ס"ט קז: ז"ח תולדות כ"ו טג שטו. ז) דודי צח ואדום,
 (ש"ש ה') לעיל לך דף ק"נ ציון א"י. ח) לבושיה אדום, ח"א רלח: ט) מדוע אדום ללבושך, (ישעיה ס"ג)
 ח"א רלח: ז"ח תולדות כ"ו טג שית. י) מי זה בא מאדום, (ישעיה ס"ג) ח"א קעד. י"א: רלח: ח"ב לו. מ)
 נא: נה ח"ג טט. ז"ח תולדות כ"ו טג שיט. י"א) נחשתי ויברכני ה' בגללך, (בראשית ל') ח"א קסא. קסז.
 חלופי גרסאות: א) נ"א בכורחיה. ו"א מוסיף בכירותיה ליה. (אה"ל). ב) נ"א וכתהוא. ו"א בהתוא. ג) נ"א ואתכפיא.
 ד) נ"א יסחאב. ט) נ"א בית. ו) נ"א עלת. ז) נ"א ל"ג כל אות זוהר. וכתפ"י כחב חסר ומצאנו בס"א
 ז"ל, ואה"ל כחב חוססתא. ת) נ"א זימני. ט) נ"א לית. י) אה"ל כחב ע"כ. י"א נ"א ל"ג בג"כ הוה שלים.

מאמר

הסולם

זיוד יעקב נזיד

פ) ועל ההוא חבשילא וכו': ובשביל אותו
 התבשיל מכר עשו את עצמו לעבד,
 ומכר את בכורתו ליעקב, ובאותה שעה ידע יעקב
 שבשביל שעיר אחד שיקריבו ישראל ביום
 הכפורים, למדרגתו והיינו לעואל המדברה. שה"ס ס"פ
 שרו של עשו הוא יתהפך לעבד לבניו, והיינו
 שיעשה סניגור להם, ולא יקטרג עליהם. ובשביל
 אותו מדרגת חכמה של עשו, הלך יעקב עם
 עשו בכל מקום בחכמה, ועל כן לא יכול עשו
 לשלוט ונכנע. ויעקב לא נטמא בו, והוא יגין
 (ג"ל שצ"ל ישלוט) עליו.

פא) ויאמר עשו וגו'. לא גרסינן. עד תמלת
 מאדום. כי אינו שייך לכאן.

פב) א"ר יהודה וכו': אר"י, וכן היה צריך
 להיות גם בלבן, משום שהוא היה

פירוש כי פה ה"ס ג"ר, בסו"ה כי ציד
 בפיו. אבל נזיד העדשים אין להם פה, כי
 חסרים בחינת הג"ר כנ"ל, ועם כל זה היו
 אדומים, כי גוון אדום רומז לכינה, והיינו סוד
 קו שמאל הנמשך ממנה, שמשם ינק עשו סוד
 המוחין דבכרה כנ"ל. וז"ש, דתבשילא דא
 מתבר חילא וחוכמא דדמא סוממא, בגין
 לתברא תוקפיה וחיליה של עשו, כי אם לא
 היו אדומים לא היה מקבלם עשו, כי אינו יכול
 לקבל אלא מהארת השמאל שהוא גוון אדום
 ואז לא היה יכול להכניעו, אבל משום שהיו
 אדומים, והיינו מבחינת חכמה מהארת השמאל,
 אע"פ שהיו רק בחינת ו"ק דג"ר, קבלם עשו
 ועל ידי קבלתו ביזה את הבכרה, ונכנע תחת
 יעקב, (כנ"ל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר. ע"ש).
 (דפ"ר דף קל"ט ע"ב)

ה הוה שלים, עם מאן כ דאצטריך ליה ג למיהך עמיה ברחמי הוה אזיל, ועם מאן דאצטריך ד למיהך עמיה בדינא קשיא, ובעקימו, הוה אזיל, בגין דתרי חוקי הוו ביה, ועליה כתיב א עם חסיד תתחסד, ב ועם עקש תתפתל. עם חסיד בסטרא דחס"ד, ו ועם עקש בסטרא דדינא ו קשיא, כלא כדקא יאות.

(פג) ג ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון וגו'. ר' יהודה פתח ואמר, י"י צדיק מ'יבחן ט ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. כמה עובדוי דקב"ה מתתקנו, וכל מה דאיהו עביד, כלא על דינא וקשוט, י כמה דכתיב ה הצור תמים פעלו כי כל דרכיו י משפט י אל אמונה ואין עול י צדיק וישר הוא.

(פד) ת"ח, לא ינדן קב"ה לאדם קדמאה. עד דפקיד ליה לתועלתיה, דלא יסטי לביה ורעותיה י לארח אחרא, בגין דלא יסתאב, ואיהו לא אסתמר, ועבר על פקודי י דמאריה, ולבתר כן דן ליה דינא.

(פה) * ועם כל דא, לא דן ליה, כדקא חזי טו ליה, ואוריך עמיה טו רוגזיה, ואתקיים יומא חד, דאיהו אלף י שנין, בר אינון י שבועים י שנים, דמסר ליה לדוד מלכא, דלא הוה ליה מגרמיה כלום.

מסורת הזהר

א עם חסיד תתחסד, (ההלים י"ח). ב ועם עקש תתפתל, (ההלים י"ח) לעיל דף ט"ז ציון ב'. ג ויהי רעב, (בראשית כ"ו ח"א קמ: ד) ה' צדיק יבחן, (ההלים י"א) ח"א קמ. קטא. ח"ב לג ח"ג יא. תק"ח דף ק' טג שלג. ה) הצור תמים פעלו, (דברים ל"ב) ח"א סד. סה. רעב. ח"ג רל. רצו. ז"ח בשלה דף ל' טג שיב שכא, תשא דף מ"ד טא שכו. ו) אל אמונה, (דברים ל"ב) ז"ח בשלה דף ל' טג שיר שכב, לעיל ב"ב דף ע"ד ציון א'. ז) צדיק וישר הוא, (דברים ל"ב) ח"ב קצו. ח"ג נט. רצו. ז"ח תשא דף מ"ה טב שלה דף נ"א טב שכו.

חלוסי גרסאות: א נ"א הוא. ב נ"א דאיצטריך. ג נ"א למחך. ד נ"א למחך. ה נ"א קשייא. ו נ"א ל"ג ועם. ז נ"א קשייא. ח נ"א יבחן ונוי. ט נ"א ורשע וגו'. י נ"א כמא. יא נ"א משפט וגו'. יב נ"א מוסיף דן ליה (אה"ל). יג נ"א לאורח. יד נ"א דמריח. טו נ"א ל"ג ליה. טז נ"א ברוגזיה. יז נ"א שנים. יח נ"א שבועין. יט נ"א שנין. נ"א ל"ג שנים.

ויהי רעב בארץ

המולם

מאמר

שנאה נפשו. כמה הם מתוקנים וישרים מעשיו של הקב"ה, וכל מה שהוא עושה הכל הוא בדין ובאמת, כמ"ש הצור תמים פעלו וגו'. (פד) ת"ח לא וכו': בוא וראה, הקב"ה לא דן את אדם הראשון, מטרם שצוה אותו בשביל טובתו, שלא יטה לבו ורצונו לדרך אחר, והיינו שלא יאכל מעץ הדעת, כדי שלא יטמא, והוא לא נשמר, ועבר על מצות רבונו, שאכל מעצה"ה, ולאחר זה דן אותו הקב"ה בדין.

(פה) ועם כל דא וכו': ועם כל זה, לא דן אותו הקב"ה כראוי לו. דהיינו כמ"ש ביום אכלך מות חמות, אלא שהאריך לו אפו, ונשאר בחיים יום אחד, דהיינו יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנים, כמ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אמתל כי יעבור וכו'.

מכשף, כמו שכתוב, נחשתי ויברכני ה' בגללך, ולפיכך נהג יעקב גם עמו ברמאות, ואע"פ שיעקב היה איש תם. כי משום זה שהיה תם ושלם, היה הולך ברחמים עם מי שהיה צריך ללכת עמו ברחמים, והיה הולך בדין קשה ובמרמה עם מי שהיה צריך. משום שב' חלקים היו בו, שהם חסד ודין, כי יעקב הי"ס עמוד אמצעי אשר כולל בו הקוין ו... וגבורה. לכן היה בו ב' חלקים הללו, ועליו כתוב, גם חסיד תתחסד, ועם עקש תתפתל. דהיינו עם חסיד היה נוהג בצד החסד, ועם עקש בצד הדין הקשה, הכל כראוי להיות.

מאמר ויהי רעב בארץ

(פג) ויהי רעב בארץ מלבד וגו': ר' יהודה פתח ואמר. ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס (דס"י דף קל"ט ע"ב * ק"מ ע"א)

פו) כגוונא דא לא דן ליה לבינא כעובדוי בישין דאיהו עביד תדיר, דאי הכי לא יכיל עלמא לאתקיימא, אלא קודשא בריך הוא, אריך רוגזיה עם ^ה צדיקיא, ועם ^ב רשיעיא, ^ג יתיר דמצדיקיא, עם ^ד רשיעיא, בגין דיתובון בתיובתא שלימתא, ^ו דיתקיימון בהאי עלמא, ובעלמא דאתי, כמה דכתיב ^א ' חי אני נאם יי' וגוי' אם אחפוץ וגוי' כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה. ^ב וחיה בעלמא דין, וחיה בעלמא דאתי, ועל דא אורין רוגזיה לון תדיר. או ^ג בגין דיפוק מנהון גזעא טבא בעלמא, ^ה כמה דאפיק ^ט אברהם מתרה, דאיהו גזעא טבא, ושרשא וחולקא טבא לעלמא.

פו) אבל קודשא בריך הוא מדקדק עם ^י צדיקיא תדיר, בכל ^י עובדין דאינון עבדין בגין ^י דידע דלא יסטון לימינא ^י ושמאלא, ובג"כ אבחין לון, ^י לאו בגיניה, דהא איהו ידע יצרא ותוקפא דמהימנותא דלהון, אלא בגין לארמא ^{טו} רישיהון ^{טו} בגינייהו.

פח) כגוונא דא, ^י עבד ליה לאברהם, דכתיב ^י והאלהים נסה את אברהם. מאי נסה, ^י הרמת נס, כמה דאת אמר ^י הרימו נס, ^י שאו נס, ארים דגלא דיליה, בכל עלמא, ^י ואעיג דהא אתמר, בגין דא ^כ קודשא בריך ^כ הוא ארים

מסורת הנהר

א) חי אני נאם ה' אם אחפוץ, (יחזקאל ל"ג) ח"א רכו. ז"ח נח דף ב"ב טב שב תק"ח דף ק"כ פו שט
 ב) וחיה בעלמא דין-ודאתי, ז"ח נח דף כ"ב טב שג. ג) בנין דיפוק מנהון וכו', ח"א נו: קיה. רכו.
 ח"ב יכו ד) והאלהים נסה את אברהם, (בראשית כ"ב), לעיל וירא דף ק"כ ציון ד"י. ה) הרימו נס, (ישעיה ס"ב). ו) שאו נס, (ירמיה ד').

חלוסי גרסאות: א) נ"א צדיקיא. ב) נ"א רשיעיא. ג) נ"א ל"ג יתיר מצדיקיא. ונ"א ל"ג מן יתיר עד בגין. ד) נ"א מצדיקיא. ה) נ"א רשיעיא. ו) נ"א ויתקיימון (אח"ל). ז) נ"א מוסיף אפור אלהים חי. ח) נ"א כמא. ט) נ"א לאברהם. י) נ"א צדיקיא. יא) נ"א עוברין. יב) נ"א דהא ידע. יג) נ"א ולשמאלא. יד) נ"א לא. טו) נ"א רישא. טז) נ"א בגיניהו. ונ"א בגיניהו (ד"א). יז) נ"א דעבד ול"ג דא. יח) נ"א ליג הרמת נס. יט) נ"א ל"ג ואעיג. כ) נ"א דקב"ה ול"ג רא. כ"א נ"א מוסיף הוא אמר ר' יוסי (ד"א).

מאמר	הכולם	ויהי רעב בארץ
<p>וגוי' פחות שבעים שנה הללו, אשר נתן אותם לדור המלך, שמעצמו לא היה לו חיים כלל. וע"כ חי תשע מאות ושלשים שנה, דהיינו אלף שנה פחות ע'.</p>	<p>פח) כגוונא דא וכו': כעין זה, הקב"ה אינו דן את האדם כפי מעשיו הרעים, שהוא עושה תמיד, כי אם היה עושה כן, לא היה העולם יכול להתקיים. אלא הקב"ה מאריך אפו עם הצדיקים, ועם הרשעים. ועם הרשעים מאריך אפו עוד יותר מצדיקים, כדי שישונו בתשובה שלמה, שיתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא כמ"ש חי אני וגוי' כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה, דהיינו וחיה בעולם הזה, וחיה בעולם הבא. משום זה, מאריך אפו לתם תמיד. או מטעם (דמ"י דף ק"מ ע"א)</p>	<p>שיצא מהם בעולם גזע טוב, כמו שיצא אברהם מתרה, שהוא הוציא גזע ושורש טוב וחלק טוב בעולם.</p> <p>פו) אבל קודשא בריך הוא וכו': אבל הקב"ה, מדקדק תמיד עם הצדיקים בכל מעשיהם שעושים, משום שיודע שלא יטו לימין או לשמאל, ועל כן הוא מנסה אותם. ולא בשביל עצמו הקב"ה מנסה אותם, שהרי יודע יצורם ותוקף אמונתם, ואינו צריך לנסותם. אלא שמנסה אותם כדי להרים ראשם בזכות הנסיונות.</p> <p>פח) כגוונא דא עבד וכו': כעין זה, עשה הקב"ה לאברהם, שכתוב, ותאלקים נסה את אברהם. מהו נסה, הוא הרמת נס, כמון שאתה</p>

ב דגלא דאברהם, בעיניהון דכלא, הוא דכתיב נסה את אברהם, אוף הכי קב"ה, בגין לארמא דגלא י דצדיקיא איהו בחין לון, לארמא רישייהו בכל עלמא.

פט * צדיק יבחן, מאי טעמא, אמר רבי שמעון בגין דקודשא בריך הוא, י כד אתרעי בהו י בצדיקיא, מה כתיב, י וי"י חפץ דכאו החלי. ואוקמוה. אבל בגין י דרעותא דקודשא בריך הוא, לא אתרעי, אלא בנשמתא, אבל בגופא לא, דהא נשמתא, איהי דמיא לנשמתא י דלעילא, וגופא לאו איהו י חזי לאתאחדא לעילא, ואף על גב דדיוקנא דגופא ברזא עלאה * איהו.

צ ות"ח, בזמנא דקב"ה אתרעי בנשמתיה דב"ג, י לאתנהרא בה, מחי לגופא, בגין דתשלוט נשמתא, דהא בעוד דנשמתא עם גופא, נשמתא לא יכלא לשלטאה, (ב) י דכד י אתרע גופא, נשמתא שלטא. צדיק יבחן. מאי צדיק יבחן, כד"א י אבן בחן, הכי נמי צדיק יבחן, אתסיף ליה, י כהאי אבן י בחן, דהיא י פנת יקרת, הינ צדיק יבחן.

צא) ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, מאי שנאה נפשו, ס"ד י דקב"ה הוי דנפשו שנאה לההוא רשע. אלא, ההוא דרגא דכל נשמתין תליין ביה, שנאה

דרך אמת מסורת הנהר
 (א) כספונף הוא כסרון וגריעות אוי הנשמה שולטת (א) צדיק יבחן, (תהלים י"א) לעיל דף ל"ז ציון י.
 משליכ להפך, (ב) והי חפץ, (ישעיה ג"ג.) ג) אבן בחן, (ישעיה כ"ח)
 ח"א רלא: ח"ב רל. ח"ג קפה. ד) פנת יקרת, (ישעיה כ"ח) ח"א רלא. ח"ב רמט:
 חלופי גרסאות: א) נ"א דיגלא. ב) נ"א דצדיקיא. ג) נ"א ל"ג כד. ד) נ"א בצדיקיא. ס) נ"א רירעת. ו) נ"א ל"ג דלעילא.
 ז) נ"א לאחזא. ונ"א לאחחרתא; ו"ג חזי לאתאחדא. ח) נ"א לאתהנא. ונ"א לאתהנאה. ט) נ"א וכד.
 י) נ"א אתרעי. ונ"א אתבר. יא) נ"א אחתבר. יב) נ"א בהאי. יג) נ"א ל"ג בחן. יד) נ"א קב"ה הוא רשנאה נפשו (אה"ל).

הסולם פאטר
 שאתה אומר, הרימו נס. שאו נס. הרים הדגל שלו בכל העולם. וכמו שלמדנו, שבשכיל זה, דהיינו בשכיל הנסיון במעשה העקרה, הקב"ה הרים דגלו של אברהם לעיני כל, וז"ש נסה את אברהם. אף כן, הקב"ה, כדי להרים דגל הצדיקים הוא בוחן אותם, כדי להרים ראשם בכל העולם. פט) צדיק יבחן: מהו הטעם. אמר רבי שמעון, משום, כי כשהקב"ה חפץ בצדיקים, מת כתוב, והי חפץ דכאו החלי. ובארוה. אבל משום שהרצון של הקב"ה אינו רוצה אלא בנשמה, אבל לא בגוף, כי הנשמה דומה לנשמה העליונה, דהיינו השכינה, והגוף אינו ראוי להתאחד למעלה עם השכינה, ואף על פי שצורת הגוף הוא בסוד העליון, כלומר אע"פ שהגוף נמשך מהשכינה דהיינו המלכות, מכל מקום אינו ראוי להתאחד עמה.
 צ) ות"ח בזמנא וכו': ובוא וראה, בשעה (דמו"י דף ק"מ ע"א *) ק"מ ע"ב) ומשום

ויהי דעב בארץ
 שהקב"ה חפץ בנשמתו של אדם להאיר אותה, הוא מכה את הגוף כדי שתשלוט הנשמה. כי כל עוד שחנשמה עם הגוף המה שוים, אין הנשמה יכולה לשלוט, וכשהגוף נשבר, הנשמה שולטת.
 צדיק יבחן: מהו צדיק יבחן, הוא כמו שאתה אומר, אבן בחן, כן צדיק יבחן, פירושו שמחוק אותו כאבן הבחן הזה, שהיא פנת יקרת. כן צדיק יבחן.
 צא) ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו: ושואל, מה פירושו של שנאה נפשו, היעלה על דעתך שסוכב על הסב"ה, שנפשו שנאה לרשע הווא. הרי לשון נפש אינו נוהג אצל הקב"ה. אלא הפירוש הוא, שאותו המדרגה שכל הנשמות תלויות בה, שהיא המלכות, שנאה נפשו של אותו רשע, כי אינו רוצה אותה להתרכב בה, בעולם הזה, ואינו רוצה אותה בעולם הבא

ואזל יצחק ואסתלק מתמן לבתר בשלם, וכלהו צדיקיא, ^א כלהו בחין לון קביה בגין ^ב לארמא רישייהו בעלמא דין ובעמא דאתי.

צו) * וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחותי היא, כמה ^ג דאמר אברהם, בגין דשכינתא ^ד הוה ^ה עמיה, ועם אתתיה, ובגין שכינתא קאמר, דכתיב ^ו אמור לחכמה אחותי את, ועל דא אתתקף, ואמר אחותי היא, תו אברהם ויצחק, הכי אתחזי, דודאי ^ז בגין קרא דכתיב ^ח אחותי רעיתי יונתי תמתי, ובגין ודאי, ואתחזי לון לומר, אחותי היא, ועד ^ט אתתקפו ^י צדיקיא ביה בקביה.

צו) ויהי כי ארכו לו שם הימים וגו', את רבקה אשתו דייקא, ^א דא ישכינתא, דהות עמה דרבקה. ד"א, וכי ס"ד דיצחק הוה משמש ערסיה ביממא, ^ב דהא תנינן ישראל קדישין אינון, ולא ^ג משמשי ערסייהו ביממא, ויצחק דהוה ^ד קדיש הוה משמש ערסיה ביממא.

צח) אלא ודאי אבימלך חכים הוה, ואיהו אסתכל באצטגנינותא דיליה, דאיהו חלון, ^א כתיב הכא ^ב בעד החלון, וכתיב התם ^ג בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא, מה להלן ^ד באצטגנינותא, ^ה אוף הינ באצטגנינותא, וחמא,

דרך אמת

מסורת הזהר

א) וישאלו אנשי ונו', (בראשית כ"ו). ב) אמור לחכמה אחותי את, (משלי ז') לעיל לך דף מ"ו ציון א'. ג) אחותי רעיתי ונו', (שח"ש ה') לעיל וירא דף ק"ב ציון ה'. ד) ויהי כי ארכו, (בראשית כ"ו). ה) בה"ג ויקומו לצחק, (שמו"ל ל"ב) ז"ח בראשית דף כ. טא שו. ו) כתיב הכא—וכתיב התם וכו', ח"ג ק"ג. ז) בעד החלון, (בראשית כ"ו) ח"ג ק"ג. קסד: ח) בעד החלון נשקפה, (שופטים ה') ח"ג ק"ג. קסד: ט) באצטגנינותא, ח"ג (תרישין) ק"ג. (במשקופא דחכמא) קסד: חלופי גרסאות: א) ג"א כלת, ב) ג"א ראתמר באברהם, ג) ג"א הות, ד) ג"א עמה דאתתיה, ט) ג"א מוסיף בגין שכינתא קאמר קרא (אה"ל). ו) ג"א אתחזון. ז) ג"א אחתקפו. ח) ג"א צדיקיא. ט) ג"א מוסיף ודא שכינתא [שכנתא] כמה דע"ו כתיב בה [ביה] ח (מסה"ו) ויקומו לצחק הכי נמי מצחק את דא ונ"א מוסיף אש דא (אה"ל). י) ג"א שכנתא. יא) ג"א והא, יב) ג"א משמי (ר"ק). יג) ג"א קדם, ונ"א קרש. יד) ג"א אף.

מאמר

הסולם

אחותיהיא

צו) וישאלו ונו' אחותי היא: היינו כמו שאמר אברהם, אחותי היא על השכינה (כנ"ל וירא דף ק"ב אות זמ"ח) משום שהשכינה היתה עם יצחק ועם אשתו, ועל השכינה אמר אחותי היא, כמ"ש אמור לחכמה אחותי את, וע"כ נתחזק בהשכינה, ואמר אחותי היא, ועוד. כן היה ראוי לאברהם ויצחק, שיאמרו על השכינה אחותי היא. שודאי בשביל המקרא שכתוב, שו"א אמר להשכינה, אחותי רעיתי יונתי תמתי, אברהם ויצחק היו מרכבה לז"א, משום זה ודאי היה ראוי להם לומר אחותי היא על השכינה כמו ז"א, ועל זה נתחזקו הצדיקים בהקב"ה, דהיינו שנעשו מרכבה אליו. צז) ויהי כי ארכו ונו' את רבקה אשתו: את (רפ"י דף ק"מ ע"ב)

שאמר את רבקה אשתו, הוא בדיוק, שרומז על השכינה שהיתה עם רבקה כי את הוא שם השכינה כנודע. פירוש אחר, וכי יעלה על הדעת שיצחק היה משמש מטתו ביום, הרי למדנו יש"אל קרושים הם ואינם משמשים מטתם ביום, ויצחק שהיה קדוש, איך אפשר שהיה משמש מטתו ביום.

צח) אלא ודאי וכו': ומשיב, אלא ודאי אבימלך חכם היה והיה מסתכל בחכמת הכוכבים שלו, שהוא נקרא חלון, כי כתוב כאן, בעד החלון, וכתוב שם בעד החלון נשקפה וגו', מה חלון האמור שם, הפירוש הוא בחכמת הכוכבים, אף חלון האמור כאן הפירוש הוא בחכמת הכוכבים, וראו

דלא הוה, כמה דהוה אמר יצחק, אלא ודאי איהו מצחק עמה, ואיהי אתתיה. וכדין * ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר וגו'. רבי יוסי אמר, יאות הוה אבימלך ג למעבד ליצחק, ד כמה דעבד לאברהם, בר דהא אוכח ליה קביה בקדמיתא. (צט) תא חזי, כתיב כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה, אמר רבי אבא, בגי' אמר אחותי היא, בגין לאתדבסא ה בשכינתא, דכתיב ג אמור לחכמה אחותי את. מאי טעמא, בגין דבהו ו לא הוה מהימנותא, דאי מהימנותא אשתכח בינייהו, לא ו הוה אצטריך, אבל מגו דלא הוה בינייהו מהימנותא, אמר הכי, ובגי' ה אמר ג כי אמרתי רק אין יראת אלהים * במקום הזה, אין יראת אלהים, דא מהימנותא.

ק) אמר רבי אלעזר, בגין דלאי שריא שכינתא, לבר מארעא קדישא, ועל דא אין יראת אלהים במקום הזה, דלאו אתריה הוא, ולא י' שריא הכא, ויצחק אתתקף ביה במהימנותא, דחמא דהא שכינתא גו י' אתתיה י' שריא. (סא) וי'צו אבימלך את כל העם י' לאמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת. תא חזי, כמה אוריך להו קביה, טו לרשיעייא, בגין ההוא טיבו טו דעבד עם אבהן קמאי, דהא בגין דא לא שליטו בהו י' ישראל, עד לבתר

מסורת הזר

א) ויקרא אבימלך ליצחק, (בראשית כ"ו). ב) אמור לחכמה, (משלי ז') לעיל דף מ"א ציון ב'. ג) כי אמרתי (בראשית כ'). ד) ויצו אבימלך, (בראשית כ"ו). חלוסי גרסאות: א ג"א דודאי. ב ג"א מוסיף ויאמר הנה אשחך היא. ג ג"א למיעבד. ד ג"א כמא. ט ג"א ליב בשכינתא. ו ג"א מהימנותא [מהמנותא] לא הוה. ז ג"א ליב הוה. ח ג"א מוסיף אמר הכי (אה"ל). ט ג"א ליב במקום חזו. י ג"א שרייא. יא ג"א שרייא. יב ג"א אתריה. יג ג"א לאמר וגו'. טו ג"א לרשיעיא. טז ג"א דעבדו. ז"א מוסיף דעבדו בחו. יז ג"א ליב ישראל. וז"א ישראל בחו.

אחותי היא

הסולם

מאמר

השכינה שורה בחוץ לארץ הקדושה על כן אין יראת אלטים במקום הזה. כי יראה מירושו השכינה, שאין כאן מקומה ואינה שורה, כאן. ויצחק נתחזק באמונה שהיא השכינה, שראת שהשכינה שורה באשתו.

מאמר ויצו א' הלך

קא) ויצו אבימלך וגו': ביא וראת. כמה המתן תקביה להפרע מרשעים, כי בשביל אותו הטוב שעשה אבימלך עם האבות הראשונים הרי בשביל זה לא שלטו ישראל בפלשתים עד לאחר זמן בדורות האחרונים.

יאות עבר אבימלך וכו': יפה עשה אבימלך שעשה טוב עם יצחק, כמו שאמר לאברהם הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב. כי אמירה זו סיבבת ודאי גם על תולדותיו של אברהם, לכן קיים דבריו גם ביצחק. ורי אלעזר משבח, על שקיים הנשחט.

וראה שם כי לא היה כמו שאמר יצחק, אלא בודאי שהוא מצחק עמה והיא אשתו, ואז ויקרא אבימלך ליצחק וגו'.

רבי יוסי אמר וכו': רי"א, ראוי היה אבימלך לעשות ליצחק, ולקחת את אשתו, כמו שעשה לאברהם, אם לא היה הקב"ה מוכיח אותו מקודם לכן, במעשה אברהם, שאמר לו הנך מת על האשה וגו'.

(צט) תיח כתיב, כי אמרתי אין יראת וגו': אמר רבי אבא, על כן אמר, אחותי היא כדי להתדבק בשכינה, שכתוב אמור לחכמה דהיינו להשכינה, אחותי את. מהו הטעם. הוא משום שלא היה בהם אמונה, שאם היה בהם אמונה, לא היה צריך לזה, אבל משום שלא היה בהם אמונה אמר כן, אחותי היא, ומשום זה אמר כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה, אין יראת אלקים, זהו אמונה.

ק) אמר רבי אלעזר וכו': ארי"א, משום שאין (דס"ו דף ק"ם ע"ב * קמ"א ע"א)

דרין בתראין, יאות עבד אנימלך, דעבד טיבו עם יצחק, דאיל * הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב.

קב) רבי יהודה אמר, חבל עלייהו ^א דרשיעייא, דטיבותא ^ב דלהון לאו איהו שלים תיח, עפרון בקדמיתא אמר, ^ג אדוני שמעני השדה נתתי לך ^ד והמערה אשר בו לך נתתיה וגו'. ולבתר אמר, ^ה ארץ ארבע מאות שקל כסף ^ו וגו', וכתיב ^ז וישקול אברהם לעפרון וגו', עובר לסוחר. אוף הכא כתיב בקדמיתא, הנה ארצי לפניך וגו'. ולבתר אמר לו, ^ח לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר ליה רבי אלעזר, דא ^ט הוא טיבו דעבד עמיה, דלא נסיב מדיליה אנימלך כלום, ושדריה בכל ממוניה, ולבתר אזל ^י בתריה, למגזר עמיה קיים.

קג) ואיר אלעזר, יאות עבד יצחק, דהא בגי דידע ^{יא} רזא דחכמתא אשתדל וחפר בירא דמיין, בגין לאתתקפא במהימנותא כדקא יאות, ^{יב} וכן ^{יג} אברהם, אשתדל ^{יד} וחפר בירא ^{טו} דמיא, יעקב אשכח ליה מתתקן, ויתיב עליה וכלהו אזלו ^{טז} בתריה, ואשתדלו, בגין לאתתקפא במהימנותא שלימתא כדקא יאות.

קד) והשתא ישראל, אתתקפו ^{יז} ביה ברזי דפקודי אורייתא, כגון ^{יח} דכל יומא ויומא אתתקף בר נש בציצית, דאיהו מצוה, ובר נש אתעטף ביה. הכי נמי בתפלי, דמנת ^{יט} ארישיה ובדרועיה, ^כ דאינון רזא עלאה, כדקא חזי, בגין דקב"ה אשתכח ביה בבר נש, דאתעטר ^{כא} ביה ^{כב} בתפלוי, ואתעטף בציצית, וכלא רזא דמהימנותא עלאה.

מסורת הזוהר

א) הנה ארצי לפניך, (בראשית כ'). ב) אדוני שמעני, (בראשית כ"ג) ח"א קכו: קכו: קכו: (א) ארץ ר' מאות ונ', (בראשית כ"ג) ח"ג קכו: ת"ז ח"ז ע' דף קכא (ד) וישקול אברהם ונ', (בראשית כ"ג) ח"א קכג, ה) לך מעמנו, (בראשית כ"ו).

חלוסי גרסאות: א) ג"א דרשיעיא. ב) ג"א דילהון. ג) ג"א והמערה וגו'. ד) ג"א ל"ג מן וגו' עד עובר לסוחר. ה) ג"א ל"ג הוא. ו) ג"א אבתריה. ז) ג"א רוי. ח) ג"א דוי דמהימנותא וחכמתא. ט) ג"א ל"ג וכן. י) ג"א אשתדל

אברהם (אה"ל). י) ג"א חפר ול"ג אשתדל. יא) ג"א דמיין. יב) ג"א מוסיף וכן יצחק. יג) ג"א מוסיף (וכן) יצחק אשתדל וחפר בירא דמיין. יד) ג"א אבתריה. טו) ג"א ואשתדלו בתריה (אה"ל). יז) ג"א ל"ג ביה. יח) ג"א בח (אה"ל). יט) ג"א בכל. כ) ג"א ברישיה. כא) ג"א ראייהו. כב) ג"א ל"ג ביה. ית) ג"א בתפלי.

ויצו אנימלך

הסולם

מאמר

קב) ואמר ר' אלעזר וכו': ואריא, יפה עשה יצחק, כי בשביל שידע סוד החכמה

השתדל וחפר באר מים, רחיינו שתקן הנוקבא הנקראת באר מים. כדי להתחזק באמונה. שהיא הנוקבא, כראוי. וכן אברהם השתדל וחפר באר מים. יעקב, כבר מצא אותה מתוסנת, וישב עליה. וכולם הלכו אחריה, אחר הבאר, והשתדלו בה, כדי להתחזק באמונה שלמה כראוי.

קד) והשתא, ישראל וכו': ועתה, ישראל מתחזקים בה כבאר מים, שהיא הנוקבא

בסוד שמקיים מצות התורה, דהיינו שבכל יום יום מתחזק האדם בציצית, שהיא מצוה, והאדם מתעקף

קב) ר' יהודה אמר וכו': אוי להם לרשעים, שטובתם אינה שלמה. בוא וראה, עפרון

בתחילה אמר, אדוני שמעני השדה נתתי לך וגו', ואח"כ אמר ארץ ארבע מאות וגו', וכתיב וישקול וגו' עובר לסוחר. אף כאן כתוב מתחילה, שאמר לאברהם, הנה ארצי לפניך, שגם יצחק בכלל זה. כ"ל, ואחר כך אמר ליצחק, לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד.

אמר ליה ר' אלעזר וכו': איל ר"א, זה הוא הטוב שעשה עם יצחק שאנימלך לא לקח ממנו משהו, ושלחו עם כל כספו ודכושו, ואח"כ הלך אחריו לכרות עמו ברית.

(דפו"י קמ"א ע"א)

קה) ועל דא, מאן דלא אתעטף בהאי, ולא אתעטר ב' לאתתקפא ב' בתפלי בכל יומא, ג' דמי ליה ד' דלא שריא עמיה מהימנותא, ואתעדי מניה דחילו דמאריה, וצלותיה לאו צלותא כדקא יאות. ובגין כך אבהן הו' מתתקפי גו מהימנותא עלאה, בגין ה' דבירא עלאה דרזא דמהימנותא שלימתא, ושריא ביה. קו * ויעתק משם ויחפור באר ה' אחרת וגו', רבי חייא פתח ואמר ב' ונחך יי' תמיד והשביע בצחצחות ט' נפשך ועצמותיך יחליץ וגו'. האי קרא אוקמוה ואתמר. אבל י' בהאי קרא, יא' ביה ט' אתתקפו מארי מהימנותא, דאבטח לון לעלמא דאתי. ונחך יי' תמיד, בהאי עלמא, ובעלמא דאתי. ונחך יי', כיון דאמר ונחך יי', אמאי תמיד. אלא דא תמיד דבין הערבים, דאיהו אתתקף תחות דרועיה דיצחק, ודא הוא * חולקא לעלמא דאתי, מנן מדוד דכתיב ג' ינחני במעגלי צדק י' למען שמו.

קז) י' והשביע בצחצחות נפשך, דא י' אספקלריא דנהרא, דכל נשמתין

דרך אמת

מסורת הזהר

א) היו מתחזקים. ב) חסידים אנוני אמונה מתחזקים צוה (א) ויעתק משם, (ב) ראשית כיון ח"ג רצח ב) ונחך הפסוק שכתוב לעוה"ב כאומרנו ונחך ה' תמיד. ה' תמיד, (ישעיה ג"ח) לעיל וירא דף קט"ו ציון ח'. ג) ינחני במעגלי צדק, (תהלים כ"ג). ד) והשביע בצחצחות, (ישעיה ג"ח) לעיל ציון ב'.

חלופי גרסאות: א' ג"א לאתקפא. ב' ג"א בתפלו. ג' ג"א דאמי. ד' ג"א דלאו. ה' ג"א ביראה. ו' ג"א ל"ג שריא ביה (ד"א). ז"א ל"ג שריא. ח' ג"א ליג בית. ט' ג"א מוסיף אחרת ולא רבו. ט' ג"א נפשך וגו' י' ג"א האי. יא' ג"א אתתקפו ביה. יב' ג"א ל"ג למען שמו. יג' ג"א אספקלריאה. יד' ג"א אספקלריאה.

סאמר

הסולם

ויקרא שמה רחובות

מתעטף בו, וגם כן בתפילין שמניח על ראשו וזרועו כראוי, שהם סוד עליון, כי הקב"ה שורה עם האדם המתעטר בתפיליו ומתעטף בציצית. והכל הוא סוד אמונה העליונה. דהיינו הנוקבא. כלומר, שנעשית מתוקנת על ידי המצוות שהאדם עושה.

בעולם הבא. ונחך ה' תמיד, פירושו, בעולם הזה ובעולם הבא.

ונחך ה': ושואל, כיון שאמר ונחך ה', למה לו עוד לומר תמיד, אלא זהו רומז על תמיד של בין הערבים, שהוא מקבל חזקו מתחת זרועו של יצחק, כי הוא כנגד תולת המנחה שתקן יצחק שה"ס הארת השמאל. וזה הוא חלק לעולם הבא. דהיינו הנוקבא שמקבלת חלק חכמה מיסודות הנקראים עולם הבא. מאין לנו זה שונחך ה' תמיד פירושו בהארת השמאל. מדוד, שכתוב ינחני במעגלי צדק למען שמו. ומה ינחני האמור ברוד פירושו, הארת השמאל, שהרי אומר במעגלי צדק, שהוא שם הנוקבא בעת שמאירה משמאל, אף כאן שאומר ונחך הוא גם כן הארת השמאל.

קז) והשביע בצחצחות נפשך: זהו מנורה המאירה היינו ז"א. שה"ס הארת הימין, שה"ס חסידים, שכל הנשמות נהנות להסתכל ולהתענג בתוכה. ועצמותיך יחליץ, מקרא זה אין תחילתו כסופו, אם נשמתו של הצדיק נשבעה, כמ"ש קודם לכן, והשביע בצחצחות נפשך שהמדובר

קה) ועל דא, מאן וכי: ועל כן, מי שאינו מתעטף בציצית, ואינו מתעטר להתחזק בתפילין בכל יום, הוא דומה, שהאמונה אינה שורה עליו, והוסר ממנו יראת רבונו, ותפלתו אינה תפלה כראוי, ומשום זה, היו מתחזקים האבות באמונה העליונה, משום שבור העליון, סוד אמונת השלמה שורה בה. דהיינו תקון הנוקבא.

מאמר ויקרא שמה רחובות

קו) ויעתק משם ויחפור באר וגו': ר' חייא פתח ואמר, ונחך ה' תמיד וגו', מקרא זה בארוהו, ולמדנו פירושו, אבל במקרא הזה, נתחזקו בעלי האמונה, שמבטיח אותם (דמו"י דף קמ"א ע"א)

אתהנן, לאסתכלא ולאתענגא בגווה. ועצמותיך יחליץ, ה האי קרא, לאו רישיה סופיה, אי נשמתיה כ דצדיקא, נ סלקא לעילא מאי ועצמותיך יחליץ. אלא דהא אוקמוה, דא * תחיית המתים, דזמין קב"ה לאחייא סמתיא. ולאתקנא לון לגרמוי דבר נש, ו למהוי ו כקדמיתא, בגופא שלים, ונשמתא ס אתוספת נהורא גו ט אספקלריאה דנהרא, לאתנהרא י עם גופא, יא לקיימא שלים כדקא חזי. קח) ובגין כך כתיב, והיית כגן רוה. מאי יכ כגן רוה, יג דלא פסקו מימיו עלאין, לעדם ולעלמי עלמין, והאי יד גנתא אתשקי מניה, ואתרוי טו מניה תדיר. (ז וכמוצא מים, דא טו ההוא נהר, דנגיד ונפיק יז מעדן, ולא פסקין מימיו לעלמין.

מסורת תוהר

(א) תחיית המתים, לעיל הקסח"ז דף קל"ב ציף ב'.
 חלופי גרסאות: א נ"א הא לאו רישא [דקרא] סופיה. כ נ"א ל"ג סן דצדיקא ער מאי. ג בדסויי סלקא לעילא הוא בסוגריים. ונ"א אתהני בעדונא [ונ"א בתענוגא. ונ"א בענוגא. ונ"א בעינוגא] דא לעילא [נ"א דלעילא]. ד נ"א ל"ג הא. ס נ"א מתייא ו נ"א ולמהוי נ"א ולמהוי. ז נ"א בקדמיתא. ח נ"א אחוספא. ונ"א אחוספתא ט נ"א אספקלריא. י נ"א ל"ג עם. יא נ"א לקיומא. יב נ"א גן. יג נ"א מוסף רוה דלא. יד נ"א גופא. ונ"א גינתא טו נ"א ל"ג מניה. טז נ"א דההוא. ול"ג דא. יז נ"א ל"ג מעדן.

ויקרא שסח רחובות

דחירק המיחד ימין ושמאל זה בזה, שאז הארת החכמה סותם אותה, בהיותה מחוסרת חסריים. היא נקראת אז בשם בור, בסוד ותבור ריק אין בו מים. ואחר כך שנמשך לה קו אמצעי, שה"ס קומת חסדים היוצאת על מסך דנקודת החירק, (כנ"ל נה. רף ח' ד"ה פירוש) אשר קו האמצעי הזה מיחד ב' הקוין ימין ושמאל שבה זה בזה והחכמה שבשמאלה מתלבשת בהחסדים שבימינה, ושניהם מאירים בה בכל השלמות, היא נקראת אז בשם באר, כי המסך דחירק, שעליו יוצאת קומת החסדים, נבחן משום זה לבחינת מוצא מים, והוא מרומז בסוד הא' שבבאר, באופן שהנוקבא עצמה בהיותה משמאל לבור ה"ס בור ריק, וכשנמשך בה המסך דחירק שה"ס א שה"ס מוצא המים שבה, היא נקראת באר מים חיים כי מים ה"ס החסדים, חיים, ה"ס החכמה שה"ס אור החיה, המלוכשת בחסדים הנקראים מים. ונתבאר לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שמתחילה נגלה המסך דחירק מבחינת המלכות הבלתי ממותקת, הנקראת מנעולא, ואח"כ עולה המסך ונמתק בכינה, ונתתקן המסך מבחינת הבינה הנקרא אז מפתחא, ע"ש כל ההמשך. וזה אמרו. בירא דמיין נבעין האי איהו רוא עלאה כגו רוא דמדימנותא. שהעליון שהיא בינה הוא בתוך המלכות הנקראת אמונה, דהיינו שהמסך דחירק

הסולם

שתדובר הוא בנפש ונשמת הצדיק, מהו שאומר עתה ועצמותיך יחליץ, שהוא מדבר מעצמות הגוף. אלא הא אוקמוה, וכי' ומשיב אלא בארוה שהוא תחיית המתים, שעתידי הקב"ה להחיות המתים ולתקן עצמותיו של האדם שיהיו כבתחילה ובגוף שלם, ויהיה נוסף אור מתוך אספקלריא המאירה, בשביל הנשמה, שתאיר ביהר עם הגוף לקיום שלם כראוי, באופן שגם עתה מדבר מנשמת הצדיק, שהקב"ה יתן לה גוף שלם להתלבש בו לנצחיות.
 קח) ובגין כך כתיב והיית כגן רוה: ושאל מהו גן רוה. ומשיב, שמימיו העליונים, דהיינו שפע הבינה, אינם נפסקים ממנו לעולם ולעולמי עולמים. וגן הזה, שהוא המלכות שותה מהם ורוה מהם תמיד. וכמוצא מים, זהו אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, ומימיו אינם נפסקים לעולם. ומכאן הפרש והיחס בין גן רוה למוצא מים, ואומר, בוא וראה, באר מים חיים, זהו סוד שהעליון, שהוא הבינה, הוא בתוך האמונה, שהיא המלכות, ואז היא בור שיש בו מוצא מים, והיא בור המתמלא מאותו מוצא מים. והם שתי מדרגות שהן אחת, דהיינו זכר ונקבה כאחד, כראוי.
 פירוש. כשהנוקבא יונקת מצד שמאל לבר, דהיינו מטרם שנמשך לה קו האמצעי מסך (דסויי דף קמ"א ע"א *) קמ"א יב)

מאמר

קט) ת"ת, בירא דמיין נבעין, האי איהו רזא עלאה, כגו רזא דמהימנותא, בירא דאית ביה מוצא מים, ואיהו בירא דאתמליא מההוא מוצא מים, ואינון תרין דרגין דאינון חד, דכר ונוקבא כחדא כדקא יאות.
 קי) ות"ת, ההוא מוצא מים, וההוא בירא, אינון חד, ואקרי כלא באר, דהא ההוא מקורא דעייל, דולא פסיק לעלמין, ובירא אתמלי. ומאן דאסתכל בבירא דא, אסתכל ברזא עלאה דמהימנותא, ודא הוא סימנא דאבהן, דמשתדלי לחפור בירא דמיא, גו רזא עלאה, ולית ו לאפרשא בין מקורא ובירא, וכלא חד.

חלוסי גרסאות: א ב"א דאתמליא. כ ג"א ליג מים. ג ג"א דא. ד ג"א לא. ס ג"א ליג דא. ו ג"א דמיא. ז ג"א לאתפרשא.

<p>מאמר</p> <p>דחירק הנקרא מוצא מים. שנמשך אל המלכות. נתתקן בה מבחינת בינה. בסוד מפתחא, ואז הוא בירא דאית ביה מוצא מים. כי אחר שהמסך נמתק מבינה, הוא נעשה בה מוצא מים, שמוציא בה קומת החסדים הנקראים מים, ואיהו בירא דאתמליא מההוא מוצא מים, ואז מתמלא חבאר, שהיא המלכות בכל אורותיה, על ידי אותו מוצא מים, דהיינו חן מאור החכמה חן מאור החסדים, כנ"ל. אבל כל עוד שהמסך אינו נמתק בבינה אינו ראוי למלאות את המלכות בכל האורות, כי המסך דמנעולא, צמצום א' רוכב עליו, ואינו ראוי לאור החכמה, כנ"ל (בהקדמת חזקת דף מ"ה ד"ה וזה אמרו וטמיר ע"ש בכל החמשך) וז"ש ואינון תרין דרגין דאינון חד, דכר ונוקבא כחדא כדקא יאות, כי אחר שהמסך דחירק, שה"ס מוצא מים שבבור נתתקן מבחינת בינה, נבחינש שניהם כאחד, דהיינו הבור ומוצא מים שבו, ששניהם הם מבחינת מפתחא, והם זכר ונקבה, כי המסך דחירק ה"ס זכר המשפיע, והבור ה"ס נקבה המקבלת ומתמלאת ממנו. כנ"ל.</p> <p>ובזה מתבאר ההפרש והיחס בין גן רות אל מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, שבכתוב חנ"ל, כי גן רות ה"ס עצם המלכות, שה"ס בור המתמלא ממוצא מים. ומוצא מים, ה"ס נהר היוצא מעדן, כלומר, שה"ס מסך דחירק שכבר נתקן להיות מבחינת יסוד דבינה שנקרא נהר יוצא מעדן, דהיינו בבחינת מפתחא, וע"כ מסיים חתוב, אשר לא יכזבו מימיו, אבל מטרם שנתתקן לגמרי בסוד מפתחא, אפשר שיכזבו מימיו, דהיינו בשעה שנגלה עליו בחינת מנעולא.</p> <p>(דסו"י דף קמ"א ע"ב)</p>	<p>מאמר</p> <p>מסתלקים תכף האורות, בסוד לא זכי הא רע. (כנ"ל בהקדמת חזקת דף צ"ט אות קכ"ג ובהסולם ד"ה ב' תרין ע"ה).</p> <p>קי) ות"ת ההוא מוצא וכו': ובוא ורצה. מוצא מים ההוא, וכו' הוא הם אחד. ונקראים ביחד בשם באר, כי המוצא מים מרוב גאי וחמלכות בבור וביחד באר. כי אותו המקור נכנס בהמלכות, ואינו נססק ממנה לעולם, דהיינו מוצא מים הנזכר והבור מחמלא ממנו כמ"ש לעיל בדבור חסודך ע"ש. וכל המסתכל בבור הזה, דהיינו בהמלכות, נמצא מסתכל בסוד העליון של האמונה, דהיינו בבינה, והוא מטעם, שהמלכות נתקנה בסוד המפתחא, כנ"ל בדבור חסודך.</p> <p>ודא הוא סימנא דאבהן וכו': וזה הוא הסימן של עבודת האבות, שהשתדלו לחפור באר חמים בתוך סוד העליון, שהוא בינה דהיינו בסוד מפתחא כנ"ל בסודך. ואין להפריש בין המכור, שהוא מוצא מים, ובין הבור עצמו, כי הכל אחד. ואז ויכרא שמה רחובות ומשום זה יחפשו מעייניו לכל הצדדים דהיינו לצד ימין ולצד שמאל שהם חכמה וחסדים כנ"ל בסודך, כמו שאתה אומר, ויפוצו מעינותיך חוצה ברחובות פלגי מים. ועל כן, ויכרא שמה רחובות.</p> <p>פירוש. כי הוקשה לו, למח קרא יצחק את שם הבאר בשם רחובות, שהוא שם הבינה בעת שהבאר ההוא הוא בחינת קו אמצעי, היוצא על המסך מבחינת חירק שהוא מסך דזוין שהוא כבר נפרד מבינה. ובכדי להבין את זה, אני מוכרח להאריך, ולבאר סוד הפירת הבארות. כי סוד ג' הבארות שחפר יצחק, ח"ש המשכת ג' קוין ימין ושמאל ואמצע, מסוד ג' הנקודות חולם</p>
--	--

קיא) * ויקרא שמה רחובות. (רמזי, 6 דומינין בנוי, למפלח כ ולא תקנא האי בירא כדקא חזי, ברזא דקרבינין ועלוון. כגוונא דא, יויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, אלן קרבינין ועלוון) ובגין דא, ניתפשטון מבוועי לכל סטרין כדאי : ויפוצו מעינותיך חוצה ברחובות פלגי מים, ובגין כך ויקרא שמה רחובות.

מסורת הזוהר

(*) ויקרא שמה רחובות, (בראשית ל"ו). ז"ח תולדות כ"ו טא שגא. ב) ויניחהו כנ"ע, (בראשית ב') לעיל ב"א דף רכ"א ציון א'. ג) ויפוצו וגו', (משלי ח') ח"ג רפ. חלושי גרסאות: 6 ג"א דומין, כ ג"א ולא תקנא, ג ג"א אתפשטון.

ויקרא שמה רחובות

המלם

מאמר

עם הכתוב ונחך ה' תמיד וגו'. והיינו בעיקר עם סופו של הכתוב, וכמוצא מים וגו'. שמירושו ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן, ולא פסקין בימיו לעלמין, (כנ"ל באות ק"ח) דהיינו סוד המסך דחירק הנמתק ביסוד הבינה הנקרא נהר יוצא מעדן, שה"ס מפתחא, כנ"ל, (דף מ"ו ד"ה ובוה מחבאר ההרש) ואחר כך מכאר זה ביתר ביאור, בסוד בור ומוצא מים שבו, שהוא מתתקן עם יסוד הבינה כל כך, עד ומאן דאסתכל בכירא דא אסתכל ברזא עלאה דמהימנותא, ודא הוא סימנא דאכהן וכו', דהיינו כמ"ש לעיל, כי מוצא מים ה"ס המסך דחירק שעליו יוצא קו אמצעי, וכל עוד שהמסך הזה הוא בבחינת מנעולא, אינו נחשב למוצא מים, משום שצמצום א' דוכב עליו ואינו יכול לקבל חכמה, אלא רק אחר שנתקן מאתוון אליה דבינה, הנקרא נהר יוצא מעדן, ונקרא מפתחא, אז הוא מתתקן בסוד כו אמצעי, ונמשך אל הנוקבא ליחד בה ב' הקוין ימין ושמאל שבה ומשלים בה האורות מכל הצדדים, וע"כ לית לאפרשא בין מקורא וכירא כי אם המקור דהיינו מוצא מים שבה, יחיה מסוד מנעולא, נעשה אז פירוד בינו לבין הבור, כי הנוקבא נקראת בור רק בעת שיונסת חכמה בלי חסדים מקו שמאל, כנ"ל (דף מ"ה ד"ה סירוש) ואז היא מתוסנת בהכרח בכלים דבינה, שה"ס מפתחא, שזולתם לא יכלה לקבל אור השמאל דבינה, ולפיכך אם בחינת מוצא מים שבה יהיה מסוד מנעולא, שאינו ראוי לחכמה, הוא יפגום בחינת בור שבה, ולא יהיה ראוי עוד לקבלת גי'ר, וע"כ אין להפריש בין מקורא וכירא, והמוצא מים מוכרח להתתקן מסודם בבחינת מפתחא כמו הבור ואז אינון

חולם שורק חירק, אל היסוד דנוקבא, הנקרא באר, שה"ס ג' זריעות כנ"ל (בראשית א' דף ס"ו ד"ה הווא נקודה זרע ע"ש) המכוננת כאן ג' חפירות' שבבחינת החולם נעלמות הגי'ר ואתוון אליה נופלות לזו"ן, ומזוין לביע, וז"ס חפירת באר הראשונה, וע"כ קרא שמה עשק מחמת שהתעשקו עמו, כי הס"א נאחות במקום חסרון, ומכאן נמשך קו הימין שהוא חסדים, וחפירת באר השניה, ה"ס זריעה הב' מבחינת נקודת השורק, שאע"פ שאור החכמה חזר ונשלם מכל מקום אינו מאיר, להיותו מחוסר חסדים, וזס"ה, ויריבו גם עליה, כי גם בה נאחו הס"א, וע"כ קרא שמה שמנה, ומכאן נמשך קו השמאל, שה"ס חכמה בלי חסדים, וחפירת באר השלישית, ה"ס זריעה הג' מבחינת נקודת חירק, שהיא מסוד המסך דזו"ן, ולא מבינה, אלא כוחו יפה להכריע את ב' הקוין ימין ושמאל דבינה, ומתלבשים החכמה והחסדים זה בזה והארתם נשלמת מכל הצדדים, ע"ש בכל ההמשך, וזס"ה ויעתק משם, דהיינו נעתק מבחינת בינה ובא למדרגת זו"ן, ששם הוא המסך דנקודת החירק ואז ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה, כי על המסך הזה נמשך קו האמצעי המיוחד ב' הקוין זה בזה ומשלים את שניהם, וע"כ נסרד הס"א ולא יכלו לקטרג עליו עוד, וע"כ, ויקרא שמה רחובות וגו'. וזהו שהוקשה לו, מאחר שכתוב ויעתק משם, שפרושו שנעתק מבחינת ב' קוין דראשונים שהם מבינה, ובא למדרגת זו"ן, א"כ למה קרא אותה בשם הבינה, דהיינו רחובות, וז"ש בתחילת המאמר רבי חייא מתח ואמר ונחך ה' תמיד וגו' שסתח להבין את אכתוב, ויעתק משם וגו' ויקרא שמה רחובות, (דברי דף קפ"א ע"ב)

ק"ב) רבי שמעון פתח ואמר, * חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קודה
האי קרא איהו רזא עלאה. * מאי חכמות, אלין חכמה עלאה, כו חכמתא זעירא
ג דאתכלילת ד בה ה בעלאה, ו ושריא בה.

ק"ג) בחוץ תרונה. ת"ח, חכמה עלאה, איהי סתימא דכל סתימין, ודא אתיידע,
ולאו איהי ו באתגליא, כד"א כ לאידע אנוש ערכה וגו', ה כד אתפשטת לאתנהרא,
אתנהרא ברזא דעלמא דאתי, ועלמא דאתי אתברי ס מניה, י כדתנן יא ג עלמא
דאתי אתברי ביו"ד, ואתכסיא האי חכמה תמן, ואינון חד, בזמנא יג דאזעטר
כלא ברזא יג דעלמא דאתי, כדקאמרן, כדין הוא יד חדוה, לאתנהרא, וכלא
בחשאי, דלא אשתמע טו לבר לעלמין.

מסורת הזהר

א) חכמית בחוץ תרונה, (משלי א') ח"ג קלאו קפו תק"ח דף ק"ג טג שכו. ב) לא ידע אנוש ערכה.
(איוב כ"ח) ח"ג סה: רצב. ג) עלמא דאתי ביו"ד, לעיל הקסח"ז דף ג' ציון ה'.
חלופי גרסאות: ה ג"א ל"ג מאי. כ ג"א וחכמה. ג ג"א דאתכלילא. ד ג"א ל"ג בה. ס ג"א בעלמא. ו ג"א ושריאת.
ז ג"א באתגליא. ח ג"א וכו. ט ג"א מיניה. י ג"א תנן. יא ג"א ל"ג מן עלמא עד חכמה הפן
ג"א ל"ג מן עלמא עד בזמנא. יב ג"א דאתער. יג ג"א דאתער. יד ג"א דאתער (אח"ל) יג ג"א בעלמא ול"ג ברזא. יז ג"א
חדוה. יח ג"א חדוה. טו ג"א מוסיף לבר נש.

ויקרא שמה רחובות

הסולם

מאמר

רביה. חכמות ולא חכמה ואימור. הם חכמה העליונה
שחיא חכמה דא"א. וחכמה הקטנה הנכללת בעליונה
ושררה בה, שהיא חכמה תתאה דהיינו הנוקבא.
ועל שם אלו ב' חכמות אומר הכתוב חכמות.
בלשון רבים. וצריך שתזכור כאן המתבאר לעיל
(בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד) שמחכמה עלאה, עד
הנוקבא שהיא חכמה תתאה אין מי בכלל הסמירות
שתקבל לעצמה הארת החכמה. ע"ש. ולפיכך, לא
יש יותר מאלו ב' חכמות בעולם האצילות. (ע"ש
גם ברוף ע"ד ד"ה ועלמא.)

ק"ג) ת"ח חכמה וכו': בוא וראה, חכמה העליונה
דא"א. היא סתומה מכל סתום ולא נודעת.
והיא אינה בנגלה. כמו שאתה אומר, לא ידע
אנוש ערכה. כשנתפשטה להאיר, האירה בסוד
עולם הבא, שהוא ישוסי' דהיינו להוציא א"א
עלאין, הנקראים לעתיד לבא, שבהם אין החכמה
דא"א מתפשטת להאיר, להיותם בסוד א"א
דכ"א, (כנ"ל בראשית א' דף י"א ד"ה זחר רזא ע"ש.)
ועלמא דאתי וכו': ובבאר איך נתפשטה החכמה דא"א
להאיר בישוסי'. ואומר. ועולם הבא נברא ממנו,
מא"א. כמו שלמדנו, עולם הבא נברא ב"י ונתכסה
שמה חכמה הזו. פירוש כי נתבאר לעיל (בהקדמת
הזהר דף י"ד ד"ה וזהו שמבאר) שבעת שעתיקא
קדישא דהיינו א"א, רצה להתגלות לחע"למות,
העלה המלכות תחת החכמה סתימא דראש א"א
ובינה

אינון תרין דרינן דאינון חד, דכר ונוקבא
בחרא והמוצא מים משלימה שיאירו בה חכמה
וחסדים ביחד כנ"ל.

ובזה מיושב קושיא הנ"ל, שמאחר שכתוב
ויעתה משם, שפירושו שנעתק מבינה ובא למסך
דזו"ן, אי"כ למה קרא אותה בשם רחובות, שהיא
שם של יסוד הבינה. ועתה מובן זה היטב, כי
להיות באר הג' היא בבחינת מסך דחירק, וקו
אמצעי, דהיינו בבחינת מוצא מים שבנוקבא
כנ"ל על כן קרא שמה רחובות, כלומר שהמתיק
אותה והמשיך לה בחינת מפתחא, שהוא נמשך
מיסוד דבינה הנקרא רחובות. וז"ש וכנין כך
ויקרא שמה רחובות. דהיינו כדי להמשיך בה
בחינת מוצא מים הממותק מנהר יוצא מעדן,
הנקרא רחובות, כי אז נעשה המוצא מים ראוי
ליחד ימין ושמאל זה בזה, והס"א לא יסטרג עוד
בסו"ה ולא רבו עוד עליה. אבל אם לא קרא אותה
רחובות דהיינו שלא היה ממשיך לה סוד המפתחא,
אלא שהיה עוד מבחינת מנעולא אז לא היה ראוי
ליחד ב' הסוין שבה, ואדרבה שויה נעשה פירוד
בין מקורא ל"כירא, כנ"ל. ואז היה הס"א מטטרג
עליו, עוד יותר מבשתי בארות הראשונות.
ק"ב) ר' שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר.
חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה.
מטרא זה הוא סוד עליון. מהו שכתוב אומר בלשון
(דפו"י דף קמ"א ע"ב)

קיד) תו בעיא לאתפשטא, ונפיק מהאי אתר, אשא וומיא ורוחא, כמה דאתמר, ואתעביד חד קלא, דנפקא לבר ואשתמע, כמה דאתמר, כדין מתמן נולהן איהו חוץ, דהא לגו בחשאי איהו. דלא אשתמע לעלמין, השתא דאשתמע רזא, אקרי חוץ, מכאן בעי בר ונש, לאתקנא בעבידתיה ולשאלא.

חלוסי גרסאות: א ג'א בעי.א. כ ג'א ומי.א. ג ג'א ולהלאה. ו ג'א ולהלא. ד ג'א אשתמע. ה ג'א איקרי. ו ג'א מוסיף נש לאחתי. ז ג'א לאתקנא.

ויקרא שסת רחובות

הסולם

מאמר

הנפראות עטרה, בסו"ה, צאינה וראינה וגו' בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. חזרה הבינה ונעשית אחד עם ראש דא"א. דהיינו שאתון אל"ה דבינה חזרו אל הבינה, והבינה חזרה לראש א"א כמ"ש שם בארוכה. וז"ש כדין הוא חזרה לאתנהרא שאז מאירה בשמחה. והיינו דוקא בחינת הגיד שבה, ולא בחינת ז"ת שבה. כי כשהבינה חוזרת לראש א"א מקבלת שם חכמה בלי חסדים, כי הראש דא"א, כולו הוא חכמה, וע"כ רק הגיד דיסו"ת שאינם צדיכים חסדים, יכולים להאיר, משא"כ הז"ת, שעיקר בנינם הוא מאור דחסדים, אינם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים והם עוד נשארים סתומים (כנ"ל בחקדמת חזר דף י"ז ד"ה קיימא ע"ש) וזהו שאומר, וכלא בחשאי, חשאי, פירושו דיבור בלי סול. כי כול ה"ס אור החסדים, ודיבור ה"ס אור החכמה. וכשהחכמה היא בלי חסדים היא נבחנת כדיבור בלי סול. (כמ"ש לעיל בפרשת חיי שרה אות רל"ב בגיבור צלותא די בלחש ע"ש).

ובינה ותו"מ יצאו מחוץ לראש א"א, ונעשו ו"ס בלי ראש. עש"ה. וזהו שאומר כאן, ועלמא דאתי, שהוא בינה, דהיינו ישו"ת אתברי מניה, נברא מא"א. אתברי פירושו שיצאה לחוץ, מלשון פוס תני לברא וכן לבר (כנ"ל בחקדמת חזר דף מ"ח ד"ה בראשיה) דהיינו שיצאה לבר מראש דא"א. ונעשתה ו"ס בלי ראש, כדחנן עלמא דאתי אתברי ב"י, היינו מן י' דשם הויה הרומזת על א"א ואו"א. שישו"ת יצאו לחוץ מא"א ואו"א, שה"ס ראש וסוד י', ונעשו ו"ס בלי ראש. ואתכסיא האי חכמה תמן. והחכמה, שה"ס ראש נתכסה ונעלמה מיסו"ת.

ואינון חד וכו': והם נעשו אחד, עם הראש דא"א, בעת שנתעטר הכל, בסוד עולם הבא, כלומר בעת שהחכמה דא"א חזרה ועטרה את עולם הבא, שהוא ישו"ת, בעטרת הגיד, כמו שאמרנו לעיל, כד אתפשטת לאתנהרא אתנהרא ברזא דעלמא דאתי, אז היא מאירה בחזרה, והכל בלחש, שאינו נשמע לחוץ לעולם. פירושו, כי מבאר איך חכמה עלאה דא"א נתפשטה להאיר בישו"ת, שהוא עולם הבא. ואומר, שהוא על ידי התמעטות והתפשטות, שמתחלה עלמא דאתי אתברי פנייה, שמחמת עלית המלכות לראש א"א יצאה הבינה לבר מראש דא"א ונתמעטה מג"ר, כי לא נשארה או דס בב' אותיות מ"י דאלקים ואתון אל"ה שלה יצאו לבר ממנה ונפלו לזו"ן, (כנ"ל בחקדמת חזר דף ט"ז ד"ה תרי ע"ש). ואחר זה חזרה ונתפשטה, דהיינו שהשיגה ג"ר, שהוא על ידי אור חדש מזווג ע"ב ס"ג, החזור ומוריד את המלכות מראש דא"א, ומעלה את אתון אל"ה בחזרה לבינה, וכן בינה חזרה לראש דא"א, ושוב נתפשטה בה החכמה דא"א. (כנ"ל בחקדמת חזר דף ט"ז ד"ה ואגליף ע"ש) וז"ש ואינון חד בזמנא דאתעטר כלא ברזא דעלמא דאתי כדאמרן, שבזמן שנתעטר הכל בעולם הבא, דהיינו שהשיגו ג"ר

קיד) תו בעיא לאתפשטא וכו': עוד רצח להתפשט, דהיינו להאיר גם לז"ת הצדיקים להתלבשות החכמה בחסדים כנ"ל כדיבור הסמוך, ויצא מאותו המקום, מיסו"ת, אש ומים ורוח, כמו שלמדנו, ונעשו סול אחד, שיצא לחוץ ונשמע, כמו שלמדנו, ואז, משם ואילך, נעשה לבחינת חוץ, דהיינו חוץ מיסו"ת שהם בחינת ג"ר, כי נעשה לבחינת גוף ו"ס. כי בפנימיות הוא בחשאי בלי קלא, שלא נשמע לעולם, ועתה שנשמע הסוד נקרא חוץ, מכאן ואילך צריך האדם להתתקן במעשיו, ולשאול, דהיינו להתפלל ולהעלות מין להמשיך חכמה, והוא מלשון שואלין על הגשמים. פירושו, כי כדי שיאירו גם ז"ת דבינה בהארת החכמה, עולה ז"א למין לבינה בסוד מסך דחירס הדבוק בו, שה"ס מסך דבחי"א, הממעט את קו שמאל מבחינת ג"ר דג"ר, ואז הוא נכנע לכו ימין וכליליש זה בזה, (כנ"ל לך דף י"ז

קטו) ברחובות, מאן רחובות, דא ההוא רקיעא, דביה כל 6 ככביא כדנהרין ואיהו מבועא דמימיו לא פסקין, כד"א, * ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ואיהו רחובות, ותמן תתן קולה, עלאה ותתאה, וכלא חד.
קטז) ובגין דא אמר שלמה, * הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך וגו'.

מסורת זוהר

(א) ונהר יוצא מעדן, (בראשית ב') לעיל ב"א דף ר"א ציון א'. (ב) הכן בחוץ וגו', (משלי כו').

חלופי גרסאות: 6 ב"א כוכביא. כ ג"א דנהרין.

סאמר

הסולם

ויקרא שמה רחובות

ז"א הנעשה לקו האמצעי בבינה הוא בחינת קול פנימאה דל"א אשתמע, פנימאה נבחן משום שמסך שלו אינו ממעט כלום שמה. ולא אשתמע, משום שמסך גילוי החכמה הוא רק בזוג זרין בסוד קול ודיבור, ולא למעלה מהם כנודע.

קטו) ברחובות: שואל, מה הוא רחובות, ואומר,

זהו הרקיע שבו כל הככבים המאירים, שהוא יסוד הבינה, שבו תלוים כל המוחין דורין והנשמות הנקראים ככבים, והוא מעיין שלא יכזבו מימיו, כמו שאתה אומר, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, והוא הנטרא רחובות, ושם תתן קולה, העליונה בינה והתחתונה מלכות, והכל אחד. פירוש. אחר שאומר הכתוב, חכמות בחוץ תרונה שפירושו, שאין חכמה תתאה שהיא הנוקבא, יכולה להתגלות אלא בחוץ, דהיינו אחר הגילוי של מסך דחירק בז"א, שה"ס קול, מסיים הכתוב, ברחובות תתן קולה, שהנוקבא ז"א תתן קולה שה"ס המסך, ברחובות ביסוד הבינה, וקולה עצמה לא ישמע, (כ"ל בחקט"ו דף קל"ו ר"ה תו) וז"ש ותמן תתן קולה, שהנוקבא תתן קולה שם ביסוד הבינה, ואז עלאה ותתאה וכלא חד, שבינה והנוקבא נעשו לאחת, ובזה מיושב למה טרא לבאר הג' רחובות, אע"פ שנעתק מחוץ לבינה, (כמ"ש לעיל דף מ"ו ד"ה פירוש) כי יצחק תקן את המסך דחירק שיהיה נמתק בבחינת רחובות, כ"ל. ונמצא, סו"ה ויעתק משם הסו"ה חכמות בחוץ תרונה, דהיינו שנעתקו מפנים לחוץ, ויקרא שמה רחובות. הסו"ה, ברחובות תתן קולה. שקול הנוקבא נעשה אחד עם קול הבינה שנקראת רחובות.

קטז) ובגין דא אמר שלמה: ומשום זה אמר

שלמה, הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך וגו'. הכן בחוץ, פירושו, כמו שאמרנו בהכתוב, בחוץ תרונה, שאין החכמה מתגלה אלא אחר

שנעתקה

ד"ה ונתכאר) והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז היא מאירה גם בז"ת דבינה, ויוצאים שם ג' סוין חכמה בינה דעת. ומתוך ז"א גרם יציאת ג' סוין חב"ד בבינה, ע"כ זוכה גם הוא באותם ג' הסוין, המכונים אצלו מים אש רוח, כמ"ש כל זה לעיל (בראשית א' דף רפ"ז ר"ה הלה נפקי מהו. ע"ש) וז"ש תו בעיא לאתפשטא שרצה להתפשט ולהאיר חכמה גם בז"ת, ונפיק מהאי אתר אשא ומ"א ורוחא, דהיינו ז"א עלה למ"ן במסך דחירק שבו, וגרם יציאת ג' סוין חב"ד בבינה, והאירה בה החכמה גם בז"ת, ומכח זה יצאו ג' סוין, מ"א אשא רוחא, בז"א, ואתעביר חד קולא דנפקא לבר ואשתמע וגו' סוין אלו נעשו פרוץ אחד שהוא ז"א, הנטרא קול, שהוא יצא לחוץ ונשמע, דהיינו שיצא מבחינת ג"ר, הנטרא פנימיות, אל בחינת ו"ס הנטרא חיצונית, כי המסך דחירק עושה אותו לבחינת ו"ס, שהוא חיצונית (כ"ל לך י"ג ד"ה ונתכאר). שזה נבחן שיצא לחוץ, ואז הוא נשמע, דהיינו שמשפיע הארת חכמה. אבל בהיותו בפנימיות, דהיינו מטרם שהכריע ז"א עם הקומה היוצאת על מסך דחירק שבו, שהוא בחינת חוץ, היה אז בחשאי, דהיינו דיבור בלי קול, שה"ס חכמה בלי חסדים וע"כ לא היה נשמע, שלא נגלה ממנו שום השפעה, ובזה מתבאר הכתוב, חכמות בחוץ תרונה: חכמות, היינו ב' חכמות, חכמה עלאה וחכמה תתאה, המאירים ביחד, כ"ל בחוץ תרונה, היינו ע"י עלית ז"א למ"ן שה"ס חוץ, אז הם מושפעים ונשמעים, אבל כל עוד שהם בפנימיות אינם נשמעים, כמבואר.

ומ"ש ברוא דעלמא דאתי וכו' וכלא בחשאי דלא אשתמע לבר לעלמין, אע"פ שז"א עלה שם ומוציא ג' סוין חב"ד, וז"א נבחן לחיצוניות, כמבואר. הענין הוא, כי כל מסך לא יוכל למעט למעלה ממקום מציאותו, וע"כ נבחן (דפו"י דף קמ"א ע"ב)

הכן בחוץ, כמה דאתמר. א דכתיב בחוץ תרונה, דהא מכאן קיימא עבידא כלאתתקנא, ומדה ג לשאלה, דכתיב, כי שאל נא ד לימים ראשונים וגו', ו למקצה השמים ועד קצה השמים.

ק"ז) ועתדה בשדה לך, דא ג שדה אשר ברכו יי'. ובחר דינדע בר נש רזא הדחכמתא, ויתקין גרמיה בה, מה כתיב אחר ובנית ביתך, דא נשמתא דבר נש בגופיה, דיתתקן ויתעביד גבר שלים, ועל דא, כד חפר יצחק ועבד בירא בשלם, ולהוא ז שלם קרי ליה רחובות, וכלא כדקא יאות. זכאין אינון ח צדיקיא, דעובדיהון ט לגבי קב"ה ילקיימא עלמא. דכתיב י כי ישרים ישכנו ארץ, יא ישכינו ארץ. והא אוקמוה.

ק"ח) ויהי כי זקן יצחק. אמר רבי שמעון כתיב, ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה, האי קרא אוקמוה ואתמר. אבל ת"ת, יכ כל עובדוי דקב"ה, כלהו אינון מלין יג דקשוט, וכלא ברזא עלאה, וכל מלוי דאורייתא, כלהו יד מלי מהימנותא, ורזין עלאין, כדקא יאות. ק"ט) ות"ת, לא זכה יצחק כאברהם, דלא סמו עינוי, ולא כהו. אבל רזא עלאה טו איהו הכא, רזא דמהימנותא, טו כמה דאתמר, דכתיב ויקרא אלהים לאור יום, דא

מסורת הזהר

א) כי שאל נא, (דברים ר'). ח"א קנח. ח"ב כה. צג. רלב. ב) ולמקצה השמים, (דברים ב') ח"א קנח. ח"ב צג. קלו. ד. ריא. דלב. ת"ז חקי חי דף כ. ז"ח יתרו דף ל"ח טג שמו. ג) שדה אשר ברכו ה', (בראשית כ"ז) לעיל ב"א דף שליג ציון ב'. ד) כי ישרים וגו' (משלי ב') ח"א נה. ה) ויהי כי זקן, (בראשית כ"ז) ח"א קמב. דנח. ו) ויקרא אלקים לאור יום, (בראשית א') לעיל ב"א דף ג' ציון א'. חלופי גרסאות ז א נ"א וכתיב. כ נ"א לאתקנא. ג נ"א לשאלא. ד נ"א ליג לימים ראשונים. ט נ"א דמהימנותא ו נ"א למחוי שלים. ז נ"א שלים. ח נ"א צדיקיא. ט נ"א לגביה. י נ"א ולקיימא. יא נ"א ישכנו. יכ נ"א ליג כל. יג נ"א קשוט. יד נ"א מלין דמהימנותא. טו נ"א ל"ב איהו. טז נ"א ממה.

ויקרא שמה רחובות

הסולם

מאמר

עליה, כגיל, לשלום ההוא, שהוא מיתוק הבינה. קרא רחובות. והכל נתתקן כראוי. אשרי הם הצדיקים שמעשיהם לפני הקב"ה, הוא לקיים העולם, דהיינו לבנות ולקיים הנוקבא הנקראת עולם. שכתוב, כי ישרים ישכנו ארץ, קרי, ישכינו א"ק, שפירושו, שימשיכו השכינתא הנקראת ארץ, לתתחוניג. וכבר בארוהו.

מאמר ותכין עינוי מראות

ק"ח) ויהי כי זקן יצחק וגו': אמר רבי שמעון, כחוב, ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה. מסרא זה כבר בארוהו ולמדנו אותו. אבל בוא וראה. כל מעשיו של הקב"ה כולם הם דברי אמת, והכל בסוד עולם העליון הוא. דהיינו שכולם הם בסוד המוחין הנמשכים מבינה, וכל דברי תורה, כולם הם דברי אמונה. שה"ס הנוקבא וסודות העליונים המאירים בה כראוי.

ק"ט) ות"ח לא זכה וכו': ובוא וראה. יצחק, לא זכה כאברהם, שלא נתעוררו עינוי ולא כהו. אבל

שנעתקה מפנים לחוץ על ידי מסך דחירק שבז"א. כי מכאן, מ"א שנקרא חוץ, המלאכה, שה"ס הנוקבא, עומדת להתתקן, והדבר עומד לשאלה, דהיינו להעלות מ"ן לגלות הארת החכמה, (כנ"ל באות ק"ד) שכתוב, כי שאל נא לימים הראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים. הרי שרק בז"א הנקרא שמים נוהג שאלה, כמ"ש ולמקצה השמים עד קצה השמים.

ק"ז) ועתדה בשדה לך: היינו הנוקבא הנקראת שדה אשר ברכו ה'. כלומר, שימשיך

הארת החכמה הנוקבא. ואחר שידע סוד החכמה, ויתקן את עצמו בה, מה כתוב, אחר ובנית ביתך ביה, זהו הנשמה של האדם, שיתקנה אז בגופו, ויהיה נעשה אדם שלם.

ועל דא כד חפר וכו': ועל כן, כאשר חפר יצחק ועשה את הבאר בשלום, דהיינו

שתמתיקה בבניה, שא"ן לקליפות אחיזה בה, ועל כן ל רצו (דמרי דף קס"א ע"ב)

אברהם דאיהו נהורא דיממא, ונהורא דיליה אזיל ונהיר, ואתחקף בתכונא * דיומא. קכ) ובגין כך, מה כתיב, * ואברהם זקן בא בימים, באינן * נהורין נ דנהרין, ואיהו נ סיב, כד"א ב הולך ואור עד נכון היום, ובגין כך, ג ויקרא אלהים לאור יום. ולחשך קרא לילה, ד דא ד יצחק, ה דאיהי חשך, ואיהו אזיל לקבלא ליליא בגויה, ובג"כ, איהו כד סיב, מה כתיב, ויהי כי זקן יצחק וותכהין עיניו מראות. הכי הוא ודאי, דבעא לאתחשכא, וולאתדבקא בדרגיה וכדקא יאות.

קכא) אתא רבי אלעזר בריה, ונשיק ידוי. א"ל שפיר. אברהם נהיר, מסטרא דדרגא דיליה, יצחק אתחשך, מסטרא דדרגא דידיה, יעקב אמאי, דכתיב וועיני ישראל כבדו מזקן. א"ל הכי הוא ודאי, כבדו כתיב, ולא כהו.

מסורת הנהר

א) ואברהם זקן, (בראשית כ"ד) חיי שרה דף ל"ז ציון א"י. ב) הולך ואור, (משלי ד') ח"א נט. סכו סד. קעט. ח"ב קיד ח"ג מו. פח. קכה. קנד. ז"ח רות ע"ז טא שמב. טו שכ. ג) ויקרא, (בראשית א') ב"א דף ג' ציון ג. ד) יצחק ראייה חשך, ח"א רנב. ז"ח יתרו ל"ה טא שכה. תק"ח קסז טב שנ. ה) יהיה כי זקן, (בראשית כ"ז) ח"א קמא: רנח: ו) וחכהין, ח"א טו. רנב: רסג. ח"ב מו ח"ג צט. קצו: ז"ח יתרו ל"ה טא שכה. תק"ח קס"ז טב שד. ז) ועיני ישראל, (בראשית מ"ח) ח"א רטו. רכו: רנח: ח"ג קיט.

חלופי גרסאות: א ג"א נהרין. ב ג"א ונהרין. ג ג"א מוסיף סיב [ונהיר] כדן אויל ונהיר. ד ג"א הא. ה ג"א דאיהו. ו ג"א מוסיף ולאתדבקא בחשך. ז ג"א כדקיימא.

סאכר

הסולם

ותכהין עיניו מראות

והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז היא מאירת בשלמות. ונבחן ז"א, שנכלל מן ימין הכלול משמאל, והנוקבא, מן שמאל הנכלל מימין, ומתיחדים זב"ז. בסויה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.

סוד עליון יש כאן, סוד האמונה. כמו שלמדנו, ויקרא אלקים לאור יום, זהו אברהם, שהוא אור היום, שה"ס קו ימין, ואור שלו הולך ואור ומתחזק בתקון היום, שהוא סוד אור החסדים. ועל כן, מה כתוב, ואברהם זקן בא בימים, היינו באורות החסדים המאירים. והוא זקן, כמו שכתוב, הולך ואור עד נכון היום. ומשום זה כתוב עליו ויקרא אלקים לאור יום.

ו"ש ולחשך קרא לילה, דא יצחק ראייה חשך, כי להיותו בחינת קו שמאל שה"ס חכמה בלי חסדים, הוא נבחן לחשך, כי החכמה לא תאיר בלי התכללות מחסדים. ואיהו אזיל להקבלא ליליא בגויה, והוא הולך ונחשך, עד שיסבל לתוכו את הנוקבא. ויתקן אותה במדרגת לילה, עד שתהיה ראויה לזווג עם ז"א, שהוא יום, הכי דא ודאי דבעא לאתחשכא ולאתדבקא בדרגיה כדקא יאות, כי מטרם שנחשך לגמרי, אין סו השמאל רוצה להתדבק בסו ימין שהוא חסדים, כנ"ל, וע"כ הולך ונחשך, עד שנחשך לגמרי לעת זקנותו כי אז מתדבק בחסדים ומקבל שלמותו ויכול להאיר. (כנ"ל ב"א דף רצ"ד ד"ה רבי ע"ש).

כ) ולחשך קרא לילה: זהו יצחק שהוא חשך והוא הולך ונחשך, כדי לקבל הלילה בתוכו. ועל כן, כשנעשה זקן מה כתוב, ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, כי נחשך לגמרי, כן הוא ודאי, שהוא צריך להיות נחשך לגמרי, ולהתדבק במדרגתו כראוי.

פירושו. יום ה"ס ז"א ולילה ה"ס הנוקבא. ומשורשם, נבחן ז"א שכולו מן ימין, והנוקבא נבתנת כולה מן שמאל ונודע שכו שמאל ה"ס חכמה בלי חסדים, שאינה יכולה להאיר, בלי התכללות מחסדים, ועל כן נבחן אז לחשך. גם נחבאר לעיל (ב"א דף רצ"ד ד"ה רבי) שכו שמאל הוא במחלוקת עם סו הימין, ואינו רוצה בשום פנים להכלל מחסדים, עד שבא קו אמצעי שה"ס קומת החסדים היוצאת על מסך דחירס הממעט לכו שמאל, ואז הוא מכריע ביניהם. (דפו"י דף קמ"א ע"ב י" קמ"ב ע"א)

קכא) אתא רבי אלעזר וכו': בא רבי אלעזר בנו ונשק ידיו. אמר לו יפה הוא, אברהם מאיר מצד המדרגה שלו, יצחק נחשך מצד המדרגה שלו, אבל יעקב למה נחשך, שכתוב, ועיני ישראל כבדו מזקן אמר לו, ודא שכן

מזקן כתיב, ולא ה' מזקנו, אלא מזקן, מזקן דיצחק, מההוא סטרא כבדו. לא יוכל לראות, לאסתכלא כדקא חזי, אבל לא כהו. אבל יצחק, כהו ודאי מכל וכל, ואתעביד כחשך, דהא כדין אתאחיד ביה לילה, ואתקיים ולחשך קרא לילה. קכב) * ויקרא את עשו בנו הגדול, דאתכלל מסטריה דדינא נ קשיא בויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. רבי אלעזר פתח ואמר, נ אשרי אדם עוז לו בכ' וגו', זכאה ב'נ, י דאתתקף ביה בקב"ה וישוי תוקפיה ביה.

קכג) יכול כחנניה מישאל ועזריה, דאתתקפו ואמרו, ה' הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין, יכול ל' לשזכותנא מגו אתון נורא יקידתא ומן ידך מלכא ישויב. ת"ח, דאי לא ישויב, ולא ה' אתקיים עלייהו קב"ה, אשתכח ושמיה דקב"ה, דלא יתקדש בעינייהו דכלא, כמה דאמרו. אלא, כיון דידעו דלא אמרו כדקא יאות, אהדרו ואמרו, והן לא ידיע להוי קך מלכא וגו'. בין ישויב בין לא ישויב ידיע להוי קך מלכא וגו'. וותנינן דמדה ה' אודע להו יחזקאל, ושמעו וקבילו מניה, דקב"ה לא ה' אתקיים עלייהו, בגין דיקבלון אגרא. וכדין אהדרו ואמרו, והן לא ידיע להוי קך מלכא וגו'. קכד) אלא לא יתתקף ב'נ, דיימא קב"ה י' ישזבינני, או איהו עביד לי כך י' וכך, אבל ישוי תוקפיה ביה בקב"ה, דיסייע ליה, יכ כד איהו י' אשתדל

מסורת הזהר

א) ויקרא את עשו, ח"ב קפח: ב) ויאמר הנה נא זקנתי, (בראשית כ"ז). ג) אשרי אדם, (תהלים ס"ד). לך דף ק"ט ציון ב"י. ד) דאתתקף ביה בקב"ה, ח"ב ככ. קסו: ה) הן איתי, (דניאל ג'). ו) והן לא ידיע, (דניאל ג'). חלופי גרסאות: א' ב"א מוקנתו. ב' ב"א מוסיף חשך וכלא כדקא יאות אתעביד חשך דהא (אה"ל). ג' ב"א קשייא. ד' ב"א לשיזבוחא וגו'. ה' ב"א יתקיים. ו' ב"א שמא. ז' ב"א ותני. ח' ב"א אודעו ליה ליתחזקאל. ט' ב"א יתקיים. י' ב"א ישזבינני. י"א ב"א ליב וכך. יב' ב"א ליב כד איהו אשתדל. יג' ב"א משחרל (אה"ל).

ויקרא—לא ידעתי יום מותי

הספולם

פאטר

הבטחון, על דרך שאמרו חנניה מישאל ועזריה, שבטחו ואמרו, הן איתי אלהנא וגו' דהיינו שבטחו. שהקב"ה יצילם בודאי מכבשן האש, ואמר שאינו כן, אלא בוא וראה, אם לא יצילם ולא יתיחד עליהם הקב"ה, נמצא שלא יתקדש שמו של הקב"ה בעיני כל, כמו שאמרו. אלא אחר שידעו שלא אמרו כראוי, חזרו ואמרו, והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו' דהיינו שאמרו, בין שיציל ובין שלא יציל יהיה ידוע לך שלא נשתחוה לצלם.

שכן הוא, כמו שאמרתי, שהרי כבדו כתוב ולא כהו כמו ביצחק מזקן כתוב, ולא מזקנו. אלא מזקן פירושו מזקן של יצחק. להיותו כלול הן מאברהם והן מיצחק, ולכן מאותו הצד של יצחק, כבדו עיניו. לא יוכל לראות היינו לראות כראוי אבל לא כהו עיניו לגמרי. אבל יצחק, ודאי שכהו עיניו מכל וכל, ונעשה חשך, כי אז נאחו בו לילה, שחיא הנקבא, ונתקיים ולחשך קרא לילה. כמו שנתבאר זה לעיל בדיבור הסמוך ע"ש.

מאמר ויקרא—לא ידעתי יום מותי

ותנינן דמל"ה וכו': ולמדנו שדבר זה הודיע להם יחזקאל, ושמעו והאמינו לו, אשר הקב"ה לא יתיחד עליהם, ולא יצילם, ואמר להם זאת, כדי שימסרו נפשם ויטבלו שכר. ואז חזרו ואמרו, והן לא ידיע להוי לך וגו' לא נסגוד. סכד) אלא לא יתתקף וכו': אלא לא יבטח אדם ויאמר, הקב"ה יצילנו, או הקב"ה יעשה

לכב) ויקרא את עשו וגו': היינו שנכלל מדין הקשה שהוא בחינת עשו, ועל כן קרא את עשו. ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. ר' אלעזר פתח ואמר אשרי אדם עוז לו בכ' וגו'. אשרי האדם שמתחזק בהקב"ה, ושם מבטחו בו.

סכג) יכול כחנניה וכו': אפשר לפרש את (דמרי דף קמ"ב ע"א)

באינון פקודין דאורייתא, וולמיהך בארח קשוט, נדכיון דאתי ב"נ לאתדכאה, מסייעין ליה ודאי, ובדא יתתקף ביה בקב"ה, דאיהו יסייע ליה, ויתתקף ביה, דלא ישוי תוקפיה באחרא, ובג"כ עוז לו בך. מסלות בלבבם, דיעביד נ לביה כדקא יאות, בלא הרהורא אחרא, אלא כהאי מסלה, דאיהי מתיישבא, לאעברא בכל אתר דאצטריך, הכי נמי.

קכה) ד"א אשרי אדם עוז לו בך, עוז: כד"א * י"י עוז לעמו יתן, בגין דאצטריך ליה לב"נ, דיתעסק ב באורייתא פ לשמיה דקב"ה, דכל מאן דאתעסק באורייתא, ולא אשתדל לשמה, טב ליה דלא ד אתברי. מסלות בלבבם, מאי מסלות פ בלבבם, כד"א ג סולו לרוכב בערבות ביה שמו. פ דא היא אורייתא, דאיהו אשתדל י בה, לארמא ליה לקב"ה, ולמעבד ליה חטיבא בעלמא.

קכו) ת"ח, יעקב כל עובדיו הוו לשמא דקב"ה, ובגין כך, קב"ה הוה עמיה תדיר, דלא אעדי י מניה שכינתא, דהא בשעתא דקרא ליה יצחק, לעשו בריה, יעקב לא הוה תמן, ושכינתא אודעת ילה לרבקה, י ורבקה אודעת י ליה ליעקב. קכז) רבי יוסי אמר, תא חזי, ידאי ח"ו בההוא זמנא יתברך עשו, לא

מסורת הזוהר

א) ה' עוז לעמו יתן, (תהלים כ"ט) ח"א ר"ח. ח"ב נח. צד. רלה. ח"ג יג. ב) אורייתא, הקסח"ו דף קפ"ד ציון ג', ג) סולו לרוכב, (תהלים ס"ח) ח"ב קסח. ד) ורבקה-ליעקב, ח"ג צ"ט: חלופי גרסאות: א) נ"א ל"ג ולמיהך בארח קשוט. ב) נ"א דכד אתי. ג) נ"א לבא. ד) נ"א דאיצטריך. ה) נ"א לשמא. ו) נ"א דיתעסק. ז) נ"א יחברי. ח) נ"א ל"ג בלבבם. ט) נ"א דהא. י) נ"א דהתיא. י"א) נ"א דהתיא (אח"ל). י"ב) נ"א ביה. י"ג) נ"א מיניא. י"ד) נ"א ליה. י"ה) נ"א ל"ג א"י.

ויקרא—לא ידעתי יום מותי

הסולם

סאמר

מחו מסלות בלבבם, הוא כמו שאתה אומר, סולו לרוכב בערבות ביה שמו. שפירושו לרומם לרוכב בערבות. וכן מסלות בלבבם, שירושו, שאותה התורה שהוא עוסק בה, הויה כוננו לרומם את הקב"ה, ולעשותו מכובד וחשוב בעולם. כלומר, שהכהוב משמיענו פירושו של תורה לשמה, שהוא מסלות בלבבם, דהיינו, שיכוון בלבבו, שבעסק תורתו ימשיך שפע הדעת לו ולכל העולם. כדי ששמו של הקב"ה יתגדל בעולם, רמ"ש ומלאה הארץ דעה את ה' וגו', ואז יקוים, והיה ח' למלך על כל הארץ וגו'.

קכו) ת"ח יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, כל מעשיו היו לשם הקב"ה, ומשום זה היה הקב"ה עמו תמיד, שלא פ"ה ממנו השכינה. כי בשעה שקרא יצחק לעשו בנו, לא היה שם יעקב. והשכינה הודיעה לרבקה, ורבקה הודיעה ליעקב.

קכז) רבי יוסי אמר וכו': רי"א בוא וראה. אם

יעשה לי כך וכך, אלא ישים מבטחו בהקב"ה שיעזור לו כמו שצריך, כאשר ישתדל במצות התורה, וישתדל ללכת בדרך האמת, וכיון שאדם בא לטהר עוזרים אותו בודאי, ובזה יבטח בהקב"ה, שהוא יעזור אותו, ויבטח בו ולא ישים מבטחו באחר זולתו ועל זה כתוב, עוז לו בך. מסלות בלבבם: שירושו, שיעשה את לבו כראוי שלא יבא בו הרהור זר אלא כאותה מסילח המתוסנת לעבור בה, לכל מקום שצריכים, חן לימין ותן לשמאל, וכן יהיה לבו. כלומר, שבין אם הקב"ה יעשה עמו טובה או להיפך, יהיה לבו מוכן ומתוקן. שלא ירהר אחר הקב"ה בשום פנים שבעולם.

קכה) ד"א אשרי אדם עוז לו בך, עוז, הוא כמו שאתה אומר ח' עוז לעמו יתן, שפירושו תורה. עוז לו בך, שירושו, שהאדם צריך לעסוק בתורה לשמו של הקב"ה. דהיינו השכינה שנקראת שם. כי כל מי שעוסק בתורה ואינו משתדל לשמה, טוב לו שלא היה נברא. מסלות בלבבם, (דפו"י דף קפ"ב ע"א)

ישלוט יעקב לעלמין. אלא מעם קב"ה הוה, וכלא באתריה אתא, כדקא חזי. * תא חזי, * ורבקה אוהבת את יעקב כתיב, והא אתמר. ובג"כ, שדרת בגיניה דיעקב, * הנה שמעתי את אביך * מדבר אל עשו אחיך לאמר. (כח) * ועתה בני שמע בקולי וגו'. בהווא * זמנא, ערב פסח הוה, ובעי יצר הרע לאתבערא ולשלטאה סיהרא. רזא * דמהימנותא. וע"ד עבדת תרי תבשילין.

קכט) ד רבי יהודה אמר, רמז הכא, דזמינין בנוי דיעקב, לקרבא * שני שעירים, חד ליי, וחד לעזאזל ביומא דכפורי. * ובג"כ, קריבת שני * גדיי עזים, חד בגין דרגא דלעילא, וחד בגין לכפיא דרגיה דעשו, * דלא ישלוט עליה דיעקב, וע"ד שני גדיי עזים, ומתרוייהו טעים יצחק * ואכיל.

מסורת הזהר

(א) ורבקה אוהבת, (בראשית כ"ח) ב) הנה שמעתי, (בראשית כ"ז) ג) ועתה בני, (בראשית כ"ז) ד) שני שעירים חר לה' וחד לעזאזל, ח"א קלת ח"ב קסה. ח"ג כה. סב. צ. קא: רמת. ח) ובניב קריבת—חד בגין—וחד בגין בוי. ח"א קלת, קלט: קמה.

חלוסי גרסאות: א) נ"א ות"ה. ב) נ"א מדבר וגו' נ"א וימנא. ד) נ"א מוסיף והאמר לו אמו עלי קללך בני א"ר יהודה [אבא אח"ל] אמר ליה אפיה אדם חב אפיה אחלטייא כר"א ארורה האדמה [בעבורך] ובג"כ אמר [אתמר אח"ל] עלי קללך בני רבי יהודה (תרמ"ק). ה) נ"א שעירים. ז) נ"א ולא. ז) נ"א ואל.

ויקרא—לא ידעתי יום מותי

הסולם

סאמר

הוא רב. כי בימין נמצאים שניהם בקדושה והם סוד פסח וחגיגה הנקריים בפסח שהוא סוד קו הימין. שאפילו הארת השמאל שה"ס פסח הוא ג"כ בקדושה. אבל בשמאל רק החסדים שבימין הם בקדושה. אבל הארת השמאל הוא ניתן לס"א שכוה מכניעים את הס"א, וה"ס ב' השעירים חטאת ועזאזל, שביום הכפורים, אשר רק החסדים שבימין, שה"ס שעיר החטאת הוא בקדושה, אבל הארת השמאל אינו בקדושה שהוא השעיר לעזאזל.

וזהו הפלוגתא של ר' יוסי ורבי יהודה. רבי יוסי אמר, שאלו ב' גדיי עזים שעשתה רבקה, הם היו בבחינת ב' תבשילים ימין ושמאל שבקו ימין, וז"ש בהווא זמנא ערב פסח הוה, שאז מתקנים את הב' תבשילים ימין ושמאל שניהם בקדושה, אחד, ובעי יצה"ר לאתבערא מעולם, שהוא בכח הארת החכמה שבשמאל שהוא כנגד קרבן פסח, כי הארת החכמה מכלה ומשבית הס"א מן העולם. ואחד ולשלמאה סיהרא רזא דמדימנותא, שהוא בכח הארת החסדים שבימין, שהוא כנגד קרבן חגיגה, שאחר שהשכינה, שנקראת לכנה, ואמונה, משגת החסדים מימין, יש לה כח לשלוט בעולם. ורבי יהודה

חס ושלום, היה עשו מתברך באותו זמן, לא היה שולט עוד יעקב לעולם. והיה נשאר ח"ו חמדי בגלות, אלא מעם הקב"ה היה שיתברך יעקב, והכל על מקומו בא כראוי. בוא וראה, ורבקה אוהבת את יעקב כתוב, והוא נתבאר, ועל כן שלחה אחר יעקב ואמרה לו, הנה שמעתי וגו'. קכח) ועתה בני שמע בכולי וגו': אותו זמן ערב פסח היה, ויצר הרע היה צריך להתבער מן העולם, והלבנה היתה צריכה לשלוט. שהיא סוד האמונה, והיינו הנוקבא, ועל כן עשתה שני תבשילים. רבי יהודה אמר, מרמז כאן, שבניו של יעקב עתידים להקריב ביום הכפורים שני שעירים, אחד לה' ואחד לעזאזל, ועל כן הקריבה רבקה שני גדיי עזים, אחד בשביל המדרגה של מעלה, ואחד בשביל להכניע מדרגת עשו, שלא ישלוט על יעקב, ועל כן, היו שני גדיי עזים, ומשניהם טעים יצחק ואכל.

פירוש. כי שלמות המוחין הם התכללות הימין והשמאל על ידי קו אמצעי (כגיל דף ג"כ ד"ה פירוש) שאז ההסדים שבימין כלולים מהארת החכמה שבשמאל. והארת החכמה שבשמאל כלולה מן החסדים שבימין, וה"ס ב' תבשילים, חכמה וחסדים, וההפרש בין ב' שבימין לב' שבשמאל, (דמו"י דף קמ"ב ע"א * קמ"ב ע"ב)

קלף איבא לו יין וישת, ויבא לו יין, רמז (ה) 6 רמיו, נ מאתר רחיק קריב
 נ ליה. נ רבי אלעזר אמר, רמז, מההוא יין דכל ד תדו אשתכח ביה, ה בגין
 לחדתא ליה ד גחק, דבעי ו חדוה, כדקא בעיין ו חדוה, לחדתא סטרא
 ס דליואי, ועל דא ויבא לו יין וישת.

קלא) נ ותקח רבקה את בגדי עשו ט וגו', י אלין אינון לבושין ד דרווח עשו
 מנמרוד, י ואלין הוילבושי יקר, י דהו מן אדם הראשון, ואתו
 לידא דנמרוד, י ובהו הוה י צד צידה, נמרוד, דכתיב ו הוא היה גבור ציד

מסורת הזהר

דרך אמת

(א) ויבא לו יין וישת, (בראשית כיו) ח"ג ק. קפט.
 רנה: ז"ח שה"ש ס"ד טג שטו. ב) מאתר רחיק, ח"ג קפט. רנה: ז"ח שה"ש ס"ד טג שיד. ג) ותקח רבקה,
 (בראשית כיו) ח"א רכה: ח"ב קיב: ד) דרווח עשו מנמרוד, ח"ב לט. ת"ז חקי ג"ט דף צג. ה) לבושי
 יקר, ח"א ב. עג: רכה: ח"ב לט: רכט: ח"ג רטא. ת"ז חקי ג"ט צג. ו) לבושי יקר דרוו מן אדה"ר,
 ח"א עג: רכה: ח"ב לט: ראו: רכה: ת"ז חקי ג"ט צג. ז) הוא היה גבור ציד, (בראשית י) ח"א עג: קלטו
 חלופי גרסאות: א) ג"א ליג רמיו. ב) ג"א מוסיף ליה מהחזא אתר דעשו. ג) ג"א אמר ר"א (ד"א). ד) ג"א חד (ד"ק)
 ט) ג"א ל"ג בגין. ו) ג"א חדוה. ונ"א חדוה. ז) ג"א חדוה. ונ"א חדוה. ח) ג"א דיליה. ונ"א דלגואי
 דיליה. ט) ג"א מוסיף בגח הגדול החמודות אשר אחה בבית וגו'. י) ג"א מן אלין עד ואלין ליג (אח"ל). יא) ג"א ואלין
 יכ) ג"א חוה. יג) ג"א ובהחזא. יד) ג"א נמרוד צד צידא.

ויקרא—לא ידעתו יום פותו

הכולם

מאמר

המשמח אלקים ואנשים, (כנ"ל פרשת נח דף ס"ד
 ד"ה פירוש ע"ש) וקו אמצעי מכונה רחוק לחיותו
 הנושא למסך דחירק המוציא קומת ויק והוא
 רחוק מג"ר. (כנ"ל וירא דף ס"ז ד"ה חוה אמרו ע"ש)
 וז"ש רמז רמיו מאתר רחיק קריב ליה, דהיינו
 שחביא חייך, אחר יציאת קו אמצעי על מסך
 דחירק, הנבחה למקום רחוק, שאז נתתקן על ידו
 לייך המשמח אלקים ואנשים, ואין פחד מאחיות
 הדינים, ומח שמכנה אותו בשם מקום, הוא
 משום, שג' נקודות חולם שורק חירק מכונים
 תלת דוכתי (לעיל ב"א דף י"ט אות י"ב).

רבי אלעזר וכו': ר"א, הוא רמז, שהביא לו
 מאותו היין ששמחה שלמה נמצא בו, דהיינו
 יין המשמח אלקים ואנשים כנ"ל בדבור הסמוך ע"ש, כדי לשמח
 את יצחק, שהוא צריך שמחה כמו שצריכים שמחה
 לשמח את הצד של הלויים, דהיינו הצד שמאל, כי
 להיות הדינים נאחזים בצד שמאל ע"כ שורה בו עצב, וצריכים
 לשמח כל הנמשכים ממנו, שהם הלויים וכן יצחק, ועל כן
 ויבא לו יין וישת.

מאמר בגרי עשו החמודות

קלא) ותקח רבקה את בגדי וגו': אלו הם
 הלבושים שעשו הרויחם מנמרוד.
 ואלו היו לבושי יקר מן אדם הראשון ובאו לידו
 של

יתורה אמר שאלו ב' גדיי עזים שעשתה רבקה
 היו בכחינת ימין ושמאל שבקו שמאל וז"ש,
 רמז הכא דומיניו בנוי דיעקב וכו' חד להי
 וחד לעזאזל ביומא דכפורי, דחיינו ימין
 ושמאל שבשמאל, שהשמאל נשלח לס"א, לעזאזל,
 ובוה מכניעים אותה, וז"ש, חד בנין דרנא
 דלעילא, דהיינו להמשיך החסדים של מעלה
 שבכינה, שהוא כנגד השעיר לחטאת, וחד
 בגין לכפייא דרגיה דעשו, דלא ישלוט עליה
 דיעקב דהיינו כנגד השעיר לעזאזל, שהוא
 להכניע הס"א. אבל עם כל זה לא היה הארת
 השמאל שבכאן נשלח לס"א כמו העזאזל, אלא
 ומתרוייהו טעים יצחק, דהיינו אפילו מהגדי
 עזים של הארת השמאל, והוא מטעם שקדושת
 יצחק שגבה מאד, והחזיר גם השמאל שבשמאל
 למדרגת הקדושה.

קל) ויבא לו יין וישת: כתוב, ויבא לו יין,
 ולא, ויגש לו יין, רמז מרמז בזה, שממקום
 רחוק הגיש לו היין, פירוש הארת השמאל
 מכונה יין, ומטרם הכרעת קו אמצעי, כשהארתו
 נמשך ממעלה למטה נבחן לייך המשכר, שממנו
 נמשכים כל הדינים, אלא אחר יציאת קו האמצעי
 המיוחד ימין ושמאל זה בזה, אז נבחן לייך
 (דמ"ו דף ק"ב ע"ב)

לפני י"י וגו', ועשו נפק לחקלא, ואגח ביה קרבא בנמרוד, וקטל ליה, א ונסב נ אלין לבושיין מניה, הה"ד * ויבא עשו מן השדה והוא עיף, ואוקמוה, כתיב הכא והוא עיף, וכתיב התם * כי עיפה נפשי להורגים.

קלב) ועשו הוה סליק לון לאינן לבושיין, לגבה דרבקה, י ג ובהו הוה נפיק וצד י צידה, וההוא יומא לא נטל לון, ונפק לחקלא, ואתעכב תמן. וכד הוה לביש לון עשו, לא הוה סלקין ריחין כלל, ה כיון י דלביש לון יעקב, כדין הו תבת אבדה לאתרה, וסליקו ריחין, ז בגין י דשופריה דיעקב, ו (שופריה דאדם הוה. ובג"כ אהדרו בההיא שעתא לאתרייהו, וסליקו ריחין.

קלג) אמר רבי יוסי, שופריה דיעקב ה דאיהו ז ש שופריה דאדם י איך אפשר, והא תנינן, יא תפוח עקבו יכ דאדם הראשון, מכהה גלגל חמה, יג ואי תימא דכך הוה יעקב. א"ל רבי אלעזר, ודאי הכי הוה, בקדמיתא עד לא חב אדם הראשון, ה לא הוה יכלין כל בריין לאסתכלא בשופריה, כיון דחטא, אשתני שופריה, יד ונתמאך רומיה, ט ואתעביד בר מאה אמינן. ות"ת, שופריה דאדם

דרך אמת

מסורת הזחר

א) לא קאמר כעין שופריה אלא שופריה היינו להתלגלג (בראשית כ"ה). ב) כי עיפה, (ירמיה ד'). כ) כדליתא כתיקונים לו. ג) כראשית ל"ג כ. ג) ובהו-צד, ח"א עגו ד) דלביש לון יעקב-סליקו ריחין, ח"ב לטו ז"ח שח"ש ס"ה טא שמר. ה) תבת אבדה לאתרה, ז"ח שח"ש ס"ה טא שמר. ו) דשופריה דיעקב שופריה דאדם, ח"א לח: רכב. ח"ג פג: ה) לא הוה יכלין-לאסתכלא, ח"ג פג: ט) ואתעביד בר מאה, ב"ב דף קס"ב ציון א"י

חלופי גרסאות: א ג"א ונסיב. ב ג"א אינון. ג ג"א ובהוה. ד ג"א צירא. ה ג"א ל"ג כיון דלביש לון יעקב. ו ג"א חב לבושיה לאתריה. ז ג"א ל"ג מן בגין עד אמר. ח ג"א הוא. וניא הוה. וניא דהוה (אה"ל). ט ג"א שופרא (אה"ל). י ג"א ל"ג איך אפשר. וניא ח"ך (אה"ל). יא ג"א דתפוח (אה"ל). יב ג"א של אדם. יג ג"א א"י. יד ג"א ונתמך.

סאמר

הסולם

בגדי עשו החסודות

של נמרוד, ובהם היה נמרוד צד ציד, שכתוב בו, הוא היה גבור ציד לפני ה' וגו' כי בשעה שלבש אותם היו מתקבצים לו כל בהמות חיות ועופות ונופלים לפניו. כמ"ש בב"ר.

זכר הוה לביש וכו': וכשלבשם עשו לא היו מעלים ריח כלל, אלא כשלבשם יעקב אז חזרה האבדה למקומה, שחזרו לבחינת אדם הראשון, כי יפיו של יעקב, יפיו של אדם הראשון היה, ועל כן חזרו באותה שעה למקומם והעלו ריחות. קלג) אמר רבי יוסי וכו': אר"י, אתה אופר, שיפיו של יעקב, היא יפיו של אדם הראשון, איך אפשר זה, והרי למדנו, תפוח עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה, וכי תאמר שגם יעקב היה כך.

א"ל רבי אלעזר וכו': והשיב לו ר"א, ודאי שכך היה בתחילה, מטרם שחטא אדם הראשון, ששום בריה לא יכלה אז להסתכל

ועשו נפק לחקלא וכו': ועשו יצא השדה ועשה עמו מלחמה, עם נמרוד, והרגו, ולקח אלו הלבושים ממנו. וז"ש, ויבא עשו מן השדה והוא עיף, ובארורה, כתוב כאן, והוא עיף, וכתוב שם, כי עיפה נפשי להורגים, ולמדים גזרה שוה מה עיף הנאמר שם הוא רציחה, אף עיף הנאמר כאן הוא רציחה, כי רצח את נמרוד.

קלב) ועשו הוה סליק וכו': ועשו היה מסתיר אותם הלבושים אצל רבקה, ובהם היה יוצא וצד ציד, ואותו היום ששלחו יצחק כרי שיקבל הברכות, לא לקח אותם, ויצא השדה ועל בן התאחר שם, פירוש, כי מאחר שלא התגבש

הראשון, רזא איהו, דמהימנותא עלאה תליא כההוא שופרא, ובג"כ, * ויהי נעם יי' אלהינו עלינו. וכתוב ב לחזות בנועם יי', ודא הוא שופריה דיעקב ודאי, וכלא רזא עלאה איהו.

קלד) ג וירח את ריח בגדיו ויברכהו. ת"ה, וירח את ריח כ י הבגדים לא כתיב, אלא ג ריח בגדיו, כד"א ה עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. ד ד"א וירח את ריח בגדיו ויברכהו. י דכיון דאלביש לון ה יעקב, סליקו ריחין ו בההיא שעתא, י ועד ז דלא ארח ה ריחין ט דלבושיה, לא ברכיה, דהא כדן י ידע יא דאתחזי הוא יכ לאתברכא, דאי לא יג אתחזי לאתברכא, לא סליקו כל הני ריחין יד קדישין בהדיה, הה"ד וירח את ריח בגדיו ויברכהו.

קלה) ה ויאמר ראה ריח בני ט כריח שדה אשר ברכו יי'. ויאמר: מלה סתים הוא. אית דאמרי טו שכינתא הות, ואית דאמרי יצחק הוה. כריח י" שדה

מסורת הוהר

א) ויהי נעם, (תחלים צי) ח"א קצה ח"ב לאו ז"ח רות ט"ב טר שכט, צ"ח טא שמה, טב שכט. ב) לחזות בנועם. (תחלים כ"ז) ח"א רית. ריט. ח"ב יא. גז: טג. רכט: רמה. ח"ג קצא: קצבו ג) וירח את ריח, (בראשית כ"ז). ח"א רכז ח"ב לטו: רח: ח"ג ק. ז"ח שה"ש ס"ה טא שכט. ד) הבגדים—אלא כנדיו, ח"א רכז: ח"ב לט. ז"ח שה"ש ס"ה טא שמה. ה) עומה אור, (תחלים ק"ד) ת"ז חקי י"ט לט. ז"ח רות צ"ז טא שמ, ב"א דף ר"ט ציון ג'. ו) דכיון—לון יעקב, לעיל דף ג"ז ציון ד'. ז) עד דלא ארח—לא ברכיה, ח"א רכז: ז"ח שה"ש ס"ה טא שלא. ח) ויאמר ראה, (בראשית כ"ז) ח"א רכז: ח"ב לטו. קצבו ח"ג טד. ט) כריח שדה, ז"ח שה"ש ס"ה טא שמה, ב"א דף שליג ציון ב' ושי"ג. י) ויאמר מלה סתים הוא, וירא דף ט"ה ציון א'. יא) שדה, ח"א לו. קכב: קכח: קכט. רכז: רנה. רמט: ח"ב לטו רית. ח"ג טד. ז"ח שה"ש ס"ה טא שדה, רות ט"ה טג שלו.

חלופי גרסאות: א ב"א חלייא. כ ג"א בגדים. ג ג"א מוסיף אח ריח. ד ג"א דא חוא. ו ג"א מוסיף ד"א דא הוא (אה"ל). ח ג"א ל"ג יעקב. ו ג"א בההוא. ז ג"א דארת. ח ג"א ריחא. ט ג"א דלבישין. י ג"א מוסיף לא ידע יא ג"א דחוי. יכ ג"א לברכא. יג ג"א חוי. יד ג"א ל"ג קדישין. טו ג"א דשכינתא הות.

מאמר

הסוף

בגדיו עשו החמודות

ביפיו, אבל אחר שחטא, נשתנה יפיו, ונתמעט קומתו, ונעשה בקומת מאה אמה. אבל מקודם החטא היה קומתו מן הארץ עד לרקיע. ויוספו של יעקב היה כיוספו של אדם הראשון שלאחר החטא. ובוא וראה יפיו של אדם הראשון, הוא סוד, שאמונה העליונה שהיא בינה, תלויה באותו יוסף, כלומר שוכה באור הבינה, ומשם השיג היוסוף וע"כ אומר הכתוב, ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, כי אור הבינה מכונה נועם, וכתוב לחזות בנועם ה'. וזה הוא יפיו של יעקב ודאי, דהיינו שגם הוא זכה לאור הבינה כאדם הראשון, והכל הוא סוד עליון.

שח"ט קו אמצעי, והוא מבביל את הארת החכמה שתאיר בסוד ריח, דהיינו ממטה למעלה (כנ"ל בג"כ דף פ"ג ד"ה דהא) וע"כ אומר הכתוב ריח בגדיו דהיינו אחר שלבשם יעקב, שהוא קו אמצעי, אבל מטרם שלבשם לא הכלו ריח. ד"א וירח את ריח וגו': כיון שלבשם יעקב העלו ריחות באותה שעה. וכל עוד שיצחק לא הריח את ריח הלבושים לא ברכו, כי אז, כשהעלו ריח, ידע שהוא ראוי להתברך, כי אם לא היה ראוי להתברך לא עלו כל אלו ריחות הקדושים עמו, וזהו שכתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו.

קלה) ויאמר ראה ריח וגו': ויאמר, היא מלה סתומה, שאינו ידוע מי הוא האומר, יש אומרים שהשכינה היתה האומר, ויש אומרים שיצחק היה האומר, כריח שדה אשר ברכו ה', שואל

קלד) וירח את ריח בגדיו ויברכהו: בוא וראה וירח את ריח הבגדים לא כתב, אלא ריח בגדיו, והוא כמו שאתה אומר, עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. פירוש. מקרא זה נאמר על ז"א, (כנ"ל לך ק"ו ד"ה בעי ע"ש) (דפ"י דף קמ"ב ע"ב)

אשר ברכו יי, ^ה מאן שדה, * דא שדה דתפוחים. שדה דאבהן עלאין ^י סמיכו ליה ^ג ומתקנין ליה.

קלו) ^י ויתן לך האלהים מטל ^ד השמים ^ז ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש. אמר רבי אבא, האי קרא אוקמוה, ^ט אבל ותיח, ^י שיר המעלות אל יי בצרתה לי קראתי ויענני. כמה שירין ותושבחה, אמר דוד מלכא קמי ^י סביה, וכלא בגין ^ט לאתקנא דרגיה, ^ט ולמעבד ליה שמא, כד"א ^ה ויעש דוד שם, ושירתא דא ^י אמר כד ^ה חמא עובדא דא ^י ליעקב.

קלו) רבי אלעזר אמר, יעקב אמר שירתא ^י דא ^י בשעתא דאמר ליה אבוי, ^י גשה נא ואמשך בני ^י האתה זה בני עשו אם לא, ^{טו} כדין ^{טו} הוה ^י יעקב בעאקו סגי, דדחיל דאבוי ידע ליה, ^י ואשתמודע קמיה: מה כתוב ^י ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות ^י ויברכהו. כדין אמר, ^ט אל יי בצרתה לי קראתי ויענני.

קלו) ^י יי הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה, דא ^י הוא

מסורת הזוהר

(א) דא שדה תפוחים, ח"א רכו: רמט: ח"ג סד. ז"ח רוח ס"ה טג שלו. ב) ויתן לך, הקסח"ז דף קצ"ו ציון א ח"ב ט. ח"ג רצב, ז"ח תשא מ"ה טא שנא. ג) ומשמני הארץ, ח"ג ע. ועיי' כציון הקודם. ד) שיר המעלות, (החלים ק"כ) ח"א קטנ. ה) ויעש דוד, (שמואל ב' ח) וירא דף ק"ל ציון וי. ו) גשה, (בראשית כ"ז). ז) האתה זה בני, ח"א קמו. ח) ולא הכירו, (בראשית כ"ז. ט) אל ה' בצרתה, לעיל ציון ז. י) ה' הצילה, (החלים ק"כ).

חלושי גרסאות: א) ג"א ל"ג מאן שדה. ב) ג"א חמירי. ונ"א חמירו. ונ"א סמכין. ג) ג"א ומתקנן. ד) ג"א חשמים ונוי. ט) ג"א סתח ר' אבא ואמר ול"ג אבל ת"ח. ונ"א מוסיף ת"ח סתח ואמר. ז) ג"א קב"ה, ושירחא דא אמר כד חמא ליה ליעקב עובדא דא וכלא (אה"ל). ח) ג"א לאתקנא. ט) ג"א ולעשות לו שם. י) ג"א מוסיף אמר ליה. יא) ג"א מוסיף חמא ליה. יב) ג"א דיעקב. יג) ג"א מוסיף דא עם אביו. יד) ג"א מוסיף דהא. טו) ג"א בגין ונ"א ל"ג כדין. טז) ג"א דהוה. יז) ג"א ואשתמודעא. יח) ג"א ל"ג ויברכהו. יט) ג"א הוה.

בצרתה לי קראתי ויענני

הסולם

מאמר

וגו', כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקב"ה, והכל כדי לתקן מדרגתו שהי' הנוקבא ולעשות לו שם, דהיינו לחמשיך לה מוחין, כמו שאתה אומר, ויעש דוד שם, ושירה זו אמר, כשראה מעשה זו של יעקב, כלומר כשראה שיעקב נענה וקבל הברכות, אמר שירה זו. בצרתה לי קראתי ויענני, ולולא קבל יעקב הברכות, שהי' המוחין השלמים לבנין הנוקבא, לא היה דוד יכול לעשות לה שם.

קלו) רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, יעקב אמר שירה זו, בשעה שאמר לו אביו, גשה נא ואמשך בני וגו', היה אז יעקב בצרח גדולה, שהיה מתירא שאביו ידע אותו, ויהיה נכר לפניו מה כתוב, ולא הכירו וגו', אז אמר אל ה', בצרתה לי קראתי ויענני.

קלו) ה' הצילה נפשי משפת שקר וגו': זה

שואל, איזה שדה הוא, ואומר, זה הוא שדה של תפוחים, דהיינו הנוקבא הנקראת. חקל תפוחין כרישין הוא שדה, אשר אבות העליונים, שהם חגי'ת דו"א, סומכים אותו ומתקנים אותו, סירוש. הנוקבא בעת שמקבלת מחגי'ת דו"א, שהם מכוונים שלשה גוונים של התפוח, לבן אדום ירוק, נקראת אז שדה של תפוחים, כי אז היא בהאר'ת החכמה ולהיות הארת החכמה שבה מאירה רק ממטה למעלה, היא מכוונה בשם ריח, כי הריח מקובל ממטה למעלה מן החוטם אל המוחין, ואינו מושפע ממעלה למטה, וז"ש כריח שדה אשר ברכו ה', דהיינו כהאר'ת החכמה שבהנוקבא המאירה בבחינת ריח.

מאמר בצרתה לי קראתי ויענני

קלו) ויתן לך וכו': אמר ר' אבא מקרא זה באדרהו, אבל בוא וראה שיר המעלות

תולדות

דרגא, דעשו ^השריא ביה, דאיהו שפת שקר. ^ישפת שקר, בשעתא דאייתי ההוא יחויא, לווטין על עלמא, דובחכימו, ובעסימו אייתי לווטין, ^סדאתלטיא עלמא-קלט) ת"ח, בשעתא דאמר יצחק לעשו * וצא השדה וצודה לי צידה, בה"א ואוקמוה, ונפק עשו, בגין דיתברך ^ימיצחא, דקאמר ליה, ^יואברככה לפני יי, דאלו אמר ואברככה, ולא יתיר, יאות. כיון דאמר לפני יי, בההיא

מסורת הזהר

(א) וצא השדה, (בראשית כ"ז). ח"ג צט: ב) ואברככה, (בראשית כ"ז).

חלופי גרסאות: א) ג"א שרייא. ב) ג"א מהו שפת. ג) ג"א חויא וגי' חוייא. ד) ג"א ובחכמה ובחכמו. ה) ג"א דאתלטייא. ו) ג"א בהא. ז) ג"א מן יצחק.

הכרכות

הסולם

מאמר

מדרגה אחר צמצום תב, הוא שנעשה לבחינת לבושים הממשיכים הארת אור החיה. ועליהם רומז הזהר (ח"ב דף ל"ט ע"ב) ומכנה אותם לבושי מלכות, כלומר הנמשכים מעצם המלכות, מטרים שנמתקה בבינה. דהיינו מע"ס דצמצום א, שהוא ז"א שהיה בהמדרגה מקודם צמצום ב, ועתה נבאר סוד הצידה, הגוהג בסנימיות, וכבר ידעת שדצח"מ הגשמיים נמשכים מדצח"מ הרוחניים שבעולמות העליונים, והם ד' מדרגות שבמוחין זה למעלה מזה, ומוחין דויק נקראים דומם וצומח, שהם נפש רוח. ומוחין דגיר נקראים ח', שהם כוללים בהמה חיה ועוף. שהם ג' בחינות של מוחין דגיר, שהאדם ממשך, המשונות זו מזו. והמשכת אלו המוחין דבעלי חיים הרוחניים שהם גיר, מכונה צידה. ויש צידה דקדושה, שעליה נאמר, צידה ברך אברך וגו'. ויש צידה דס"א, שעליה נאמר, גבור ציד לפני ה'. כמו שנבאר.

וז"ס שאומר על הלבושים (באות קל"ב) וברו הוה צד צידה, כי ידעת, שכדי להמשיך גיר צריכים להוריד ה"ת מנקבי עינים לפה, שאז חוזרים אח"ס דכלים להמדרגה, ונמשכים הגיר דאורות. והורדה זו נעשה על ידי שמתלבש עצמו בלבושים הנ"ל, שה"ס מקיף חיה מצמצום א, אשר שם נמצאת ה"ת במקומה בפה וע"פ בכח הארת הלבושים הללו מוריד את ה"ת מנקבי עינים לפה וממשיך הגיר, שה"ס צידת כנ"ל. הרי שהצידה נעשה על ידי הלבושים, וז"ס בנמרוד (באות קל"א) וברו הוה צד צידה. וכן באות קל"ב שאומר וברו הוה נפיק וצד צידה, כי ע"י הארת חיה דצמצום א' שבלבושים, הוא ממשיך הגיר, כמבואר.

זכור

הוא מדרגה שעשו נמצא בה דהיינו הנחש, שהוא שפת שקר, מהו שפת שקר שבמדרגתו, הוא, כי בשעה שהנחש הביא הקללות שנתקלל בהם העולם, דהיינו בהסתה להטא עצה"ד, במרמה ובעקשות הביא הקללות שנתקלל העולם (כמ"ס לעיל בראשית א' אות תרי"ב ותמ"ג ע"ש)

סאמר הכרכות

קלט) ת"ח בשעתא וכו': בוא וראת, בשעה שאמר יצחק לעשו וצא השדה וצודה לי צידה בה', כי היה צריך לומר ציד בלא ה', ובארוה, ויצא עשו לצוד ציד כדי שיתברך מיצחק, שאמר לו ואברככה לפני ה', ואלו אמר ואברככה ולא יותר, היה טוב, כיון שאמר לו לפני ה', באותה שעה נודעוץ כסא הכבוד של הקב"ה, ואמרה, ומה זה, הרי יצא נחש מאלו הקללות וישאר יעקב בהם.

ובכדי להבין דברים אלו צריכים לבאר תוכן המאמר כולו, ואבארו בדרך הקף בקצור, ויש להבין מה המה אלו הלבושים דרווח עשו מנמרוד, ומה הפירוש שהנמרוד והן עשו היו צודים חיות עם אלו הלבושים, (כמ"ס באות קל"א, קל"ב) וכן למה לא לקח עמו הלבושים באותו יום (כמ"ס באות קל"ב) ומהו ענין צידה זו האמור בנמרוד ובעשו, ואשר יצחק תלה עליה ברכותיו, ומהו ענין הכרכות, שיעקב ועשו חרדו כל כך אליהן, והנה סוד הלבושים, כבר נתבאר היטב בספרי בית שער לכוונות (דף ד' ד"ה השורש עש"ה) שבצמצום ב' אחר שעלתה ה"ת לבינה, וקבלה הבינה את הצמצום לתוכה, או נפרדו ז' מן כל פרצוף ופרצוף, ונעשה מהם ב' כלים מקיפים המכונים לבוש והיכל, שה"ס מקיף חיה ומקיף יחידה, עש"ה, הרי שאותו ז"א הנפרד מכל

(דטו"י דף קמ"ג ע"א)

שעתא, אזדעזע ⁶ כרסי יקרא דקביה, אמרה, ומה דיפוק יחויא מאינון לווטין, וישתאר יעקב בהו.

חלוסי גרסאות: א ג'א כורסי, ונ'א מרסיה, כ ג'א חויא, ונ'א חוייא.

סאמר

הסולם

הברכות

ויכללו לך בהמיין נוקבין של הזווג הכללי הזה. הוה נביר לאחיך שהדרך שלך ישאר לנצחיות, והדרך של אחיך יהיה לך למסייע, כמו עבד המסייע לאדונו, וכל מה שקנה עבד קנה רבו. וישתחוו לך בני אמך, היינו היסורים שיכללו בהמין של אחיך. יקבלו צורות השתחוויות אליך. כנ"ל, אורריך ארור, כל מי שיחלוק על דרך שלך יקולל, ומברכך ברוך, כל מי שיודה ויקבל את הדרך שלך יהיה מבורך. והיה דעתו של יצחק לברך את עשו בהס. ובוה חבין מ"ש הזהר (לעיל דף ג"ד אות קכ"ז) אי חס ושלום בההוא זמנא יתברך עשו, לא ישלומ יעקב לעלמין, כי כל המעשים טובים של יעקב וכל היסורים שסבל לא היו אז אלא לתועלתו של עשו, דהיינו בכדי שעשו יזכה לזווג הגדול של גמר התקון, ובכדי שדרכו ישאר לנצחיות ח"ו דהיינו דרך הצידה של ס"א כנ"ל.

ווי"ש כאן הזהר, בשעתא דאמר יצחק לעשו, וצא השדה וצודה לי צידה בה/ כי ח' ה"ס עצמות המלכות, דהיינו המלכות דצמצום א/, שעליה אמר לו שיצוד אותה, דהיינו שימשיך לה הג"ר, המכונה צידה כנ"ל. שזהו נעשה רק בגמר התקון בסוד זווג הכללי כנ"ל. ווי"ש והאי יומא לא נטיל לון ונפא לחקרא כי מאחר שאמר לו צידה עם ה' דהיינו שימשיך הג"ר דצמצום א/, איכ מה הועילו לו הלבושים הללו, שהם מועילים רק לג"ר דצמצום ב' (כנ"ל דף ס' ד"ה ווי"ס ע"ש). ווי"ש דאלו אמר ואברכה ולא יתיר יאות, כיון דאמר לפני ה' וכו' אזדעזע וכו', כי לפני ה', יורה על ג"ר דג"ר, הנק' אור הפנים כנ"ל, שהיא צידה דס"א, וצידה דנמרוד, שכתוב עליו גבור ציד לפני ה', כנ"ל. ולפיכך נודעזע כסא הכבוד אמרה, ומה דיפוק חויא כאינון לווטין וישתאר יעקב בהו. כי צידה זו, היא סוד הסתת הנחש את חוה לעץ הדעת, שהביא הקללות לעולם, ולא עוד, אלא שישאר גם יעקב בהם. כי הברכות קובעים דרכו של עשו לנצחיות ויעקב יהיה כסוף לו כעבד לפני רבו כנ"ל וקללותיו

וכבר ידעת שכעת שממשיך הג"ר, הוא מחזיר תכף את הג"ר דג"ר לשורשם, ותדע שהוא סוד שחיתת הבעל חי, שאור החיים נסתלק ממנה, והוא נהנה רק בהבשר הנשאר אחר השחיתה, שה"ס ויק דג"ר, המקובל ונשאר בהתחנות, וזהו צידה דקדושה, שעליה נאמר, צידה ברך אברך וגו'. מה שאין כן בס"א, שהם אוכלים אבר מן החי, דהיינו שרוצים להמשיך ולקבל גם את אור החיים של הבעל חי. שה"ס ג"ר דג"ר, ועליו נאמר גבור ציד לפני ה', לפני, היינו אור הפנים, שה"ס ג"ר דג"ר, שרוצים לצוד ולהמשיך אליהם. שזה היה מעשה נמרוד ועשו.

ועתה נבאר סוד הברכות, ותדע שהוא נתינת כח ושליטה לגמר התקון, שה"ס תקון המלכות דצמצום א/, אם בדרכו של יעקב, שה"ס צידה דקדושה, או בדרכו של עשו, שה"ס צידה דס"א, ולהנציח אותו הדרך לנצחיות, וצריך שתדע שהזווג הגדול המביא את גמר התקון, הוא כולל בתוכו לכל הזווגים והקומות שיצאו בזו אחר זו בכל משך שתא אלפי שני, שערכם על ערך הזווג הזה, הוא ממש, כערך הפרטים על הסכום הכל, שלהם. גם בחינות המיין נוקבין העולים לזווג הכללי הזה, הנה כלל של כל המעשים והיסורים, שהיו בהעולם בזו אחר זה בכל היחידים ובכל הדורות במשך שתא אלפי שני, כמ"ש זה לעיל (בהקדמה חזרה דף ע"ט ד"ה בן איש חי, ע"ה) ווי"ש הכתוב, ויתן לך אלקים מטל השמים, שהוא ז"א, ומשמני הארץ היינו הנוקבא, שברכו שיזכה לכל הקומות של זווגי זו"ן בשתא אלפי שני דהיינו שיכללו לך, בזווג הכללי שתזכה אליו בגמר התקון, ורוב דגן ותירושו, היינו שכל חמוחין המכונים לחם ויין יתקצו אליך, יתברוך עמים, היינו שכל מיני העבודות שיעשו כל העמים, יהיו כל אלה בשבילך, שתקבל אותם וישלימו אותך בסוד הזווג הכללי שתזכה על ידיהם בגמר התקון, וישתחוו לך לאומים, היינו כל היסורים שבעולם, יקבלו אז צידות השתחוויות אליך (דס"ו דף קמ"ג ע"א)

קמ) בההיא שעתא, אזדמן מיכאל, ואתא קמיה דיעקב, * ושכינתא בהדיה, וידע יצחק, ב' וחמא ג' לגן עדן, בהדיה דיעקב, וברכיה קמיה, וכד עאל עאל עשו, ד עאל בהדיה ה' גיהנם, ועל דא ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאוד, דחשב ב' דלא הוה עשו בההוא סטרא, פתח ואמר, ' ואברכהו גם ברוך יהיה.

קמא) בגין כך, אזדמן יעקב, ב' בחכמתא ובעקימו דאייתי לברכאן עליה דיעקב, דאיהו כגוונא דאדם ג' הראשון, ואתנטלו מההוא ד' חויה דאיהו שפת שקר. ה' דכמה שקרא אמר, ' וכמה מלי דשקרא עבד, בגין לאטעאה ולאייתאה לווטין על עלמא, בגין כך, אתא יעקב בחכמה, ואטעי לאבוי, בגין לאייתאה ברכאן ו' על עלמא, ולנטלא מניה, מה ס' דמנע פ' מעלמא, ומדה י' לקבל מדה הוה, י"ב ועיד כתיב ה' ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו. עליה כתיב, ס' ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה. ואשתאר י"ב ביה לדרי דרין, ואתא יעקב ונטיל מניה ברכאן.

קמב) ומן יומי דאדם, אזדמן יעקב, לנטלא מההוא י"ב חיויא, כל הני

מסורת הזהר

א) ושכינתא בהדיה, ח"א קלט. קמד. ב) וחמא לניע בהדיה יעקב, ח"ב לט. ח"ג פה. ג) נ"ע, בינ דף ח' ציון ג', ודף ק"ד ציון ג', ד) עאל בהדיה ניהנם, ח"א קמד. ה) ניהנם, לעיל בראשית א' דף ג' ח ציון ג'. ו) ויחרד יצחק, (בראשית כ"ז) ח"א קמד. קסה: ח"ג כ, ק. ז) ואברכהו, (בראשית כ"ז) ח"א קמד. ח"ב לט. ח) ויאהב קללה, (תהלים קט) ח"ב סו. רנב, רסה, ט) ארור אתה, (בראשית ג') ב"א דף ר"מ ציון ג'. חלופי גרסאות: א' נ"א דלא, ב' נ"א בחכמה. ג' נ"א ליג הראשון. ד' נ"א חיויא. ונ"א חיויא. ס' נ"א דכמא. ו' נ"א ליג מן וכמה עד לאטעאה, ז' נ"א ליג על עלמא. ח' נ"א מפנע. ט' נ"א דעלמא. י' נ"א לקבל. י"ב נ"א איהו עליה כתיב ול"ג ועיד. ונ"א ואיהו עליה כתיב מה יחן לך ומח יוסיף לך וגו' ועיד (אה"ל). י"ב נ"א בת. יג' נ"א חיויא.

מאמר

הסולם

הברכות

וקללותיו של עשו תרבענה עליו, ולא תהיה לו שום עצה, וכוה תבין תשובת יצחק לעשו, הן נביר שמתיו לך וגו', כי אחר שקבע את יעקב לאדון, אין לו עוד שום ברכה בעד עשו כנ"ל.

ואין לתמות, איך רצה יצחק לברך את עשו ולקבוע דרך צידה דס"א לנצחיות חיו. כי שאלה זו שואל הזוהר לעיל (דף ל"ג אות ע"ו) ואי תימא איך לא ידע יצחק כל עוברין בישינ רעשו וכו' ותירץ שם, שהשכינה רצתה דיתברך יעקב בלא דעתיה ע"ש בחסולם. דהיינו כדי שיצחק ימשיך הברכות השייכים לעשו, דהיינו הגיר דגיר כנ"ל, שיכללו בתוך דרכו של יעקב. שזוסי"ה, הקול קול יעקב והידים ידי עשו, ואין להאריך עוד.

קמ) בההיא שעתא אזדמן וכו': באותה שעה נזדמן מיכאל ובא לפני יעקב, ועמו השכינה, ויצחק ידע זאת, וראה את הגן ערן עם יעקב, וברך אותו, וכשנכנס עשו נכנס עמו

קמב) ומן יומי דאדם וכו', ומימיו של אדם הראשון, נועד יעקב לקחת מאותו הנחש כל (ומימי דף קמ"ג ע"א)

ברכאן, ואשתאר איהו בלווטין, ולא נפק מנייהו. ודוד אמר ברוח קודשא, מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים. מה איכפת ליה לההוא חויה בישא, דאייתי לווטין על עלמא, כמה דאמרו, נחש נושך וממית, ולית ליה הנאה מניה.

קמג) לשון רמיה: י דרמי ליה לאדם ולארתיה, ואייתי בישא עליה, ועל עלמא. לבתר אתא יעקב, ונטיל מדיליה כל אינון ברכאן. חצי גבור שנונים, דא עשו ידנטר דבבו ליעקב, על אינון ברכאן, כד"א י וישטום עשו את יעקב על הברכה וגו'.

קמד) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, הא מלעילא ומתתא בחבורא חדא. ורוב דגן ותירוש, הא אוקמוה, אבל י כדכתיב י ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. י תא חזי, י נער הייתי וגו' ו אוקמוה, י האי קרא שרו י של עולם אמרו וכו'. ובגין כך אמר (ה) ורוב דגן ותירוש.

קמה) י יעבדוך י עמים בזמנא דשליט שלמה י מלכא בירושלם, דכתיב

מסורת הזהר

דרך אמת

(א) דגן כני אל הוייה והוא כעולם היצירה וסוד אלו (תהלים ק"כ). (ב) וישטום עשו, אוכיל והוא עולמו דמטטרוין. (בראשית כ"ז) ח"ג ק, ת"ז תקי ס"ט קית, ג) ויתן לך,

לעיל דף ניט ציון ב. (ד) ולא ראיתי, (תהלים ל"ז) ח"א קטב. קעט, חק"ח קיד טא שא, ת"ז תקי י"א כו: תקי ס"ט קא. (ה) נער הייתי, (תהלים לו) ז"ח רות ס"ה טב שמכ ולך דף קמ"ה ציון ב' ושי"ג. (ו) האי קרא שרו של עולם אומר, ח"א צה, קטב, ז"ח רות ס"ה טב שמג. (ז) יעבדוך עמים, (בראשית כ"ז) ח"א קמג: קסו

חלופי גרסאות: א ג"א חוייא, ונ"א חוייא. ב ג"א רמי. ג ג"א מוסיף ועל כל (אה"ל). ד ג"א מוסיף שנונים דא חצי קביה גבור דא איש מלהמה שנונים דא עשו (רמ"ק ואה"ל). ה ג"א דאנוים [ליה]. ו ג"א מוסיף ת"ח ויתן, ז ג"א מה כתיב (אה"ל). ח ג"א ל"ג מן ח"ה עד ואוקמוה. ט ג"א מוסיף מבקש לחם אקמיה. ונ"א ואוקמה. ונ"א אוקמוהו נער הייתי וגו' האי (אה"ל). י ג"א דעלמא. יא ג"א מוסיף עמים וישחתו לך לאומים. יב ג"א ליג מלכא.

הכרכות

הסולם

סאמר

כל אלו הברכות, ונשאר הנחש בקללות, ולא יצא מהם לעולם. ודוד אמר ברוח הקודש. מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה וגו', מה הכריח לו לאותו נחש הרע, שהביא קללות על העולם, הוא כמו שאמרו, הנחש נושך וממית ואין לו הנאה ממנו.

קמג) לשון רמיה, שהנחש רמה את אדם ואשתו, והביא רע עליו ועל העולם. ואחר כך בא יעקב, ולקח משלו את כל אלו הברכות. פירוש, כי הוא היה בחינת אדם הראשון, שהנחש מנע ממנו הברכות, ועתה בא יעקב והחזירם כמקודם לכן, כמטרם החטא דעץ הדעת, ונמצא שמשלו לקח.

חצי גבור שנונים, זה עשו שנטר שנאה ליעקב על אלו הברכות, כמו שאתה אומר,

(דסו"י דף קמ"ג ע"א)

מלכי

וּכְל מַלְכֵי הָאָרֶץ וְגוֹי יִּמְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ וְגוֹי יִּשְׁתַּחֲוֶה לְךָ לְאֻמִּים, בּוֹמְנָא דִּיִּתִּי מַלְכָא יִמְשִׁיחָא דְכַתִּיב ״וּשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ כָּל מַלְכִים״ רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כֹּלָּא בּוֹמְנָא דִּיִּתִּי מַלְכָא מְשִׁיחָא, כְּדַכְתִּיב וּשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ כָּל מַלְכִים כָּל גּוֹיִם יַעֲבֹדוּהוּ.

קָמוּ) הוּהוּ גְבִיר לְאַחֶיךָ, הוּהוּ, וְלֹא אָמַר הִיא, אוֹ תְהִיָּה: אֵלֶּא דָא רִזָּא עֲלָאָה דְמַהִימְנוּתָא, דְאַלִּין אַתּוּן יִּמְנֹן רִזִּי דְמַהִימְנוּתָא יִּהְיִי לְעֵילָא, יִּוְאִי בְּאַמְצֵיחָא, הִי לְבַתְרָא. יִּוְבְגִין כֶּךָ אָמַר, הוּהוּ גְבִיר לְאַחֶיךָ, לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהֶּוּ, הִי וְלִירְדָאָה לֹון, בּוֹמְנָא דָּאַתָּא דּוֹד מַלְכָּא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כֹּלָּא אִיהוּ בּוֹמְנָא

מסורת הזהר

(א) וְכָל מַלְכֵי, (דְחִיב ט״ו). (ב) מְבִיאִים, (דְחִיב ט״ו). (ג) וּשְׁתַּחֲוֶה לְךָ לְאֻמִּים, (כְּרַאשִׁית כ״ו). חֲמָא קְמַנְז: קְסוּ, (ד) מְשִׁיחָא, חֲמָא כּוּ, פֻּב קִית. רִסְג. רִסְו. חֲמָא כֶּכָּ. קַעֲב. חֲמָא סַח. קְנַג. רַג, רַמְב רַמְב. רַמְו רַמְב. רַעֲו רַעֲו. תִּ״ו חֲקִי וִי. כָּא. חֲקִי כִּ״א מַח. חֲקִי כִּ״ב סו. חֲקִי וִי בַּהֲשַׁמְטוּת קַמְדָּ. זִ״ח לֶךְ כִּ״ה סוֹ. שִׁיג. וְיִשָּׁב כִּ״ס טוֹ. שִׁג. בִּלְק גִּ״ו טב שִׁיט. שְׁחִ״ט ס״ד טג שִׁמְג. רוֹח ט״ו טוֹ. תְּקִ״ח קִיג. טָא שִׁלְטָ. לְעֵיל בִּ״א דָּף רִ״ג צִיּוֹן. בִּי וְשׁ״ג. (ה) וּשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ כָּל מַלְכִים, (תַּחֲלִים ע״ב) חֲמָא בּוֹז (ו) הִלְעִילָא וְ בְּאַמְצֵיחָא הִי לְבַתְרָא, בִּ״א דָּף ס״ו צִיּוֹן בִּי. חֲלוּפִי גְרַסָּאוֹת: אֵל בִּ״א לִיג מִן רִזִּי עַד כָּל גּוֹיִם. כִּי בִּ״א אֵילִין. וְבִ״א מוּסִיף אַתּוּן אֵילִין. גִּי בִּ״א וִי. דִּי בִּ״א לְבַתְרָא. פִּי בִּ״א וְלִרְדָּאָה. וְבִ״א וְלֹאֹבְדָּא (אַחֲלִי).

הברכות

הסולם

מאמר

עֲלִית הַמַּלְכוּת לְעֵלִיּוֹן שְׁחֹא בִּינָה. דְאַלִּין אַתּוּן אֵינֹן רִזִּי דְמַהִימְנוּתָא. שְׁאֵלוּ הַאוֹתִיּוֹת הַ״יָּהּ, הֵן סוֹדוֹת הָאֲמוּנָה, שְׁהִיא מַלְכוּת, כְּלוּמַר, שְׁהֵן הַכִּלִּים, אֲשֶׁר הָאֲמוּנָה שְׁהִיט הַמַּלְכוּת, מְרוּיַחַח עַל יַדֵּי עֲלוֹתָה אֵל הַבִּינָה. הִי לְעֵילָא, בִּינָה. וְ בְּאַמְצֵיחָא, תִּ״ת. הִי לְבַתְרָא, מַלְכוּת, כְּלוּמַר שְׁאֵלוּ הַאוֹתִיּוֹת הַ״יָּהּ מְרַמְזִים עַל גִּי סְפִירוֹת בִּינָה תִּ״ת וּמַלְכוּת הַנְּכַלְלוֹת בְּהָאֲמוּנָה שְׁהִיט הַמַּלְכוּת, שְׁאוּ מִשְׁגַּת בִּי סְפִירוֹת תִּ״ת וְכִינָה, שְׁהֵם הִי וְ לִקְבֵּל בְּתוֹכָם הַמוֹחִין הַגְּדוּלִים, וְבִגִּין כֶּךָ, אָמַר הַ״יָּהּ גְבִיר לְאַחֶיךָ, לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהֶּוּ וְלִירְדָּאָה לֹון כִּי עַל יַדֵּי שְׁמַקְבֵּלַת הַמוֹחִין הַגְּדוּלִים בְּתוֹךְ הַאוֹתִיּוֹת הַ״יָּהּ, הוּא שׁוֹלְטַת עַל עֵי שְׂרִים וּמוֹסְרַת אוֹתָם, דְהֵינֹן שְׁמַרְחַקַת אוֹתָם מְלִינְק מִמְנָה, בּוֹמְנָא דָּאַתָּא דּוֹד מַלְכָּא שׁוֹת יִתְקִיִּים בּוֹמְן שִׁיבָא דּוֹד הַמֶּלֶךְ, כִּי דּוֹד הַמֶּלֶךְ זָכָה לְמִיתוּק בְּכִינָה, וְהַשִּׁיג אֵלוּ הַאוֹתִיּוֹת הַ״יָּהּ (כְּנִ״ל בִּ״א דָּף קִי רִ״ה מַלְכוּתָא דְדוֹד) וְעַל יַדֵּיהֶם הַכְּנִיעַ כָּל שׁוֹנְאִיו.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, וְכוּ׳: רִי״א. הַכֹּל הוּא, בּוֹמְן שִׁיבָא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחִת, כְּלוּמַר כָּל הַבְּרֻכּוֹת נִאֲמָרוּ עַל גַּמַּר חֲתָקוּן, אַחַר שִׁיבָא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחִת, וְלֹא מִסְרַם הַחֲתָקוּן, כִּי, מִשׁוּם שֶׁכָּל יִמְן שִׁישְׂרָאֵל עוֹבְרִים עַל דְּבַרֵּי הַתּוֹרָה

מַלְכֵי הָאָרֶץ וְגוֹי יִּמְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ וְגוֹי יִּשְׁתַּחֲוֶה לְךָ לְאֻמִּים, יִתְקִיִּים בּוֹמְן שִׁיבָא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחִת, שְׁכַתוּב וּשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ כָּל מַלְכִים וְגוֹי. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר וְכוּ׳: רִי״א, הַכֹּל יִהְיֶה בּוֹמְן שִׁיבָא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחִת, שְׁכַתוּב, וּשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ כָּל מַלְכִים כָּל גּוֹיִם יַעֲבֹדוּהוּ.

קָמוּ) הוּהוּ גְבִיר לְאַחֶיךָ שׁוֹאֵל, לְמַת אֹמְרֵי הַכְּתוּב הוּהוּ, וְאֵינֹן אֹמְרֵי הִיא אוֹ תְהִיָּה, וּמְשִׁיב, אֵלֶּא זֶה סוֹד עֲלִיּוֹן שֶׁל הָאֲמוּנָה, כִּי אֵלוּ הַאוֹתִיּוֹת הִי הֵן סוֹדוֹת הָאֲמוּנָה, הִי לְמַעֲלָה, בִּינָה. וְ בְּאַמְצֵיחָא, תִּ״ת. הִי לְבִסּוּף מַלְכוּת, וּמִשׁוּם זֶה אָמַר, הוּהוּ גְבִיר לְאַחֶיךָ, הֵינִינוּ לְמַשׁוֹל עֲלֵיהֶם, וְלִיסְרַם בְּכַח הַאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ, בּוֹמְן שִׁיבָא דּוֹד הַמֶּלֶךְ. פִּירוּשׁ, כִּי נוֹדַע שֶׁהַמַּלְכוּת מְצַדָּה עֲצֻמָּה אֵינָה רְאוּיָה לְמִיחִין, כִּי הַצְּמֻצוֹם רוֹכֵב עֲלֶיהָ שֶׁלֹא לְקַבֵּל לְתוֹכָהּ אוֹר יִשְׂרָאֵל, אֵלֶּא בְּסוֹד עֲלוֹתָהּ וְהַתְּמַתְּקוּתָהּ בְּכִינָה, הִיא מְרוּיַחַח בִּי סְפִירוֹת: בִּינָה, וְתִ״ת, הַרְאוּיָה לְקַבֵּל לְתוֹכָן הַמוֹחִין הַגְּדוּלִים כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר זֶה בְּאוֹרֶךְ לְעֵיל (כְּרַאשִׁית אֵי דָּף זִי דִ״ה וְכַכֵּר עֲשִׂיָּה).

וְיִשׁ אֵלֶּא דָּא רִזָּא עֲלָאָה דְמַהִימְנוּתָא, שׁוֹה הוּא סוֹד עֲלִיּוֹן, שֶׁל הָאֲמוּנָה, שְׁהִיא מַלְכוּת כְּלוּמַר, שְׁמִרּוּמוֹ כֹּאֵן בְּאֵלוּ הַאוֹתִיּוֹת הַ״יָּהּ סוֹד (דְּסוּ״י דָּף קַמְ״ג ע״א)

דייתי מלכא משיחא, דהא בגין ^א דעברו ישראל על פתגמי אורייתא, כדין
 "ופרקת עלו מעל צוארך.
 קמו) ויתן לך האלהים רבי יוסי אמר, כל הני * ברכאן, מסטרא דחולקיה
 דיעקב הוו, ומדיליה נטל, ואלין ברכאן, הוה סא בעי יצחק לברכא ליה לעשו
 ובגין כך עבד קביה, וגרם ליה ליעקב, לנטלא מדיליה.

מסורת הזוהר

(*) ופרקת עלו, (בראשית כ"ו) ח"א קע

חלופי גרסאות: א נ"א דיעבד.

הברכות

הסולם

סאמר

התורה, נאמר אז ופרקת עלו מעל צוארך. ולפיכך לא יוכלו הברכות להתקיים רק אחר ביאת המשיח, שיעשו תשובה ולא יחטאו יותר. קמו) ויתן לך האלהים: רבי יוסי אומר, כל אלו הברכות, מצד חלקו של יעקב היו, ומשלו לקח, ואלו הברכות, שהיו באמת חלקו של יעקב, היה רוצה יצחק ליתן אותם אל עשו, ולפיכך עשה הקביה וסבב אל יעקב שיקח את שלו.

פירוש. כבר ידעת שענין הברכות, הוא נתינת כח לגמר התקון, בסו"ה וצודה לי צידה עם ה', הרומזת לתקון המלכות דצמצום א', כנ"ל, אם בדרכו של עשו, אם בדרכו של יעקב, כדי להנציח את דרך ההוא לנצחיות. (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה ע"ש כל ההמשך) ונדוע. שבסבת שבירת הכלים, נפלו ש"ך ניצוצין מהקדושה אל הקליפות, כמ"ש בזהר (ת"ב ר"ה): נציצין וריכ לש"ך עיבר, שאח"כ תקן המאציל חלק מהם, ובסבת החטא דעין הדעת חזרו ונפלו לקליפות. וכל עבודתינו בתורה ומצות הוא להוציא אלו ש"ך ניצוצין מן הקליפות ולהחזירם אל הקדושה. והם סוד המין שאנו מעלים, הממשיכים כל המוחין שבמשך שתא אלפי שני דהוי עלמא, וכשיתבררו כל הש"ך ניצוצין, דהיינו על ידי המוחין הנמשכים מהם, אז יהיה גמר התקין.

וביאורם של אלו הש"ך ניצוצין, הוא, כי שמונה ספירות, שבכל אחת היו ד' בחינות חו"ב תו"מ, נשברו מן העשר ספירות דנקודים, הנקראים דעת, חג"ת נהי"מ, ונמצא שהם ליב בחינות שנפלו לקליפות, דהיינו ד' פעמים שמונה. אמנם מתוך שהעשר ספירות דנקודים היו כלולים זה מזה, באופן שבכל אחת מהן (דמויי דף קמ"ג ע"א * קמ"ג ע"ב)

היו עשר ספירות, נמצא שליב בחינות הנ"ל נשברו מהע"ס ההם הכלולים בכל ספירה וספירה, שהם עשרה פעמים ליב בחינות, שהן בגימטריא ש"ך. והנך מוצא שמפאת שבירת הכלים וחטא עין הדעת נפל מספר ש"ך בחינות לקליפות. ותרע כי לא כל הש"ך בחינות נתנו לעבודה ובירורים, אלא רפ"ח בחינות מהם בלבד, שהם ט' פעמים ליב בחינות מט' ספירות הראשונות, אבל ליב בחינות של המלכות שבהם, לא ניתנה לבירור. ואין צורך לברר אותה, אלא שעם השלמת בירורי רפ"ח ניצוצין, נבררו ליב ניצוצין הללו מאליהם. וזה שגמרנו לעיל, שכללות כל הזווגים של שתא אלפי שני, ה"ס זוג הכללי שבגמר התקון, כי אחר שנשלמו הבירורים של כל רפ"ח ניצוצין, להיותם נעשים למין לזוגי זו"ן, שעל ידיהם יוצאים כל המוחין בזה אחר זה בשתא אלפי שני, באז זוג הגדול, המקבץ כל הפרטים הללו לכלל אחד, ומגדלה של ההארה הזאת, נבררי ונחקנו ליב ניצוצי המלכות, ואלו ליב ניצוצי המלכות, מכונים ליב האבן. וע"כ נאמר אז, והסירותי את ליב האבן מבשרכם. ובוה תבין, שמה שיצחק אכר לעשו, וצוד, לי צידה עם ה' היתה כונתו לליב ניצוצי המלכות הללו, שהם נבורים דק על ידי רפ"ח הניצוצין המתקבצים יחד לסוד זוג הכללי, אשר הקבוץ הזה מתבאר בדכתובים ויתן לך האלקים וגו' (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה).

וזה אמרו רבי יוסי אמר, כל הני ברכאן מסטרא דהו"ל כוה דיעקב הוו, ומדיליה נטל כי ר"י סבר, שהברכות דם לגמר דחקון כנ"ל והם הכללות של כל פרטי פרי"ח ניצוצין שנבררו על ידי הזווגים שכזה אחר זה במשך הזמן דשתא אלפי שני, שבקבוצם נגמר ההקון כנ"ל ואלו

קמח) תא חזי, בשעתא דהווא נחש, אייתי לווטין על עלמא, א ואתלטיא ארעא, מה כתיב, * ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך וגו', ארורה האדמה בעבורך וגו', דלא יתהא עבדא פירין ואיבין כדקא יאות, י לקבל דא, ומשמני הארץ. י בעצבון תאכלנה, לקבל דא מטל השמים. י וקוץ ודרדר תצמיח לך, י לקבל דא, ורוב דגן ותירוש. י בזעת אפך תאכל לחם, י לקבל דא, י יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים, דאינון יעבדון ארעא, א ויפלאחון י בחסלא, כד"א יובני נכר אכריכס וכורמיכס. וכלא נטל יעקב, דא י לקבל דא ומדיליה נטל. וקביה גרים ליה ליעקב, דיטול הני ברכאן, לאתדבקא באתריה וחולקיה, ועשו לאתדבקא באתריה וחולקיה.

דרך אמת

מסורת הזוהר

א) לעבוד עבודת השדה כחרישה וזריעה וקלירה (א) ולאדם—ארור האדמה וגו', (בראשית ג') ח"א צו. ב"ב דף ק"ג ציון ב' ושי"ג. ג) בעצבון, (בראשית ג') ח"א ע"א. ג) וקוץ ודרדר, (בראשית ג') ח"א צו: ד) בזעת אפך, (בראשית ג'). ה) יעבדוך עמים, לעיל דף ס"ג ציון ז' ו' ו' ובני נכר, (ישעיה ס"א).

חלופי גרסאות: א) ג"א ואתלטיא. ב) ג"א ליג תהא. ג) ג"א לקביל. ד) ג"א לקביל. ס) ג"א לקביל. ו) ג"א לחקלא. ז) ג"א לקביל.

סאמר

הסולם

חברכות

שכל מה שקנה עבד קנה רבו, ויצחק רצה לומר זה לעשו ובנין כך עבד כב"ה ונרם ליה ליעקב כנטלא מדיליה, אשר יעקב קבל הברכות האלו כי שלו המה, והוא נעשה גביר לאחיו עשו, כמשה"כ יכין רשע וצדיק ילבש, וכל מה שקנה עשו קנה יעקב, כמ"ש לעיל, ועוד יתבאר לפנינו.

ואלו הזווגים והמוחין יצאו רק בחלקו של יעקב להיותו בחינת קו אמצעי המיוחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה בעת עלייתו לבינה, שאו כיון דתלת נפקי מחד, חד בתלת היימא, (כגיל ב"א דף רפ"ד"ה הלל ע"ג) שבסדר הזה מחגלים כל המוחין דזו"ן ונשמות הצדיקים. ועשו אין לו חלק באלו המוחין כלל, ואינו חפץ בהם כמ"ש לעיל (פ"ט ח"י שיה דף ה' ד"ה ודיירי עפ"א) וכריב טב לאתמנאה בהו, לא האיבין גלגולא והפוך עש"ה. הרי שכל אלו הברכות היו חלקו של יעקב, וז"ש כאן ואלין ברכאן, שהם חלקו של יעקב, הוה קא בעי יצחק לברכא ליה לעשו, רצה יצחק לברך בהם את עשו, דהיינו שאחר שיתתקן ל"ב האבן על ידי יעקב, אשר אז, זה הסוד שהיה בסוד לא זכי הא רע, (בהקדמה דף צ"ט אות קכ"ג) לא יהיה עוד, כין שמתתקן הכל, מאז ואילך יוכל עשו להמשיך מלמעלה למטה כחפצו, בלי שום פחד, ונמצא לפי זה שיכין צדיק חזו וילבש רשע, כי על ידי פרי"ה ניצוצין שברר יעקב, שנברר עמהם ל"ב האבן מהקליפות, והוסר הרע מן העולם, נמצא שהכין בזה שיוכל עשו להמשיך דרכו בטומאה מפעלה למטה, ונמצא עשו יורש כל יגיעתו של יעקב, כמבואר בטו"ה הוה גביר לאחיק, דהיינו שאחיק יעבוד ואתה תקבל כל הריוח, משום (טו"י דף קמ"ג ע"ב)

קמח) תא חזי בשעתא זכו: בוא וראה, בשעה שאותו הנחש הביא הקללות על העולם, והארץ נתקללה, מה כתוב, ולאדם אמר כי שמעת וגו' ארורה האדמה בעבורך וגו' שלא תעשה פירות ואבים כראוי, כנגד זה נתברך יעקב אחר ביאת הפסחה, אחר שיתוקן החטא של עץ הדעת, ומשמני הארץ. דהיינו שתחזור לשלמותה. ועל הקללה בעצבון תאכלנה, נתברך כנגד זה מטל השמים, ועל הקללה וקוץ ודרדר תצמיח לך, נתברך כנגד זה, ורוב דגן ותירוש. ועל הקללה בזעת אפך תאכל לחם, נתברך כנגד זה, יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים שהם יעבדו הארץ ויעסקו בעבודת השדה. כמו שאחה אומר, ובני נכר אכריכס וכורמיכס. והכל לקח יעקב, זה כנגד זה, שכל ברכה היה כנגד קללה אחת שבצד הדעת, ומשלו לקח. והקב"ה סבב ליעקב שיקח אלו הברכות ויתרבק במקומו וחלקו, ועשו יתדבק במקומו וחלקו. ורבי יוסי פריא

קמט) אמר ר' חוקיה, והא חמינו, ^א דמשמני הארץ וטל השמים, אינון ברכאן נטל עשו לבתר, כד"א, הנה משמני הארץ יהיה מושבך וטל השמים מעל. קנ) אמר רבי ישמעון, לאו האי כהאי, ולא דא כדא, כמה ^ב אתפרשאן דרגין. ביעקב כתיב, ויתן לך האלהים, ובדא כתיב יהיה. ביעקב כתיב, מטל השמים ומשמני הארץ, בעשו כתיב משמני הארץ וטל השמים, ^י דהא לאו ^י דא איהו כדא.

קנא) ודרגין ^ח אתפרשן כמה וכמה. בגין ^ט דבדא דיעקב כתיב ^י ביה, ויתן לך האלהים ^י מטל השמים, דא טל עלאה ^י דנגיד מעתיק יומין, דאקרי טל השמים, השמים דלעילא, טל דנגיד בדרגא דשמים, ^י ומתמן לחקל תפוחין קדישין. ^י ומשמני ^{טו} הארץ, ^{טו} הארץ: דא ארץ החיים דלעילא, וירית לה בארעא דלעילא, ובשמים ^י דלעילא. ולעשו בארעא דהכא לתתא, ובשמים דהכא לתתא. יעקב לעילא לעילא. ^י עשו לתתא לתתא. קנב) תו, ^י יעקב לעילא ^כ ותתא, ועשו לתתא. ואע"ג דכתיב

חלופי גרסאות: א) נ"א משמני. ב) נ"א רבן. ג) נ"א מוסיף שמעון לאו הכי. ד) נ"א האי כהאי. ונ"א ודא. ה) נ"א דאתפרשן. ו) נ"א דא לאו איהו כדא. ונ"א דהא דא לאו איהו כדא (אה"ל). ז) נ"א ליג דא. ח) נ"א איחפרשן. ט) נ"א דדא ביעקב. י) נ"א ליג ביה. יא) נ"א ליג מן מטל עד ומשמני. יב) נ"א ליג דנגיד. יג) נ"א ליג ומתמן לחקל תפוחין קדישין (אה"ל). יד) נ"א מוסיף כתיב ומשמני. ונ"א משמני. טו) נ"א מוסיף הארץ דא ארץ דלעילא ארץ החיים בעשו כתיב ומשמני הארץ ביעקב משמני. טז) נ"א ליג הארץ. יז) נ"א מוסיף דלעילא לעילא. יח) נ"א עשו לתתא לתתא ולעשו לארעא לתתא ושמים דלתתא. ול"ג מן ולעשו עד תו. יט) נ"א דיעקב. כ) נ"א ולתתא.

הכרכות

הסולם

מאמר

שהרי בוזו של יעקב כתוב בו ויתן לך האלוקים מטל השמים, זהו טל העליון, שהוא השפע, הנמשך מעתיק יומין שנקרא, טל השמים, דהיינו טל של השמים של מעלה, הטל הנמשך במדרגה הנקראת שמים שהוא ז"א, ומשם מושפע לשדה תפוחים הקדושים, שהיא מלכות, (כמ"ש לעיל דף ס"א ד"ה ועתה ע"ש) ואז נאמר עליה, ומשמני הארץ, הארץ, זו היא ארץ החיים של מעלה, דהיינו המלכות, בעת שמלבשת הבינה הנקראת אלקים חיים, וע"כ נקראת אז המלכות, ארץ החיים, וירש יעקב הברכה בארץ של מעלה, שהיא המלכות ובשמים של מעלה, שהוא ז"א, והברכה של עשו היתה בארץ שבכאן למטה ובשמים שבכאן למטה, דהיינו שבעולם הזה, יעקב נהנה למעלה למעלה, דהיינו בשמים וארץ של אצילות, ועשו למטה, דהיינו בשמים וארץ שבעולם הזה.

מזה סיעתא לדבריה, שהברכות נאמרו על גמר התקין, כי אז יתוקן החטא של עץ הדעת, ויתכן לזכות ברכה כנגד קללה, משא"כ מקודם שיתוקן החטא של עץ הדעת.

קמט) אמר רבי חוקיה וכו': אר"ת, והרי אני רואים, שמשמני הארץ וטל השמים, הם הברכות שעשו לקחם אחר כך, כמו שאתה אומר הנה משמני הארץ יהיה מושבך וטל השמים מעל. ואיך תאמר שהם באים כנגד הקללות שבעץ הדעת אחר התשובה בימי המשיח.

קנ) אמר רבי ישמעון לאו וכו': אר"ש, אין זה כזה, אין עשו ביעקב, ואין זו כזו, ואין ברכה של עשו כברכה של יעקב, כמה נבדלים המדרגות. ביעקב כתוב, ויתן לך האלקים, ובזו של עשו כתוב יהיה מושבך, ולא נזכר האלקים בהברכה, שלא היה בה מהקדושה, ביעקב כתוב מטל השמים ומשמני הארץ, ובעשו כתוב משמני הארץ ומטל השמים, שהארץ קודם לשמים, כי אין זו דומה לזו, והמדרגות נבדלות זו מזו הרבה ותרבה. (דמריי דף קמ"ג ע"ב)

קנב) תו יעקב וכו': ועוד, יעקב נהנה למעלה ולמטה בשמים וארץ של מעלה ובעוה"ז דהיינו בביאת המשיח כמ"ש להלן, ועשו רק למטה בשמים

* והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך. מהאי דהכא נ לתתא, אבל לעילא לא כלום, דכתיב : כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו. תא חזי, בשעתא נ דשרו לנטלא ברכאן דלהון, יעקב ועשו. יעקב נטל חולקיה דלעילא, ועשו נטיד חולקיה ד לתתא

מסורת הזוהר

(א) והיה כאשר תריד, (בראשית כ"ו) לעיל דף ס"ה ציון א'. ב) כי חלקה, (תהלים ל"ב) ביא דף קצ"ד ציון ד'. חלופי גרסאות: א) נ"א תריד וגו', ב) נ"א דלתתא, ג) נ"א דשראן, ונ"א דשרו (אח"ל). ד) נ"א דלתתא.

מאמר

הסולם

הברכות

לעשו בכל הברכות, ונס בהברכות שבשמים וארץ העליונים. ומתקין, שזה נאמר רק מהאי דהכא לתתא, דהיינו רק בחלק הברכות שבשמים וארץ התחתונים, ששם יש לעשו יניקה כניל אבל לעילא לא כלום, אבל בשמים וארץ העליונים לא יתבטל כלום מהברכות כי אין לעשו חלק שם, וחילוק זה שאומר הזוהר נשמע מלשון הכתוב עצמו, שאומר, ופרקת עלו מעל צוארך, שזה הלשון, יתכן בשמים וארץ התחתונים, שעשו סייע ליעקב שם, שעבד והמשיך את הקו שמאל שמה בשביל יעקב בסוד ורב יעבד צעיר, וכן יכין רשע וצדיק ילבש. ואומר הכתוב שאם יחטאו ישראל יפרוק עשו עולו זה של יעקב מעליו, ולא יעבוד ולא יכין עוד בשבילו. משא"כ בשמים וארץ עליונים, שעשו אינו יכול לסייע שם כלום ולא היה לו עול לעבוד שמה בשביל יעקב, אין לומר שם, ופרקת עלו מעל צוארך. הרי שהכתוב מדבר רק בשמים וארץ התחתונים.

ודע, שמדרגה השלמה, היא המקבלת מב' ההארות, דהיינו שמקבלת חסדים מכוסים משמים וארץ של מעלה, והארת החכמה משמים וארץ של מטה. ותחלה היא מקבלת הארת החסדים המכוסים שלמעלה, ונבחנת אז לבחינת ר"ק בלי ראש, כל עוד שחסר לה הארת החכמה שלמטה וכשמקבלת גם הארת החכמה שלמטה, אז היא נשלמת בג"ר (ביא דף רנ"ב ד"ה רזוא) ומה שאמר, שיעקב לעילא ותתא אין הפירוש, שלפח ב' ההארות בבת אחת אלא בזה אחר זה, תחילה לפח לעילא, שהוא בחינת ו"ק של הברכות, ואחר כך לפח גם לתתא, ואז לפח גם הג"ר של הברכות, וזה אמרו, בשעתא דשרו לנטלא ברכאן דלהון יעקב ועשו, יעקב נטיל חולקיה דלעילא, כי בתחילה השיג הקטנות של

הברכות

בשמים וארץ של עולם הזה. ואף על פי שכתוב, והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך, דהיינו שאם יחטאו ישראל יתבטלו הברכות, זה נאמר על השמים וארץ שבכאן בעוה"ז אבל למעלה אינו מתבטל כלום, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. בוא וראה בשעה שהתחילו יעקב ועשו לקחת הברכות, יעקב לקח חלקו למעלה, ועשו לקח חלקו למטה.

סנימיות הרברים. כי ז"א ונוקביה נקראים ביחד עולם, ז"א נק' שמים והנוקבא ארץ. והם נחלקים על החזה, שמחזה ולמעלה שלהם נק' ז"ן הגדולים, ונקי עולם העליון, וכן עלמא דאזכסיא, משום שמקבלים מאריא עלאין חסדים מכוסים מחכמה בסוד אורא רכיא, והם הנקראים שמים וארץ העליונים. ומחזה ולמטה שלהם נקראים ז"ן הקטנים, ונקי עולם התחתון או עולכ הזה, וכן עלמא דאתגליא, משום שמקבלים מיסודת חסדים המגולים בהארת החכמה, והם הנקראים שמים וארץ התחתונים.

וז"ש יעקב לעילא ותתא שברכותיו של יעקב הן, בשמים וארץ העליונים, הנק' עולם העליון, שה"ס עלמא דאתכסיא, שכולו חסדים מכוסים מחכמה, וכן הן, בשמים וארץ התחתונים, שה"ס עלמא דאתגליא, דהיינו המגולים בהארת החכמה. אבל ועשו לתתא, ברכותיו של עשו הן רק בשמים וארץ התחתונים, שה"ס עולם הזה. כי ברכותיו של עשו נמשכים מקו שמאל שה"ס חכמה בלי חסדים, שזהו רק בשמים וארץ התחתונים המגולים בחכמה, אבל בשמים וארץ עליונים אין שם מהארת החכמה כלום, רק כולו ימין חסדים בלבד, ואין לעשו משם כלום. ומקשה, ואע"ג שכתוב והיה כאשר תריד ופרקת עלו וגו' דהיינו שאם יחטאו ישראל יתבטלו הברכות, משמע שיש לו חלק (דמו"י דף קמ"ג ע"ב)

קנג) רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא ^א אמר לרבי אלעזר, כלום שמעת נ מאביך, אמאי לא אתקיימו ברכאן, דברכיה יצחק ליעקב, ואינון ברכאן דבריך יצחק לעשו, נ אתקיימו כלהו.

קנד) א"ל, כל אינון ברכאן מתקיימי, וברכאן אחרנין דברכיה קב"ה ליעקב. אבל מיד, ^ד יעקב ^ה נטל לעילא, ועשו נטיד לתתא. ^ו לבתה, כד יקום ^א מלכא משיחא, יטול יעקב לעילא ותתא, ויתאביד עשו מכלא, ^ז ולא יהא ליה חולקא ^ח ואחסנא ודוכרנא בעלמא, כד"א, ^י והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו'. בגין דיתאביד ^ט עשו מכלא, וירית יעקב תרין עלמין, עלמא דין ועלמא דאתי.

קנה) ^י ובהאי זמנא כתיב ^י ועלו מושיעים בהר ^{יא} ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליי' המלוכה. ההוא מלכו דעשו, ^{יב} דנטל בהאי עלמא, ^{יג} יהא ליה לקב"ה בלחודוי. וכי השתא לאו איהי ^{יד} מלכו מקב"ה אלא אע"ג דשליט קב"ה לעילא ותתא, הא יהב לון לשאר עמין, לכל חד וחד, חולק ^{טו} ואחסנתא בהאי

מסורת הזהר

(א) מלכא משיחא, לעיל ב"א דף ר"ג ציון ב"י. (ב) והיה בית יעקב, (עובדיה א') ח"א קעג. ח"ב קכ. ת"ז חק, ס"ט צט. ז"ח וישב כ"ט טד שכג. (ג) ועלו מושיעים, (עובדיה א') ח"א קפו: קעב. רנו. ח"ג ז: עז, ריב רמדו. ז"ח בראשית ז' טג שמד.

חלופי גרסאות : א ג"א מוסיף אמר ליה (אה"ל). ב ג"א מאבוך. ג ג"א כלחו אתקיימו. ד ג"א נטל יעקב. ה ג"א נטיל. ו ג"א ולבחר. ז ג"א דלא. ח ג"א לאחסנא. ט ג"א ל"ג עשו. י ג"א ובהוא. יא ג"א ציון וגו'. יב ג"א נטל. יג ג"א יהב. יד ג"א יהיב ונ"א יהי ליה לקב"ה. יז ג"א ל"ג מלכו. ונ"א מלכא. ונ"א מלך אלא גבור, ונ"א בלחודוי קב"ה מלך (אה"ל). טו ג"א ואחסנא.

הברכות	הסילם	סאטר
<p>לקח מלמטה בניל בסמוך, ועשו לקח למטה, ולאחר כך כשיקום מלך המשיח, יקח יעקב מלמעלה ומלמטה, והיינו גם משמים וארץ התחתונים, ויאבד עשו מכל, ולא יהיה לו חלק ונחלה וזכרון בעולם. וז"ש והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, מפני שיאבד עשו מכל וירש יעקב שני עולמות עולם הזה, והיינו שמים וארץ התחתונים, ועולם הבא, דהיינו שמים וארץ העליונים. ואין לשאול הלא גם מטרם ביאת המשיח מקבל יעקב משמים וארץ התחתונים, דהיינו בזמן בהמ"ס, ובשבתות קיי"ט, ועל ידי הפלות. הענין הוא כיון שאינם בקביעות חמדה, אינם נחשבים לקבלה, אבל לעתיד יהיה זה בקביעות.</p>	<p>הברכות דהיינו ו"ס בלי ראש, שזה מסובל משמים וארץ של מעלה. ואחר כך כשהגיע זמן הגדלות, לקח גם מלמטה כנ"ל, אבל, ועשו נטיל חולקיה לתתא, שאפילו בתחילה לא קבל משהו מהארץ החסדים משמים וארץ העליונים, כי להיותו מן שמאל, אין לו חלק בחסדים מכוסים כלום שהם כולם ימין. כנ"ל. וע"כ לקח בהכרח משמים וארץ התחתונים אפילו בתחילה.</p> <p>קנג) רבי יוסי ברבי וכו': ר"י בר"ש בן לקוניא אמר לרבי אלעזר, האם לא שמעת משהו מאביך, למה לא נתקיימו הברכות שברך יצחק את יעקב, והברכות שברך יצחק את עשו נתקיימו כולם.</p>	
<p>קנה) ובהאי זמנא כתיב וכו': ובעת ההוא כתוב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, מלוכה היא שלטח עשו בעולם הזה, תהיה להסב"ה בלבדו. ושואל וכי עתה אין חמלוכה של הסב"ה. ואומר, אלא אע"פ</p>	<p>קנד) א"ל כל אינון וכו': אמר לו, כל הברכות האלו נתקיימו, וכן ברכות האחרות שהקב"ה ברך את יעקב נתקיימו. אבל בתחילה לקח יעקב את כל הברכות רק למעלה, משמים וארץ העליונים, וע"כ הם אצלו מתוסרי השלמות, כל עור שלא (דפו"י דף קמ"ג ע"ב)</p>	

עלמא, לאשתמשא ביה, א ובההיא זמנא, יטול מכלהו מלכותא, ותהא דיליה כלא, וכתיב והיתה ליי המלוכה, ליה בלחודוי, דכתיב * והיה יי למלך עד כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד.

קנו) ב ויהי אך יצא יעקב וגו'. רבי שמעון אמר, אך יצא יצא, תרי יציאות הללו למה. אלא * חד דשכינתא, וחד דיעקב, דהא כד עאל יעקב, ב שכינתא עאלת עמיה, וקמי שכינתא אתברך, דיצחק הוה אמר ברכאן, וי שכינתא אודי ג להו עלייהו. וכד נפק יעקב, שכינתא נפקת עמיה, הה"ד אך יצא יעקב, תרי ה יציאות כחד.

קנו) ה ועשו אחיו בא מצידו. מן הציד לא כתיב, אלא מצידו, ו דאיהו צידה דיליה, דלא הוה ביה ברכה, ורוח ו הקודש ו צווחה ואמרה, ו אל תלחם את לחם רע ו עין.

קנח) ו יעש גם הוא מטעמים וגו' ה יקום אבי, דבוריה, הוה בעזות, בתקיפו ו רוחא, מלה דלית בה טעמא, יקום אבי. ת"ח, מה בין יעקב לעשו, יעקב אמר בכסיפו דאביו, בענוה, מה כתיב ויבא אל אביו ויאמר אבי. י מה בין האי להאי, אלא, דקא בעא לאודעזעא ליה, י מליל

מסורת הזהר

א) והיה ה' למלך, (זכריה י"ד) ב"א דף ע"ד ציון א'. ב) ויהי אך יצא, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. רנח: ת"ז חקי כ"א נח. ג) שכינתא עאלה קמיה, לעיל דף ס"ב ציון א'. ד) ושכינתא אודי להו, ח"א קמ: ה) ועשו אחיו בא מצידו, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. רנח: ו) אל תלחם את לחם רע עין, (משלי כ"ג) ח"ב ג. ח"ג קד. קמ: וז"ח ע"א סד שית. ס"ו סג שמס. ז) ויעש גם הוא וגו', (בראשית כ"ז) ח"ג ק. ה) יקום אבי, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. רלה. ת"ז חקי כ"א נח. ט) ויבא אל אביו, (בראשית כ"ז).

חלוסי גרסאות: א ב"א ובהוא. ב ב"א ויהי אך יצא יעקב וגו' אדליב (אה"ל). ג ב"א ל"ב להו. ונ"א ליה. ד ב"א ל"ג יעקב. ה ב"א יצאו. ו ב"א ל"ג דאיתו צידה דיליה. ז ב"א הקדש. ח ב"א צווחה. ונ"א ל"ג צווחה. ונ"א אמר ולי"ג צווחה ואמרה. ט ב"א עין וגו'. י ב"א דרוחא. יא ב"א מאי האי. יב ב"א ל"ג מליל.

מאמר

הסולם

חברות

אע"פ שהקב"ה שולט למעלה ולמטה, הדי נתן השליטה לעמים האחרים, לכל אחד ואחד נתן חלק ונחלה בעולם הזה, להשתמש בו. ובעת ההיא יסח מכולם את המלוכה, ותהיה כולה שלו, שכתוב, והיתה לה המלוכה, לו בלבדו. שכתוב, והיה ה' למלך וגו'. קנו) ויהי אך יצא יעקב וגו': ר"ש אמר, אך יצא יצא, ב' יציאות הללו למה. ומשיב, אלא אחת היא של השכינה, ואחת היא של יעקב. כי כשנכנס יעקב נכנסה עמו השכינה, ונתברך לפני השכינה, כי יצחק היה אומר הברכות והשכינה הסכימה עליהם. וע"כ כשיצא יעקב יצאה עמו השכינה, וז"ש אך יצא יעקב, ב' יציאות כאחד.

(דפ"י דף קמ"ג ע"ב * קמ"ד ע"א)

בלשון תחנונים, * קום נא שבה ואכלה מאידי. ועשו אמר, יקום אבי, כמאן דלא מליל עמיה.

קנט) ת"ח, בשעתא ד' דעאל עשו, עאל עמיה * ג' גיהנם, אזדעזע יצחק, ודחיה. דכתיב * ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד. כ' כיון דכתיב ויחרד יצחק חרדה * גדולה די * ד' מהו עד מאד. אלא, דלא הוה דחילו ואימתא. דנפל עליה דיצחק, רבתא, מיומי דאתברי, ואפי" * ה' בההיא שעתא, דאתעקד יצחק על גבי מדבחא, וחמא * סכינא עליה, לא אזדעזע, * וכההיא שעתא, דעאל עשו, * ח' וחמא גיהנם דעאל * ט' עמיה, כדין אמר, בטרם תבא * ואברכהו גם ברוך יהיה, בגין * דחמית * שכינתא * י' דאודי על אינון ברכאן.

קס) דבר אחר, יצחק אמר ואברכהו, נפק קלא ואמר, גם ברוך * י' יהיה, בעא יצחק למילט ליה ליעקב, אמר ליה קב"ה, יצחק, גרמך אנת לייט, דהא כבר אמרת ליה, * אורריך ארור ומברכיך ברוך.

קסא) ת"ח כלא אודו על אינון ברכאן, עלאי ותתאי, ואפילו איהו חולק עדביה דעשו, אודי * י' עלייהו, וברכיה איהו, ואודי על אינון ברכאן, וסלקיה על רישיה לעילא.

קסב) מנלן, דכתיב * ויאמר שלחני כי עלה * השחר ויאמר לא אשלחך

מסורת הזהר

- א) קום נא שבה, (בראשית כ"ז) ב) דעאל עשו עאל עמיה ניהנם. לעיל דף ס"ב ציון ד'. (בראשית כ"ז) ד) ויחרד יצחק, (בראשית כ"ז) לעיל דף ס"ב ציון ו'. ח) מהו נדולה, (בחי'ג) ח"א קמ"ו: ו) מהו—עד מאד, ח"א קמ"ז: ז) ואברכהו גם ברוך, (בראשית כ"ז) לעיל דף ס"ב ציון ז'. ח) שכינתא דאודית וכו', לעיל דף ע"י ציון ד"י. ט) אורריך ארור, (בראשית כ"ז) י) ויאמר שלחני, (בראשית כ"ז) ח"א קע"ו. י"ב) ח"ב קס"ג. רלח: ח"ג מת.

חלופי גרסאות: א) נ"א מוסיף ניהנם כיון דחמא יצחק דעיל עמיה גיהנם (אה"ל). ב) נ"א ליג מן כיון עד מהו. ג) נ"א ליג גדולה (אה"ל). ד) נ"א מוסיף מהו ה) גדולה. ונ"א אמאי. ס) נ"א בההוא. ו) נ"א שכינתא.

ז) נ"א כההיא (אה"ל). ח) נ"א מוסיף וחמא יצחק (אה"ל). ט) נ"א מוסיף עמיה דעשו וליח שבעין חרעין (רמ"ק ואה"ל).

י) נ"א דחמאת. ונ"א דחמא (אה"ל). יא) נ"א דשכינתא אודו (אה"ל). יב) נ"א יהיה כדין אודי קב"ה על ברכאן עלאי וחמאי וליג מן בעא ער ואפילו. ונ"א כדין אודי קב"ה על כל אעין ברכאן. וליג מן בעא ער ת"ח (אה"ל). יג) נ"א עליהו.

יד) נ"א השחר וכו'.

הכרכות

הסולם

פאטר

קס) דבר אחר יצחק וכו': פירוש אחר. יצחק אמר ואברכהו, יצא קול ואמר גם ברוך יהיה. רצה יצחק לקלל את יעקב. אמר לו הקב"ה יצחק, עצמך אתה מקלל. כי כבר אמרת לו, אורריך ארור ומברכיך ברוך.

קסא) ת"ח כלא אודו וכו': בוא וראה. הכל הודו על אלו הברכות, העליונים

והתחתונים, ואפילו הוא, דחיינו סגאל שרו של עשו שהוא חלק גורלו של עשו, הודה עליהם. והוא ברכו. והודה על הברכות, והעלהו על ראשו למעלה. כלומר, שנכנע לפניו.

קסב) מנלן דכתיב וכו': מאין לנו זה, כי כתוב ויאמר

קנט) ת"ח, בשעתא דעאל, וכו': בוא וראה בשעה שנכנס עשו, נכנס עמו

הגיהנם, נודעזע יצחק ופחד, שכתוב, ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד. ושאל, כיון שכתוב ויחרד יצחק חרדה גדולה, למה לו לכתב עוד, עד מאד. ואומר, אלא שלא היה עוד פחד ואימה שנפל על יצחק גדולה כמוהו, מיום שנברא, ואפילו באותה שעה שנעקד על המזבח. וראה את המאכלת עליו, לא נודעזע, כבאותו שעה שנכנס אליו עשו וראה את הגיהנם שבא עמו, אז אמר, בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה מפני שראיתי השכינה שהודתה על אלו הברכות.

(דברי דף קמ"ד ע"א)

כי אם ברכתני, ויאמר שלחני, בגין ^א דאחקיף ביה יעקב. וכי היך יכיל בינ
דאיהו גוּפא ובשרא, לאתתקפא ^ב ביה * במלאכא, דאיהו רוח ממש, ^ג דכתיב
יעושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט.

קסג) אלא, מכאן דמלאכי שליחי דקביה, ^א כד אינון נחתין להאי עלמא
ד גלימין, ואתגלימו ומתלבשין בגופא, כגוונא דהאי עלמא, בגין דהכי אתחזי,
דלא להשנאה ממנהגא דההוא אתר דאזיל תמן.

קסד) והא אתמר, דמשה כד סליק לעילא, מה כתיב ^א ויהי שם עם יי
ארבעים יום וארבעים ^ב לילה לחם לא אכל ומים לא שתה, בגין מנהגא, דלא
להשנאה מההוא אתר ^א דאזיל לתמן, ואינון מלאכין כד נחתו ^א לתתא כתיב
^ב והוא עומד עליהם תחת העץ ^א ויאכלו. וכן הכא, האי מלאכא, כד נחת לתתא,
לא אתאבק עמיה דיעקב, אלא מגו דהוה אתלבש ^ב בגופא ^א כגוונא דהאי
עלמא. ועל דא ^א אתאבס יעקב בהדיה, כל ההוא ליליא.

קסה) תא חזי, בגין ^א דשלטנותא יד דהני, לאו איהו ^א אלא בליליא ודאי,
ובגין כך, שלטנותא דעשו, לאו איהו אלא בגלותא, דאיהו לילה, ועל דא
בליליא אתתקף ^א עמיה דיעקב, ^ב ואתאבק עמיה. וכד אתא צפרא, ^א אתחלש

דרך אמת

(א) לעיל מי ע"ב.

(א) כמלאכא ביב דף כ"ז ציון א"י. ב) עושה

מלאכיו רוחות. (תהלים ק"ד) ב"ב דף כ"ז ציון ג"י. ג) כד אינון נחתין להאי עלמא ומתלבשין, ח"א מ:
פא. קא. ח"ב רנטו ח"ג קכו. קנב. רח. ד) ויהי שם, (שמות ל"ד) לעיל דף י"ט ציון ג"י. ה) והוא עומד עליהם,
(בראשית י"ח) ו) ויאכלו, ח"א קב.

חלופי גרסאות: א) נ"א דאחקיף. ב) נ"א ביא (ד"ק). ג) נ"א נחתין. ד) נ"א גלימין. ה) נ"א לילה וגו'. ו) ג"א דאזיל.
ז) נ"א מוסיף לתתא לבני אברהם. ונ"א לתתא אחחזיין כאלו אכלין (אה"ל). ח) נ"א ליג בגופא.
ט) נ"א מוסיף כגוונא דא. י) נ"א אתרבק. יא) נ"א דשולטנותא. יב) נ"א דהאי (אה"ל). יג) נ"א ליג מן אלא בליליא עד
אלא בגלותא. יד) נ"א בהדי. טו) נ"א ואחדבק. טז) נ"א ואתחלש.

מאמר

הסולם

חברות

ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא
אשלחך כי אם ברכתני. ויאמר שלחני,
הוא, מפני שהחזיק בו יעקב. ושואל ואיך אדם
שהוא בשר ודם יוכל להחזיק במלאך, שהוא
רוח ממש. שכתוב עושה מלאכיו רוחות משרתיו
אש לוחט.
קסג) אלא מכאן וכו': ומשיב אלא נשמע מכאן,
אשר המלאכים, שליחי הקביה,
כשיררדים לעולם הזה הם מעוטפים, ומתעטפים
ומתלבשים בגוף, בדומה לעולם הזה, משום
שכן ראוי להיות, שלא לשנות ממנהג המקום
שתלך שמה.

קסד) והא אתמר דמשה וכו': וכן למדנו,
אשר משה, כשעלה למעלה, מה
דמויי דף קס"ד ע"א.)

חליה, ולא יכיל, וכדין א אתתקף יעקב, בגין דיעקב, שלטנותיה ב ביממא. קסו) ובגין כך, כתיב א משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה ב שומר מה מליל. ג דהא כדין ד שולטנותיה דידה דעשו, דאיהי שעיר, בלילה איהו, ובגין כך אתחלש, כד אתא צפרא, וכדין ג ויאמר שלחני כי עלה השחר. קסז) ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני, ה כי אם ברכתני, ד כי אם (תברכני ו מבעי ליה, מאי ז כי אם ברכתני. אם ה אודית, על אינון ברכאן דברכני אבא, ולא תהא מקטרגא ט לי . בגינייהו, מה כתיב, ה ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יא וגו', אמאי ישראל, א"ל בעל כרחין אית לן לשמשא לך, דהא אנת אתעטרת בחילך, לעילא בדרגא עלאה, ישראל יהיה שמך ודאי.

קסח) כי שרית עם אלהים, מאי עם אלהים, ס"ד דעליה הוה אמר, אלא אמר ליה, שרית לאתחברא ולאזדווגא עם אלהים יב בחבורא, בזווגא דשמשא וסיהרא, וע"ד לא כתיב יג את אלהים, אלא עם אלהים, יד בחבורא וזווגא טו חדא.

מסורת הזהר

א) משא דומה אלי וגו', (ישעיה כ"א) ח"ב לח: קל: קלא: ח"ג כב. ב) שומר מה מליל, ת"ז בהקדמה ב. ג) ויאמר שלחני, לעיל דף ע"א ציון י. ד) כי אם תברכני מבעי ליה, ח"ג מה. ה) ויאמר לא יעקב יאמר וגו', (בראשית ל"ב) ח"א קעא. דיב. ח"ב קה. ח"ג מה. רמד. ת"ז תקי כ"ו דף ע"ב.

חלופי גרסאות: א ג"א אתתקן. ב ג"א מוסיף ביממא וע"ד שולטנותא דעשו בליליא ושולטנו דיעקב ביממא. ג ג"א דהכא. ד ג"א שלטנותיה. ונ"א שולטנותא (אה"ל). ה ג"א וכי. ו ג"א מבעי. ז ג"א ל"ג כו. ח ג"א מוסיף אודית עלי. ט ג"א עלי י ג"א בינייהו. יא ג"א כי שרית עם אלקים ועם אנשים יתוכל ול"ג וגו'. יב ג"א בחבור. ונ"א מוסיף בחבורא חד (אה"ל). יג ג"א מוסיף על אלקים. ונ"א אלקים ול"ג את: יד ג"א בחבור. טו ג"א חד.

הברכות

הסולם

מאמר

יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל וגו'. ושואל, למה קראו ישראל. ומשיב שאמר לו בעל כרחינו עלינו לשרת אותך, כי ברוב כחך נתעטרת למעלה, במדרגה עליונה, ועל כן ישראל יהיה שמך, ודאי. פירוש. פרצוף ז"א נחלק על החזה, שמחזה ולמטה נקרא יעקב ומחזה ולמעלה נקרא ישראל, וכיון שראה המלאך, שיעקב נעשה מרכבה למדרגה העליונה, דהיינו למחזה ולמעלה דז"א, לפיכך נשתעבד לשרתו כמו שמשועבד אל ה', וקראו בשמו. ישראל, ואמר לו, ישראל יהיה שמך. קסח) כי שרית עם אלקים: שואל, מהו עם אלקים, הכי יעלה על דעתך, שעל עצמו אמר, כי שרית עם אלקים. ומשיב, אלא אמר לו, שרית, להתחבר ולהזדווג עם אלקים שהוא השכינה, בחבור וזווג של השמש והלבנה, שהם ז"א ונוקביה. וע"כ לא כתוב, את אלקים, אלא, עם אלקים שמוורה, עם אלקים, בחבור וזווג אחד. פירוש, כי בהיותו מרכבה לז"א שמחזה

לנו כבלילה, ועל כן בלילה נלחם המלאך עם יעקב ונתאבק עמו. וכשהבוקר בא נחלש חילו של המלאך, ולא יכול לו. ואז נתגבר יעקב. משום ששליטתו של יעקב היא ביום. קסו) ובגין כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, משא דומה אלי קורא משעיר, שומר מה מלילה שומר מה מליל. כי השליטה של עשו הנקרא שעיר, היא בלילה, ומשום זה נחלש המלאך כשבא הבוקר, ואז, ויאמר שלחני כי עלה השחר. קסז) ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני: שואל כתוב, כי אם ברכתני, כי אם תברכני היה צריך לכתוב, לשון עתיד, מהו כי אם ברכתני, שהוא לשון עבר. ומשיב, אלא הפירוש הוא, שאמר לו, אם תודה לי על אלו הברכות שברכני אבי, ולא תקטרג עלי בשבילם, אז אשלחך. ועל כן כתוב, כי אם ברכתני, לשון עבר. כי המדובר הוא בברכותיו של יצחק. מה כתיב ויאמר וכו': מה כתוב, ויאמר לא (דפ"י דף קמ"ד ע"א *) קמ"ד ע"ב)

קסט) ד"א, ויאמר: כד"א * ויאמר אב שמוע תשמע לקול יי אלהיך, אופ הכא, ויאמר ה לא יאמר עוד שמך י יעקב כי אם ישראל, כדין אתעטר יעקב בדרגיה, י למהוי כללא דאבהן. מה כתיב, י ויברך אותו שם. מאי ויברך אותו שם, דאודי ליה על כלהו ברכאן, דברכיה אבוי: קע) רבי שמעון פתח ואמר, י ברצות יי דרכי איש גם אויביו ישלים אתו, תא חזי, כמה אית ליה לבר נש, ד לאתתקנא שבילוי, ביה בקב"ה, בגין למעבד פקודי דאורייתא, דהא אוקמוה, דודאי ה תרי מלאכין שליחן, ה אית לבר נש ו מלעילא, ו לאזדוגא בהדיה, חד לימינא, וחד לשמאלא, ואינן ס סהדין ביה בבר נש, בכל מה דאיהו עביד, אינן משתכחי תמן, ס וקרין לון ו יצר טוב ו יצר רע.

קעא) אתי בר נש לאתדכאה, ולאשתדלא בפקודי י דאורייתא, ההוא יצר טוב דאזדוג ביה, ה כבר איהו יכ אתתקף על ההוא יצר הרע, ואשתלים י בהדיה, * ואתהפיך ליה לעבדא, י וכד בר נש ס אזיל לאסתאבא, ההוא יצר הרע,

מסורת הנהר

א) ויאמר אם שמוע, (שמות ט"ו) וירא דף מ"ח ציון ב. ב) ויאמר, וירא מ"ה ציון א"ג) ויברך אותו שם, (בראשית ל"ב) ח"א קמו. רסו. ד) ברצות ה' דרכי איש, (משלי ט"ו) ח"ג קג. ה) תרי מלאכין שליחן אית לבני, ח"א קסה: ח"ב קה. ו) יצה"ט, ב"א דף קס"א ציון א'. ז) יצה"ר, ב"א דף קס"א ציון א'. ח) ואתהפיך ליה לעבדא, ח"א קמת. חלופי גרסאות: א) נ"א לא יעקב יאמר עוד שמך. ב) נ"א ליג יעקב. ג) נ"א למיחוי. ד) נ"א לאתחקמא אורחוי ושבילוי (אח"ל). ט) נ"א מוסיף אית ליה. ו) נ"א ולעילא. ז) נ"א דסתדין. ח) נ"א מזדוגין. ונ"א מזדוגי (אח"ל). ט) נ"א וקרין. י) נ"א אורייתא. יא) נ"א בבר נש. יב) נ"א מוסיף ואתגבר (אח"ל). יג) נ"א בתוי. יד) נ"א וכי. ונ"א מוסיף וכד אחר. טו) נ"א ואזיל.

מאמר הסולם חברכות

והטעם שאינו רוצה לפרש הכתוב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך וגו', כפשוטו, ששינה את שמו מיעקב לישראל, הוא, משום ששינוי השם שייך להקב"ה, ואין המלאך יכול לשנות שם. ולפיכך פירש שלא יאמר עוד וגו', היינו רק, שעורר אותו לכך וכו'.

קע) רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר, ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. בוא וראה, כמה יש לו לאדם לתקן דרכיו בו, בהקב"ה, כדי לקיים מצות התורה. כי למדנו, שודאי, שני מלאכים יש לאדם, שליחים מלמעלה להתחבר עמו. אחד לימין ואחד לשמאל. והם עדים על האדם. ובכל מה שהוא עושה הם נמצאים שם. וקוראים אותם יצר טוב ויצר הרע.

קעא) אתי בר נש וכו': בא האדם להטהר, ולהשתדל במצות התורה, אותו יצר הטוב שנתחבר בו, הוא כבר נתגבר על יצר הרע

שמחזה ולמעלה, הנקרא ישראל, נמצא נכלל עם ז"א בזווגו עם השכינה, ונתחבר גם הוא בשכינה ביחד עם ז"א.

קסט) ד"א ויאמר וכו' פירוש אחר. ויאמר פירוש, כמו שאתה אומר, ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך, שויאמר הוה הוא להתעוררות להתאמץ לשמוע בקול ה', אף כאן, ויאמר, פירוש, שעוררו ואמר, לא יאמר עוד שמך יעקב כי אם ישראל, כלומר, ולא יאמר, פירוש, שיתאמץ ויעלה ממדרגת השם יעקב שהוא מחזה ולמטה דו"א, למדרגת השם ישראל, שהוא מחזה ולמעלה דו"א.

אז נתעטר יעקב במדרגתו, שנתאמץ ועלה למדרגת השם ישראל, שהוא מוחין דג"ר, כי ישראל נוטריקון ל' ראש כדי להיות הכלל של האבות. והיינו להיות בבחינת קו אמצעי, שהוא כולל ב' הקוין ימין ושמאל שחיס האבות, אכרחם ויצחק, מה כתוב ויברך אותו שם. ושואל, מהו ויברך אותו שם, למה לא כתוב בפה שברכו. ומשיב שפירוש, שהודה לו על כל חברכות שברכו אביו.

(דברי דף קפ"ד ע"ב)

אתתקף ואתגבר על ההוא יצר א טוב, והא אוקימנא, ודאי כד ההוא בר נש אתי לאתדכאה, כמה תקיפו אתתקף בר נש, כד נ אתגברא ההוא יצר נ טוב כדין א אויביו ישלים אתו, דההוא יצר הרע ד אתכפיא קמיה ס דיצר טוב. ועל דא אמר שלמה, נ טוב נקלה ועבד לו, מאי ועבד לו, דא יצר הרע. וכדין כד אזיל בר נש בפקודי אורייתא, כדין גם אויביו ישלים אתו, ו דא יצר הרע, ס ודאתא מסטרוי.

קעב) תא חזי, בגין דיעקב, אבטח ביה בקב"ה, וכל ס ארחוי הוו י לשמיה, על דא אויביו ישלים אתו. יא ודא סמאל, חילא ותוקפא דעשו, דאשלים עמיה דיעקב, ובגין דאשלים עמיה דיעקב, ואודי ליה על אינון ברכאן, יכ כדין אשלים עמיה יג עשו, ועד ידלדא סו אשתלים עמיה יעקב, סו לגבי ההוא ממנא דאתפקד עליה, לא אשלים עמיה עשו, יז בגין כך, בכד אתר תוקפא דלתתא, יח תליא בתוקפא דלעילא.

קעג) י ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי איפה. מי איפה: מאי יט מי איפה, כ מי הוא זה מבעי ליה, אלא מי כא איפה, דקיימא ככ שכינתא תמן, כד בריך ליה יצחק ליעקב, ועל דא אמר, מי כג איפה, מאן

מסורת הזהר

א) אויביו ישלים אתו, (משלי טז) ח"ג קג: ב) טוב עבד נקלה, (משלי י"ב), ג) יש לי רב, (בחיג) (בראשית ל"ג) ח"ב מא: ד) ויחרד יצחק, לעיל דף ס"ב ציון וי.

חלופי גרסאות: א) נ"א הטוב. ב) נ"א אתגבר. ג) נ"א מוסיף טוב וכד יתגבר החווא יצר הטוב (אה"ל). ד) נ"א מוסיף גם אויביו. ס) נ"א אחתקף. ו) נ"א יצר. ז) נ"א החווא יצר. ח) נ"א ודא. ט) נ"א ליג ודאתא מסטרוי. י) נ"א ודאתי מסטרוי (אה"ל). יא) נ"א אורחוי. יב) נ"א מוסיף לשמיה ואשלים עמיה. (אה"ל). יג) נ"א רבן אודי ליה עשו וכתוב ג) יש לי רב אחי יתי לך [אשר לך] רחא אודי ליה [נ"א לי] על אינון ברכאן דילית [נ"א דילי] בחרבא. יד) נ"א דעשו. יה) נ"א ליג דלא. סו) נ"א דאשתלים. טז) נ"א לגביה. יז) נ"א ובגין. יח) נ"א תלייא. יט) נ"א ליג מי. כ) נ"א מוסיף אי זה או מי. כא) נ"א אסה. וכ"א אסה חסר בגין דקיימא (אה"ל). כב) נ"א שכנתא. כג) נ"א אסה.

חברות

הסולם

מאמר

הזהר, והשלים עמו, והיצר הרע נהפך לעבד ליצר הטוב. וכשבא האדם להטמא, אותו יצר הרע מתחוק ומתגבר על יצר הטוב. וכבר בארוהו. ודאי כד ההוא וכו': ודאי, כשאותו האדם בא להסתור כמה התגברות הוא צריך להתגבר, וכאשר מתגבר יצר הטוב, אז גם אויביו ישלים אתו. כי היצר הרע, שהוא אויביו, נכנע לפני יצר הטוב. ועל זה אמר שלמה, טוב נקלה ועבד לו, מהו ועבד לו, היינו היצר הרע. שנעשה לעבד ליצר הטוב, ואז כשתליך האדם במצות התורה, אז אויביו ישלים אתו, והו היצר הרע וכל הבאים מצדו, ישלימו אתו.

הזהר, והשלים עמו, והיצר הרע נהפך לעבד ליצר הטוב. ומשום שהשלים עם יעקב, והודה לו על חברות, אז גם עשו השלים עמו, וכל עוד שלא השלים יעקב עם אותו הממונה שנתמנה עליו שהוא סמאל, לא השלים עמו עשו. והוא משום זה שבכל מקום תוקף שלמטה תלוי בתוקף של מעלה. וכל עוד שאין מחלישים התוקף של מעלה, דהיינו השרים הממונים עליהם למעלה, אי אפשר להחליש התוקף של מטה בעולם הזה.

קעג) ויחרד יצחק ונוי ויאמר מי אפוא:

שואל מהו מי אפוא, היה צריך לומר, מי הוא זה, כי איטוא פירושו, אי מה, אית. ומשיב, אלא אמר מי אפוא, משום שהשכינה צמדה

קעב) תא חזי בגין וכו': בוא וראה, בשביל שיעקב בטח בו, בהקב"ה, וכל דרכיו היו לשמו, על כן אויביו ישלים אתו, וסמאל (דפרי דף קמ"ד ע"ב)

ה הוא נ דקאים הכא, ואודי על אינון ברכאן, ג דברכית ליה, ודאי * גם ברוך יהיה. ד י דהא ט קב"ה אסתכם באינון ברכאן.

קעד) רבי יהודה אמר, בגין ו ההיא חרדה ו דאחריד יעקב, ליצחק אבוי אתענש יעקב, ה בעונשא דיוסף, דחרד חרדה כהאי, בשעתא דאמרו ליה, ג זאת מצאנו. יצחק אמר מי ה ט איפה. באיפה אתענש יעקב, דכתיב י איפה הם רועים, ותמן יוסף אתאביד, י ואתעניש יעקב. ואע"ג דקב"ה אסתכם על ידוי, יא באינון ברכאן, איהו אתענש באיפה, דכתיב איפה הם רועים. ומתמן אתאביד יג מניה, ואתענש כל ההוא יג עונשא.

קעה) ה ויחרד יצחק חרדה גדולה, י מאי גדולה, כתיב הכא גדולה, וכתיב התם י ואת האש הגדולה הזאת וגו', ה דעאל עמיה גיהנם. עד מאד. ט מאי עד מאד. כתיב הכא מאד, וכתיב התם י והנה טוב מאד, יא דא מלאך המות, כדין אמר טו מי טו איפה.

קעו) ייב * כשמוע עשו את דברי אביו וגו'. אמר רבי חייא, כמה בישין עבדו אינון דמעין, דבכה ואפיק עשו יב קמי אבוי, בגין דיתברך

דרך אמת

מסורת הזהר

ה) אפוא כתיב וכיוסף איפה כתיב ולי. א) גם ברוך יהיה, לעיל דף ע"א ציון ז. ב) דהא קב"ה אסתכם באינון ברכאן, ח"א קמד. ג) זאת מצאנו, (בראשית ל"ז) ח"א קפה: ד) איפה הם רועים, (בראשית ל"ז) ח"א קמד. ה) ויחרד יצחק, לעיל דף ט"ב ציון ו. ו) מאי גדולה, לעיל דף ע"א ציון ח. ז) ואת האש הגדולה, (דברים י"ח) ה) דעאל עמיה גיהנם, לעיל דף ט"ב ציון ד. ט) מאי עד מאד, לעיל דף ע"א ציון ו. י) והנה טוב מאד, (בראשית א') כ"ב דף קי"א ציון א. יא) דא מלאך המות, ב"ב דף קי"א ציון ג. יב) כשמוע עשו, (בראשית ל"ז) ח"ג ק. חלופי גרסאות: א) ב"א חכא. ב) ב"א דקיימא. ג) ב"א דבריכיה. ד) ב"א ליג דחא. ט) ב"א יקב"ה. ו) ב"א החוא. ז) ב"א דויהרד. ונ"א דחריד ונ"א דחרד. ח) ב"א בענשא. ט) ב"א אמה. י) ב"א ואתענש. יא) ב"א באינון. יב) ב"א מיניה. יג) ב"א ענשא. יד) ב"א ליג ואת (אחיל). טו) ב"א מאי (ר"ק). טז) ב"א אמה. יז) ב"א ויחי כשמוע. יח) ב"א קמיה.

מאמר

המולם

הברכות

עמדה שם, כשברך יצחק את יעקב, ועל כן אמר מי אפוא, שמירשו, איה הוא מי שעמד כאן והודה על הברכות שברכתי אותו, ודאי, גם ברוך יהיה. שהרי הקב"ה הסכים על הברכות האלו.

קעד) רבי יהודה אמר וכו': רי"א, בשביל אותה החררה שהחריד יעקב ליצחק אביו נענש יעקב בעונש של מכירת יוסף, שחרד אז חרדה כזו, בשעה שאמרו לו זאת מצאנו. יצחק אמר מי אפוא, באיפה נענש יעקב, שכתוב איפה הם רועים. ושם נאבד יוסף ויעקב נענש. ואע"פ שהקב"ה הסכים עמו באלו הברכות מכל מקום נענש באיפה, שכתוב איפה הם רועים, ששם נאבד ממנו יוסף ונענש בכל אותו העונש. קעה) ויחרד יצחק חרדה גדולה: שואל, מהו שאוה"כ גדולה. ומשיב, כתוב כאן (דפו"י דף קמ"ד ע"ב *) קמ"ה ע"א) אות

ה מניה, בגין דהוה חשיב מלה ז דאבוי יתיר. (ה) * הכי קרא שמו, נ יעקב.
 ד הכי קרא שמו, ה קרא שמו ההוא דקרא ליה, אפיק ציצא דרוקא, בגין
 קלנא. ב הכי נקרא שמו לא כתיב, אלא קרא שמו.

קעז) ויעקבני זה פעמים. זה: מהו זה, ויעקבני פעמים ז מבעי ליה.
 אלא, מלה חד ח הוי י תרי זמני, בכורת, אהדר ליה זמנא אחרא ברכת, זה
 הוא תרי זמני. כגוונא דא, ח כי עתה שבנו זה פעמים, מלה חד, תרי ז זמני.
 חד דהא י אהדרנא י" ליה, ולא נהוי בכסופא י קמיה דההוא בר נש. שבנו:
 בשנו. אנן בכסופא מניה, וכבר אהדרנא.

קעח) כגוונא דא, אמר איוב, י ותחשבני לאויב לך, אהדר איוב: אויב.
 ואוקמוה דכתיב ' אשר בסערה ישופני וגו', י אמר לפניו, רבש"ע, שמא רוח
 סערה עברה לפניך. והכא בכורתי לקח והנה עתה אהדר מלה ונטיל ברכת.

מסורת הזהר

דרך אמת

(א) הכי קרא שמו, לעיל דף טו ציון ב'. (ב) הכי
 נקרא שמו ל"כ אלא קרא שמו, ח"א קלה. (ג) ויעקבני, לעיל דף טו ציון ב'. (ד) תרי זמני בכורתי
 — ברכת, ח"א קט. ח"ב קיא. (ה) כי עתה שבנו, (בדאשיח מ"ג). (ו) ותחשבני לאויב לך, (אויב י"ג)
 ז"ח ע"ה טו שמא. (ז) אשר בסערה ישופני, (אויב ט) ז"ח ע"ה טו שמ שמו. דף ע"ח טא שיה.
 חלופי גרסאות: א ג"א מיניה. ב ג"א ליג דאבוי. ג ג"א ליג יעקב. ד ג"א מוסף ואיקמוה הכי.
 ונ"א האי קרא (ר"א). ה ג"א ליג קרא שמו. ו ג"א ליג ויעקבני. ונ"א אלא פעמים. ונ"א דא. ונ"א
 דחא. ז ג"א מיבעי. ח ג"א חווי. ט ג"א זימני. י ג"א דאהדרנא ול"ג דהא. יא ג"א ליג ליה. יב ג"א ליג קמיה. יג ג"א
 ליג מן אמר עד וחכא.

הברכות

הסולם

סאמר

הדרך שלו, שהוא הארת השמאל בלי התכללות
 בימן, ונתן את הברכה לדרכו של יעקב שה"ס
 קו אמצעי. וקבע את דרכו לנצחיות. (כמ"ש לעיל
 חיי שרה דף מ"ו ר"ח וכנ"ל) הרי הודה בזה שהברכות
 שייכים ליעקב. כי סוד הברכות, הוא קביעת
 הדרך לנצחיות, (בג"ל דף ט"א ר"ה וע"ה) וכבר קבע
 דרכו של יעקב לנצחיות. הרי שבביתוי הברכה,
 הודה לו על הברכות, והם דבר אחד. וז"ס
 שבכרתי, וברכת, אותיותיהם שוות.

קעז) ויעקבני זה פעמים: שואל, אומר זה, למה
 לו המלה זה, היה צריך לומר
 ויעקבני פעמים. ומשיב, אלא דבר אחד נכסל ב'
 פעמים, הצירוף בכרתי, חזר בזמן אחר להצירוף
 ברכת, להיות אותיותיהם שוות, זה פעמים,
 שאומה יורה, שנכסל ב' פעמים אותו הדבר. כי
 הברכה שייכת להכורה, וכיון שלקח ממנו הברכה
 כבר קנה גם הברכה. ונמצא שאלו ב' המרמות
 הן אחד. ופנימיות הדברים. כיון שכבר בזה
 בעצמו את הברכה שלו, כי אמר אנכי הולך
 למות ולמה זה לי בכרה, שפירושו שביוה את
 (דפ"י דף קמ"ה ע"א)

קעט) * הן גביר שמתיו לך ^א וגו' ולך איפה מה אעשה בני. ולך איפה, כ לית קיימא הכא, מאן י דמסתכם ^ד עלך. מה אעשה בני. כדין ברכיה בהאי עלמא, ^ס ואסתכל בדרגיה, ואמר ^ב ועל חרבך תחיה, דהא הכי אתחזי לך, לאושדא דמין, ^ו ולמעבד קרבין, ועל דא אמר מה אעשה ^י בני.

קפ) רבי אלעזר אמר, ולך איפה מה אעשה, כיון דאמר האי אמאי בני. אלא אמר ^ח ליה, ולך איפה מה אעשה, ^ט דאנת כדינא ובחרבא ובדמא חזינא לך, ולאחיך ^י בארח שלים. אלא בני, בני ודאי, ^{יא} אנא גרימנא לך, בגין ^ב דאנת בני. ^{יב} ועל דא ^{יג} על חרבך ^{יד} תחיה ואת אחיך תעבוד. ^{טו} ועדיין לא אתקיים, דהא לא פלח ליה עשו ליעקב. בגין דיעקב לא בעא ליה השתא, ואיהו אהדר וקרא ליה ^{טז} אדני כמה ^{יז} זמני, בגין דאסתכל למרחוק, ^{יח} וסליק ליה, לסוף ^{יט} יומיא, ^כ כדקאמרן.

קפא) רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי ^א בארחא, עד דהוו אזלי, חמו ליה לרבי ^ב יוסי סבא, ^ג דהוה אזיל ^ד בתרייהו ^ה יתבה, עד דמטא לגבייהו. ^ו כד כיון דמטא לגבייהו, אמרו השתא ^ז ארחא ^ח מתקנא קמן, אזלי אמר רבי חייא

דרך אמר

מסורת חוחר

א) הן גביר, (בראשית כ"ז). ב) ועל חרבך תחיה, לעיל דף ט"ח צ"א. ג) וסליק ליה לסוף יומיא, לעיל דף ס"ד צ"א. ד) לאלו רמז לאנטונינוס דאס לא כן תימה כי לעולם לא אתקיים.

חלופי גרסאות : א) ג"א ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ורגן ותירוש סמכחיו וליג וגו'. ב) ג"א לא. ונ"א לאתקיימא. ג) ג"א דאסתכל. ד) ג"א עפך (אה"ל). ה) ג"א ואתעכב. ו) ג"א ולמעבד. ז) ג"א ליג בני. ח) ג"א ליג ליה. ט) ג"א דאת. י) ג"א באורח. יא) ג"א דאנא (אה"ל). יב) ג"א כדון (אה"ל). יג) ג"א ועל. יד) ג"א מוסיף תחיה דהכי אתחזי [אתחזי] לך. טו) ג"א עדין. ונ"א ועדין. טז) ג"א אדני אדני (אה"ל). יז) ג"א זימנין. יח) ג"א יומיא. יט) ג"א באורחא. כ) ג"א ייסא. כא) ג"א ליג רחוק. כב) ג"א אבתרייהו. כג) ג"א תבו. כד) ג"א ליג כיון דמטא לגבייהו. כה) ג"א אורחא. כו) ג"א מתקנא.

מאמר

הסולם

חברכות

קעט) הן גביר שמתיו לך וגו' ולך איפוא וגו': ולך איפוא פירוש, אין עומד פה, מי שיסכים עליך שחטול את חברכות. לכן מה אעשה בני. ואז ברכו בעולם הזה, והסתכל במדרגתו ואמר לו, על חרבך תחיה, כי כן ראוי לך, לשפוך דמים, ולעשות מלחמות, להייתו רבוק בשמאל שהוא דינים, ועל זה אמר מה אעשה בני, שמדרגתך אינה ראויה לברכה.

קפ) רבי אלעזר אמר וכו': דא"א, ולך איפוא מה אעשה, כיון שאמר זה, מה לו לומר עוד בני. אלא אמר לו, ולך איפוא מה אעשה, כי אתה, בדינים בחרב ובדם ראיתך. ואת אחיך ראיתי שהולך בדרך שלם. אלא בני, ודאי בני, אני גרמתי לך את זה, בשביל שאתה בני. פירוש, כי גם יצחק היה בחינת קו שמאל, אלא כלול בימין בסו"ה (דברי ר' קמ"ה ע"א)

עת לעשות ליי, פתח רבי יוסי ואמר, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בחכמה, דא כ"י, ותורת חסד על לשונה אלין אינון ישראל, דאינון לישנא דאורייתא, דמשתעי בה יומי ולילי.

קפב) פיה פתחה בחכמה, דא ב' דבראשית, ואוקמוה. ותורת חסד על לשונה י דא אברהם, דביה ד ברא עלמא, וביה משתעי תדיר. ב' סתים מהאי גיטא, ופתיחא מהאי גיטא י סתימא מהאי גיטא, כד"א וראית את אחורי. ופתיחא מהאי גיטא, בגין ד לאנהרא ס אנפאה לגבי י עילא, ופתיחא מהאי גיטא, בגין לקבלא מלעילא, ואיהי אכסדרה לקבלא. ובגין כך סיימא י ברישא י דאורייתא י ואתמליא לבתר, פיה פתחה בחכמה, בחכמה ודא, דכתיב י בראשית ברא אלהים. ו כתרגומו. ותורת חסד על לשונה, דהא לבתר משתעי ואמר י ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. פיה פתחה בחכמה, דא ה' דשמא קדישא, דכלא בה, ואיהי סתים י וגליא י כלילא י דעילא ותתא רזא דעילא ותתא.

מסורת הזוהר

א) עת לעשות לה, (תהלים קיט) וירא דף ק"ל ציון א'. ב) פיה פתחה בחכמה, (מעלי לא). ג) בחכמה דא כנסיי, ח"א קמח ד) דא אברהם דביה ברא עלמא, (בבבראם באברהם) תקסהו דף מ"ח ציון ח. ה) וראית את אחורי, (שפוח לג) לעיל ב"א דף קכ"ב ציון א' ושינ. ז"ח דף מ"ז סד שכ, דף מ"ח סב שי. דף ס"ז סב שלר. דף מ"ג סג שיב. שכא. ו) בראשית ברא אלקים, (בראשית א') לעיל ב"ב דף י"ח ציון א' ב'. ז) ויאמר אלקים יהי אור, (בראשית א') ב"א דף מ' ציון ד'.

חלופי גרסאות: ח נ"א ליב אליק. כ נ"א דמשתעו (אח"ל). ונ"א דמשתעעו (אח"ל). ג נ"א יומס. ד נ"א חליא. (אח"ל). ס נ"א ופתיחת, ו נ"א ליב סתימא מתאי גיטא. ז נ"א סתים. ח נ"א לאתנהרא. ונ"א לאתהרא. ט נ"א אנפאה. י נ"א עלאה (אח"ל). ונ"א עלאי (אח"ל). יא נ"א בריש. יב נ"א אורייתא. יג נ"א ואתמלייא. יד נ"א ליב בראשית. טו נ"א כתרגומו. טז נ"א וגלייא. יז נ"א כללא. ונ"א כלא (אח"ל). יח נ"א לעילא (אח"ל).

הכרכות

הכולם

מאמר

שאתה אומר וראית את אתורי. פירוש, ראיה ה"ס חכמה, וכשהנוקבא מקבלת חכמה היא נסתמת מטעם חסרון חסדים, (כגיל ב"א דף ק"ד דיתא ע"ש) וע"כ נקראת אחורים, והכתוב אומר אז עליה, וראית את אחורי.

פתיחא מהאי גיטא בגין וכו': ומצד השני הב' פתוחה, כדי להאיר פניה כלפי מעלה שהוא ז"א, וכן היא פתוחה כדי לקבל מלמעלה, מו"א, והיא סרוצה כמו אכסדרה, לקבל אור מרובת. כי האכסדרה מקבלת אור השמש יותר מבית, ומשום זה עומדת בראש התורה והיינו ב' דבראשית בשח"כ פיה פתחה בחכמה ונתמלאה אור אח"כ בכל דברי התורה. שה"ס ותורת חסד על לשונה. פירוש. כי יש כאן בהכתוב ב' פתיחות של הנוקבא, א) פיה פתחה בחכמה, ב) ותורת חסד על לשונה, ומבאר, שבעת שהב', שה"ס הנוקבא

פתח רבי יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בחכמה. טובב על כנסת ישראל, שהיא השכינה, ותורת חסד על לשונה, אלו הם ישראל, שהם לשונה של התורה, כי מברכים בה יום ולילה. קפב) פיה פתחה בחכמה: זהו ב' של בראשית ובארוה, שה"ס הנוקבא המכונה בית, (כגיל בראשית א' דף רס"ה אות שכ"ו) ותורת חסד על לשונה, זהו אברהם, שה"ס קו החסה, שבו ברא העולם, (כגיל פרשת לך דף קכ"ח אות סס"ג) וכו מדבר תמיד. דהיינו שמדבר תמיד בתורה. שהיא כולה המשכת החסד. וע"כ אומר ותורת חסד על לשונה. כמו שמבאר לפנינו. ב' סתים מהאי גיטא ופתיחא וכו': מבאר יותר, ואומר, כי צורת אות ב' היא סתומה מצד אחד ופתוחה מצד אחד. היא סתומה מצד אחד, כמו (דמרי דף קמ"ח ע"א)

קפג) פיה פתחה בחכמה, בגין ^ה דאיהי סתימא דלא אתיידע כלל, דכתיב
 "ונעלמה מעיני כל חי ^כ ומעוף השמים נסתרה. וכד שארי לאתפשטא
 בחכמה ^ג דאתדבק בה, ^ד ואיהי בגווה, ^ה אפיקת קלא, דאיהי תורת חסד.
 קפד) פיה פתחה בחכמה, דא ^ו היא בתראה, ^ז דאיהו ^ח דבור, ומלה
^ט תליא בחכמה. ותורת חסד על לשונה. דא קול דקיימא על ^י דבור, לאנהגא
 ליה: ותורת ^{יא} חסד, דא יעקב, ^{יב} דאיהו על לשונה, ^{יג} לאנהגא מלה, ^{יד} ולאחדא
 לה, דהא לית דבור ^{טו} בלא קול, ואוקמוה.

מסורת הזהר

(א) ונעלמה מעיני כל חי, (איוב כ"ח) ח"ג רצ. ת"ז תקי יפה לה: תקי כ"ט עג. ז"ח מ"א טא שז.
 חלוסי גרסאות: א) ג"א דאיהו, ב) ג"א ומעוף וגו'. ג) ג"א דאתדבקת, ונ"א דאתדבקא. ד) ג"א ואיהו. ס) ג"א מוסיף
 ואיהי אפיקת. ונ"א מוסיף ואיהי בגוה אפיקת. ז) ג"א ה'. ח) ג"א דאיהו, ח"ג"א דיבור. ט) ג"א תליא.
 י) ג"א דיבור. יא) ג"א מוסיף חסד על לשונה. יב) ג"א ל"ג לאנהגא, יג) ג"א ולאתאחזא, ונ"א ולאתבא (אה"ל). יד) ג"א
 ולאחחא (אה"ל). יז) ג"א לית סו ג"א ולא.

מאמר

הסולם

הברכות

שלמטה בכללת בבינה שהיא למעלה, שאז נעשית הבינה
 סתומה. ולעז גדלוה היא סוד המוחין שלמעלה, של
 הבינה עצמה, ושלמטה, של המלכות, שאז היא
 עצמה נעשית גלויה, דהיינו בג"ד, וגם משמעת
 מוחותיה אל המלכות, ומפרש יותר, לפיכך
 אוה"כ, פיה פתחה בחכמה, משום שבסוד הגי' ^ה
 רבינה, היא סתומה ולא נודעת כלל. שכתוב
 ונעלמה מעיני כל חי, ומעוף השמים נסתרה.
 וכשהתחילה הבינה להתפשט עם החכמה שנתדבקה
 בה, ושנתלבשה בתוכה, דהיינו בסוד ז"ט תחתונת
 שבה, שה"ט הכתוב פיה פתחה בחכמה, לא יכלה להתפשט
 עד שהוציאה קול, דהיינו ז"א, הקו האמצעי, שהוא
 תורת חסד. ועליו נאמר, ותורת חסד על לשונה.
 כי ז"א נקרא תורה, והוא מאיר באור החסד,
 וע"כ נקרא תורת חסד. והטעם שהבינה לא
 יכלה להתפשט בחכמה, עד שיצא אור החסד
 שהוא ז"א, הוא מפני שאין החכמה יכולה
 להאיר מטרים שנתלבשה באור החסד.

הנוקבא נפתחת, דהיינו בעת שנזדווגת עם
 ז"א, יש בה השפעה וקבלה: כי ז"א היא תמיד
 בחסדים מכוסים, לחיותו בכחינת ג"ד רבינה
 בסוד כי חפץ חסד הוא. זולת בעת זווגו עם
 הנוקבא, הוא נכלל ממנה באור החכמה שלה
 וז"ש פתיחא מהאי ניסא בנין לאנהרא אנפאה
 לנכי עילא, פירוש. אנפאה, הי"ס הארת חכמה,
 ואומר, שהנוקבא מאירה הארת חכמה כלפי
 מעלה, דהיינו לז"א בעלה. שזסו"ה, אשת חיל
 עטרת בעלה, כי מעטרתו בהארת החכמה. הרי
 שהנוקבא נסתחה בכחינת השפעה, שזסו"ה
 פיה פתחה בחכמה. דהיינו להשפיע חכמה
 לז"א. וכן הוא נפתחת בקבלה, שמקבלת אז
 שפע חסדים מז"א, שהוא נקרא תורה. וז"ש
 ופתיחא מהאי ניסא בנין לכבלא מעילא,
 דהיינו לקבל שפע אור החסדים מז"א. וז"ש
 ותורת חסד על לשונה.

פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר שסובב
 על התורה. שפתחה בחכמה בוראי, שכתוב
 בראשית ברא אלקים, שבראשית פירוש חכמה,
 כתרנומו בחכמתא. ותורת חסד על לשונה, כי
 אחר כך מספרת התורה ואומר ויאמר אלקים
 יהי אור ויהי אור. שפירושו אור החסד.
 פיה פתיחה בחכמה: פירוש אחר, שהוא ז"א
 ראשונה של שם הקדוש הוי"ה, שהיא בינה,
 שהכל בה, כל המוחין דרו"ן והתחתונים נמשכים ממנה,
 והיא סתומה וגלויה, שנהיג בה קטנות וגדלות, שבעת
 קטנה היא, כללות שלמעלה ושלמטה, שהמלכות
 (דסרי דף קמ"ה ע"א * קמ"ה ע"ב)

קפד) פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר על הכתוב
 פיה וגו', שזהו ה' אחרונה של שם
 הוי"ה, דהיינו הנוקבא. שהוא נקראת רבור, והדבר
 תלוי בחכמה. כלומר, שאין דבור בלי חכמה ושכל, וע"כ
 נאמר על הנוקבא פיה פתחה בחכמה, ותורת חסד על
 לשונה, זהו קול שהוא ז"א, העומד על הדבור
 שהיא הנוקבא, להנהיג אותה. ומפרש יותר, ותורת
 חסד זהו יעקב, דהיינו ז"א שנקרא תורה וחזק חסד,
 שהוא על לשונה דהיינו על הרבור שלה להנהיג
 המלת ולהתיחד עמה, כי אין דבור בלי קול.
 ובארוהו

קפה) פתח רבי חייא אבתריה ואמר, א אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא. ב אני ב חכמה, דא כ"י. שכנתי ערמה, דא יעקב, דאיהו חכים, ודעת מזמות אמצא, דא יצחק, דהוה ליה דעת ; מזמות, לברכא ליה לעשו. ובגין ב דחכמה אשתתף בהדיה דיעקב, דאיהו ערמה, ג ודעת מזמות אמצא, ב דאתברך יעקב מאבוי, ושרו עליה כל אינון ברכאן, ואתקיימו ביה ובבנוי, ג עלם ולעלמי עלמין.

קפו) מאינון אתקיימו בהאי עלמא, וכלהו , יתקיימו, לזמנא דמלכא ג משיחא, דכדין יהון ישראל גוי אחד , בארץ, ועם אחד ב לקב"ה, הה"ד ; ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ. וישלטון לעילא ותתא, דכתיב ה וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי, דא מלכא משיחא, ט דכתיב ו וביומיהון די מלכיא אינון יקום אלה שמיא מלכו . וגוי. וע"ד בעא יעקב, ז דיסתלקון ברכוי לההוא זמנא דאתי, ולא נטל לון י לאלתר.

קפז) פתח רבי ייסא אבתריה ואמר, ה ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם

מסורת הזהר

א) אני חכמה וגוי, (משלי ח') ח"ג קמד. ז"ח בראשית ח' טג שו. ב) חכמה דא כנ"י, לעיל דף ע"ט ציון ג. ג) משיחא, לעיל דף ס"ד ציון ד. ד) ועשיתי אותם לגוי, (יחזקאל ל"ד.) ה) וארו עם ענני שמיא, (דניאל ז') ח"ג קמד. ו) וביומיהון די מלכיא, (דניאל י"ב.) ז) דיסתלקון — לחהוא זמנא לעיל דף ע"ח ציון ג. ח) ואתה אל תירא, (ירמיה מ"ו) ח"ג רעד : ז"ח ע"ו טד שמג.

חלופי גרסאות : ב ג"א ל"ב מן אני עד דא יצחק. ג ג"א ל"ג מזמות. ד ג"א דעת. ה ג"א דיתברך. ו ג"א יתקיימן. ז ג"א ל"ג בארץ. ח ג"א מוסיף ליה לקב"ה. ט ג"א וכתבי. י ג"א די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרן לא תשתבק תדיק ותסף כל אלין מלכותא והיא תקום לעלמא ול"ג וגוי. יא ג"א השתא. וב"א השתא ולבתר. יב ג"א ל"ג ואתה.

הברכות

הפולם

מאמר

ובארוהו. כלומר, הנוקבא הנקראת דבור, אין לה מעצמה כלום, אלא מה שז"א הנקרא קול משפיע אליה. וע"כ אין הדבור נשמע בלי קול. שירה על יחוד זו"ן. וזה שיעור הכתוב, פיה פתחה בחכמה, כשהנוקבא פותחת פיה לדבר, שה"ס להשפיע חכמה לתחתונים, אז ותורת חסד על לשונה, אז מחויבת להתיחד עם ז"א שה"ס קול, וה"ס תורת חסד, והוא נשמע דרך הדבורים שלה שעל לשונה, וגם זה הוא מטעם. שאין החכמה שבנוקבא יכולה להאיר בלי אור החסד של ז"א.

קפו) מאינון אתקיימו וכו' : מהם נתקיימו בעולם הזה, וכולם יתקיימו בזמן

מלך המשיח, שאז יהיו ישראל גוי אחד בארץ ועם אחד אל הקב"ה. וזהו שכתוב, ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ. וימשלו למעלה ולמטה, שכתוב, וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי, היינו המלך המשיח, שכתוב, וביומיהון די מלכיא אינון יקום אלה שמיא מלכו וגוי. ועל כן רצה יעקב, שברכותיו יהיו נדרות לעתיד לבא, ולא לקח אותם מיד.

קפז) פתח רבי ייסא אבתריה וכו' : פתח ר"י אחריו, ואמר, ואתה אל תירא וגוי. מקרא זה בארוהו. אבל באותה שעה, שיצא יעקב

קפה) פתח ר' חייא אבתריה וכו' : פתח אחריו רבי חייא ואמר. אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא. אני חכמה, זהו כנסת ישראל, דיינו הנוקבא הנקראת חכמה תתא שכנתי ערמה זהו יעקב, שהוא ערום כי לקח הברכות בערמה. ודעת מזמות אמצא, זהו יצחק, שהיה לו דעת מזמות לברך את עשו. ומשום שהחכמה, שהוא השכינה הנקראת חכמה, ידו"י דף קמ"ה ע"ב

י"א ואל תחת ישראל ב וגו'. האי קרא אוקמוה. אבל ג בההיא שעתא, דנפק יעקב ד מקמי אבוי, באינון ברכאן, אסתכל בנפשיה, אמר, ה הא אלין ברכאן, בעינא ו לסלקא לון לבתר, לאריכו יומין, והוה דחיל ומסתפי, ז נפק קלא ואמר, א ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם י"ב כי אתך אני, לא אשבוך לך בהאי עלמא. ב כי הנני מושיעך מרחוק, לההוא זמנא דאנת סליק לון, לאינון ברכאן. קפח) ג ואת זרעך מארץ שבים, דאע"ג דהשתא נטיל ברכוי עשו, וישתעבדון בבנך. ח אנא אפיק לון מידוי, וכדין ט ישעבדון . בניך ביה. ד י"ג ושב יעקב, לאינון ברכאן, ושב יעקב, דא י"ב שכינתא. ושב יעקב ודאי. ה ושקט ושאנו, יג כמה דאוקמוה, יד מאינון טו מלכוון: מבבל, טז ממדי, ומיון, יז ומאדום. יח דאינהו הוו דאשתעבדו בהו בישראל. ו ואין מחריד, לעלם ולעלמי יט עלמיא. קפט) אזלו, עד דהוו אזלי, א"ר יוסי, ודאי, כל מה דעביד קב"ה בארעא, כלא הוה ברזא דחכמתא, וכלא בגין לאחזאה חכמתא עלאה להו לבי"ג, כ בגין כ"א דילפון מההוא עובדא, רזין דחכמתא, וכלא אינון כדקא יאות, כ"ב ועובדוי כלהו, אורחי דאורייתא, בגין דאורחי דאורייתא, אינון כ"ג ארחי דקב"ה, ולית מלה זעירא, דלית בה כמה אורחין ושבילין, ורזין דחכמתא עלאה.

מסורת הזהר

א) ואתה אל תירא — כי אתך אני (ירמיה מ"ו). ב) כי הנני מושיעך מרחוק, (ירמיה מ"ו). ג) ואת זרעך מארץ שבים, (ירמיה מ"ו). ד) ושב יעקב, (ירמיה מ"ו). ה) ושקט ושאנו, (ירמיה מ"ו). ו) ואין מחריד, (ירמיה מ"ו).

חלופי גרסאות: א ג"א ואל תחת ישראל. ב ג"א כי אתך אני כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנו ואין מחריד. ג ג"א בההוא. ד ג"א מקמיה. ה ג"א האי. ו ג"א לאסתלקא. ז ג"א ל"ג מן נפק עד עבדי. ח ג"א אנא אפק לן מן ידוי. ונ"א אנת תיפוק לון מידוי. ט ג"א ישתעבדון. י ג"א בנין. ונ"א ברך. יא ג"א ל"ג מן ושב עד ושב. יב ג"א מוסף שכינתא דאיהי עמיה דיעקב. יג ג"א כמא. יד ג"א באינון. טו ג"א מלכחחא. טז ג"א ל"ג ממדי ומיון. יז ג"א ל"ג ומאדום. יח ג"א דאיהו. יט ג"א עלמיא. כ ג"א כיון. כ"א ג"א דילפון. כ"ב ג"א ועבדי. כ"ג ג"א אורחי.

הברכות

ושאנו, כמו שבארוהו, שישקוט מאלו הממלכות מבבל ממדי, מיון ומאדום, שהיו מעבירים את ישראל. ואין מחריד, לעולם ולעולמי עולמים.

קפט) אזלו עד דהוו וכו': הלכו. בעוד שהיו הולכים, אמר ר' יוסי, ודאי, כל מה שהקב"ה עושה בארץ, הכל הוא בסוד החכמה, והכל הוא כדי להורות חכמה עליונה לבני אדם, כדי שילמדו מאותם המעשים סודות החכמה. והכל הוא כראוי להיות. ומעשיו כולם הם דרכי התורה, משום שדרכי התורה הם דרכיו של הקב"ה. ואין לך דבר קטן שלא יהיו בו כמה דרכים ושבילים וסודות החכמה העליונה.

הסולם

יעקב עם הברכות מלפני אביו, הסתכל בעצמו ואמר, הנה אלו הברכות אני רוצה לדחות אותם לאחר זמן, ויהיו לאורך ימים. והיה מפחד ומתירא שלא ינחשו עליו הברכות מיד, פן יהיה להן הפסק, אם יחטאו ישראל. יצא קול ואמר, ועתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' כי אתך אני, שלא אעזוב אותך בעולם הזה, כי הנני מושיעך מרחוק, לאותו הזמן שאתה דוחה את קיום הברכות. ואת זרעך מארץ שבים, שאף על פי, שעתה לקח עשו את הברכות, ובניו יעבידו את בניך, אני אוציאם מידיו, ואז בניך יעבידו אותי. ושב יעקב שישוב לאלו הברכות. ושב יעקב, אל השכינה שנתהיה עש עם יעקב. ושב יעקב ודאי ושקט (דפרי דף קמ"ה ע"ב)

מאמר

קצ) ת"ח, דהא רבי א יוחנן בן זכאי הוה אמר, תלת מאה הלכות פסוקות, ברזא דחכמתא עלאה, בפסוק א ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב, ילא גלי לון, אלא לרבי ב אליעזר, דהוה עמיה, בגין למנדע, דכמה רזין עלאין אינון, בכל עובדא ג ועובדא, דאיהי באורייתא, ובכל מלה ומלה, חכמתא איהי, ואורייתא דקשוט, בג"כ אינון מלין דאורייתא, מלין ד קדישין אינון, לאחזאה מינה נפלאות, כד"א, ב גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

קצא) ת"ח, בשעתא דעקים ההוא ה חויה, לאדם ולאנתיה, ו דאקריב ז לאנתא, ואטיל בה זוהמא, ואתפתא ביה אדם, כדין אסתאב עלמא, ח ואתלטיא ארעא בגיניה, וגרים מותא לכל עלמא, ט וקיימא עלמא לאתפרעא י מניה. עד דאתא יא אילנא דחיי, יב וכפי על אדם, וכפייא ליה לההוא נחש דלא ישלוט לעלמין על זרעא דיעקב.

קצב) דהא בזמנא יג דאקריבו ישראל שעיר, הוה יד אתכפיא ההוא נחש ג ואתהפך לעבדא, טו כמה דאתמר. וע"ד אקריב יעקב לאבוי, ד תרין טז שעירין ה חד, יז לאכפיא לעשו, דאיהו שעיר, וחד, בגין דרגא דהוה יח תלי ביה יט עשו ואתדבק ביה ואתמר.

קצג) ובג"כ קיימא עלמא, עד כ דתיתי אתתא, כגוונא דחוה, ובר נש

מסורת הזהר

א) ושם אשתו מהיטבאל וגו', (בראשית ל"ו) ח"ג קלה: ז"ח מ"ד טא שמה, דף נ"ב ס"א שלא. ב) גל עיני ואביטה, (תהלים ק"ט) לעיל חיי שרה דף ס"ו ציון ב'. ג) ואתהפך לעבדא, לעיל דף ע"ד ציון ת. ד) תרין שעירין, לעיל דף נ"ה ציון ד. ה) חד לאכפיא וכו', וחד בגין, לעיל דף נ"ה ציון ה.

חלופי גרסאות: א נ"א שמעון. ב נ"א אלעזר. ג נ"א דעובדא. ד נ"א ל"ג קדישין. ונ"א קדישין. ה נ"א חויה. ונ"א נחש. ו נ"א דאיקריב (אה"ל). ז נ"א לתתא. ח נ"א ואתלטיא. ט נ"א קיימא. י נ"א מיניה. יא נ"א יעקב. יב נ"א ונסיל. ונ"א וכפר. ונ"א לכפר (אה"ל). יג נ"א דאתקריבו. יד נ"א אתכפיא. טו נ"א כמא. טז נ"א שעירים. יז נ"א לאכפיא. יח נ"א תב. ונ"א ת"ב ולי"ג תלי ביה. יט נ"א ל"ג עשו. כ נ"א דיתת.

הברכות

הסולם

מאמר

להפרע ממנו. עד שבא עץ החיים, וכפר על אדם, והכניע את הנחש, שלא ישלוט על זרעו של יעקב לעולם.

קצב) דהא בזמנא וכו': כי בזמן שישראל הקריבו שעיר, היה נכנע אותו הנחש ונתהפך לעבד לישראל, כמו שלמדנו. ועל כן הגיש יעקב לאביו שני שעירים. א' להכניע את עשו שהוא שעיר. ואחד בשביל המדרגה שעשו היה תלוי בה ונתדבק בה. ובארוהו, שהוא סמאל שרו של עשו.

קצג) ובג"כ קיימא וכו': ועל כן נמצא העולם בקללה עד שתבא אשה בדומה לחוה, ואיש בדומה לאדם, וירמו ויערימו על אותו הנחש, ואותו שהיה רוכב עליו, שהוא סמאל, וכבר למדנו כל זה. פירוש שיעקב היה דומה לאדם, ורבקה היתה דומה לחוה, ועשו היה כחינת

קצ) ת"ח דהא וכו': בוא וראה, כי רבי יוחנן בן זכאי היה אומר, שלוש מאות הלכות פסוקות בסוד החכמה העליונה, בפסוק, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב. ולא גילה אותם אלא לרבי אליעזר שהיה עמו כדי לדעת שכמה סודות התורה נמצאים בכל פעולה ופעולה שכתוב בתורה, ובכל מלה ומלה יש חכמה ותורת אמת, ועל כן מלות התורה מלות קדושות הן להראות מהן נפלאות כמו שאתה אומר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

קצא) ת"ח בשעתא דעקים וכו': בוא וראה בשעה שהנחש רמה את אדם ואשתו, שקרב לאשתו והטיל בה זוהמא, ונתפתה בה אדם, אז נסמא העולם, ונתקללה הארץ בשבילו, וגרם מיתה לכל העולם, והעולם היה עומד (דפו"י דף קמ"ה ע"ב)

כגוונא דאדם, א ויעקומו ב ויחכימו * ליה לההוא חויא בישא וההוא דרכיב עליה וכלא אתמר.

קצד) פתח ואמר, א ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה, והא אתמר ב ויעקב איש תם יושב אהלים. איש תם: גבר שלים, ג כתרגומו. יושב אהלים, אמאי איהו תם, בגין דאיהו יושב אהלים. ג דאחיד לתרין סטרין, לאברהם וליצחק. וע"ד, ד יעקב בסטרא דיצחק אתא לגביה דעשו, כמה דאתמר, דכתיב, ד עם חסיד תתחסד ה ועם עקש ה תתפל. וכד אתא עם ברכאן, בסיועא דלעילא קא אתא, בסיועא דאברהם ויצחק, ו ובג"כ ז בחכמתא הוה, כמה דאתמר. קצה) ת"ח, כד יעקב אתער, ח לגבי סמא"ל, דרגא דעשו, וקביל עליה ט ליעקב, ויעקב נצח ליה, בכמה סטרין, נצח . לחויא, בחכמתא, ובעקימו, ולא אתנצה, בר בשעיר. ואע"ג דכלא חד. נצח כמו כן יא לסמא"ל, בנצחונא אחרא, ונצחיה, הה"ד ו ויאבק איש עמו עד עלות השחר. ז וירא כי לא יכול לו. קצו) ת"ח, זכותיה דיעקב כמה יב הוה, דאיהו אתא, ובעא לאעברא יג ליה

מסורת הוהר

א) ויהי עשו, לעיל דף ל"ג ציון א. ב) ויעקב איש תם, לעיל דף ל"ד ציון ב. ג) דאחיד לתרין סטרין, לעיל דף ל"ז ציון א. ד) עם חסיד תתחסד, (שמואל ב' כ"ב) ח"ג רצב: ה) ועם עקש תתפל, (שמואל ב' כ"ב) ו ויאבק איש עמו, (בראשית ל"ב), ב"א דף ש"ל ציון ב. ז) וירא כי לא יכול, (בראשית ל"ב) ח"ב מא: קיא: ח"ג מה. ת"ז תקי ל"ג תקי ג"ו תקי ס"ט ז"ח דף כ"ד טא שא. טג שה. חלופי גרסאות: א ג"א ויעקמו. ב ג"א ויתטאו. ג"א ויסטאו. ו"א ויחטאו. ג ג"א כתרגום. ד ג"א ל"ג יעקב. ה ג"א תתפתל (אה"ל). ו ג"א ובגין. ז ג"א חכמתא. ח ג"א לגביה. ט ג"א דיעקב (אה"ל). י ג"א לחויא, ו"א לחוייא. יא ג"א ישראל. יב ג"א הות (אה"ל). יג ג"א מוסיף ליה ליעקב

הסולם

הברכות

מאמר

תתחסד, ועם עקש תתפל. וכשבא לקבל הברכות בא בתמיכה של מעלה. בתמיכת אברהם ויצחק, דהיינו מב' הצדדים ימין ושמאל ביחד. קצה) ת"ח כד וכו': בוא וראה כאשר יעקב נתעורר אל סמאל שהוא מדרגת עשו, וסמאל רב והתאבק עם יעקב, ויעקב נצח אותו בכמה אופנים, נצח את הנחש בערמה ובמרמה, ולא נוצח אלא בשעיר, היינו בשני השעירים שהגיש ליצחק אביו שבהם נצח את עשו שהוא דרגא דנחש. כנ"ל. ואף על פי שהכל אחד, דהיינו הנחש וסמאל, מכל מקום נצח כמו כן גם את סמאל בנצחון אחר, ונצח אותו. וז"ש ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא יכול לו. וקביל, פירושו ריב, כי על ריבו (ישעיה א' י"ו) מתרגם קבילת. קצו) ת"ח זכותיה וכו': בוא וראה מה היתה זכותו של יעקב, שהוא, סמאל, בא ורצה להעביר את יעקב מן העולם, ואותו לילה היה הלילה שנבראה בו הלבנה, דהיינו ליל ד', שהוא זמן סכנה ויעקב נשאר לבדו, שלא היה עמו אחר שלמדנו, לא יצא אדם יחידי לבילה, וכל שכן בלילה שנבראו בו המאורות, דהיינו הלילה

בחינת הנחש, ששרו של עשו שהוא סמאל היה רוכב עליה, וע"כ באו רבקה ויעקב במרמה, והערימו על עשו וסמאל ובכח ב' השעירים שהגישו רבקה ויעקב התגברו עליהם כנ"ל בסמוך. קצד) פתח ואמר ויהי עשו וגו' ויעקב איש תם יושב אהלים: איש תם, פירושו, אדם שלם, כתרגומו. יושב אהלים, משמעונו, למה הוא תם, בשביל שהוא יושב אהלים, שפירושו, שנאחו בשני הצדדים, ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק ונמצא שהוא שלם הן מימין שהוא אור החסדים והן משמאל שהוא הארת החכמה, פירושו, כי אהל פירושו אורה, מלשון, בהלו נרו על ראשי וגו' (איוב כ"ט) ולהיותו כולל מב' אורות, מהארת הימין והארת השמאל, אומר עליו הכתוב, יושב אהלים, לשון רבים. וע"ד יעקב בסטרא, וכו': ומשום זה, שכלול מב' הצדדים, בא יעקב אל עשו, מצדו של יצחק הכלול בו. שז"ס ב' השעירים שהגיש ליצחק, שהיו מהארת השמאל מבחינת יצחק. והערים עליו, כמו שלמדנו, שכתוב עם חסיד (דפו"י דף קמ"ה ע"ב *) דף קמ"ו ע"א)

מעלמא, וההוא ליליא, הות ליליא דאתברי ביה סיהרא, ויעקב אשתאר בלחודוי, דלא הוה עמיה אחרא, דתנן א לא יפוק ב"ג יחידאי בליליא, וכ"ש בליליא דאתבריא ביה נהורין, דהא סיהרא איהי חסרא, דכתיב ב יהי ג מאר'ת חסר, וההוא ליליא, אשתאר בלחודוי, בגין דכד סיהרא חסרא, א חויא ב בישא אתתקף ושלטא, וכדין אתא סמא"ל, וקטריג ליה, ובעא לאובדא ליה מעלמא. קצו) ויעקב הוה תקיף בכל סטרין, בסטרא דיצחק, ובסטרא דאברהם, דאינון ג הוּו ד תקיפו דיעקב. אתא לימינא חמא לאברהם, תקיף בתקיפו ה דיומא, בסטרא דימינא דחסד. אתא לשמאלא, חמא ו ליצחק, תקיף בדינא ז קשיא. אתא לגופא. חמא ח לייעקב, תקיף מתרין סטרין ט אליו, דסחרן ליה, חד מכאן, וחד מכאן, כדין, ד וירא כי לא יכול לו ה ויגע בכף ירכו דאיהו אתר לבר מגופא, ואיהו חד עמודא דגופא, כדין ו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו וגו'.

קצח) כיון דאתער צפרא, יא ועבר ליליא, אתתקף יעקב, יב ואתחלש חיליה דסמא"ל, יג כדין אמר שלחני, יד דמטא טו זמנא, לומר שירתא דצפרא, טו ובעי למיזל, ואודי ליה, על יז אינון ברכאן, ואוסיף ליה יח ברכתא אחרא, דכתיב ז ויברך אותו שם.

קצט) ת"ח, כמה ברכאן, אתברך יעקב, חד דאבוי, בההוא יט עקימו. ורווח

מסורת הוהר

דרך אמת

א) ע"י טענין זה בפ' בראשית דף נ"ח ע"ב ובפרדס (א) לא יפוק ב"ג, ח"א קסט: ב) יחי מארת, (בראשית א) ב"א דף צ"ה ציון ג. ג) בשער ירך יעקב. מארת חסר, לעיל בהקס"ז דף צ' ציון ו. ד) וירא כי לא יכול, לעיל דף פ"ד ציון ז. ה) ויגע בכף ירכו. (בראשית ל"ב) לעיל ב"א דף קל"ג ציון ג' וש"ג. ז"ח מ"ז טב שט. ו) ותקע כף ירך יעקב, (שם) ח"ג מה. ז) ויברך אותו שם, לעיל דף ע"ד ציון ג.

חלופי גרסאות: א ג"א חויא. ו"א חויא. ב ג"א ל"ג בישא. ג ג"א ל"ג הו. ד ג"א תקיפא. ה ג"א ל"ג מן דיומא עד אחא. ו ג"א מוסיף ליה ליצחק. ז ג"א קשייא. ח ג"א מוסיף ליה ליעקב. ט ג"א אילין. י ג"א ל"ג עמו. יא ג"א ל"ג ועבר ליליא. יב ג"א ואחלש. יג ג"א וכדין. יד ג"א ומטא. טו ג"א זמניה. טז ג"א ובעא. יז ג"א ל"ג אינון. יח ג"א ברכא. ו"א מוסיף גם את רחל ברכתא. יט ג"א מוסיף עקימו דנחש (אה"ל).

הברכות

הסולם

מאמר

מכאן ואחד מכאן, או, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, שהוא מקום מחוץ לגוף, והוא עמוד אחד של הגוף, שכל הגוף נשען עליו, דהיינו ספירת הנצח, שהוא עמוד של הת"ת הנקרא גוף, אז ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו וגו'.

הלילה של יוס ד', כי אז הלבנה היא חסרה, שכתוב בו יחי מארת, חסר ו' שהוא לשון קללה, ואותו הלילה נשאר יעקב לבדו, וע"כ היה בסכנה גדולה, כי כשהלבנה חסרה מתחזק הנחש הרע ומושל, ואז בא סמאל וקטריג על יעקב, ורצה להאבידו מן העולם.

קצח) כיון דאתער וכו': כיון שהאיר הבוקר, והלילה עבר, נתחזק יעקב, ונחלש כחו של סמאל, אז אמר שלחני, שהגיע הזמן לומר שירת הבוקר, ואני צריך ללכת, והודע לו על הברכות, והוסיף לו ברכה אחת משלו. שכתוב ויברך אותו שם.

קצו) ויעקב הוה תקיף וכו': ויעקב היה חזק בכל הצדדים, בצד יצחק ובצד אברהם, שהם היו מעוזיו של יעקב, בא סמאל לימין ראה את אברהם חזק בתקפו של יום, דהיינו בצד הימין שהוא חסד. בא לשמאל, ראה את יצחק חזק בדין קשה. בא לגוף דהיינו לקו אמצעי ראה את יעקב חזק מב' הצדדים, האלו, אברהם ויצחק, שמסבבים אותו אחד

קצט) ת"ח כמה וכו': בוא וראה כמה ברכות נתברך יעקב. אחת של אביו, על ידי

כל אינון ברכאן. וחד דשכינתא דברייך ליה קב"ה, כד הוה אתי מלבן, דכתיב * ויברך אלהים את יעקב. וחד, דברכיה * ליה ההוא מלאכא, ממנא דעשו. וחד, ב ברכה אחרא, דברכיה * ליה אבוה, כד הוה אזיל לפדן ארם, דכתיב ב ואל שדי יברך * אותך וגו'.

(ר) בההוא זמנא, דחמא יעקב ה גרמיה, בכל ו הני ברכאן, אמר, במאן ברכתא ז דמנייהו אשתמש השתא. ה אמר, בחלשא מנייהו אשתמש השתא, ומאן איהו, דא ט בתרייתא, דברכיה אבוה. ואע"ג דאיהי תקיפא, אמר, לאו יי איהי תקיפא, יב בשלטנותא יג דהאי עלמא יד כקדמאה.

(רא) אמר יעקב, טו אטול השתא דא ואשתמש בה, ז ואסלק כל אינון אחרנין, לזמנא דאצטריך לי, טז ולבנאי יז בתראי. אימתי, בזמנא דיתכנשון כל עממיא, לאובדא יח בני מעלמא, דכתיב ו כל גוים יט סבבוני בשם יי כי אמילם. ה סבוני גם סבבוני כ וגו'. ו סבוני כדבורים כג וגו'. הא הכא תלתא, לגבי תלתא דאשתארו. חד, אינון ברכאן קדמאי, דאבוה. תרין, אינון ברכאן, דברכיה קב"ה. תלת, אינון ברכאן, דברכיה ההוא מלאכא.

(רב) אמר יעקב, להתם כב אצטריכו, כג לגבי מלכין וכל עמין דכל עלמא. ואסליק לון להתם, והשתא כד לגבי דעשו, כה די לי בהאי. למלאכא, דהוה ליה

מסורת הזוהר

(א) ויברך אלקים את יעקב, (צ"ל וירא אלקים אל יעקב — ויברך אותו (כראשית ל"ה) ב) ואל שדי, (כראשית כ"ח) לך דף קמ"ג ציון ב'. ג) ואסלק כל אינון — לזמנא, לעיל דף פ"א ציון ז'. ד) כל גוים סבבוני. (תהלים קי"ח) ח"ג קלט: ת"ז תקי ל"ז עה. ה) סבוני גם סבבוני, (תהלים קי"ח). ו) סבוני כדבורים, (תהלים קי"ח).

חלופי גרסאות: א נ"א ל"ג ליה (אה"ל). ב נ"א ברכא. ג נ"א ל"ג ליה. ד נ"א מוסיף אותך ויפרך ויברך וגו' ויתן לך את ברכת אברהם לך ולורעך אתך וגו'. ה נ"א כרמיה (ד"ק). ו נ"א אינון. ז נ"א מינייהו. ח נ"א ל"ג מן אמר עד ומאן. ט נ"א בתרייתא. י נ"א אבל (אה"ל). יא נ"א איהו. יב נ"א דשלטנותא. יג נ"א בהא. יד נ"א בקדמאה. ונ"א כדקדמאה. טו נ"א אטיל. טז נ"א ולבני. יז נ"א בתריי. יח נ"א לבני. יט נ"א סבבוני וגו'. כ נ"א ל"ג וגו'. כא נ"א מוסיף וגו' בשם ה' כי אמילם. כב נ"א איצטריכו. כג נ"א דלעמין ואומין ולשנין דכל עלמא. ונ"א לגבי כל עמין דכל עלמא. ונ"א מלכין כל עמין דכל עלמא. כד נ"א לגביה. כה נ"א די.

הברכות

הסולם

מאמר

האחרות לזמן שיהיו נצרכות לי ולבני אחרי, מתי יהיה זה, בזמן שיתקבצו כל האומות להאביד בני מן העולם. שכתוב כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם. סבוני גם סבבוני וגו'. סבוני כדבורים וגו'. הרי כאן שלשה פסוקים כנגד ג' ברכות שנשארו, שעוד לא נשתמש בהן, אחת היא ברכה ראשונה שברכו אביו. השניה היא, הברכות שברכו הקב"ה. השלישית היא, הברכות שברכו המלאך.

(רב) אמר יעקב להתם וכו': אמר יעקב, שמה אני צריך כל הברכות, שיגנו עלי מפני המלכים וכל האומות שבכל העולם שיתבבוני, וע"כ אדחה אותן שמה. ועתה, לעשו, די לו בברכה זו. דהיינו בברכה השניה שברכו אביו

כנ"ל

ידי מרמה, שהרויח כל אלו הברכות. ואחת של השכינה, שברך אותו הקב"ה, כשחזר מלבן, שכתוב ויברך אלקים את יעקב. ואחת שברך אותו המלאך הממונה של עשו. ואחת, ברכה אחרת שברכו אביו כשהלך לפדן ארם, שכתוב ואל שדי יברך אותך וגו'.

(ר) בההוא זמנא דחמא וכו': בעת ההיא שראה יעקב עצמו בכל אלו הברכות. אמר, באיזה מהן אשתמש עתה. אמר בברכה החלשה שבהן ואיזו היא, זו היא האחרונה שברכו אביו. ואף על פי שגם היא ברכה חזקה. אמר, אינה חזקה בשליטת העולם הוה כראשונות. (דא) אמר יעקב וכו': אמר יעקב, אקח עתה ברכה זו ואשתמש בה, ואדחה כל (דפ"י דף קמ"ו ע"א)

כמה א לגיונין ב תקיפין, כמה ג מארי מגיחי קרבא, לאגחא קרבין, דזמינין ד לגבי מלכין תקיפין, * ה לאגחא בהו קרבא. אדהכי שמע על לסטים חד קפחא, אמר, הני בני תרעי, יהכון תמן. א"ל, מכל לגיונין דילך, לית אנת משדר התם, ו אלא אלין. אמר, ז לגבי ההוא לסטים, ח די באלין, ט דהא כל לגיונותי, ומארי קרבא, י אסתלק לגבי אינון מלכין תקיפין, ביומא דקרבא, דאצטריכו לי, יא ליהוו.

רג) אוף הכי, יעקב אמר, יב לגבי יג עשו, יד די לי השתא באלין ברכאן. אבל לההוא זמנא, דאצטריכו לבני, לגבי כל מלכין ושליטין דכל עלמא, א) אסלק לון. רד) כד ימטי ההוא זמנא, יתערון אינון ברכאן, מכל סטרין, ויתקיים עלמא על קיומיה כדקא יאות, ומההוא יומא טו ולהלאה, יקום מלכותא דא על כל שאר מלכו אחרא, כמה דאוקמוה, דכתיב ב תדיק ותסף כל אלין מלכוותא והיא תקום לעלמא. והיינו טז ההיא אבנא, יז דאתגזרת מן טורא די לא בידין, כד"א ג משם רועה אבן ישראל, מאן אבן דא. דא כנסת ישראל, כד"א ד והאבן יח הזאת אשר שמתה מצבה וגו'.

רה) ר' חייא אמר, מהכא ה שאר ישוב שאר יעקב, אלין ברכאן אחרנין, דאשתארו, יט וכתיב, ו והיה שארית יעקב כ בגוים כא בקרב עמים רבים

מסורת הזהר

א) אסלק לון, לעיל דף פ"א ציון ד'. ב) תדיק ותסף, (דניאל ב'). ג) משם רועה אבן ישראל, (בראשית מ"ט) ב"א דף קפ"ב ציון א'. ד) והאבן הזאת (בראשית כ"ח) נח דף צ"ז ציון ה'. ה) שאר ישוב, (ישע"י י') ו) והיה שארית, (מיכה ה') ז"ל רב:

חלופי גרסאות: א ג"א גונון. ב ג"א ל"ג מן תקיפין עד תקיפין. ג ג"א מרי. ונ"א מאני קרבא ול"ג מגיחי (אה"ל). ד ג"א לבני. ה אגחא. ו ג"א אל. ונ"א א"ל. ז ג"א לגביה. ח ג"א דיי. ט ג"א ל"ג מן דהא עד אסתלק. י ג"א אסלק. יא ג"א להו. יב ג"א לגביה. יג ג"א דעשו. יד ג"א דיי. טו ג"א ולהלא ונ"א ולעילא. טז ג"א היא. יז ג"א די אתגזרת. ונ"א אתגזרא. יח ג"א הזאת וגו'. יט ג"א דכתיב. כ ג"א בגוים וגו'. כא ג"א ל"ג מן בקרב עד כלהו. ונ"א יעקב בקרב עמים רבים כאריה בבהמות יעד וגו' תרום ידך וגו' וכתיב יהיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל (אה"ל). ונ"א אלין ברכאן אחרנין כתיב והיה שארית יעקב בגוים כלהו ולא בעשו בלחודיה כטל מאת ה'.

מאמר הסולם הברכות

כנ"ל. בדומה למלך, שהיו לו כמה גדודים גבורים, כמה שרים עושי מלחמה. היודעים לערוך מלחמות, שהיו מוכנים נגד מלכים גבורים לערוך עמהם מלחמה. בינתים שמע המלך על שודד ענק אחד. אמר, אלו שומרי השערים ילכו שם, וילחמו עמו. אמרו לו עבדיו, מכל הגדודים שלך אינך שולח שמה אלא אלו. אמר המלך, נגד השודד הזה מספיקים גם אלו, כי כל גדודי ושרי המלחמה אדחה, שילחמו נגד המלכים הגבורים, ליום מלחמה, שיהיו נחוצים לי, יהיו מוכנים.

רג) אוף הכי וכו': אף יעקב כך אמר, לנגד עשו, מספיקות לו עתה גם אלו הברכות, שברכו אביו כשהלך לפרן ארם כנ"ל, אבל שאר כל הברכות, אדחה אותן לאותה העת, שיהיו נחוצות לבני כנגד כל המלכים

(דפו"י דף קמ"ו ע"א * דף קמ"ו ע"ב)

ברכות

בגוים כלהו, ולא בעשו בלחודיה, * וכתיב והיה שארית וגוי * כטל מאת יי'.
 (רו) פתח ר' ייסא ואמר ב בן יכבד אב ועבד אדוניו, בן: דא עשו דלא
 הוה ב"ג בעלמא, דיוקיר ב לאבוי, כמה ג דאוקיר ד עשו ה לאבוי. וההוא
 יקירו ו דאוקיר ליה ז אשליט ליה ח בהאי עלמא.

(רז) ג ועבד אדוניו: דא אליעזר ט עבד . אברהם ואוקמוה, ד דהא ב"ג
 דהוה אתי לחרן, בכמה עותרא, וכמה מתנן יא ונבזבזין, וגמלין טעיגן, דלא
 אמר לבתואל ולבן, דאיהו רחימוי דאברהם, או ב"ג אחרא, דאתי בפיוסא
 דאברהם, אלא יב עד לא ימלל יג מלוי מה כתיב, ה ויאמר עבד אברהם אנכי,
 ולבתר אדני אדני, בגין דיוקיר ליה לאברהם, יד ההוא טו יקרא, וההוא טיבו,
 אוריך טז ליה לכמה זמנין.

(רח) כך עשו, ההוא יז יקרא דאוקיר ליה לאבוי, אוריך ליה כל הגני זמנין
 דישלוט בעלמא יח דא, ואיגון דמעין, יט אוריכו לון לישראל כ בשעבודא דיליה
 עד דיתובון ישראל כא לקב"ה, בבכיה ובדמעין, דכתיב בבכי כב יבאו וגו',
 וכדין כתיב, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליי'
 המלוכה. בילא"ו.

מסורת הזהר

(א) כטל מאת, (שם). (ב) בן יכבד אב, (מלאכי א') וירא דף מ"ה ציון ה'. (ג) ועבד אדוניו דא
 אליעזר, ח"א קג. (ד) דהא ב"ג, ח"א קג. (ה) ויאמר עבד אברהם אנכי. (בראשית כ"ד)
 וירא דף מ"ו ציון ב'

חלופי גרסאות: א ג"א ל"ג מן וכתיב עד כטל. יג"א וכתיב והיה שארית יעקב בגוים כאריה בבהמות יער
 וגוי תרום ירך וגוי כטל. ב ג"א מוסיף ליה לאבוי. ג ג"א ל"ג דאוקיר. ד ג"א לאבוי עשו.
 ה ג"א ל"ג לאבוי. ו ג"א דיקיר וגי"א דאקיר. ז ג"א שליט (אה"ל). ח ג"א בהא (אה"ל). ט ג"א עבדא. י ג"א
 ל"ג אברהם וגי"א דאברהם. יא ג"א ונבזבזין. יב ג"א ועד. יג ג"א מלוי. יד ג"א וההוא. טו ג"א ל"ג יקרא
 וההוא טובא. טז ג"א ל"ג ליה. יז ג"א ל"ג יקרא דאוקיר ליה לאבוי. יח ג"א ל"ג דא. יט ג"א אוריכו (אה"ל).
 כ ג"א כשעבודא. כא ג"א לגבי קב"ה. כב ג"א יבאו ובתחנונים אובלים.

הברכות

הסולם

מאמר

מה כתוב, ויאמר עבד אברהם אנכי. וכן אחר
 כך אמר כמה פעמים עליו, אדוני. משום שכבד
 את אברהם בכיבוד ההוא ובטוב ההוא. המתנינו
 לו לכמה זמן. פירוש כי אמרו תז"ל (מס'
 סופרים פ"ר"א ה"ט) שאליעזר עבד אברהם
 הוא עוג מלך הבשן, וע"כ אמר הקב"ה למשה
 אל תירא אותו, דהיינו שלא תעמוד לו זכותו
 של אברהם. ומה שהיה חי עד הזמן ההוא,
 היה בזכות שכבד את אדונו. וז"ש אוריך ליה
 לכמה זמנין.

(רח) כך עשו החווא וכו': בזכות הכיבוד ההוא
 שכיבד את אביו המתין לו הקב"ה,
 כל אותו הזמן ששלט בעולם הזה. ואלו הדמעות
 הורידו את ישראל תחת השעבוד שלו. עד
 שישבו ישראל אל הקב"ה בבכיה ובדמעות
 שכתוב, בבכי יבואו וגו'. ואז כתוב, ועלו
 מושיעים וגו'.

ברכות אחרות שנשארו, כנ"ל, ועליהם נאמר,
 שאר ישוב, שישובו לישראל וכתוב, והיה
 שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים, היינו
 בכל הגוים ולא רק בעשו לבדו. שאז יתעורר
 עליהם שאר הברכות, שכתוב, והיה שארית
 וגוי כטל מאת ה'.

(רו) פתח ר' ייסא וכו': פתח ר"י ואמר, בן
 יכבד אב ועבד אדוניו. בן זה עשו, שלא
 היה אדם בעולם שיכבד את אביו, כמו שכבד
 עשו את אביו והכיבוד ההוא שכבד, השליט
 אותו בעולם הזה.

(רז) ועבד אדוניו: זה אליעזר עבד אברהם.
 ובארוהו, כי אדם שבא לחרן בעשירות
 דבה ובכמה מתנות ופזרונות וגמלים טעונים,
 ולא אמר לבתואל ולבן, שהוא אהבו של
 אברהם או אדם אחר שבא על ידי בקשתו של
 אברהם אלא עוד מטרם שהתחיל לדבר דבריו,
 (דפו"י דף קמ"ו ע"ב)